

ÖMER LÜTFİ METE'NİN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

Hasan Hüseyin GÖK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Vedat YEŞİLÇİÇEK

Temmuz, 2016

ÖMER LÜTFİ METE'NİN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

Hasan Hüseyin GÖK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Vedat YEŞİLÇİÇEK

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temmuz, 2016

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ
ÖMER LÜTFİ METE’NİN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

Hasan Hüseyin GÖK

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Vedat YEŞİLÇİÇEK

Bu çalışma Ömer Lütfi Mete hakkında hazırlanmış bir biyografi çalışmasıdır. Çalışmamızda Ömer Lütfi Mete’nin hayatı, eserleri, sanatı ve sanat anlayışı ortaya konulmuştur. Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır;

Birinci bölümde, Ömer Lütfi Mete’nin hayatı, doğup büyüdüğü yer, aldığı eğitim, ailesi ve sosyal çevresi vb... ayrıntılar ele alınmıştır. Yine aynı bölümde yazarın ölümünün ardından yapılan anma programları ve belgesel türündeki çalışmalar incelenmiştir. Yazarın eşi Leyla Mete ile bizzat görüşülmüş hayatı hakkında detaylı bilgiler elde edilmiştir. Bu süreçte yazarın ölümünün ardından çıkarılmış özel dergi sayıları, mülakat, deneme, gazete yazıları büyük bir dikkatle taranmış ve yazarın hayattayken katıldığı televizyon programları izlenerek bunlardaki bilgilerden faydalanılmıştır.

İkinci bölümde Ömer Lütfi Mete’nin edebiyatla daha yakın ilgilendiği süreç ve edebiyatın farklı alanlardaki uğraşları hakkında bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde Ömer Lütfi Mete’nin edebi çevresi ve bu çevrenin kendisi hakkındaki düşüncükleri araştırılmıştır.

Üçüncü bölümde Ömer Lütfi Mete’nin çeşitli türlerde yayımlanmış eserleri, sinema filmleri, televizyon dizileri ve dizi filmleri hakkında bir değerlendirme yapılmıştır.

Dördüncü bölümde Mete’nin tüm romanları tahlil edilmiştir.

Amacımız edebiyatımızda eksikliği olan biyografi çalışmalarına katkı yaparak edebiyat tarihi çalışmalarına yardımcı olmaktır.

Anahtar Kelimeler: Ömer Lütfi Mete, biyografi, roman ve şiir.

MASTER'S THESIS SUMMARY
THE LIFE, THE ART, THE WORKS OF ÖMER LÜTFİ METE

HASAN HÜSEYİN GÖK

Turkish Language and Literature Department

UŞAK University Institute Of Social Sciences

Master's Thesis

Advisor: Assoc. Prof. Vedat YEŞİLÇİÇEK

This study is a biography, written about Mr. Ömer Lütfi METE. In this study the life, the works, the art, the understanding of art of Mr. Ömer Lütfi METE are focused. This study consist of four sections.

In the first section, the details are discussed such as where Ömer Lütfi Mete was born and where he grew up, his life, education, family and social surroundings and so on ... . Also In the same section. The documentaries about the memorial programs and studies have been made after the death of author are mentioned . It has been interviewed with the author's wife, Mrs. Leyla Mete and has been obtained detailed information about the author's life. In this process special magazine issues, interviews, essays, newspaper articles and television programs that published after the death of the author have been analysed and television programmes in which the author attended are utilized.

In the second section an assessment is made of author's starting the literature, and his works in different branches of the literature. In this section also it has been searched that how Mete's literary enviroment is and what is the thought of author's literary environment.

In the third section Ömer Lütfi Mete's works, have been published in different types, cinema films, television series and television movies are widely issued.

In the fourth section Mete's all novels are analysed. Our aim is to contribute to the Biography works which are not sufficent in our literature and is to help the literature history studies.

Key Words: Ömer Lütfi Mete, biography, novels and poetry.

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

.....Ana Bilim / Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı
.....No'lu öğrencisi .....'ın "....." adlı tezi ....
/.... / ..... tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans
tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	

Doç. Dr. Asım ARI

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Çalışmamızda 1980 sonrası Türk edebiyatında ön plana çıkmış bir yazar ve şair olan Ömer Lütfi Mete'nin hayatı, eserleri, sanat anlayışı ve romancılık vasfı incelenmiştir.

Tezimizin ilk bölümünde yazarın hayatı, çocukluğundan ölümüne kadar geçen süre farklı yönleriyle ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu aşamada yazarın eşi Leyla Mete Hanımefendi ile bizzat görüşme yapılmıştır. Bu süreçte şu anda basımı yapılmayan Ezan Günü(Çizme) romanının kendisinin elinde kalan tek nüshası tarafımızdan incelemiştir. Yine baskısı yapılmayan diğer romanı Çılgılığın Ardı Çılgılık eseri ise Kültür Ocağı Vakfı'nın yardımlarıyla elde edilmiştir. Araştırmalarımız sırasında kendisinin çok yakın arkadaşı olan, aynı zamanda Basılı Yakıt kitabının editörlüğünü yapan Cem Sökmen Beyefendi ile telefonla iletişim kurulmuş, yazar hakkında ayrıntılı bilgilere ulaşılmıştır. Yine Türk Edebiyatı dergisinde bir dönem beraber çalıştığı öğretim görevlisi İsa Kocakaplan ziyaret edilmiş, onun da Ömer Lütfi Mete hakkında görüş ve düşünceleri belgelere dayalı olarak kayda alınmıştır.

Elde edilen bu veriler ışığında, Ömer Lütfi Mete'nin edebiyatımızda kendine has bir çizgi ve kimlik ortaya koyduğu görülmüştür. Çalışmamız, bu özgün, edebi, felsefi ve sanatçı kimliği bütün yönleriyle edebiyat tarihi alanına taşımak amacı gütmektedir.

Ömer Lütfi Mete toplumun çoğunluğu tarafından gazeteci ve senarist kimliğiyle bilinmektedir. Ömer Lütfi Mete, son dönemde yayımladığı ve siyasi duruşunu ortaya koyan eleştirel metinlerin yanı sıra halen vizyondaki yerini en üst seviyede koruyan Kurtlar Vadisi, Kurtlar Vadisi Pusu, Deliyürek (şu anda yayında değildir) dizi filmleri ile 'derin yazar' tanımlamasını hak eden önemli bir senaristtir. Bu 'derin yazar' tanımlamasının yazarı rahatsız ettiği konusu ise verdiği mülakatlarda ortaya çıkan bir durumdur. Çalışmamız bu yönüyle Ömer Lütfi Mete'nin tüm özellikleriyle tanınmasını da ortaya koymayı hedeflemektedir.

Şimdiye kadar Ömer Lütfi Mete'nin biyografisi, romanları ve şiirleri üzerine yapılmış bir çalışmanın olmaması, tezimizin edebiyat tarihi çalışmalarında biyografi alanındaki bir eksikliği doldurmak adına değerlendirilmeyi bekleyen bir çalışma olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmam esnasında değerli vaktinden fedakârlık ederek Ömer Lütfi Mete hakkında bilgisini ve görüşlerini bizlerle paylaşan ve Ezan Günü (Çizme) romanına

ulaşmamızı sağlayan eşi Leyla METE Hanımefendi'ye, çok değerli görüşlerini bizden esirgemeyen Ömer Lütfi Mete'nin yakın dostlarından Cem SÖKMEN'e, İsa KOCAKAPLAN'a ve kurucuları içinde yer aldığı Kültür Ocağı Vakfı'na, yapmış oldukları katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Bu çalışmanın tespitinde, çalışma süresince tavsiye, yönlendirme ve görüşleriyle bana destek olan değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Vedat YEŞİLÇİÇEK' e teşekkür ederim.

Sebebi hayatım değerli annem, babam ve ablalarım; çalışma süresince müşvik tavrı ve sabrı ile hep yanımda olan değerli eşim Betül KIRHALLI GÖK'E, bir gülüşüyle bana yorgunluğumu unutturan, her bakışıyla bana yaşama sevinci ve umut aşılayan biricik oğlum Alper GÖK'e haklarını helal etmelerini temenni eder ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hasan Hüseyin GÖK

Uşak 2016

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hasan Hüseyin GÖK
Doğum Tarihi ve Yeri : 11.05.1986, Merkez/ Uşak
Lisans Öğretimi Durum :Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe öğrt.
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

2015- :Türkçe Öğretmeni, Tatar Ortaokulu Sivaslı/
Uşak.
2011- 2015 :Türkçe Öğretmeni, Munis Faik Ozansoy
Ortaokulu Küçükçekmece/ İstanbul.
2008-2011 :Türkçe Öğretmeni, Saltaş Ortaokulu
Çat/Erzurum

İletişim

e- posta adresi : goktug2564@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	ii
ABSTRAC.....	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xvii
GİRİŞ.....	1
A. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	1
A.1. Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları.....	1
A.2. Araştırmanın Önemi.....	2
A.3. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	2
A.4. Literatür.....	3
B.YÖNTEM.....	7
B.1. Araştırmanın Modeli.....	7
B.2. Veri Toplama Araçları ve Süreci.....	7
B.3. Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	8
B.4. Verilerin Analizi.....	8
C. BULGULAR VE YORUMLAR.....	8
1. BÖLÜM.....	9
1. ALT AMAÇ: HAYATI.....	9
1.1.Çocukluğu, Yetişkinliği ve Ailesi.....	9
1.2. Eğitim Hayatı.....	15
1.3. İş Hayatı.....	18
2. BÖLÜM.....	20
2. ALT AMAÇ: SANAT ANLAYIŞI VE EDEBİ ÇEVRESİ.....	20
2.1. Sanat ve Edebiyat Çevresi.....	20
2.1.1. Köşe Yazarlığı ve Gazeteciliği.....	21

2.1.2. Senaristliği.....	27
2.1.3. Yazarlığı.....	35
2.1.4. Şairliği.....	35
2.2. Şahsiyeti ve Edebi Kişiliği Hakkında Görüşler.....	36
3. BÖLÜM.....	45
3.ALT AMAÇ: ESERLERİ.....	45
3.1. ROMANLARI.....	45
3.1.1. Balonya Tüneli.....	45
3.1.2. Asker İle Cemre.....	45
3.1.3. Yerden Göge Kadar.....	46
3.1.4. ığlığın Ardı ığlık.....	47
3.1.5. İtfaiye Yakıyor.....	47
3.1.6. Ezan Günü (izme).....	48
3.2. HİKĀYELERİ.....	49
3.2.1. Basılı Yakıt.....	49
3.3. DENEMELER.....	49
3.3.1. Hacı Yağı İle Parfüm Arasında.....	49
3.3.2. Allah’sız Müslümanlık.....	50
3.3.3. Derin Devlet.....	50
3.3.4. Milliyetçilik ve Milliyetsizlik.....	51
3.3.5. 28 Şubat’tan Şemdinli’ye Derin eteler.....	51
3.3.6. Dünyayı Kimler Yönetiyor?.....	51
3.3.7. Derin Millet Manifestosu.....	52
3.3.8. Ergenekon: Darbecilerin Son ırpımŐları.....	52
3.3.9. Erdoğan Operasyonu.....	52
3.3.10. Gizli Servisler.....	52
3.3.11. Derin PKK.....	53
3.4. ŞİİRLERİ.....	53
3.4.1. Gülce.....	53
3.5. SENARYOLARI.....	53
3.5.1. Sinema Filmi Senaryoları.....	53
3.5.1.1. Çizme.....	53
3.5.1.2. Gln Bittiği Yer.....	54

3.5.1.3. The İmam.....	55
3.5.1.4. Kurtlar Vadisi Irak.....	56
3.5.2. Televizyon Filmi Senaryoları.....	58
3.5.2.1. Ahmed-i Bedevi Hz.....	58
3.5.2.2. Sonsuzluğun İki Yakası- Veysel Karani Hz.....	58
3.5.3. Dizi Film Senaryoları.....	59
3.5.3.1. Bizim Ev.....	59
3.5.3.2. Hayat Bağları.....	59
3.5.3.3. Deliyürek.....	60
3.5.3.4. Ekmek Teknesi.....	60
3.5.3.5. Kurtlar Vadisi & Kurtlar Vadisi Pusu.....	61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	62
4. ROMANLARININ TAHLİLİ.....	62
4.1. Balonya Tüneli Romanı Tahlili.....	62
4.1.1. Anlatıcı.....	62
4.1.2. İçerik.....	63
4.1.2.1. Konu.....	63
4.1.2.2. İzlek.....	64
4.1.2.3. Tez.....	66
4.1.2.4. Zaman.....	66
4.1.2.5. Mekan.....	67
4.1.2.5.1. Açık Mekân.....	67
4.1.2.5.2. Kapalı Mekânlar.....	67
4.1.2.6. Kişiler.....	67
4.1.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri.....	70
4.1.3.1. Kurgulama Tekniği.....	70
4.1.3.1.1. Romanın Adı.....	70
4.1.3.1.2. Olay Örgüsü ve Özet.....	70
4.1.3.1.3. Olay Bütünlüğü.....	72
4.1.3.1.4. Gerilim Unsurları.....	73
4.1.3.1.4.1. Çatışma.....	73
4.1.3.1.4.1.1. Sosyal Çatışma.....	73
4.1.3.1.4.2. Düğümler.....	73

4.1.3.1.4.2.1. Ana Düğüm.....	74
4.1.3.1.4.2.2. Ara Düğümler.....	74
4.1.3.1.5. Son.....	74
4.1.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği.....	74
4.1.3.1.7. Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri.....	75
4.1.3.1.7.1. Ütopik Roman.....	75
4.1.4. Dil ve Üslup.....	75
4.2. Asker ile Cemre Romanı Tahlili.....	77
4.2.1. Anlatıcı.....	77
4.2.2.İçerik.....	78
4.2.2.1. Konu.....	78
4.2.2.2. İzlek.....	78
4.2.2.3. Tez.....	83
4.2.2.4. Zaman.....	83
4.2.2.5. Mekân.....	84
4.2.2.5.1. Somut Mekân.....	84
4.2.2.5.1.1. Açık Mekân.....	84
4.2.2.5.1.2. Kapalı Mekân.....	84
4.2.2.5.2. Soyut Mekân.....	84
4.2.2.5.2.1. Metafizik Mekân.....	84
4.2.2.6. Kişiler.....	85
4.2.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri.....	88
4.2.3.1. Kurgulama Tekniği.....	88
4.2.3.1.1. Romanın Adı.....	88
4.2.3.1.2. Olay Örgüsü.....	89
4.2.3.1.3. Olay Bütünlüğü.....	91
4.2.3.1.4. Gerilim Unsurları.....	91
4.2.3.1.4.1. Çatışma.....	91
4.2.3.1.4.1.1. İç Çatışma.....	91
4.2.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma.....	92
4.2.3.1.4.2. Düğümler.....	92
4.2.3.1.4.2.1. Ana Düğüm.....	92
4.2.3.1.4.2.2. Ara Düğüm.....	92

4.2.3.1.5. Son.....	93
4.2.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği.....	93
4.2.3.1.7. Metinlerarası İlişkiler.....	93
4.2.3.1.8. Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri.....	95
4.2.3.1.8. 1. Yaşamsal Öykü Romanı.....	95
4.2.4. Dil ve Üslup.....	96
4.3. Yerden Göğe Kadar Romanı Tahlili.....	97
4.3.1. Anlatıcı.....	97
4.3.2. İçerik.....	98
4.3.2.1. Konu.....	98
4.3.2.2. İzlek.....	98
4.3.2.3. Tez.....	100
4.3.2.4. Zaman.....	101
4.3.2.5. Mekân.....	102
4.3.2.5.1. Somut Mekân.....	102
4.3.2.5.1.1. Açık Mekân.....	102
4.3.2.5.1.2. Kapalı Mekân.....	102
4.3.2.6. Kişiler.....	102
4.3.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri.....	106
4.3.3.1. Kurgulama Tekniği.....	106
4.3.3.1.1. Romanın Adı.....	106
4.3.3.1.2. Olay Örgüsü.....	106
4.3.3.1.3. Olay Bütünlüğü.....	108
4.3.3.1.4. Gerilim Unsurları.....	109
4.3.3.1.4.1. Çatışma.....	109
4.3.3.1.4.1.1. İç Çatışma.....	109
4.3.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma.....	109
4.3.3.1.4.2. Düğümler.....	110
4.3.3.1.4.2.1. Ana Düğüm.....	110
4.3.3.1.4.2.2. Ara Düğüm.....	110
4.3.3.1.5. Son.....	110
4.3.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği.....	111
4.3.3.1.7. Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri.....	111

4.3.4. Dil ve Üslup.....	111
4.4. Çılgın Ardı Çılgık Romanı Tahlili.....	113
4.4.1. Anlatıcı.....	113
4.4.2. İçerik.....	114
4.4.2.1. Konu.....	114
4.4.2.2. İzlek.....	114
4.4.2.3. Tez.....	118
4.4.2.4. Zaman.....	118
4.4.2.5. Mekân.....	119
4.4.2.5. 1. Somut Mekân.....	119
4.4.2.5.1.1. Açık Mekân.....	119
4.4.2.5.1.2. Kapalı Mekân.....	119
4.4.2.6. Kişiler.....	120
4.4.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri.....	123
4.4.3.1. Kurgulama Tekniği.....	123
4.4.3.1.1. Romanın Adı.....	123
4.4.3.1.2. Olay Örgüsü.....	123
4.4.3.1.3. Olay Bütünlüğü.....	126
4.4.3.1.4. Gerilim Unsurları.....	126
4.4.3.1.4.1. Çatışma.....	126
4.4.3.1.4.1.1. İç Çatışma.....	126
4.4.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma.....	127
4.4.3.1.4.2. Düğümler.....	127
4.4.3.1.4.2.1. Ana Düğümler.....	127
4.4.3.1.4.2.2. Ara düğüm.....	128
4.4.3.1.5. Son.....	128
4.4.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği....	128
4.4.3.1.7. Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri.....	128
4.4.5. Dil ve Üslup.....	128
4.5. İtfaiye Yakıyor Romanı Tahlili.....	130
4.5.1. Anlatıcı.....	130
4.5.2. İçerik.....	130
4.5.2.1. Konu.....	130

4.5.2.2. İzlek.....	131
4.5.2.3. Tez.....	132
4.5.2.4. Zaman.....	132
4.5.2.5. Mekân.....	132
4.5.2.5.1. Somut Mekân.....	132
4.5.2.5.1.1. Açık Mekân.....	132
4.5.2.5.1.2. Kapalı Mekân.....	133
4.5.2.6. Kişiler.....	133
4.5.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri.....	134
4.5.3.1.Kurgulama Tekniği.....	134
4.5.3.1.1. Romanın Adı.....	134
4.5.3.1.2. Olay Örgüsü.....	135
4.5.3.1.3. Olay Bütünlüğü.....	136
4.5.3.1.4. Gerilim Unsurları.....	136
4.5.3.1.4.1. Çatışma.....	136
4.5.3.1.4.1.1. İç Çatışma.....	136
4.5.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma.....	136
4.5.3.1.4.2. Düğümler.....	136
4.5.3.1.4.2.1. Ana Düğüm.....	136
4.5.3.1.4.2.2. Ara Düğüm.....	136
4.5.3.1.5. Son.....	136
4.5.3.1.6.Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği.....	137
4.5.3.1.7.Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri.....	137
4.5.4. Dil ve Üslup.....	137
4.6. Ezan Günü (Çizme) Romanın Tahlili.....	138
4.6.1. Anlatıcı.....	138
4.6.2. İçerik.....	138
4.6.2.1. Konu.....	138
4.6.2.2. İzlek.....	138
4.6.2.3. Tez.....	140
4.6.2.4. Zaman.....	141
4.6.2.5. Mekân.....	141
4.6.2.5.1. Somut Mekân.....	141

4.6.2.5.1.1. Açık Mekân.....	141
4.6.2.5.1.2. Kapalı Mekân.....	141
4.6.2.6. Kişiler.....	142
4.6.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri.....	146
4.6.3.1. Kurgulama Tekniği.....	146
4.6.3.1.1. Romanın Adı.....	146
4.6.3.1.2. Olay Örgüsü.....	147
4.6.3.1.3. Olay Bütünlüğü.....	149
4.6.3.1.4. Gerilim Unsurları.....	149
4.6.3.1.4.1. Çatışma.....	149
4.6.3.1.4.1.1. İç Çatışma.....	149
4.6.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma.....	149
4.6.3.1.4.2. Düğümler.....	150
4.6.3.1.4.2.1. Ana Düğümler.....	150
4.6.3.1.4.2.2. Ara Düğümler.....	150
4.6.3.1.5. Son.....	150
4.6.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı.....	150
4.6.3.1.7. Gerçekçiliğe Bağlı Kurgu Türü.....	150
4.6.4. Dil ve Üslup.....	150
SONUÇ.....	152
KAYNAKÇA.....	155
EKLER.....	161

KISALTMALAR

ÜBAP: Üsküdar Belediyesi Anma Programı

Ö.L.M : Ömer Lütfi Mete

Bel. : Belgesel

TRT : Türkiye Radyo Televizyonu

AB : Avrupa Birliği

TYBAP: Türkiye Yazarlar Birliği Derneği Anma Programı

ADP : Açık Deniz Programı

ASP : Aklı Selim Programı

GİRİŞ

A. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

A.1. Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları

Bu çalışma, gazetecilik, roman, hikâye, şiir ve senaryo alanında çok geniş ilgi gören, ancak çalışmalarının gördüğü ilgi nispetinde tanınmayan Ömer Lütfi Mete'nin hayatı, sanatı ve eserlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Ömer Lütfi Mete, yakın dönem tarihimizde düşünceleri ve ortaya koyduğu eserleri- özellikle senaryoları- ile toplumsal hafızamıza önemli katkılar yapmış bir isimdir. 1950- 2009 yılları arasında yaşayan Mete'nin idrak ettiği bu süreç, yine yakın dönem düşünce tarihimiz açısından en hareketli ve hararetli dönemdir. Siyasi yaşamımız bakımından ihtilallerin, anarşinin yükseldiği, sosyolojik çalkantıların zirve yaptığı bu dönemde Ömer Lütfi Mete yazdıkları, yaptığı programlar, söylem ve konferansları ile belli bir siyasi, sosyal ve kültürel kitleye hitap etmiş, oldukça geniş bir kitleyi etki altına alan edebi ve sosyal faaliyetler içerisine girmiştir. Çalışmamız Ömer Lütfi Mete'nin farklı alanlardaki çalışmalarını tanıtmaya ve çözümleme asıl hedefini güderken aynı zamanda, bu çalkantılı sürecin Ömer Lütfi Mete ve onun fikriyatına uygun bakış açısının alt yapısını ve etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu amaçlarımıza ulaşmak için, şu alt amaçlar belirlenmiştir:

Ömer Lütfi Mete'nin

1. Hayatını tanıtmak,
2. Sanat anlayışını ortaya koymak,
3. Eserlerini tanıtmak,
4. Yayınlanmış 6 adet romanının tahlilini yapmak,

A.2. Araştırmanın Önemi

Çalışmanın konusunu belirlerken geniş bir literatür çalışması yapılmış ve bu aşamada YÖK'ün Ulusal Tez Merkezinin veri tabanı taranmıştır. Ömer Lütfi Mete hakkında şu ana kadar yayınlanmış bir çalışma olmaması konuyu seçmemizin temel nedenidir.

Ömer Lütfi Mete'nin gazetecilik kimliğinin dışında romancılığı, şairliği, senaristliği, deneme yazarlığıyla çok yönlü bir edebi kişiliğinin olduğu görülmektedir. Türkiye'de en çok izlenen dizilerde senarist olması ve adının çok az duyulması aslında bu çalışmamızın önemini arttırdığı kanaatini taşımaktayız. Örneğin Deliyürek, Bizim Ev, Hayat Bağları, Kurtlar Vadisi gibi dizelerde senarist olan Ömer Lütfi Mete'nin aynı zamanda bir şiir kitabı, altı adet romanı, içinde çeşitli hikâyelerinin toplandığı bir hikâye kitabı, devlet ve din eksenli konuların işlendiği düşünce kitapları da bulunmaktadır. Çalışmamızda Ömer Lütfi Mete'nin hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bulgular elde etmeye yöneliktir. Bu yönüyle biyografik özellikler taşıyan çalışmamız, edebiyat tarihimizin biyografi alandaki eksiklerine gidermeye yönelik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

A.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışma, Ömer Lütfi Mete'nin hayatı, eserleri ve sanat anlayışı ile sınırlıdır. Bu kapsam ve sınırlılıklar çalışmamızda dört ana başlıkta toplanmıştır. Birinci bölümde Ömer Lütfi Mete'nin hayatını çocukluğu ve aile çevresi, eğitim hayatı ve iş hayatı şeklindeki başlıklar altında ortaya konulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde Ömer Lütfi Mete'nin sanat anlayışı ve edebi çevresi, köşe yazarlığı, gazeteciliği, senaristliği, yazarlığı, şairliği, kendisinin kişiliği ve edebi kimliği hakkında taranmış görüşlerden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde yazarın hayatı boyunca ortaya koyduğu roman, hikâye, deneme, şiir ve senaristliğini yaptığı sinema, televizyon ve dizi filmleri hakkında tanıtıcı bilgi verilmiştir. Tezimizin dördüncü bölümünde yazarın tüm romanları tahlil edilmiştir.

A.3. Literatür

İnsanın, kendini ifade etme arzusu en az onun var olma tarihi ile beraber başlar. Köprülü Türk Edebiyatında Usul makalesinde “ bir milletin manevi tarihini vücuda getirmek ve tarihine yön veren olayların bağlı olduğu genel yasalar hakkında bilgi edinmek için edebiyatının incelenmesi” (Köprülü, 1989, s.19) gerektiğini belirtmiştir. Milletlerin kendi medeniyetlerini anlayıp ona bir tanım getirmek için tarihi vesikalarının yazılması gerekir. Gustave Lanson’ a göre (1937) edebiyat tarihi de bu medeniyet tarihinin bir kısmıdır. Agah Sırrı Levend “edebiyat tarihi, bir ulusun çağlar boyunca meydana getirdiği edebi eserleri inceleyerek, düşüncede ve duyguda izlediği yolu, geçirdiği evreleri bize tanıtır. Bu bakımdan uygarlık tarihinin önemli bir koludur.” (Levend, 1984, s.3) diyerek Lanson’a paralel bir tanımlamada bulunmuştur. Edebiyat tarihinin temelinde bir toplumun sosyolojik, psikolojik, siyasi, kültürel ve felsefi yönden durumu hakkında yapılan çalışmaların ortaya koyduğu genel kanunlar vardır. Edebiyat tarihiyle ilgili bu tanımlara yakın açıklamaları çoğaltmak mümkündür. Karalioğlu edebiyat tarihi, bir milletin manevî ve maddî tekâmülünün edebi eserlerin mensuru arkasından gören ve gösteren canlı bir tarih şubesidir (Karaalioglu, 1964, s.125) şeklindeki açıklaması ve Faruk Timurtaş Hoca’nın edebiyat tarihi bir milletin asırlar boyunca gösterdiği seyir ve tekâmülü tam olarak inceleyen; edebi duruş ve cereyanları bir bütün olarak ele alıp onların siyasi içtimai, ruhi ve fikri muhit ve şartlarla ilgi ve münasebetini tayin ederek ve estetik değerini belirterek açıklayan bir ilimdir (Timurtaş,1963, s.28) sözleri bu görüşümüzü destekler niteliktedir (akt. Nurdağ, Sağlık, 2010).

Yukarıdaki açıklamalarımızla edebiyat tarihinin ne olduğu ve bu alanda uğraş vermiş çeşitli bilim adamlarının görüş ve düşüncelerini verilmiştir. Bu bölümde edebiyat tarihini bir milletin geçmişten günümüze kadar oluşturduğu medeniyet tarihinin bir kısmı olarak nitelendirmenin daha kapsamlı ve doğru bir tanımlama olduğunu ortaya çıkmaktadır. Edebiyat tarihinin yakından ilişkili olduğu bilim alanlarını ise sosyoloji, psikoloji, siyaset ve filolojidir.

Edebiyat tarihinin yazımında metodun nasıl olması gerektiğine dair çeşitli düşünce evrelerin varlığı dikkati çekmektedir. Edebiyat tarihinin çalışma alanlarının çokluğu bu alanda kullanılan metotların da çeşitli olmasını sağlamıştır. Edebiyat tarihinde bilim adamlarının üzerinde hem fikir olduğu bir metottan söz etmek

imkânsız gibi görünmektedir. Fakat tüm bu metotların kompozisyonundan özgün bir yöntemin oluşturabileceğini söylemek mümkün olabilir.

Türk edebiyatının tarihi yazılırken usul hakkında bu yaklaşımlardan ilim adamlarının yararlandığını, yapılan çalışmalardan ve ortaya konan eserlerden anlamak mümkündür. Köprülü makalesinde usul için edebi eserleri anlamak, sanatçıya özgü birtakım özellikleri, sanatçının yaşadığı devrin genel özelliklerinden ayırt etmek, diğer ediplerle üzerinde çalışma yaparak sanatçıyı kıyaslamak, edebi metinleri kendi türlerine ayırarak bunlar arasında benzer ve farklı yönleri ortaya koymak, geçmişten günümüze kadar bu edebi türlerin tekâmülünü gözler önüne sermek, bu eserlere etki eden unsurların tespit edilerek hangi yönden etkilendiklerini ortaya çıkararak bunları belgelendirmek olduğunu belirtir (Köprülü, 1989, s.49).

Köprülü'nün de belirttiği gibi edebiyat tarihi çalışmalarında usul, hem sanatçıyı hem de ortaya koyduğu eserleri tam anlamıyla anlayabilmeyi gerektirir. Sanatçıyı tüm yönleriyle ortaya koyan edebiyat tarihçisi onu diğer sanatçılarla karşılaştırarak ortaya çıkan benzer ve farklı yönlerden hareketle genel çıkarımlar elde etme amacı güder. Bu yöntem sadece sanatçı için değil eserleri için de geçerlidir.

Bu çalışma, Türk edebiyatı tarihinde yazma çabalarında biyografi alanındaki çalışmalar yoluyla katkı sağlamayı amaç edinmiş bir çalışmadır. Türk edebiyatı tarihi çalışmalarında biyografi alanında eksikliği kapatmak adına yapılmıştır. Ayrıca bu çalışma sayesinde Ömer Lütfi Mete'nin Türk edebiyatı tarihinde değerlendirme fırsatını vermek ve ortaya koyduğu eserlerin dönemi diğer eserleriyle karşılaştırılması imkânını sağlamaktır.

Agâh Sırrı Türk edebiyatı tarihi yazmanın güçlüklerinden bahseder. Bibliyografya ve monografya çalışmalarımızın yeterli derece yapılmadığını, katalog çalışmamızın sağlıklı olmadığına dikkat çekerek, eski eserlerde verilen birçok bilginin yanlışlığına vurgu yapar. Agâh Sırrı herhangi bir bilgiye ulaşıldığı zaman öncelikli olarak o bilgiyi araştırıp doğruluğu hakkında fikir sahibi olmak gerektiğini belirtir. Eseri meydana getiren sanatçının çevresi, aldığı eğitim, aile ortamı, gelir durumu... gibi özellikler edebiyat tarihçisinin gözünde dönemi ve eseri anlamak için önemli kaynaklar durumundadır (Levend, 1971) değerlendirmesini yapar. Yine biyografiler bizim kültürümüzün içinden yetişmiş ve onun bir temsilcisi olan bilim adamları, yazarlar, şairler ve önemli kişilerin kim oldukları ve onlar hakkında detaylı

bilgilerin yer aldığı çalışmalardır (Levend, 1984, s.5) şeklinde bir tanım yapar. Bu çalışmalar yapılış amaçlarına göre çeşitli türlerde olabilir. Ağâh Sırrı bu sıralamayı şöyle yapar;

1. Bir kişiyi yerme, övme ya da savunma amacıyla yapılır ki bunların tarafsız olmadığını düşüncesindedir.
2. Kişinin resmi hayatında geçirmiş olduğu dönemleri inceleyen ‘haltercümeleri’ olarak adlandırılan biyografiler sadece kişinin eserlerini sıralamakla yetinir.
3. Dilimize Fransızcadan geçen ‘profil’ kelimesinin- aslı ‘portrait’ ve ‘figure’ şeklinde olan biyografiler ki bunlar yazarın asıl kişiliğini ana hatlarıyla ortaya koyar.
4. Yazarı kendi zamanı içinde, ailesi, çevresi, resmi ve özel hayatı ve eserleriyle ayrıntılı bir şekilde inceleyen ve eleştiren biyografiler vardır.
5. En sonunda da yazarın ölümünden sonra onun anılarını belirtmek amacıyla oluşturulan ‘neclorogie’ olarak adlandırılan biyografi çeşitleri vardır (Levend, 1984, s.6).

Yazar eserin devamında sahih bilgiler ederek sağlıklı bir biyografi yazmak için yazarın hakkında belge toplamak, yazarın el yazıları varsa onlara ulaşmak gerektiğini belirtir. Yazar hayatta değilse onun yaşamı hakkında birinci dereceden yakınlarıyla görüşerek bilgiler toplamak, eserlerinin tamamına ulaşarak bu eserleri dikkatli bir okumayla inceleyip tahlil etmek ve kişiliğini çeşitli yönlerden ortaya koyacak bilgi ve belgelere sahip olmak gerekir (Levend, 1984, s.6) değerlendirmesini yaparak ayrıntılı bir biyografinin nasıl yazılması gerektiği üzerinde durur.

Levend biyografinin daha doğru ve sağlam bilgiler vermesi için yazarın ölümünün ardından belli bir zaman geçmesi gerektiğine de vurgu yapar. Ayrıca biyografilerin yazarın en yakınları tarafından kaleme alınmasında bazı sakıncalar gören Levend bunun canlı bir eser ortaya koyacağını belirtirken aynı zamanda tarafsızlığını yitireceğini savunur (Levend, 1984, s.6-7).

Biyografi çalışmalarında sahih bilgiler elde etmek için kişinin hayat hikâyesine dışarıdan bir şey eklemek veya çalışmadan bir şey eksiltmek yanlış olur. Modern biyografiler tarihsel gerçeklik ilkesiyle hareket eder. Yani biyografi

çalışması yapan kişi kurmaca kalıplar üzerinden eser inşa edemez. Yaşam öyküsünü yazmayı amaç edindiği kişi için var olan tüm verilere ulaşır, bu verileri bilginin türüne göre sınıflandırır. Bu aşamalarda istediği verilerden almak istemediklerini almama gibi bir seçeneği yoktur. Kişi hakkında söylenmiş ve yazılmış ne kadar olumlu ya da olumsuz belge ve kaynağı inceleme alanına almalıdır. Bilinmelidir ki biyografi ortaya yeni bir ürün koymak değil var olanı açığa çıkararak okuyucuya sunmaktır. Fakat ne kadar tarafsız olmaya çalışılırsa çalışılan biyografilerde gerçek bir bilgi ortaya koymak neredeyse imkânsızdır. Çünkü biyografin hayat görüşü, birikimi, değer yargıları ve en önemlisi hayatını incelediği kişi olan münasebeti tarafsızlığı bir derecede olsa etkilemektedir. Aynı zamanda hayatı kaleme aldığımız bir kişinin hiçbir zaman ruh halini tam olarak idrak edemeyeceğimiz hepimizin kabul ettiği bir gerçek olsa gerek.

Çelebioğlu ‘Türk Edebiyatı’nda Modern Biyografinin Doğuşu’ adlı yayımlanmış yüksek lisans tezinde Türkçede biyografi geleneğinin Orhun yazıtları ile başladığını ve İslam inancıyla birlikte yerini siyere bıraktığını, daha sonra Osmanlı döneminde tezkire çalışmalarıyla bu alanda eksikliğin doldurulmaya çalışıldığını belirtir (Çelebioğlu, 2007). Tanzimat döneminden sonra geçmişte yazılmış tezkireler yeniden incelenerek şairlerin bir arada verildiği antoloji çalışmaları görülür. Biyografi türü tam olarak modern biyografi özellikleri taşımasa da Tanzimat döneminde Namık Kemal’in çalışmaları ile edebiyatımızda yerini bulur. Evrak-ı Perişan adlı çalışması tarihi biyografi özelliği taşır (Çelebioğlu, 2007). Daha sonra pozitivizmden etkilenen Beşir Fuad’ın bu alandaki çalışmaları olur. Victor Hugo ve Voltaire’yi konu edinen iki biyografi eseri karşımıza çıkar. Fakat bu eserler de Tanzimat döneminin klasik bir amacı olan toplumu aydınlatmak ve değiştirmek gayesinden kurtulamadığı yönünde eleştiriler alır. Bu eserlerin var olanı ortaya koymaktan ziyade eleştiri getirmek amacıyla yazıldığı anlaşılmaktadır. Daha sonra bu iki yazarımızı Ahmet Mithat ve onun öğrencisi olan Fatma Aliye takip eder. Bu dönemde biyografiler düşünce ve fikir akımlarının yayılmasına yönelik bir araç olarak düşünülmüştür (Çelebioğlu, 2007).

Yakın tarihte ise biyografi türünün örnekleri artmaya başlamıştır. Özellikle roman ve şiir türünde eser veren yazarların ve şairlerin biyografisi hakkında çalışmaların arttığı görülmektedir.

B. YÖNTEM

B.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel bir model ve bu modelin yöntemlerinden olan doküman incelemesi, içerik analizi ve görüşme yöntemleri kullanılmıştır.

B.2. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Bu aşamada çalışmanın konusunu belirledikten sonra Ömer Lütfi Mete'nin edebiyatın çeşitli alanlarında ortaya koymuş olduğu tüm eserlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Eserlerini toplama işi tamamlandıktan sonra Ömer Lütfi Mete'nin yazılarının ve şiirlerinin yayınlandığı dergilere ulaşılma amaçlanmıştır. Bu süreçte yazarın/ şairin Türk Edebiyatı Dergisi'ndeki yazı ve şiirleri taranmış ve ilgili sayılara ulaşılmıştır. Yine, yazarın yazılarının ve şiirlerinin yayınlandığı Boğaziçi Dergisi'ndeki sayılara ulaşılmıştır. Yazarın spor yazılarının yayınlandığı Yörünge dergisindeki yazılarına Beyazıt Kütüphanesi'ndeki arşiv bölümünden ulaşılmıştır. Ömer Lütfi Mete'nin ölümünün ardından çeşitli dergi ve gazetelerde çıkan makale ve köşe yazıları taranmış ve bunlar büyük bir dikkatle incelenmiştir. Bu dergilerden Kardeş Kalemler ve Rengahenk dergilerinin Ömer Lütfi Mete'yi anlatan sayılarına ulaşılmıştır.

Ömer Lütfi Mete'nin ölümünün ardından yapılan anma programları ve televizyon programları taranmış ve bu programlarda Ömer Lütfi Mete'nin hayatı ve sanatına yönelik ortaya konan görüş ve düşünceler çalışmaya alınmıştır. Bu kapsamda Ömer Lütfi Mete'nin ölümünün 40. gününde Üsküdar Belediyesi'nin Altunizade Kültür Merkezi'ndeki anma programı, Ömer Lütfi Mete'nin üyesi olduğu Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı'nın onun adına hazırladığı anma programı, Ülke Tv kanalında Sadık Yalsızuçanlar'ın hazırlayıp sunduğu Açık Deniz Programının Ömer Lütfi Mete hakkındaki bölümü, TRT'nin Ömer Lütfi Mete için hazırlamış olduğu 'Ömer Lütfi Mete' belgeseli incelenmiş ve bu programlardaki bilgiler çalışmaya dâhil edilmiştir. Yine, Ömer Lütfi Mete'nin hayattayken katılmış olduğu televizyon programları taranmış, bu programlarda yazarın dünya görüşü ve felsefesi ortaya koymaya yönelik bulgular elde edilmiştir. Araştırmamız sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formuyla yazarın eşi Leyla Mete ile yüz yüze bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmemiz yaklaşık bir saat sürmüştür. Bu görüşme formunda sorular üç ana başlık altında toplanmıştır. Bu ana başlıklar yazarın çocukluğu ve

yakın çevresi, yazarın eğitim hayatı ve iş hayatı, yazarın sanat anlayışını ortaya koymaya yöneliktir. Bu görüşmeye ek olarak Ömer Lütfi Mete'nin yakın çevresindeki kişilerden olan ve aynı zamanda 'Basılı Yakıt' kitabının editörlüğünü yapan Cem Sökmen ile yaklaşık 40 dakika süren bir telefon görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmede yazarın sanat anlayışı ve dünya görüşü üzerine elde edilen bulgular çalışmaya alınmıştır. Yine, Ömer Lütfi Mete'nin Türk Edebiyatı Dergisi'ndeki beraber çalıştığı İsa Kocakaplan ile yüz yüze bir görüşme yapılmış ve bu görüşmeden elde edilen bulgular çalışmaya alınmıştır.

B.3. Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları

Çalışmanın kapsam geçerliliği bu alandaki uzman görüşü alınarak sağlanmıştır. Çalışmada belirlenen alt amaçlara yönelik verilerin elde edilmesinde ve analizinde, bu verilerden elde edilen bulguların yorumlanması sürecinde Yrd. Dç. Dr. Vedat Yeşilçiçek'in yönlendirmesi ve tavsiyeleri dikkate alınmıştır.

B.4. Verilerin Analizi

Tezimizde yöntem olarak nesnel tarihçi bakış açımızı canlı tutmak için tahlilci ve tenkitçi bir metot seçilmiştir. Ömer Lütfi Mete'nin romanları, Prof. Dr. Nurullah Çetin'in 'Roman Çözümleme Yöntemi' kitabında ortaya koyduğu inceleme tekniğine uygun olarak tahlil edilmiştir. Kitaptaki yöntem aşamaları sırasıyla takip edilerek romanları incelemeye tabi tutulmuştur. Şiirleri de yine, Prof. Dr. Nurullah Çetin'in 'Şiir Çözümleme Yöntemi' kitabında ortaya koyduğu teknikle irdelenmiştir. Kitapta ortaya konan yöntem aşamaları sırasıyla takip edilerek incelenmiştir.

C. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada veriler ışığında elde edilen bulgular ve yorumlar, alt amaçlar sırası dikkate alınarak açıklanmıştır.

1. BÖLÜM

1. ALT AMAÇ: ÖMER LÜTFİ METE’NİN HAYATI

1.1. Çocukluğu, Yetişkinliği ve Ailesi

Şiirleri, romanları, öyküleri, köşe yazıları, siyasi kitapları ve senaryoları ile edebiyatımıza önemli bir yer edinen Ömer Lütfi Mete, 2 Şubat 1950’de Rize’nin İyidere İlçesi’nin Fıçıtışı Mahallesi’nde doğar. Ömer Lütfi İyidere İlçesi’nin önde gelen ailelerinden olan Metelerdendir. Annesi Huriye Hanım’ın soyu ise Of İlçesi’ndeki Sarallar ailesine dayanır (Mete, L. Mülakat, 2016). Dedesi İyidere Merkez Cami imamı Hüseyin Hoca’dır. Hüseyin Efendi, o zamanki medreselerde eğitim görmüş bir din görevlisidir. Süleyman Hilmi Tunalı cemaatinin Kur’an kurslarında eğitim veren dedesi, Ömer Lütfi Mete’nin adını da koyan kişidir. Babası nüfus memurudur. İlçede Nüfusçu Ali diye bilinir. Yedikardeşli bir ailede yetişen Ömer Lütfi Mete, ailenin en büyük çocuğu olup ve ailenin üniversite bitiren tek üyesidir. Diğer kardeşleri de çok akıllı ve zeki olmasına rağmen okumamış veya okutulmamıştır fakat kardeşlerinin çocuklarının çoğu okuyup üniversite bitirmiştir (Mete, L. Mülakat, 2016). Ömer Lütfi Mete çocukluğundan başlayarak inanç ikliminde yetişmiş ve yoğrulmuş bir insandır. Babası ve annesi dini bütün bir aile portresinde çocuklarını yetiştirmeye özen gösterir. Yakın arkadaşı Nazif Bey; “Babası ve annesi evinden çok buradaki Kur’an kursuna himmet eden insanlardı. ” (Okumuş, ADP, 2011) şeklindeki sözleriyle ailenin dini hassasiyetlerine dikkat çekmektedir. Mete’nin ilk dini eğitimi de İyidere İlçesi’nde dedesinin eğitim verdiği Kur’an kursunda başlar. Ömer Lütfi’nin bu kurslardaki eğitim hayatı 14 yaşında hocalık yapmakla devam eder (Mete, L. Mülakat, 2016). 17 yaşındaki Ömer Lütfi ise artık akranlarından iyice sıyrılıp ayrı bir yere gelmiştir. Liseye devam ederken Kur’an kursunda hocalık da yapan Ömer Lütfi Mete, aynı zamanda cuma günleri lisenin yanındaki camide vaaz verme işi de yerine getirmektedir (Mete, 2000, s.13). Ömer Lütfi Mete’nin çocukluk döneminde tek parti dönemin baskıcı izleri halka yansımaktadır ki bundan dolayı da çocukluğunu dolu dolu yaşayamamıştır. Gazeteci arkadaşı Ahmet Tezcan; “Çocukluğunu yaşamamış pek. Çocukluğu tesbihin, takkenin ve kitabın ‘suç unsuru’ sayıldığı arabesk faşizm döneminde, gizli gizli Kur’an ve Arapça öğrenmeye çalışarak es geçilmiştir. Çocukluğuna hasretti bu yüzden” (Tezcan, 2010, s.17) sözleriyle dile getirir. Mete’nin çocukluk dönemine tesir eden bu baskıcı rejim ileride onun Ezan Günü(Çizme) romanına konu olacaktır.

Ömer Lütü için hayatının sonuna kadar kişiliğinin bir parçası olacak sorgulama ve merak daha küçük yaşlarda kendisinde açığa çıkmıştır. Babasının kütüphanesindeki kitapları merak ederek okumayla başlayan bu yolculuk, yolda gördüğü en ufak gazete parçasının çamurunu silerek okumaya kadar gitmiş ve Ömer Lütü Mete’de ileride görülecek önemli eserlerin intibasını oluşturmuştur. Mete’nin küçük yaşta almış olduğu ve ileriki yaşlarda kendisinin de üstüne bir şeyler koyarak geliştirmiş olduğu dini ilmi, diğer ilimlerinin kaynağı olmuştur. Nitekim kendisi de dini bilgim olmasaydı diğer yazdığım tüm eserler de olmazdı sözleriyle sahip olduğu bilgi birikiminin asıl kaynağına işaret etmektedir (Mete, L. Mülakat, 2016).

Ömer Lütü Mete’nin hayatında annesi çok önemlidir. Üniversite yıllarında kaybettiği annesinin yokluğu Mete’yi derinden etkilemiş ve onun öğrenimini yarıda bırakmasına yol açmıştır (Mete, L. Mülakat, 2016). Ömer Lütü için aile kurmak ve topluma faydalı insan yetiştirmek her zaman ön plandadır. İlk televizyon dizisi olan ‘Bizim Ev’in senaryosunu, dağılmaya başlayan Türk aile yapısının önemini topluma anlatmak amacıyla yazdığı bilinmektedir (Mete, L. Mülakat, 2016). 1982 yılına kadar Mete’nin karşısına hayatını paylaşabileceği, beraber yaşayabileceği bir eş çıkmamıştır. Eş seçme konusunda çok titiz olan Ömer Lütü Mete, yakın çevresinin yönlendirmesiyle eşi Leyla Hanım’la tanışır. Mete’nin eniştesi ileride eşi olacak Leyla Hanım’ın abisiyle arkadaştır. Eşinin haberi olmadan Ömer Lütü Mete kendisini bir kitapçıda görür ve böylelikle hayat arkadaşı, nazı bir tek ona –Leyla Mete’ye- geçecek olan kişiyi bulur (Mete, L. Mülakat, 2016). Bu evlilikten dört çocukları olan Mete ailesinin ilk çocukları Ali Buhara Mete’dir. Daha sonra Fatma Berra, Hatice Hicaz, Zeynep Mücteba adlı üç tane kız çocuğu olur. Eşi Leyla Hanım Ömer Lütü Mete’nin, evlilik hayatı boyunca sorumluluklarını bilen ve bunları yerine getiren bir eş, eşine saygı duyan ve onu seven bir insan olduğunu aktarmaktadır. Hayat sürecinde beraber aşmakta zorlandıkları engeller olmasına rağmen mutlu bir aile yapısına sahip olmuşlardır Mutlu bir evlilik süreci geçiren Mete, bu zaman zarfında çocuklarıyla baba- evlat ilişkisinde daha çok onların en yakın arkadaşı, onların yol göstericisi olmuş ve onların ileride iyi bir insan olması için örnek bir baba olmaya önem göstermiştir (Mete, L. Mülakat, 2016). Çocuklarının gözünde sıra dışı bir özellik gösteren Mete’yi Oğlu Ali Buhara şöyle anlatmıştır:

Bir erkek çocuğu için baba figürü hayattaki en önemli şeylerden bir tanesidir. Tabi sizin babamı tanıdığımız kadar ne kadar kendine münhasır bir şahsiyetse, benim için de ve

ailemiz için de aslında o kadar sıra dışı bir insandı. Etrafa baktığım zaman onun çok farklı bir baba olduğunu görmek zor değildi. Çünkü bizlere çok farklı şekilde yaklaşırdı. Bizleri bir birey olarak görürdü. Böyle bir insanın yanı başında olması benim için hayatımda en büyük kolaylıklardan bir tanesiydi. Doğruyu ve eğriyi öğrenebilmem için çok fazla uzağa gitmeme gerek kalmazdı. Tabi kendisi çok neşeli bir insandı. Özel bir insandı. Bizlerle uğraşmayı çok fazla severdi. Bizlere takılmaktan keyif alırdı. Giderken bile çok fazla şey öğretti. Birçok şeyi sorgulamama, düşünmeme sebep oldu (Kartal& Batuhan, 2010, s.48).

Oğlunun belirttiği üzere Ömer Lütfi Mete çocuklarının hayatı sorgulaması ve sorguladıkları üzerine yoğun düşünme alışkanlığı kazanması için çaba gösteren bir babadır. Hayatta doğru ve yanlış kavramlarını onlara öğretmek temel amacını güttüğünü yukarıdaki açıklamalarda görmek mümkündür.

Kızı Hatice Hicaz Mete'nin 'Benim için baba figürünün dışında, hayran olduğum, yolundan gitmek istediğim kahramandı' (Kartal& Batuhan, 2010, s.48) sözlerinden Ömer Lütfi Mete'nin çocuklarının gözünde kahraman, hayran olunacak sıra dışı bir insan figürü oluşturduğunu görülmektedir.

İnsanları sevmek ve onları anlayabilmek uğruna, çaba gösteren Mete, hem yakın çevresinde hem de diğer çevrelerinde pek çok kişinin sevgisini kazanabilmiş bir kişiliktir. Kızı Zeynep Mücteba Mete, onun bu özelliğini şöyle açıklar: "O mükemmel bir insan ve bir babaydı. Dünyanın en güzel sevgisinin Allah sevgisi olduğunu bizlere öğretti. Biz de bu sevgiye layık birer birey olmak için çalışacağız." (Kartal& Batuhan, 2010, s.48). Onun çocuklarına karşı bakış açısı her zaman bir hayat rehberi olmak, onları baskıcı, otoriter bir tavırla yetiştirmek yerine, kendileri olabileceği, iyi ile kötüyü ayırt edebilecek bir seviyeye ulaşabilmelerini sağlamak, gerçek iyi insanın nasıl olacağını sorgulayıp öğrenebilmelerini sağlamak yönünde olmuştur. Onlara bir arkadaş gibi davrandığını kızı Fatma Berra Mete (2010, s.48) "Mükemmel bir baba ve yaren olduğu için, onu sevmeyi bize öğrettiği için Allah'a şükürler olsun." şeklindeki açıklamasıyla vurgulamıştır.

Yoğun bir inanç ikliminde yetişen Ömer Lütfi Mete'nin tüm hayatına etki edecek ve onun kişiliğini oluşturacak bu yapısı aile içindeki tüm fertlerine de etki etmiştir. Eşi Leyla Hanım, nişanladıkları zaman Mete'nin gün aşırı oruç tuttuğunu ve namazını kaçırdığına şahit olmadığını belirtmiştir (Mete, L. Mülakat, 2016). Çocuklarına da içindeki Allah sevgisini aşlamak gayretinde olan Mete için hiçbir zaman yeise kapılma ve sıkıntıların içinde kendisini çıkmazda bulma olmamıştır.

Kızı bu konuda “Sıkıntım olduğu zamanlarda Allah var gam yok derdi. Babam Allah’a âşıktı. Bizim de O’na âşık olmamızı isterdi. Allah var gam yok ” sözleriyle bu yargımızı desteklemektedir (Mete, Z, ÜBAP, 2009).

Kızının da belirttiği gibi Ömer Lütfi Mete Allah’ı aşk ile arayan tasavvuf ehli bir insandır. Yazdığı Allah’sız Müslümanlık kitabıyla yakın çevresinden ne kadar çok tepki görse de o yazdıklarının arkasında olmuş ve Allahlı Müslümanlığı içinde aşk ve zevk olan Müslümanlık olarak tanımlamıştır. Onun için sürekli dilinde Allah’ı anması ve dini etkinlikler yaşamasına rağmen, kendisi olmaktan uzak, yaşayışıyla etrafında saygı ve imrenme uyandırmayan –kalpsiz Müslümanlık- Allah’ın istediği Müslümanlık değildir (Mete, 2008, s.8) şeklindeki değerlendirmesi bu anlamda önemlidir.

Ömer Lütfi Mete’nin hayatında önemli yeri olan, çocukları için vasiyet niteliğinde bir mektup yazmıştır. Ali Buhara Bey’in bazı bölümlerini okumadan paylaştığı bu mektup şöyledir:

Gözbebeklerim,

Siz de biliyorsunuz ki hayal edebileceğiniz kadar iyi bir baba olmadım. Şüphesiz benden daha başarısız babalar da vardır ama sizin hak ettiğiniz kadar sizinle ilgilenmediğim açıktır. Bu konuda bazı mazeretlerimin olduğu gerçektir. Ama yine de siz haklısınız. Bir insan ve baba olarak sizin bütün yanlışlarınızın sorumlusu benim. Buna karşılık sizin bütün doğrularınız ve güzellikleriniz ise Allah’tandır. Ve ben sizin yanlışlarınızın doğrularınızdan çok az olduğunu bildiğim için Allah’a ne kadar şükretsem yeterli değildir.

Bir kere hepiniz doğuştan çok sağlıklı ve güzel özelliklerimizle geldiniz. Yalnız kabul etmeliyiz ki benim belki de biraz da annenizin yanlışları ve toplumdaki yozlaşma bir takım eksikliklere yol açmış bulunmaktadır. Doğrularınız ve güzellikleriniz için Allah’a şükür borcumla birlikte size de teşekkür borçluyum. Çünkü her biriniz bana ve annenize uzunca bir zaman büyük mutluluklar yaşattınız. Sizler büyüdükçe zorluklar çıktı ama ben bu sorunlar yüzünden sizinle yaşadığım güzellikleri ve mutlulukları asla küçümsememiş değilim. Onun için her birinizin babası olmaktan memnunum. Her birinizin ayrı bir karakter ve renkte olması da benim için başka bir zenginlikti.

Gözbebeklerim,

Sabırla okumanızı umarak her birinize yazdığım, yaşadığım sevinçlerden yüreğimde ve zihnimde en çok iz bırakanları sizinle paylaşmak istiyorum. Anneniz

benim hatırladığım ölçüde daha fazlasını hatırlıyor ama ben çok seçici hatıralar getireceğim.

Tahmin edeceğimiz gibi Ali Buhara Bey dünyaya geldiğinde gelir düzeyi düşük ve borçlu bir aileydik. Anneniz o zaman da tutumlu, ben her zamanki gibi hesabını bilmez biriydim. Belki benim bu yapımda zorluklarınız artıran bir etkendi ancak annenizin gayreti ile onu çevremizdeki çocuklara özenmeyecek şartlarda büyütme çalıştık. Ali Buhara Bey ile hatırladığım en çarpıcı hadise maalesef çok acı bir sahnedir. Daha altı aylık iken bir türlü atamadığı bir ateşli hastalık yüzünden sefil olmuş, bir hanım doktorun durumun çok kötüye gidebileceğini fark etmesiyle Zeynep Kamil Hastanesi'ne kaldırmıştık. Orada görevliler hemen bağlanması gereken serum için Ali Buhara Bey'in biricik kafasını iğneye sokacakları damarı bulmaya çalışıyorlardı. Bir, iki, üç... Bir türlü serumu takamıyorlardı. Çocuğun kafasını delik deşik ederken bir baba olarak o sahneyi izlemek zorundaydım ve canımın nasıl yandığını bu gün dahi anlatmaktan acizim. O an isterdim ki Ali buhara Bey'e bu iğneyi batıracakları yerde benim bir taraflarımı doğrasalardı. Ne var ki bu gün dönüp baktığımda şükran duymaktayım. Zira biraz daha gecikseydik menenjit geçirecek ve şimdi ilköğretimi dahi bitirememiş bir yetişkin olarak hayatını yaşamak zorunda kalacaktı. Aslında bir baba ve insan olarak benim her gün o sahneyi hatırlayıp şükretmem gerekir. Ali Buhara Bey çok sevimli bir çocuk olarak büyüdü. O zamanki fotoğraflarıma bakarsanız her birinizin ne kadar temiz yüzlü olduğunu, nasıl zekâ fışkıran gözlerle dünyayı izlediğinizi görürsünüz. Gerçi ergenlik çağına geldiğinde kendisini 'çok zeki değil' zeki bile olmadığını söylerdi ama bunun yanlışlığını şimdi kavramıştır. Lise öğrenimine başladığı günden bu yana benim işimi zorlaştırmakta olmasına rağmen Ali Buhara Bey'in sağlam karakteriyle teselli bulmaktayım. Doğrusu oğluma gerektiği kadar sevgi gösteremediğimin farkındayım. Bu halimi inceleyince vardığım sonuç bir mazerettir. Esasında bir babanın evladına sevgi duymadığı bir an olamaz. Ama bunu gösteremediği, göstermek istemediği anlar olur. Ali Buhara Bey'in düzgün fiziği ve yakışıklılığı ile bir baba olarak nasıl gurur duyduğumu anlatamam. Sizler anne ve baba olana kadar da bunu anlayamayacaksınız.

Hicaz Hanım ailemizin dördüncü üyesi olduğunda Ankara'da yaşıyorduk. Dünyada onu kadar tatlı ve onun kadar uysal, onun kadar sorunsuz bir bebek olmaz kolay kolay. Bu yönden Hicaz Hanımla hatırladığım acıklı bir sahne yoktur çok şükür. Sadece bir gün sınavdan çıkınca hayal kırıklığı için ağlayışı yaktı bitirdi beni. Araba kullandığım için gözyaşlarımı göremedi. Ben de görmemesi için çalıştım ama içim çok yandı. Onun üzülmesine dayanamıyorum. Hayatım boyunca onu hep üzenler beni kalbimden vurmuş olacaklar diye ödüm kopuyor. Hicaz belki de içimizde mutlu, başarılı olmayı en çok hak edenimizdir. Fakat Allah ona zorlu bir sınav açarsa inanç ve kalp güzelliği ile üstesinden gelecektir. Aslında Hicaz Hanım zekâsının türünü doğru değerlendiremeyen bir eğitim sisteminin kurbanıdır. O çok saf olduğu için bazı cin

fikirliilerin yanında zekâca çok yüksek değilmiş gibi görünse de gerçekte olağanüstü dikkatinin belgelediği üzere üstün bir zihin kudretine sahiptir.

Gözbebeklerim,

Hepinizin sık sık sorun yaşıadığı Berra Hanım bekleliğinden ilkokula gidişine kadar geçen süreç içerisinde beni en çok güldüren çocuğumdur. Keskin zekâsı, hareketli mizacı ve sivri diliyle bekleliğinden ilköğretimin başına kadar bana doyumsuz mutluluk yaşıatan Berra Hanım, ailemizin ve yakın akrabalarımızın da en çarpıcı eğlencelerinden birisiydi. Berra Hanım, çocuklar içinde bana en çok benzeyen olduğu için hakkında herhangi olumsuz bir yorum yapmaktan kaçınıyorum. Fakat bu benzerlikten bağımsız olarak düşündüğümde ailemiz içinde yüz hatları itibariyle estetik bilimin altın oran dediği ölçülere en uygun sima Berra Hanımındır. Kendisi çeşitli yanlışlarla bozmazsa ergenlik çağını bitirdiğinde çok güzel bir genç kız olduğunu herkes çok daha iyi görecektir.

Gözbebeklerim,

Mücteba Hanım her birinizle yaşıadığım beklelik ve çocukluk çağı yıllarının bir tekrarı olarak beni bu geçkili yaşımda bile hala gençleştiriyor. Her birinizin verdiği derslerle onun daha iyi yetişmesi ve parlak bir eğitim görebilmesi için Allah'a niyaz ediyorum. Mücteba Hanım benim bu güne kadar görebildiğim en güzel bepekti. Şimdi de en güzel çocuklardan birisi. Şüphesiz güzellik her şey demek değildir ama önemli bir değerdir. İnsanın kendisini iyi hissetmesini sağladığı sürece güzellik büyük bir nimettir. Ancak kendisini başkalarından üstün görmeye yol açtığı zaman bu güzellik başa beladır. Güzelliğin yanında hayâ ve iffet sahibi olmak asıl değerdir.

Gözbebeklerim,

Sizi seviyor ve sizin için yaşıyorum. Benim bu dünyada sizin iyi ve mutlu olmanızdan başka bekleentin yoktur. Mutsuzluğunuzu görmektense hayatta olmamayı tercih ederim. Allah bana sizin çekeceğiniz acıları göstermesin. Benim için bir şey yapmanızı istemiyorum. Beni kötü bile anabilirsiniz. Şimdiden haklarınız size helal olsun. Sizden istediğim tek şey birbirinizi ve annenizi sevmeniz. Beni öldürseniz bile öbür dünyada sizden davacı olmam.

Allah'ın sizleri affetmesini dilerim. (Ali Buhara Mete, ÜBAP, 2016)

Ömer Lütfi Mete için en önemli unsur 'İnsan ve sevgi' dir. Bu Özelliğini çocuklarından Fatma Berra Mete: "Bize ilk önce sevmeyi öğretti. Fedakârlığı, cömertliği, incitmemeyi, incinmemeyi, mutluluğu ve gülmeyi o öğretti. " (Mete, ÜBAP, 2009) sözleriyle dile getirir.

Ömer Lütfi Mete'nin hayatında ilk yaşlarından itibaren 'din' olgusunun önemli bir yer tuttuğunu belirtmiştik. Orta yaş ve ileriki dönemlerde de Mete'nin bu

hassasiyeti değerini kaybetmemiştir. 1986 yılına kadar pek çok dini cemaat ve gruplarla iletişim içinde olmuş ve onları yakından tanıma fırsatı ve araştırma imkânı bulmuştur (Mete, L. Mülakat, 2016). 1986 yılına kadar cemaat anlamında herhangi bir akımın içinde olmamıştır. Bu tarihlerde Ankara’da çalışırken Harputlu Kadiri Şeyhi Tayyar Baba’nın torunu Abdülkadir Şaşmaz Efendi ile tanışır, onun görüşlerinden etkilenir ve ona bağlanır (Ö.L.M Bel. TRT, 2012). Artık tasavvuf, Ömer Lütfi Mete’nin hayatının merkezine oturmuştur ve ileride oluşturacağı eserleri de etkileyecektir.

1.2. Eğitim Hayatı

Ömer Lütfi Mete’nin eğitim ve öğretim hayatı akranlarından ve diğer yetişkinlerinden biraz daha farklı bir seyir izlemiştir. Yaştlarına göre erken yaşta başlayan dini eğitimin ardından gelen örgün eğitim, Mete’nin kendisini yetiştirme ve akranlarından daha olgun, sıra dışı bir genç olmasına sebep teşkil etmiştir. Eğitim hayatı boyunca meraklı, sorgulayan ve başarılı bir öğrenci olmuştur. Öğrencilik ve öğretmenliği ayrı görmeyen Ömer Lütfi Mete için öğretmenlik ve öğrencilik her ikisi hayat boyunca bir arada devam eden ikiz çocuk gibidir. Çocuk denilebilecek yaşta Kur’an öğretmekle başlayan öğretmenlik serüveni, eserleri, senaryoları ve evinde düzenlediği tefsir sohbetleriyle devamlılık bulmuş ve bu devamlılık Mete çiftine birçok evlat kazandırmıştır (Mete, L. Mülakat, 2016). Sadece okulda aldığı eğitimle yetinmeyen Ömer Lütfi Mete için kişiliğinin gelişimi ve olgunlaşmasında çok farklı mecralarda bulunmasının da rolü büyük olabilir. Ömer Lütfi Mete, bir yandan resmi devlet okulunda eğitim görmekte bir yandan Kur’an eğitimi almakta diğer yandan da Ülkü Ocakları Derneğinde siyasi olaylara kayıtsız kalmadığını belli edecek bir duruş sergilemektedir. Ömer Lütfi Mete, ilköğretimi ve orta öğretimi Rize’nin İyidere ilçesinde tamamlar. İyidere ilçesindeki Süleyman Hilmi Tunalı Cemaatinin kurslarında dini eğitim görür. Buradaki eğitiminden sonra hocaları tarafından Ankara’ya gönderilen Ömer Lütfi Mete bir sene sonra İstanbul’a Ağva’ya Kur’an kursuna gönderilir. Bir sene de burada kaldıktan sonra Rize’ye geri gelir. Rize Merkez Kur’an kursunda Sabit Hoca’nın yardımcılığına gelir (Okumuş, ADP, 2011). Bu arada hem lise öğrenimini sürdürmekte hem Kuran eğitimine devam etmektedir. Ömer Lütfi Mete, lise yıllarında bir yandan kurs hocalığı bir yandan da vaizlik yapmaktadır. Henüz 17 yaşında olan Ömer Lütfi Rize’nin İyidere havalisinde “acar vaiz” diye nam salar (Tezcan, 2010, s.17). Gençlik yıllarında

lkc kimliğiyle de temayüz etmiş olan mer Lütfi Mete için uzaktan akrabası olan Muhsin Mete ‘‘Rize’de lk Ocakları başkanlığı yapmıştı. O yıllarda moda tabiriyle şahsında ‘Türk- İslam Sentezi’ni’ gerçekleştirmişti. Din ve siyaseti bihakkın içselleştirmiş nadir kişilerdendi. ’’ (Mete, 2010, s.9) şeklindeki ifadeleriyle onun siyasi yönünü şekillendiren kısma dikkat çeker. Ömer Lütfi Mete’nin görmüş olduğu eğitim ve içinde bulunduğu siyasi ortam, onun milli konularda hassas bir kişiliğe sahip olmasında etkili olmuştur.

Dursun Kuveloğlu, Kardeş Kalemler dergisinde onun için kaleme aldığı yazısında milli duruşunu şöyle tanımlar:

Ömer Lütfi Mete, zamanımızın insanın her alanda yaşadığı erozyon ve yozlaşmaya inat, geçmişten günümüze uzanan bir köprü gibiydi. Geçmişten gelen ve bizi biz yapan değerlerin zerresini kaybetmeyen büyük bir değerdi. Türk Milletinin harcına ve harsına bağlı; Türk milletini aziz ve necip millet yapan değerlerle gurur duyan bir dava adamıydı (Kuveloğlu, 2010, s.11).

Dostu Nazif Okumuş’un anlatımıyla fırtınalı yıllarda lk Ocaklarının Ankara’daki genel merkez toplantısında yaptığı konuşmasında O zamanki lk Ocakları Genel Başkanı rahmetli Muhsin Yazıcıoğlu’nu harikulade etkiler. Bir süre sonra Alparslan Türkeş ile tanışırılır. Alparslan Türkeş teşkilatlarda mer Lütfi’nin bilgilerinden istifade edilmesi için talimat verir (Okumuş, ADP, 2011). Arkadaşı Ahmet Tezcan ise kaos yılları diye tabir ettiği o yıllarda mer Lütfi’yi şöyle anlatır:

Safların sık sık tutulup duvarların kalın örüldüğü kaos yıllarında, tek silah bildiği kalemi ve hitabetiyle yanlış ve tehlikeli bulduğu ideolojilere karşı mücadeleye girişmiştir (Tezcan, 2010, s.17).

O lkesi ve davası için mücadele verirken reaksiyoner bir tavır almayan, hiçbir kesime sırtını çevirmeyen, insanları dinleyip onları anlamaya çalışan, taassup derecesindeki kalıpların içinde olmayan bir insandı. Kuveloğlu, Ömer Lütfi Mete için kaleme aldığı yazısında bu yönüne şöyle değinir:

Siyasi fanatizme prim vermedi. İlkeli, tutarlı ve davasına sadık kaldı. Siyasi duruşuna uymayanları hasım görmedi. Düşüncesine ters düşünleri hakir görmedi. Kimseyi aşağılamadı. Birilerinin sırtına asalak olmadığı gibi birilerinin sırtına basarak da statü sahibi olmadı (Kuveoğlu, 2010, s.12).

Lise öğrenimini tamamladıktan sonra 1970 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine girer. Bu sırada İstanbul vaizi Mehmet Arıkan vasıtasıyla şeref

Oğuz'un yayın yönetmeni olduğu Dünyada ve Türkiye'de Sabah gazetesinde çalışmaya başlar. Burada önce matbaa ardından da dizgi ve mizanpajda çalışır. Bir süre sonra bu gazetede köşe yazıları yazmaya başladı. Ömer Lütfi Mete, İstanbul'da hem gazeteciliğin ilk basamağında pişmeye hazırlanır hem de tahsili devam ettirir fakat bu yıllarda annesi rahatsızlanır. 1971 yılı Ömer Lütfi Mete için buhranlı ve sıkıntılı bir zamandır. Öyle ki rahim kanseri olan Mete'nin annesi vefat edince çok üzülür. Kendisini psikolojik olarak toparlayamayan Ömer Lütfi Mete, İktisat fakültesindeki eğitimini yarıda bırakıp buradan ayrılır (Mete, L. Mülakat, 2016). Fakat Mete'nin bu fakülteyi bırakmasında başka nedenler de vardır. Kendisi bunu şöyle ifade eder:

İsteyerek tercih ettiğim halde, okuyabilmek için çalışmak zorunda olduğumdan İktisat Fakültesi'nde zorlanmam kaçınılmazdı. Fakat daha önemlisi; ortamı sevmemiş olmamdı. Zira 1970 yılında sanki ülkenin en zengin ailelerinin kız ve erkek çocukları bu bölümü seçmişlerdi. Bu parlak kıyafetli, arabalı, şatafatlı gençlerin arasında kendimi iyi hissetmediğim için, İktisat Fakültesi gönlümde ve beynimde bitmişti. O ana kadar hiçbir ortam da kendimi sıradan biri hissettiğimi hatırlamıyorum (Mete, 2007, s.8-9).

Ömer Lütfi Mete'nin bu sözlerinden İktisat Fakültesini bırakmasında üniversitenin sosyo- kültürel ortamına ayak uyduramadığı, fakülteyi bırakmasının diğer bir nedeni olduğu anlaşılmaktadır.

1974'te Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesine kaydolur. Atatürk Eğitim Enstitüsünde Türkçe bölümünde eğitim görür. Bu yıllar, Ömer Lütfi Mete'nin ülkücülük kimliğinin tam olarak yerine oturmaya başladığı yıllardır. Kendisi bu yıllarını kaleme aldığı satırlarda şu şekilde bir açıklamada bulunur:

Derken kendimi Atatürk eğitim Enstitüsünün Türkçe bölümünde buldum. 1973 yılında Ecevit bu okulların gece bölümlerinin açılmasını sağlamış, ben de bu sayede gündüz çalışarak eğitime devam etme imkânına kavuşmuştum. İşte ne olduysa burada oldu; devrimci öğrenciler daha öğrenimin ilk aylarından sonra boykota kalkışınca bir avuç ülkücü bu eyleme karşı çıktı. Onların bir an önce okulu bitirmek istedikleri, ötekilerin ise profesyonel eylemci- öğrenci gibi davrandıkları düşüncesi bende ağır basıyordu. Ayrıca devrimciler ortada ve ortanın soluna yakın duruşta olan öğrencileri de etkiledikleri için, üç bin kişiye karşı on beş ülkücünün sergilediği direniş, açıkçası bana kahramanca bir davranış gibi göründü. Esasen kültür ve yaşantı itibarıyla kendimi daha yakın bulduğum bu gençlerle düşüp kalkmaya başladım. Böylece ülkücü gençlerle ilişkim gelişti. 12 Eylül'e uzanan süreçte en yakın arkadaşlarım ve dostlarım bu

camiadan insanlardı. Sonrasında ve halen bu kesimden dostlarım, ülkemin bütün öteki eğilimlerinden olanlara nazaran sayıca daha çokturlar (Mete, 2007, s.9).

Üniversitedeki eğitimini tamamladıktan sonra edebiyat öğretmeni olur. İlk görev yeri memleketi Rize'deki mezun olduğu okul olan Rize Lisesi'dir (Ö.L.M. Bel. TRT, 2012).

1.3. İş Hayatı

Ömer Lütfi Mete daha önceki sayfalarda da belirttiğimiz gibi maddi anlamda çok zengin, varlıklı bir ailenin çocuğu değildir. Üniversite okumak için geldiği İstanbul İktisat Fakültesi'nde okurken harçlığını bir akrabasının yanın terzi çıraklığı yaparak çıkarmaya çalışır. Ömer Lütfi Mete terzi çıraklığı yaptığı bu yılları Basılı Yakıt kitabındaki 'Makaralar' adlı hikâyesinde anlatır. Hikâyesinde "Küçükken babam beni teşvik için hep 'ceketimi satıp seni okutacağım' derdi ama iş başa düşünce küçük bir farklılık oldu: Ceket satıp okutturmak yerine, ceket dikmesini öğretilip okutmak formülü ile karşı karşıya idim" (Mete, 2009, s.34). Daha sonra matbaada çıraklıkla devam eden iş serüveni Mete'nin olgun bir birey olarak ciddi manada ilk işi olduğunu söyleyebiliriz. Bir süre sonra Sabah gazetesinde mizanpajda çalışmaya başlamış ve nihayetinde köşe yazarlığı yapmıştır. Ömer Lütfi Mete Atatürk Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra bir süreliğine öğretmen olarak görev yapmaya başlar. Fakat bu kısa sürer. Öğretmenliği bırakır ve İstanbul'a gelerek yine köşe yazarlığı yapmaya devam eder. Ömer Lütfi Mete bir yandan köşe yazarlığı yaparken diğer taraftan gazeteciliğin diğer alanlarında da çalışır. Tercüman gazetesinde dış hatlar servisinde, Almanya bölümünde muhabirlik yapar. Türk edebiyatı ve Boğaziçi gibi önemli dergilerin ve gazetelerin genel yayın yönetmenliğini de yapan Ömer Lütfi için 1990 yıllardan sonra sinema dünyasının kapıları açılır. Çizme Filmi ile senaryo alanında da adından söz ettiren Ömer Lütfi Mete, bu arada Türkiye gazetesinde de spor yazarlığı da yapmaktadır. Sinema filmlerinden sonra dizi filmlerin senaristliğini yapan Mete, televizyon programlarına da katılarak memleketin içinde bulunduğu durum hakkında yorumlar yapan bir eleştirmendir.

Sonuç olarak Ömer Lütü Mete sırasıyla terzi çıraklığı, matbaa çıraklığı, mizanpaj, köşe yazarlığı, öğretmenlik, muhabirlik, spor yazarlığı, genel yayın yönetmenliği, senaristlik gibi çeşitli alanlarda hayatını idame ettirmiş bir ediptir.

2.BÖLÜM

2.ALT AMAÇ: SANAT ANLAYIŞI VE EDEBİ ÇEVRESİ

2.1. Sanat ve Edebiyat Çevresi

Ömer Lütfi Mete için okuma sevgisi küçük yaşlardan itibaren bir tutku halini almaya başlar. Tabii bu alışkanlığının kazanılmasında aile faktörü çok önemlidir. Dedesi müderris olan Ömer Lütfi Mete'nin babası da yaşadığı dönemde, kendisi için hayli bir uç noktada olan yazarların kitaplarını okuyup bunlara eleştiri getirmektedir. Eşi Leyla Mete'nin aktardığında göre dindar bir kimliğe sahip olan Ömer Lütfi Mete'nin babasının Aziz Nesin'in kitaplarını da okumakta, bu eserlere eleştiri de getirmektedir (Mete, L. Mülakat, 2016). Ömer Lütfi Mete'nin sanatına temel oluşturacak okuma ve sorgulama alışkanlığının ailedeki bu kültür ortamından kaynaklandığı düşünülebilir. Nitekim ileride vereceği eserlere kaynaklık eden unsur dini ilmi de aldığı eğitim vasıtasıyla gelişecektir. Eşi Leyla Hanım aktardığı, Ömer Lütfi Mete'nin 'Dini bilgin olmasa eserlerim olmazdı'(Mete, L. Mülakat, 2016) şeklindeki ifadesi bize onun sanat anlayışının kaynağı hakkında ışık tutmaktadır.

Ömer Lütfi Mete'nin sanat anlayışının dayandığı ilk esas yetiştiği çevredeki inanç iklimiyken diğeri gençlik yıllarında filizlenmeye başlayan ve yıllar geçtikçe daha olgun bir hale bürünen milli yönüdür. Eserlerinde milli değerlerin temelinde var olan, bu milli değerleri şekillendirerek ona kimlik kazandıran unsur ise 'din olgusudur'.

Ömer Lütfi Mete'nin sanat hayatına ilk adım attığı yıllar Marmara Atatürk Eğitim Enstitüsündeki öğrenim gördüğü yıllardır. Eğitim masraflarını karşılamak için matbaa çıraklığı yaparken gazetecilik mesleğine dair bilinmeyenleri öğrenmeye başlar. Üniversite bitince bir süre öğretmenlik yapsa da içindeki yazma tutkusu hayatında dönüm noktası oluşturacak kararlar almasını sağlar. 1978'de öğretmenliği bırakır ve İstanbul'a geri döner. Ömer Lütfi Mete'nin sanat ve edebiyat çevresini incelemek için bunları sınıflandırmak yerinde olacaktır.

2.1.1. Köşe Yazarlığı ve Gazeteciliği

Ömer Lütfi Mete'nin matbaa çıraklığıyla başlayan gazetecilik hayatının ilk durağı Atatürk Eğitim Enstitüsünde okurken İsmail Oğuz'un yayın yönetmeni olduğu Dünyada ve Türkiye'de Sabah gazetesidir. Bu gazete daha sonra köşe yazıları da yazmaya başlar. Ömer Lütfi Mete'nin köşe yazarlığı edebiyat öğretmeni olup memleketi Rize'de göreve başlamasıyla bir süre ara verir. 1978 yılında öğretmenlikten istifa edip İstanbul'a gelince 1980'li yılların başında Tercüman gazetesinde çalışmaya başlar. Ömer Lütfi Mete bu gazete 1986 yılına kadar çalışır. Eriş'e göre Ömer Lütfi Mete'yi muhabirliğe sürükleyen unsur içindeki araştırmacılık ruhudur. İçindeki araştırma ruhunun şekillenmesinde ise gençlik dönemlerine rastgelen darbelerin iktidara geliş serüvenine tanık olmasıdır. Çünkü Mete'nin içinde bulunduğu ortam onun iç dünyasıyla sürekli bir sorgulama içinde olmasına zemin hazırlamıştır. Eriş bu durumu şu sözleriyle açıklar:

Bu millete neden ters düşülür? Çağı yakalamak doğru hedeftir ama değer hükümlerimiz neden inkâr edilerek bir yerlere varılmaya çalışılır? Ve yıllardır rejim tarafından ısrarla itilen- kakılan halk çoğunluğu ile halkının temel değerlerine bağlı münevverlerimiz neden bazı sosyo- kültürel olayların, özellikle çağdaş sanat dallarının içinde olamamış, dışında kalmışlardır? Gönül bağıyla bağlı olduğu münevverler sinema, tiyatro yani drama dünyasında neden ağırlıklı olarak bulunmuyorlar? İşte yetişkinlik yıllarında bu sorular Ömer Lütfi'nin kafasında dolanıp durmuştur (Eriş, 2010, s.29).

Ömer Lütfi Mete kafasındaki tüm bu sorulara cevap bulmak için yoğun çalışma temposuna girerek çevresindekilerle bilgi alış- verişinde bulunabileceği kültür ortamlarının içinde bulunur. Türk Edebiyatı Vakfından sonra da Boğaziçi Kültür ve Sanat Dergisi'nde de yazıları yayınlanmaya başlar. Bu derginin temelinin atıldığı esas yer ise 1970 yılında kurulan Aydınlar Ocağıdır. 1971 yılında Tahsin Banguoğlu'nun liderliğinde 'Boğaziçi Sohbetleri' adıyla çeşitli konularda fikirlerin dile getirilmeye başlanmıştır. Bu sohbetlerden alınan verim ve geçirilen keyifli vakitlerin neticesinde daha geniş halk kitlelerine ulaşmak amacıyla 'Boğaziçi Dergisi' kurulur (Eriş, 2010, s.28). Aynı süre zarfında Tercüman gazetesinin yurt dışı Almanya servisinde çalışan Ömer Lütfi Mete'nin çalıştığı servisin başında İlhan Ezik bulunmaktadır. Bu dönem birlikte çalıştıkları Zeynep Kakınç, Ömer Bey'in çok hareketli ve renkli bir kişiliği olduğunu belirtmektedir. Sürekli ev değiştiren Ömer Lütfi Mete için "Ortadoğu ve Balkanların en çok ev değiştiren insanı" tabirini kullanır. Zeki ve esprili tavırlarıyla çalışma arkadaşlarının sempatisini kazanan Ömer

Lütfi Mete'nin ilgi çekici davranışlardan birisi de Mete'nin her gün çantasında mutlaka bir elma taşıdığıdır (Ö.L.M Bel., 2012). Ömer Lütfi Mete'nin bu özelliği senaristliğini yaptığı Kurtlar Vadisi Pusu dizi filmindeki 'Zaza' karakterinin sürekli elma yemesi ile bağdaştırılabilir. Aynı serviste çalıştıkları diğer arkadaşı Halit Kakinç ise bilmediği konularda ve Ömer Lütfi Mete'nin de uzman olduğu konularda birinci Ömer Bey'i tercih ettiğini, danıştığını ve ona çok güvendiğini şu sözleri ile belirtmektedir:

Ömer söylese doğrudur eğer Ömer bilmiyorum derse en iyi bilenleri o tavsiye eder diye bir inancım vardı. Rastladığım en dürüst insanlardan biriydi. Şu adamı satın alamazsınız dersiniz, birçok kişinin satın alınamayacağını sadece okudum ama birini tanıdım. Ömer'i parayla satın almak mümkün değildi o bir. İkincisi beni etkileyen tarafı inanılmaz iyi bir müslümandı (Ö.L.M Bel., 2012).

Ömer Lütfi Mete Tercüman Gazetesi'nde çalışırken aynı zamanda Türk Edebiyatı Dergisi genel yayın yönetmenliği görevini de üstlenir. Rahmetli Ahmet Kabaklı Hoca'nın 1972 yılında çıkarmaya başladığı bu dergide 'Sanat Fidanlığı' adlı bölümde dergiye gönderilen şiirlere ve edebi metinlere değerlendirme yaparak şair ve yazar olma yolundaki insanlara yol göstericilik yapmaktadır. Türk Edebiyatı Dergisi'nde Ömer Lütfi Mete'nin beraber çalıştığı arkadaşlarından birisi de İsa Kocakaplan Bey'dir. Kocakaplan, Ömer Lütfi Mete'yi 'düşündüğünü söyleyen, nevi şahsına münhasır bir insan' olarak tanımlar. Ömer Lütfi Mete'in milli olduğu kadar mizahi yönü çok kuvvetli olan bir yazar olarak da öne çıktığını belirten Kocakaplan Ömer Lütfi Mete'yi bir yere koymanın çok yanlış olduğunu, onu kendine özgü tavır ve davranışlarıyla yerel, zaman zaman öfkeli, ama bu öfkeliğin yanında zeki tavırlarıyla ön plana çıkan bir insan olarak tanımlamanın daha doğru olacağını belirtir. 1980 İhtilalinden dört beş ay önce dergide çıkan bir şiirinde Ömer Lütfi Mete'nin İhtilali sezdiğini belirten İsa Kocakaplan, Ömer Lütfi Mete'nin Kurtlar Vadisi dizisinde senaristlik yaptığı dönemde Türkiye'de bir hafta sonra oluşabilecek olayları önceden sezip senaryoya dâhil edebildiğini dile getirmiştir (Kocakaplan, İ. Mülakat, 2016). Kocakaplan 'ın bu görüşlerine paralel düşüncede olan başka bir kişi ise Mete'nin 'Basılı Yakıt' adlı kitabının editörlüğü yapmış olan Cem Sökmen'dir. Sökmen'e göre Ömer Lütfi Mete, yerlilik düşüncesini yazıları, röportajları ve sohbetleriyle bozulmakta olan Türk kültür hayatına sokmaya çalışmıştır. Küreselleşmenin hızla yaşandığı günümüzde, Ömer Lütfi Mete ya yeni bir düzen kuracağımızı ya da bu küreselleşme içinde eriyip gideceğimizi vurgulamaktadır.

Yakın dönemde Türkiye'deki milliyetçi hareketlerin sadece AB, Kıbrıs sorunu, Kürtçülük, Ermeni sorunlarıyla ilgilendiğini, bundan farklı olarak bizi biz yapan esas değerlerin postmodernizm çatısı altında eriyip gittiğini, asıl milli duruşun ise bu değerleri tekrar ayağa kaldırmakla sağlanabileceğini her fırsatta dile getirmiştir (Sökmen, 2010, s.28). Ömer Lütfi Mete yaptığı her işte, eylemde milletin ve ülkenin menfaatini ön planda tutmuş, iyi bir toplum için çalışmaya ve fedakârlıkta bulunmaya çabalamıştır. Arkadaşlarına verdiği sözleri yerine getirmeye çalışan Mete için bu davranış kişiliğinin olmazsa olmaz bir özelliği haline gelmiştir. Günümüz şartlarında ülkemizin dünya çapında vizyon sahibi bir ülke olabilmesi için kendisine has bir medeniyet projesi oluşturması gerektiğini ve bu medeniyetin de tüm dünyada Hâkk'ı kaldırıp, refahı ve mutluluğu getirecek bir medeniyet olması gerektiğini belirtir. Bunun inşasının ilk önce doğru ve dürüst, sözünün eri insan yetiştirmekle sağlanabileceğini söyleyen Ömer Lütfi Mete, sevgi ve güzellik dilinin yeniden harekete geçirilerek bir dirilişe geçilmesinin önemi üzerinde durur. Türk insanında bu mayanın çok eskilerde atılmış olduğuna dikkat çeker. Bu mayayı koruyabilmiş değerleri ve insanları ortaya çıkarıp yüceltmenin, moda haline getirmenin diğer toplumların bizi dikkate almasında önemli bir adım olduğunu belirtir. Kendisi bir televizyon programında bu konuyla ilgili olarak konuşmasında şunları belirtir:

Bizim milletimiz tarih sahnesinde bilindiği andan itibaren birkaç özelliği ile anılmıştır. Bunlardan bir tanesi de sözünün eri olmasıdır. Türk deyince akla sözünün eri olmak gelir. Buna göre ben birey olarak şuna çalışmalıyım. Bin tane sözünün eri Türk bulsam Türkiye değişir. Bunu aynı zamanda tasavvuf felsefesiyle açıkladığımız zaman 'Olduğun gibi görün, görüldüğün gibi ol' anlayışına geliriz. Bu insanlar bulunmalı, geliştirilmeli, yetiştirilmelidir. Bugün herkesin birbirine çalım attığı, aynı takımın içinde, aynı hedefe kilitlenmiş insanların birbirini sevmediği, profesyonelce takım olma gereklerini yerine getiremedikleri bir ortamda yaşıyoruz. Türkiye'de bir birey olarak senin benim çalışacağımız alan budur. Birbirimizi güzelleştirmeye, birbirimizi iyileştirmeye, birbirimizi tırnaklarımızla yıpratmamak, yırtmamak var olan azalan güzelliklerimizi de azaltmaya çalışmamak, bu çok büyük bir iştir. Bir bireyin güzel duyguları, bir köyü, bir köyün güzel duyguları bir kasabayı, bir kasabanın güzel duyguları bir şehri, bir şehrin güzel duyguları da bir ülkeyi toparlar, geliştirir, değiştirir. Bir insan büyük bir varlıktır ve bir insanın doğası gökleri titretir, çok şey değiştirir. Biz dualarımızı sadece bencil arzularımıza kullanıyoruz genellikle. Ya da sıkıntılarımıza, bireysel sıkıntılarımızla ilgili duaya el açıyoruz. Hâlbuki biz Allah'tan zalimlere karşı, hakkaniyetli, kötülere karşı bize dayanma gücü, bize ilaç bulma gücü, çara bulma gücü

vermesini dilemeliyiz. Biz bilgi üretmeliyiz. Eskiden sanat alanımızın en büyükleri dergâhlardan gelirdi. Bilim insanlarımızın en önemlisi eski tarihlerde dergâhlardan gelirdi. Yani o dergâhlar miskinçe uzanıp yatma yeri değildi, araştırma yeriydi. Biz bunları bir şekilde güncellemek, yenilemek ve yeniden harekete geçirmek zorundayız. Bizim insanlığa verebileceğimiz çok çok büyük şeyler vardır. Ama bunları verebilmemiz için kendimizi moda etmeliyiz. Şunu söyleyeyim, 1100'lü yıllarda Fransız şair Alphonse feryat ediyor: 'Ne olacak bu Hıristiyanların hali? Herkes konuşurken kelimelerinin arasında bir Arapça kelime katıyor sözlerinin arasına. Niye böyle?' Çünkü Endülüs'le beraber İslam yükselen değerler bütünü olmuş, herkes ona özeniyor, yeniden bunu yapmalıyız. Bu topraktan petrol fişkırtmaktan daha önemli şeyi bizim her şeyimizle, yaşayışımızla, ürettiğimiz bilgilerle, insanların dikkatini üzerimize çekerek önemli millet olduğumuzu göstermemiz lazım. Yani insanlık adına 'Öncü Millet'. Dünyanın en büyük bombasını yapmış övünüyor bununla Putin. Ruslara bunu yakıştırırsınız ama bu Rus'un bu bombasını anlamsız hale getirecek şok buluşun peşinde ölürcesine çalışmak anlamlı gelir. Teorik olarak imkânsız değil benim için. Niçin atom bombasını, yeryüzünün en büyük tehdidi olmaktan çıkaracak bir teknolojinin derdine düşmeyeyim ben. Buralarda yoğunlaşmamız lazım, bizim mücadelemiz bu olmak zorunda. Yani tur bindirilmiş bize. Dört tur önden dolanıyor batının atı, biz nal topluyoruz. Bu yarışa terk edeceğiz. O yarış kaybedilmiştir. Dört tur beş tur önden giden bir atı bizim geçmemiz mümkün değil. Başka bir yarışa başlamak zorundayız. Bu yarış zararsız uygarlığın yarışıdır. Tehlike medeniyetini –Sezai Karakoç'un deyimiyile- tehlikesizlik medeniyetine dönüştürmek mücadelesi olmak zorundadır (Mete, Araf, Sky Türk. <http://www.dailymotion.com/>).

Ömer Lütfi Mete olaylara ve durumlara karşı net bir tavır ortaya koyan bir kişilik yapısına sahip olduğu için bu özelliği onun bir gazetede uzun soluklu çalışmasına müsaade etmez. Çalıştığı gazetelerde yanlış söylemekten korkmayan, otoriteye karşı âciz bir tavır sergilemeyen Ömer Lütfi Mete için yazarlık ve gazetecilik mesleği bir hayli zorlu ve mücadele gerektiren bir hâl almıştır. Sabah gazetesinden Tercüman'a, Tercüman'dan Yenişafak'a kadar pek çok gazete onun çalıştığı kurumlar olmuştur. Ömer Lütfi Mete'nin yakın arkadaşlarından Lütfi Şahsuvaroğlu onun hiçbir gazetede süreklilik sağlayamamasını 'sesinin sahibi' olmasına bağlamıştır. Çalıştığı gazetede çalışma arkadaşlarıyla iyi bir iletişim geliştirse bile 'bir türlü patronla anlaşamayan kişi' olarak tanımladığı Ömer Lütfi Mete'nin kıymetinin bilinmediğini belirtir (Şahsuvaroğlu, 2010). Gazeteci Umur Talu onun dik duran tavrını ve taviz vermeyen kararlılığını şu sözlerle açıklar:

Ömer Lütfi Mete ile herhalde apayrı yolların yolcusuyduk. Bizi en azından vicdanla buluşturan temelde de öyle bir şey vardı. Boyun eğmeme gayreti. İktidar, başkan,

komutan, patron, iş dünyası, ‘yerüstü ve yer altı zenginlikler’ karşısında boyun eğmeme inadı. Ama hepsine birden; öyle seçerek, tek tek basarak, kimine efe, kimine kul olarak değil. Otoriteye, tahakküme, direnme damarı. Onunki Karadeniz’le de sertleşmiş; bizimkinde belki kana karışmış (Kartal& Batuhan, 2010).

Umur Talu’nun sözlerinden Ömer Lütfi Mete’nin şahsi menfaatlerini bir kenara bırakarak sadece doğru olanın peşinden gitme gayreti içinde olduğu anlaşılmaktadır. Ömer Lütfi Mete’nin bu tavrı her zaman ve her koşulda sabittir. Kendisine yakın hissettiği camida da bu dik ve kararlı tavrını sürdürür. Ömer Lütfi Mete, kendi camiasının yanlışlarını da eleştirebilen, doğruları her zaman ve her yerde söylemekten çekinmeyen bir insandır. Ülkücü camianın içinde nice yazarların rüzgârın estiği yönde eğilmesi, onun dimdik duruşunu daha önemli hale getirmiştir. “Satmayan ve satılmayan bir adam” olarak Ayla Ağabegüm’ün (2010) tanımladığı Mete’yi Ekrem Kaftan ise bir başka yönü olan bu dünyaya yabancılığı ile ön plana çıkarır. “Kendini dünyaya yabancı hissetmiş. Çünkü geldiği yerin farkında bir insan Ömer Lütfi Mete” (Kaftan, 2010).

Ömer Lütfi Mete yazarlığı ve gazeteciliği boyunca toplumu ayarıştıran, onu bir bütün olmaktan çıkaracak meselelerin üzerinden bir ün, para veya makam sahibi olmaya kalkmamış bir aydındır. Dönemin şartlarına göre renk değiştirenlerin aksine Cem Sökmen’in (2010) deyiimiyle ‘muhkem duruşunu’ bozmamış ve doğruların peşinden gitmeyi başarabilmiş az sayıdaki insanlardan birisi olmuştur. Cem Sökmen’in Ömer Lütfi Mete’yi anlatmak adına kaleme aldığı yazısının devamında ise Ömer Lütfi Mete’nin bu duruşuna, Türkiye’deki şartlarını düşünecek olursak çok ihtiyaç duyulduğunu vurgular;

Muhkem duruşlu Ömer Lütfi Mete’nin önemi ise Mevlana’nın ‘edebi edepsizlerden öğrendim’ deyişine benzer bir yolla; bugünkü –miş gibi yapan, samimiymiş-ciddiymiş- ilgiliymiş gibi yapan eğitimi/ okur- yazar tabakanın zihniyetine temas ederek anlaşılabilir. Bugün güç neredeyse onun peşinden gitmeyi, gücün belirlediği sınırlar içinde kalem oynatmayı anayasanın birinci maddesi olarak gören bir ajijjatör- aydın tipi hâkimdir (Sökmen, 2010, s.10).

Sökmen yazısının devamında;

Türkiye’deki bulanık dünya görüşünün içinde aydınların entelektüel birikim ve kültürel üretim yapmak yerine siyasi değişim ve hakkaniyet beklentilerine kilitlemiş, söylemde millet ve değerlerle, eylemde ise eski bürokrasi ve tekelci sermayeye ait ‘nerede ne yenir, ne içilir’ hayat tarzına ortak olanlardan bir şey bekleyemeyiz. Medya büyük ölçüde dünden bugüne güçlülerin elinde istediği parçaları birleştirip önümüze koyma ve

bir konuyu sayısız tekrarlarla kafalara boca etme misyonunu üstlenmiştir. Bu süreçte bulanıklık vardır ve bulanıklıkla asla dünya görüşü olmaz. İşte böyle bir atmosferde bağımsız bir aydın olduğu için ne söyleyeceği önceden tahmin edilemeyen, yalnız kimin olduğuna bakmadan tepki veren Ömer Lütfi Mete gibi bir değeri daha çok arıyoruz (Sökmen, 2010, s.10)

diyerek Türkiye’de aydın tipine eleştiri getirir. Türkiye’de yakın dönemdeki aydın tipinin hakkaniyetli davranmadığı, çıkarları uğruna bazı çevrelerin hoşuna gitmeyen yanlışlara ses çıkaramadığını vurgu yapar. Gerçek aydın kişinin cesur olması gerektireni belirten Sökmen için Ömer Lütfi Mete, bu yönüyle ‘yeri aranan bir insan’dır. Yakın arkadaşlarından Dr. Metin Eriş de;

Sözlerinin arkasında bir başka düşünce yoktu. Açıkta ve doğruyu dosdoğru ifade etmekten kaçınmıyordu. Öyle ki ben, o günlere kadar tanıdığım muhabir- gazeteci hüviyeti ile Ömer Lütfi’nin bu yapısının nasıl gazeteciliğe intibak edebildiğine hep şaşırıyordum (Eriş, 2010).

bu sözleriyle Cem Sökmen’i desteklemektedir. Ömer Lütfi Mete’nin yukarıda belirttiğimiz bu özelliklerinden dolayı Tercüman gazetesinde istediği çalışma ortamını bulamaz. Bir grup arkadaşıyla birlikte Yeni Haber gazetesini çıkarmak için Tercüman gazetesinden ayrılır. Yeni Haber gazetesinin genel yayın yönetmeni olarak çalışmaya başlar. Fakat bu gazete yayın hayatında kısa ömürlü olur. Bir süre sonra kapanır. Ömer Lütfi Mete, Yeni Haber gazetesinin kapanmasının ardından Ankara’ya gider. Ankara Belediye Başkanı Mehmet Altınsoy’la birlikte belediye için ‘Belde’ adlı gazeteyi çıkarırlar. Ankara yılları çok uzun sürmez. 1987 yılında tekrar İstanbul’a gelir. Aynı yıl Türkiye Gazetesi’nde spor müdürlüğü görevini yapmaya başlar.

Ömer Lütfi Mete’nin hayatında spor önemli bir yere sahiptir. Sadece Türkiye gazetesinde spor yazarlığı yapmaz. Dokuz yıl aralıksız olarak yazılarının yayımlandığı haftalık olarak çıkan haber gazetesi Yörünge’de spor köşesi bulunan Ömer Lütfi Mete, koyu bir Galatasaray taraftarıdır. Yörünge Dergisi’nde genellikle 36-37-38. sayfalarda yazıları bulunur. Ömer Lütfi’nin futbola olan düşkünlüğü yakın çevresindekilerin de dikkatini çekmeyi başarır. Yakın arkadaşı Hasan Kaçan (Kaçan, ÜBAP, 2009) onunla bir Galatasaray maçında tanıştıklarını, senarist Bahadır Özdener (Özdener, ÜBAP, 2009) de Ömer Lütfi Mete’nin haftalık halı saha maçlarını kaçırmadığını belirtir. Ömer Lütfi Mete Türkiye gazetesinde yöneticilerle yaşadığı fikir ayrılığı neticesinde görevinden ayrılır ve Yörünge Dergisi’nin genel yayın yönetmeni olarak çalışmaya başlar. Bir süre sonra yakın arkadaşı Nazif

Okumuş' un çağrısıyla Ortadoğu gazetesinde köşe yazılarına başlar. 1993 yılında yeni kurulmuş özel kanallardan biri olan TGRT kanalında 'Yanı' adlı haber programı yapmaya başlar. Yanı gazetesinin ardından 'Yenişafak' gazetesinde köşe yazıları yazmaya başlar. Buradaki bir köşe yazısında, 'Hamis'ı eleştirdiği için gazetede ki köşe yazarlığı son bulur. Daha sonra 1996 yılında kurulan ve sadece bir yıl hayatta kalabilen 'Yeni Sayfa' gazetesini genel yayın müdürlüğünü yapar. Bu süreçte bir ara Yeni Binyıl' gazetesinde de yazılarının çıktığını görülmektedir. Daha sonra Namık Kemal Zeybek'in 1998- 1999 yıllarında yayınladığı Ayyıldız gazetesinin genel yayın müdürlüğünü yapar. Ömer Lütfi Mete, 2000 yılında Sabah gazetesinin köşe yazarları arasındadır. Buradaki köşe yazarlığı, yönetimin başına Fatih Altaylı'nın gelmesiyle son bulur. Daha sonra kadim dostu Mehmet Ali Bulut'un ısrarı ile Bugün gazetesinde köşe yazılarına başlar (Ö.L.M, Bel., 2012).

2.1.2. Senaristliği

Ömer Lütfi Mete, 1986 yılında gazeteden ayrılınca bir süre sinemayla ilgilenir. Arkadaşı İsmail Güneş ile birçok film senaryosunu yazıp sinema filmini yaparlar. İsmail Güneş'le tanışmaları 1979-1980 yıllarına dayanır. İlk olarak İsmail Güneş Mete'yi şiirleriyle tanıdığını fakat şahsi olarak onu tanıma fırsatını Çağrı Ajans'ında çalıştığı yıllara tekabül ettiğini belirtir. Ömer Lütfi Mete'nin Ankara'da yaşadığı zamanlarda İsmail Güneş ile beraber bir dizi filmin senaryosunu yazmak üzere Mete'nin evinde çalışırlar. İsmail Güneş o günleri şöyle anlatır:

Onun büyük bir daktilosu vardı. Çok da hızlıydı, pratik yazardı. Sekiz bölüm yazmıştık. Kısmet olmadı onu çekmek ve öyle devam etti. Aşağı yukarı Bizim Ev o senaryonun versiyonudur. Fakat onun öncesinde Veysel Karani, Ahmet Bedevi filmlerinin senaryosunu o yazdı ben de yönetmenliğini yaptım. Bizim Ev dizisi o dönemde en çok devam dizi olmuştur. 101 bölüm sürdü. Dizi devam edecekti fakat o zaman 28 Şubat süreci olduğu için baskılar gelmeye başladı. Bize bu doğrudan söylenmiyor fakat dolaylı bir şekilde anlatmaya çalışıyorlardı. Filmi absürd bir finalle bitirdik. Filmin imamı Salih Kırmızı hiçbir sebep yokken tutuklandı. Salih Kırmızı imamlığın dışında pek çok şeyle ilgili olan bir kişidir. Çocuklarla futbol oynar, okulun çatısını aktartır vs (Güneş, 2011 <https://www.youtube.com/watch?v=JW4QX-G8xSQ> adresinden elde edilmiştir).

Dizi laikliğe aykırı bulunur. Kendisi de bu durumu protesto etmek için Sirkeci'den Cağaloğlu' na kadar papaz kıyafeti giyerek gider. Çünkü diğer dizilerde

papazlar rahatlıkla yer alırken bu diziler laikliğe aykırı bulunmaz. Fakat içinde dini değerlere yönelik unsurlar barındıran ‘Bizim Ev’ baskıyla yayından kaldırılır. Bu dizinin bir de altı bölümlük TRT dönemi olur. Fakat bu sürekli olmaz. Senarist Ömer Lütfi Mete ile yönetmen İsmail Güneş’in ilk sinema filmi ‘Çizme’dir. Ömer Lütfi Mete’nin Ezan Günü(Çizme) romanından uyarlanan film 1950’li yıllarda Karadeniz’de bir ilçede ezanın Türkçe olarak okunmasının ve bunun ardından meydana gelen sosyal problemlerin konu edindiği filmidir. Film tarihi konulu olmakla birlikte Türkiye’de ezanın Türkçe olarak okutulmasını konu alan ilk film olarak da belli bir öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür. Filmde milletin değerlerine ters düşen uygulamalar ironik bir şekilde ele alınmıştır. Mizahın yanında tek partili sistemin yanlışları da gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Filmde çizmelerine büyük bir ihtimam gösteren nahiye Müdürü, tek parti döneminin baskıcı ve jakoben yönünü temsil ederken, onun adıyla değil de ‘Çizme’ olarak anılmasında halka ne kadar yabancı, onlardan olamadığının vurgusu yapılmıştır. Filmde dindar kimlikleriyle ön plana çıkan Bilal Hoca, Deli Hafız ve Müezzin halktan uzak, suskun ve adeta hayata küsmüş bir durum sergiler. Mehmet Erdoğan filmi konu alan yazısında:

Ülkenin değişik ırk, renk ve inanıştaki insanlarını yönetecek kimseler, milletin manevî değerlerini her zaman iyi etüt etmeli ve bu değerlerle asla çatışma içine girmemelidir. Bu, hem demokrasi anlayışının hem cumhuriyetçiliğin hem de insanlığın bir gereğidir (Erdoğan, 2010, 8),

sözleriyle filmin ortaya koymaya çalıştığı sosyal mesaj üzerine bir değerlendirme yapmıştır.

İsmail Güneş’in yönetmenliğini yaptığı, senaryosu Ömer Lütfi Mete’ye ait olan bir diğer sinema filmi ise Gülün Bittiği Yer’dir. Bu film 1980 İhtilali’nin işkence sahnelerini izleyiciyle buluşturan ve bu işkence durumunun kişiler ve toplumun genelinde ne derece bir infial uyandırdığını konu edinen bir yapımdır. Film yasaklı filmler listesindedir. Gülün Bittiği Yer filmi, bir tren yolculuğunda gördüğü işkenceler sebebiyle uykusunda kâbuslar gören ve sayıklayan bir gencin yaşadıklarını gözler önüne sermektedir. İhtilal zamanı üniversite öğrencisi olan gencin o yaşa kadar ailesinden ve hocalarından görmeye başladığı şiddetin en müthişini işkence çekerek hapisshanede görür. Ruh halinde derin bir iz bırakan işkence günlerinden sonra kendine olan saygısını ve güvenini kaybeden genç, nişanlısını görmek için çok kere teşebbüste bulunsa da buna cesaret edemez. “Filmde işkence sorgulanırken, aynı

zamanda şiddet ve işkence kültürünün toplumumuzda bir gelenek olarak var olduğu gerçeği ortaya koyulmuştur ” (Çolak, 2010, s. 707).

Mete'nin senaryosunu yazdığı yine İsmail Güneş'in yönetmenliğini yaptığı son film ise The İmam'dır. Geleneksel (Taklidi) imanla, düşünerek ve kalbi olarak isteyerek ulaşılan (Tahkiki) imanın çatışması konu olarak ele alınmıştır. Hacı Feyzullah bu anlamda İslam Dini'ni yanlış algılamış, yobaz, tutucu bir karakteri temsil ederken, Emrullah ise daha sosyal bir görüntü çizerek halkın beğenisini kazanmış, İslam Dini'nin güzel, hoş yönünü temsil eder (Çolak, 2010, s.706). Aynı zamanda geçmişiyile bütünleşemeyen Emrullah için de buradaki imamlık vazifesi, geçmiş yaşantısıyla yüzleşmek ve asıl kimliğini ortaya koymak bakımından bir anlamda bir sebep teşkil etmektedir.

Ömer Lütfi Mete, ölmeden önce 'Mevlana' filminin senaryosunu yazıp Konya Büyükşehir Belediyesi'ne teslim etmiştir. Fakat film o zamanki başbakanlık danışmalarından Ahmet Tezcan'ın 11 maddelik şerh düşmesiyle ve başka olumsuz raporların da olması sebebiyle çekilememiştir (Güneş, 2011 2).

Ömer Lütfi Mete sinema filmlerinin yanında televizyon dizilerinin senaryoları ile de karşımıza çıkmaktadır. *Bizim Ev* dizisi ile başlayan bu süreç *Deliyürek*, *Hayat Bağları*, *Ekmek Teknesi*, *Kurtlar Vadisi*, *Kurtlar Vadisi Pusu*, *Eşref Saati* gibi dizilerde senarist ve danışmanlık görevleriyle devam eder.

Ekmek Teknesinin 'Heredit Cevdet' karakteri Hasan Kaçan Ekmek Teknesi hazırlanırken Ömer Lütfi Mete'nin de işin içinde olduğunu belirtir. Kendisinin televizyon dünyasına girmesi sağlayan kişinin Ömer Lütfi Mete olduğunu belirten Kaçan, Ömer Lütfi Mete için “Sanat ve sanatçılıkta yekta olan birisi olmasına rağmen, kendisini geri planda tutan bir kişidir ”(Kaçan, ASP, 2010) diyerek onun mütevazı yönüne vurgu yapar. Konuşmasının devamında “Fırıncı ekmek çıkarmazsa aç kalırız. Yani yazı, çizgi mutlaka olmalı, onlar da olmazsa gönlümüz aç kalır. Bizim ayakta kalmamızı sağlayan unsurların sanatçyıım diyen insanların üstünde olmadığını, daha da altta olduğunu, oradan bakarak bulunduğu yerden alçak gönüllülükle o eserleri üreterek daha faydalı olacağını bize öğretmiş, gönlümüze nakşetmiş bir insan ” (Kaçan, ASP, 2013) sözleriyle Ömer Lütfi Mete'nin ortaya koyduğu eserler ile Türk toplumunun manevi yönünün gelişmesine katkıda bulunduğuna dikkat çeker.

Televizyon dünyasında çokça diziye senaristlik ve danışmanlık yapan Ömer Lütfi Mete için belki para önemliydi fakat ön planda değildi. Kaçan'ın bu konuda;

Ömer Abi paradan anlamazdı. Bize öğrettiği budur. Bu dünyanın insanı değildi. Derviş gönüllü, paranın sadece ihtiyaç olduğunu, birtakım eksikliklerin giderilmesi için olduğuna inanan bir insandı. Bir gönül insanının parayla ilişkisi de böyle olurdu. Cebinde son kalan parasını verecek kadar cömert bir insandır (Kaçan, ASP, 2013)

sözleri bu yargımızı desteklemektedir.

Televizyon dizilerinde gittikçe kaybolan tükenme noktasına gelmiş değerlerimizi yeniden ortaya çıkarmaya çalışan, toplumdaki sevgi duygusunu ve ahlâk imgelerini insanımıza hatırlatmayı gaye edinen Ömer Lütfi Mete, bu amaçla ortaya çıkardığı bazı karakterlerle insan olarak sahip olmamız gereken vasıflara vurgu yapar. Yerli bir Türk sinemasının derdine düşen Mete için Türk Sineması, yerel değildir. Bu eleştirisini şu sözlerle dile getirir:

Türk sineması kendi dilini daha bulabilmiş değil, bunun için iki temel şart var: Biri kendi kendisi olabilmek, kendi kültürü ile bütünleşmiş ve evrensele açılabilir dünya görüşüne sahip bulunmak. İkincisi de üst düzey sanatçı derinliğine sahip bulunmak. Biz de ya sanatçılık yanı güçlü oluyor sinemacının, ya da beslendiği iklimden evrensele açılabilir yanı. İkisi bir araya geldiğinde büyük ve özgün bir sinemacı ortaya çıkacak, o zaman da 'Türk Filmi' denebilecek, 'Türk Sineması' denebilecek ürünler ortaya çıkacak (Mete, 2010 1).

Ömer Lütfi Mete yerli bir sinema filminin iki özelliğine değinir. 1. Kendi kültürüyle bütünleşerek evrensele açılabilmesi, 2. Üst düzey sanatçı derinliği olan bir sinema oyunculuğu. Mete'ye göre bu iki maddenin senteziyle 'Türk Filmi', 'Türk Sineması' hak ettiği yeri bulacaktır.

Ömer Lütfi Mete'nin senaristliğini yaptığı sinema ve dizi filmlerinde toplumun hafızasında yer edinen, toplumun değer yargılarının ve düşünce dünyasının gelişmesi ve olgulaşmasında iyiye doğru katkı sağladığını düşündüğümüz merkezi karakterlerin varlığı, Mete'nin senaryo yazmayı bir araç olarak kullandığı yargısını ortaya çıkarır.

Sinema dünyasında mert, sözünün eri, kahraman karakterlerin yanında onlara daima yol gösteren onların manevi kanadını dolduran Kuşcu, Ömer Baba ve Nusret Baba gibi karakterler yaratır. Ömer Lütfi Mete'nin kahramanları, fedakâr, büyüklerine saygılı, sevdiği için her şeyi göze alan, maddi dünyaya tamah etmeyen,

dosdoğru insan olma yolunda çabalayan, zalimin karşısında, mazlumun yanı başında beliriveren, zaman zaman öfkeli, zaman zaman duygusal bir porte ile izleyicinin karşısına çıkar.

Bizim Ev Dizisindeki Haşım karakteri ailenin reisi konumundadır. Tavırları ve sözleriyle tüm aile bireylerine iyi doğru insan olmanın yollarını gösteren Haşım Baba, haksızlığı ve dedikoduyu hiç sevmez. Özgür ruhlu bir bireydir, atlarla vakit geçirmekten hoşlanır. Haşım Baba, sadece insanın değil, diğer varlıkların da iyi davranılmayı hak ettiğini izleyiciye sunar. Fakirlere ve yardıma muhtaç olanlara alçak gönüllü bir tavırla yaklaşır ve onlara yardımcı olur. Aile içi problemlere ve çıkmazlara yaklaşımında, sevgi, saygı ve hoşgörüsü onun liderlik özelliğini pekiştiren önemli unsurlardır. Diğer tiplerin de karşılaştıkları sorunlarla baş etme yolları, izleyici için ders verici nitelikte olduğu söylenebilir.

Hayat Bağlarındaki Nurhayat, kocasının kendisini aldatması sebebiyle evliliğine son vermiş, babasının yanında yaşıyan, mücadelecı, yapıcı ve bir o kadar da yaşama sevinci olan bir karakterdir. Çocuklarına ve babasına karşı hem dost hem de otoriterdir. Ömer Lütfi Mete, postmodernizmin parça parça ettiği insan ilişkilerini Nurhayat karakteriyle adeta tamir etmeye çalışır. Kocasıyla yollarını ayıran Nurhayat âciz değildir. Çocuklarının iyi yetişmesi ve mutlu olmaları için çabalar. Nurhayat karakterini, Dede Korkut destanındaki fedakâr, azimli, cesur, merhametli, seven kadın tipiyle ilişkilendirebilir (Delican, 2010, s.57).

Bizim Ev ve Hayat Bağları dizi filmleri, özellikle aile kavramının giderek anlamsızlaştığı günümüzde bu kavramının anlamını ve vasfını diri tutmak için çok önemlidir. Aile kurumunun yok olduğu Türk toplumu diye bir varlığın olamayacağını düşünen Ömer Lütfi Mete, günümüzün postmodernizminde bu yapıyı sağlam tutmak adına dizi senaryoları kaleme almıştır (Leyla, M, Mülakat, 2016).

Deliyürek dizisindeki Yusuf Miroğlu ise yasaları olan, cesur, dürüst, sert mizacının yanında merhametli, sevdiği için fedakârlıkta bulunan, kötünün karşısında, ezilenin yanında, ülkesini ve milletini çok seven biridir. İstanbul'da varoş olarak nitelendirilen bir semtte doğmuş ve bu mahallede çocukluğunu yaşamıştır. Yetişkin olunca askerlik görevini yapmak için Güneydoğu Anadolu bölgesine gönderilir. Komando olarak yaptığı askerliğinde, özel bir timde görev alır. Askerliği bitince mahallesine gelir ve oto tamirciliği yapmaya başlar. Yusuf Miroğlu mahallesindeki

küçük bir çorbacı lokantasında yemek yerken küçük yaştan itibaren tanıdığı ve babasının da yakın dostu olan ünlü bir kabadayıya düzenlenen suikast girişimini bertaraf eder. Dikkatleri üzerine çeken Miroğlu, fiziği ve tavırlarıyla bu eski kabadayının ilgisini çeker. Onun şirketlerinin birinde müdürlük yapmaya başlar. Böylelikle kendisini mafyanın içinde bulur. Büyük bir oto galerisinin yöneticiliğini yaparken etrafında dönen türlü dalaverelere ayak uyduramaz. Yakın çevresinde onca kişinin kıt kanaat geçindiği yerde, üçkâğıtçı, eli silahlı kötü insanların zenginlik içinde sefa sürmesine tahammül edemez. Bu bambaşka dünyanın içinde adaleti ve düzeni sağlamaya çalışırken en çok sevdiği iki varlığı annesini ve yârini kaybeder. Delican (2010) Miroğlu'nun bu mücadelecisi ve cesur ruhunun Köroğlu ile bağdaştırabileceğinden bahseder. Zorbalığa ve haksızlığa karşı direnmenin sembol bir ismi olan Köroğlu, Ömer Lütfi Mete'nin dizi filminde Yusuf Miroğlu karakteri ile seyircinin karşısına çıkmaktadır. Miroğlu'nun deli yüreğini olgunlaştıran, ona kendisine gelmesini sağlayan kişi ise Kuşçu'dur. Kuşçu, Ege bölgesi taraflarından İstanbul'a gelmiş, kimi kimsesi olmayan, kendi halinde, bir apartmanın en üst katında güvercinleriyle baş başa yaşayan bir meczuptur. Yusuf Miroğlu, dertli ve içinden çıkamadığı durumlarda soluğu onun yanında alır. Kuşçu'nun dili yumuşak ve nükteli olduğu kadar bıçak gibi de keskindir. Sevdiği insanın doğruya yönelmesi için kimi zaman hikâyeler, kimi zaman kıssalar anlatırken kimi zaman da şiirler söyler. Kendisi adeta bir dervişdir. Miroğlu'ndaki samimiyeti gördüğü için de kendisini ona yakın bulur. Onun kâmil bir insan olması için adeta ona yol açar. Kuşçu, içinde yaşadığı toplumdaki çoğu insandan farklı düşünür, farklı giyer, farklı yer. Kısacası farklı yaşayan Kuşçu'nun dünyalık hiçbir malı yoktur. Yarının kaygısını değil, iyi olmanın kaygısını taşır. Kulübesine gelen herkese dostane bir tavır sergiler. Ama kötü olana da karşılığını uygun bir dille verir. Korku nedir bilmez. Çünkü bu dünyada Allah'ın rızasından başka kaybedeceği bir şey yoktur. Onu da kaybetmemek adına dosdoğru yaşamayı ilke edinir. Kuşçu karakterinden topluma mesajlar veren Ömer Lütfi Mete, ideal insanı da izleyicinin gözleri önüne sermeye çalışır. İnsanın ihtiyacı kadar bu dünyaya bağlı olması gerektiğini, aç gözlülüğün ve hırsın iyi bir şey olmadığını zihinlere işler.

Kurtlar Vadisi'nde ise Polat Alemdar (Ali Candan) yüzü ameliyatla değiştirilerek mafya içine sızmış bir devlet görevlisidir. Asıl mesleği diplomat olan Ali Candan, ülkesi ve milleti için her şeyi geride bırakarak mafyayı bitirmekte

kararlıdır. Fakat bu zorlu süreçte onun manevi yönünü şekillendiren bir bilge kişiye ihtiyaç vardır. Bu da kendisini hayata hazırlayan Ömer Baba'dır. Ömer Baba bir müezzindir. İstanbul'da yaşamaktadır. Ebru sanatının yanında ney üfleyen bir dervıştır. Polat Alemdar'a (Ali Candan) yaşama sevinci aşılar, onun iyilik ve doğruluk sahibi bir şahsiyet olmasına, mücadele ruhu kazanmasına yardımcı olur. Yine peygamber kıssaları, hikâyeler, Kur'an ayetleri ve Mesnevi'den kesitlerle karışımıza çıkan Ömer Baba karakteri, Ömer Lütfi Mete'nin eseridir.

Ömer Lütfi Mete'nin senaristliğini yaptığı bir diğer dizi ise 2002 yılından itibaren televizyon ekranlarından görmeye başladığımız 'Ekmek Teknesi' adlı dizidir. Dizinin ana karakteri Nusret Baba, bilgeliği ve engin hoş görüşü ile bütün mahallelinin sempatisini ve saygısını kazanmıştır. Ahmet Savaş Çolak'a göre "Fırıncı Nusret Baba, Somuncu Baba'dan ilham alınarak oluşturulmuş bir tiplemedir." (Çolak, 2010, s.707). Nusret Baba da Kuşcu ve Ömer Baba gibi dünyalık mala tamah etmeyen, kendi halinde doğru ve dürüst yaşamaya özen gösteren, ilkeli bir yaşam tarzı sergileyen tiptir. Mahalledeki küçük fırınında hayatı kazanan Nusret Baba, çevresindeki diğer insanlardan daha yoğun bir düşünme becerisine sahiptir. Olaylara bakış açısı mahallede bir 'saygınlık' uyandırmaktadır. Nusret Baba, yoksul insanlara kimsenin haberi olmadan ekmek yollayan, kendisine borcu olanı sıkıştırmayan, hoşgörü abidesi bir insandır.

Mete'nin bir diğer karakteri The İmam filmindeki Emrullah'tır. Emrullah imam hatip mezunu bir kişidir. Bilgisayar mühendisi olur ve yurt dışına gider. Türkiye'ye gelince bir arkadaşıyla reklam şirketi kurar. Fakat Emrullah imam hatipli kimliğini sürekli geri planda tutan, geçmiş yaşantısının izlerinden kaçmaya çalışan birisidir. Yakın arkadaşı Mehmet Hoca, mide kanseri olunca bir süreliğine onun yerine Anadolu'ya imamlık için gelir. Köydeki marangoz Hacı Feyzullah ile yıldızı bir türlü barışmaz. Hacı Feyzullah, dini konularda katı, bildiğinden ve öğrendiğinden başkasına tahammülü olmayan, baskıcı bir yapıyla onun karşısına çıkar. Emrullah ile çatışma yaşayan Hacı Feyzullah bir süre sonra yanlışını anlar. Ömer Lütfi Mete'nin taklidi imanla tahkiki imanı çatıştırdığı filmde toplumumuzda aksak dini inanışlara dikkat çekerek, sorunların çözümü noktasında öneriler getirme gayretinde olduğu söylenebilir.

Ömer Lütfi Mete'nin dizilerinde dikkat çeken bir diğer unsur ise karakter olarak 'meczip' tiplmelerin varlığıdır. Ekmek Teknesin dizisinde 'Deli', Nusret

Baba'nın dükkânının önünden ayrılmaz ve Nusret Baba'ya karşı büyük bir muhabbet besler. Yine 'Ölü' unvanı ile adlandırılan mahalle berberini de meczup olarak görebiliriz. The İmam filmindeki deli tiplemesi de bizim örneklerimiz desteklemektedir. Çolak, yazısında 'Deli Meczup' tiplemesinin bizim klasik kültürümüzün çok bildik bir figürü olduğunu ve bu kelimenin köken itibarıyla Arapça cezbe kelimesinden geldiğini, anlam olarak ise tasavvuf kültüründe 'Allah'ın çekicilik alanına girmiş kişi olarak tanımlandığına değinir (Çolak, 2010, s.707).

Yukarıdaki karakterlerden hareketle Ömer Lütfi Mete'nin senaryoyu inandığı davası olarak bir araç gördüğü sonucuna varabilir. Ömer Lütfi Mete'den senaryo konusunda bir dönem dersler alan Murat Çeri'ye göre de Mete, inandığı değerleri gün yüzüne çıkarmak için senaryoyu bir araç olarak kullanmıştır.

Günümüzde güzel söz söylemek değil asıl olan, trajedi ve dramlarla süslemek de değil marifet; marifet 0-12 yaş grubuna hitap eden aptal kutusunun içine irfanı sokabilmektir. Yılların bilgeliğini sığdırabilmektir. Yok olmaya yüz tutmuş aile kurumunu ayakta tutmaya çalışmak, mertliği, dürüstlüğü, dindarlığı ve vatani sevmeyi yüreğe, yüreklere naksetmektir (Çeri, 2010, s.27).

Yerel ve milli özelliğinin yanında tüm İslam âleminin de dertlerini dert edinen kişi olan Ömer Lütfi Mete, Osmanlı Devleti'nin terk etmek zorunda kaldığı coğrafyadaki vahşetin de sinema perdesine aktarılmasına yardımcı olmuştur. Kurtlar Vadisi Irak Filminde Şeyh Abdurrahman Kerküki karakterinin zikir sahnesinden önceki duada geçen sözleri bunu en iyi şekilde açıklamaktadır:

Yarabbi! İştittik ve itaat ettik. Allah işinde muhakkak ki galiptir. Görünen ne olursa olsun, kim yenersen yensin, kim yenilirse yenilsin galip olan, hâkim olan, yapan ve yaptıran sensin. Ya Rab! Sen ki Muhammed Mustafa'ya dahi yenilgi sınavını yaşatansın. Sen zulmetmezsin Ya Rabbi! İmandık ve tasdik ettik. Zulmeden biziz Ya Rabbi! Senin yolunda kenetlenmeyip ayrı düştüğümüz benlik hevesinde bölündüğümüz için kendimize zulmettik. Biz, bize zulmettiğimiz için düşman da bize zulmediyor. Bütün zalimlerden ve senden sana sığındık Yarabbi! Bizler gafil olduk, günahkâr olduk, mahkûm olduk, mağlup olduk. Kur'an ve Sünnetin hikmetleri ile uyanmadık. Sen bizi düşmanın saldırılarıyla uyandırdın. Şimdi de lütfet Yarabbi! Bize bu saldırıları defedecek güç ve enerji ver. Bilinçli sabır ve sebat ihسان eyle. Yarabbi! Bize barış dini İslam'ı getiren peygamberin hürmetine, onun mecbur kalıp savaştığı zaman titizlikle sadık kaldığı vuruşma hukuk ve ahlakından ayırma Yarabbi! (Kurtlar Vadisi Irak Filminden alınmıştır).

Ömer Lütfi Mete'nin bu duada Osmanlı Devleti'nin terk etmek zorunda kaldığı coğrafyada, yıllardır süregelen katliamların sebebini ortaya koymaya çalıştığını görmekteyiz. Müslüman âleminin içine düştüğü bu durumdan kurtulma yolunu da çizdiği duasında bir Müslüman olarak 'özeleştirî' niteliğinde bu sözlerinden içindeki acıyı ve yine bir Müslüman sorumluluğuyla sahiplendiği pişmanlığı görmek mümkündür.

2.1.3. Yazarlığı

Ömer Lütfi Mete'nin belki de gün yüzüne çıkmayan en önemli özelliği de roman, hikâye ve deneme yazarlığıdır. İlk romanı Balonya Tüneli 1978 yılında basılmıştır. Ardından Ezan Günü (Çizme), Asker ile Cemre, Yerden Göğe Kadar, Çılgılın Ardı Çılgılık, İtfaiye Yakıyor romanları, Hacı Yağı ile Parfüm Arasında, Allah'sız Müslümanlık deneme kitapları ve Basılı Yakıt adlı hikâye kitabı okur ile buluşmuş eserleridir. Ömer Lütfi Mete'nin yukarıda saydığımız eserleri "Romanlarını Tahlili" bölümünde detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.1.4. Şairliği

Günümüzde Ömer Lütfi Mete her ne kadar köşe yazarlığı ve senaristliği ile ön plana çıksa da şair yönünün de bir o kadar güçlü ve orijinal olduğu söylenebilir. Çeşitli dergilerde yayınlamış şiirlerinin yanı sıra dizi filmlerinde bestesi yapılarak çoğu insanın dilinden düşürmediği şarkıları ve bütün bunların toplanarak kitap haline getirildiği "Gülce" adını taşıyan bir şiir kitabı bulunmaktadır. Ömer Lütfi Mete Gülce adlı şiir kitabında şiirlerini üç bölüme ayırmıştır: Bu bölümler '*Leyla Bahsi, Dünya Bahsi ve Mevla Bahsi*' olarak adlandırılmıştır. Yine dizi filmlerinde bestesi yapılan şiirlerinin varlığı dikkati çekmektedir. Deliyürek filmi müzikleri arasında yer alan *Yusuf'u Kaybettim, Yaram Yârimdir* gibi şarkılar, yine Kurtlar Vadisi Pusu'da Memâti karakterinin seslendirdiği '*Bu Şehir Girdap Gülüm*' şarkısı ilgi gören ve çokça söylenen bestelerdir. Ömer Lütfi Mete, şiir yazmakla beraber şair olma yolundakilere yol göstericilik de yapmıştır. Türk Edebiyatı Dergi'sinin Sanat Fidanlığı bölümünde dergiye gönderilen şiirleri değerlendirerek şair olma yolundaki kişilere rehberlik yapmıştır.

2.2. Şahsiyeti ve Edebi Kişiliği Hakkında Görüşler

Ömer Lütfi Mete yaşamı boyunca Türkiye’de pek çok alanda pek çok kişiyle tanışmış ve bu kişilerle ortak çalışmalarda bulunmuş bir şahsiyettir. Önemli gördüklerimizden çoğuna ulaştığımız bu kişilerin Ömer Lütfi Mete hakkındaki söylemlerinin, onu tanımak adına mühim olduğu kanaatindeyiz. Bu bağlamda;

Oğlu Ali Buhara Mete, babasının kendisi üzerinde oluşturduğu izlenimi ve onun hakkında görüşlerini ölümünden kırk gün sonra yapılan anma programında şöyle dile getirir:

Babamın çok özgün ve farklı bir mizacı vardı. Bir çocuğun sorgulamasına yardımcı olmaya çalışır. Bizi yetişkin gibi dinlerdi. ‘ Gelecek nesillere hakkımız var’ diyerek, ona göre hareket ederdi. Ölmeden önce 5 kitap yazacaktı, kurguları hazırды fakat ömrü yetmedi. Entelektüel bir insandı. Sürekli insanların içinde olduğu için halkı çok iyi tanıdı. Minibüse binerdi, halkın içinde olmayı seviyordu. Sürekli okuyordu ve bu yüzden hep yeni şeyleri konuşuyordu. Çok gönül almıştır ve tam bir gönül insanı olduğu düşünüyorum.” (Mete, ÜBAP, 2009)

Ali Buhara konuşmasında babasının sorgulayıcı ve özgün kişiliğine vurgu yaparken, Ömer Lütfi Mete’nin halktan kopuk bir aydın tipi olmadığını belirtir.

Kızı Fatma Berra Mete ise onun içindeki insan sevgisine ve merhametli kişilik özelliğine dikkat çeker:

Bize ilk önce sevmeyi öğretti. Fedakârlığı, cömertliği, incitmemeyi, incinmemeyi, mutluluğu ve gülmeyi o öğretti. Acıyı da yine o öğretti bize. Şimdi yârinin yanına gitti. Bize gerçek aşkı öğrettiği için ona minnettarız (Mete, ÜBAP, 2009).

Mete’nin sevgi dolu, merhametli, alçak gönüllü kişilik yapısı tasavvuf ehli bir insan olmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu özelliği çocukları ve eşiyle olan ilişkilerindeki tutum ve davranışlara yansır. Kızı Zeynep Mete’nin de sözlerinden bunu anlamak mümkündür:

Sıkıntım olduğu zamanlarda Allah var gam yok derdi. Babam Allah’a âşıktı. Bizim de O’na âşık olmamızı isterdi. Allah var gam yok (Mete, ÜBAP, 2009).

Türk Edebiyatı dergisinde beraber çalıştıkları ve Ömer Lütfi Mete’yi çok yakından tanıyan birisi olan Servet Kabaklı aile hayatında eşine olan bağlılığını şu sözlerle dile getirir;

O bir Allah yoluna mecnundu ama Leyla'sının desteğiyle mecnundu (Kabaklı, ÜBAP, 2009).

Oyuncu Ahmet Yenilmez, Ömer Lütfi Mete'nin ortaya koyduğu eserlerin halk nezdinde çok ilgi gördüğünü fakat bu ilgi gören eserlerin arka planında kimler olduğunun çoğu kez umursanmadığı görüşündedir. Bu görüşünü şu sözleriyle dile getirir:

Ömer Abi'nin övgüden çok duaya ihtiyacı var. Kendini fark ettirmede, fark ettirmeden çekip gitti ve fark edilmiyor. Ömer Abi'yi bizim kuşak çok zor buldu. Hiçbir zaman boş durmazdı. Ömer Lütfi hayalleri olduğu için yazması gerekirken, mecburiyetten yazdı. Sanatçılar sadece hayalleri için yazar. Onun eserlerinin birkaçında oynama fırsatı buldum. Her zaman Ömer Lütfi Mete gibi ağabeylerimizi arkalarından yürüdük yanında değil; edebimizden dolayı çünkü onları mertebesine yetişmek zordur. Hep tebessüm ederdi. Onu hep tebessümü hatırlıyorum. Onun hikâyeleri sessizlerin sesi oldu (Yenilmez, TYBAP, 2012).

Ahmet Yenilmez Ömer Lütfi Mete için 'kendini fark ettirmeyen kişi' tanımlamasında bulunurken onun yaşadığı kuşak için önemli bir yazar olduğu görüşündedir.

Gazeteci Ahmet Hakan da Ahmet Yenilmez'e yakın bir açıklamada bulunarak, 'hakkı yenmiş' bir yazar olarak tanımladığı Ömer Lütfi Mete için şu ifadeleri kullanır;

MHP'ye yakın deniyordu ama hiç MHP'liye benzemiyordu. "İslamcı" desen, tam olarak o da değildi... "Tarikatçı" sözünün olumsuz çağrışımları da uymuyordu ona... Ama şurası kesindi: Şefkat abidesiydi. Acayip cömertti. Hoş sohbetti. Anlayışlıydı. Yargılamazdı. Yadırgamazdı. Hakkı yenmiş bir yazardı. İyi bir yazardı ama fark etmek kimsenin işine gelmediğinden fark edilemedi (Hakan, 2009).

Dursun Kuveloğlu da onun edebiyatın çeşitli alanlarında yaptığı çalışmalarına rağmen yine, popüler olmayan yönüne değinirken eserlerinin günümüz sorunlarıyla ilişkili, yoğun eserler olduğundan bahseder:

Çok yönlü bir aydıındı. Roman, hikâye, şiir, senaryo gibi çok çeşitli dallarda değerli ürünler verebilmiştir. Eserlerinde piyasacı bir kaygı görmek mümkün değildir. Popüler olma ve popüler konuları işleme gibi bir hedefi olmamıştır. Günümüz Türkiye'sinin sorunları ve çelişkileri üzerinde derinlikli eserlere imza atmıştır (Kuveloğlu, 2010, s.12).

Yine, Gazeteci Avni Özgürel bu konuda;

Türkiye'nin tüm sorunlarına bakabilen, ortak bir dil geliştirilebilen, çözüm üretebilen, ya da çözüm üretimine katkı sunan bir kişiliktir (Özgürel, Ö.L.M. Bel., 2012).

sözleriyle bu düşüncemizi destekler.

Gazeteci Yusuf Kaplan ise onun bir başka yönü olan yerelliğine dikkat çekerek onun hakkında 'gönül adamı' ve 'bu toprakların mayasıyla yetişmiş' sıfatlarını kullanır:

Ömer ağabey gönül adamıydı. Bu toprakların mayasıyla yetişmiş güzel ve canlı bir örnekti. Bize bıraktığı en büyük miras sinema da yaptığı öncü işlerdir. Özellikle diziler ile çığır açmış kimsesiz garip Anadolu insanının önünü açmıştır. Çok ciddi bir kuşak yetiştirdi. Bundan sonrası için önemli olan onun ruhunu yaşamaktır ve onun beslendiğin kaynakları canlı tutabilmektir (Kaplan, TYBAP, 2012).

şeklinde tespitiyle 'kimsesiz garip Anadolu insanının sesi' olduğuna vurgu yapar.

Yine, gazeteci Çokyigit ise Ömer Lütfi Mete'nin 'milliyetçi ve gelenekten beslenen bir yazar olduğuna dikkat çeken yazısında;

O bir Türk milliyetçisiydi ve "Türk" kelimesinin içinde mündemiç heyecan, ahlak, edep, sevgi, dostluk, sadakat... gibi Türkü Türk yapan sıfatları idrak debilmiş, künhüne vakıf olup yaşamış ve bunu eserlerinde yansıtabilmiş nadir milliyetçilerdendi. Konuştuğu dilin, ana dili Türkçenin, onu götürdüğü tarih öncesi çağların, bu dille yazılmış mitolojilerin, efsanelerin tümünden hissesine düşeni benliğinde taşıyordu. Gurur ve kibirli değil ama vakarlı bir insandı. Dost bildiği insanların kendisine ihanet edeceğine asla ihtimal vermediği için Dede Korkut hikâyelerindeki saf Türk karakterlerini andıran bir yapısı vardı. Şu satırlarda sıralamakla bitiremeyeceğim kadar temiz vasıflarının arasında samimi ve hoşgörü ile süslü Müslümanlığı en pırıltılı vasfıydı (Çokyigit, 2012 6-7).

Arkadaşı Metin Eriş de Mete'nin milliyetçi vasfına dikkat çeken şu kısa tanımlamayı kullanır;

Onu bir kelime ile özetlemek istiyorum: Ömer Lütfi Mete Türk Alperenlerinin 21.yy temsilcisiydi. Ufuk adamıydı (Eriş, ÜBAP, 2009).

Yine yakın arkadaşı Nazif Okumuş ise onun milliyetçi yönünü 'kolonizatör Türk dervişi' şeklinde tanımlar;

Ömer Lütfi Mete Kolonizatör bir Türk dervişi idi (Nazif Okumuş, ADP, 2011).

Nazif Okumuş'un bu tanımlamasının kaynağı Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan'ın 1942 yılında yayınlanan 'İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler' başlıklı makalesidir.

Ömer Lütfi Mete'nin bazı senaryo çalışmalarında beraber çalıştığı Bahadır Özdener ise Ömer Lütfi Mete'nin 'içindeki vatan sevgisine' dikkatleri çeker;

Ömer Abi'nin aldığı her nefes verdiği her nefes yazdığı yazmadığı her şey memleketi dairdir. Bütün varlığıyla memleketine, insanlarına ve Allah'a hizmet etti. .... Çünkü bütün derdi onun tefsirine göre ayette Allah'ın kırbacı olan bu milletin insanlara adalet, vicdan ve merhamet getirmesi zorunluluğu olduğuna inanırdı. Ömer Abi için ya büyük Türkiye olacak idi ya da dünya mahfolacak idi (Özdener, Ö.L.M. Bel., 2012).

Bir dönem beraber çalıştıkları Osman Sınav ise onun 'yoğun tempolu hayatına' ve 'sağlam kişiliğine vurgu yaparak anlatır;

Ömer Abi ile birlikte çok yoğun çalıştık. Çok koşturan adamdı. Ben koşturdukça sürekli onu hatırlıyorum. Sürekli bir yere yetişmeye çalışırdı. Her gün dostlarının telaşlarına o da onlarla koştururdu. Koşa koşa çok erken gitti. Ama bize çok iyi eserler bıraktı. Şiirler, fikirler ve senaryolar. Karadeniz insanın fikir ve karakter yapısını Ömer Abi ile öğrendim. O Kuşçu'nun dili oldu. Kendi düşünceleri Kuşçu ile söyledi. Benim kuşçum ise; Ömer Abi oldu. Bana çok şey kattı. Kötülüklerle karşında susmayan, direnen bir insandı. Kısacası, adam gibi adamdı (Sınav, TYBAP, 2012).

Ömer Lütfi Mete'nin bu hareketli ve yoğun yaşamı çevresindeki pek çok kişinin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Yakın arkadaşı, eski milletvekili Nuri Okumuş da Mete'nin bu hareketli yapısını şu kelimelerle anlatır;

Hiçbir zaman merdivenleri tek tek çıkmazdı. Hep çift çift çıkar. Bir yerlere koşuştururdu. Sanki zaman yetmeyecekmiş gibi davranırdı. Onunla iki çift laf etmeye hasret kalırdık (Okumuş, Ö.L.M. Bel., 2012).

Yine, Oyuncu Necati Şaşmaz Mete'nin 'mücadeleci ve yoğun hayat yaşantısına' dikkat çeken yazısında:

Hayatta her şeyin bir mücadele olduğunu biz ondan öğrendik. Mücadelenin beklemek değil sabretmek değil çabalamak olduğunu öğrendik. Hayatın ne kadar kısa hele de insan ilişkilerini sıcak tutmak açısından onun erken vefatından da ondan öğrendik. Hayatı koşturmaca içinde geçiyor. Eğer sizin meyliniz sizin insanlara bir şeyler aktarmak ve yaşayarak aktarmaksa ki yaşamadan aktarmaksa bugünkü konuşmayı

yapmıyorsunuz. Kimse yapmıyor. Onun için şöyle söyleniyor: O ölmedi yaşıyor, hayır o öldü yaşıyor (Şaşmaz, Ö.L.M. Bel., 2012).

şeklindeki açıklamasıyla Ömer Lütfi Mete'nin mücadeleci yönüne vurgu yaparken onun eserleriyle yaşadığı tespitinde bulunur.

Oyuncu ve yönetmen Onur Ünlü onun bireysel özelliklerine değindiği yazısında, Ömer Lütfi Mete'nin 'çabuk sinirlenen ve hemen geçiveren bu sınırlı haline vurgu yapar;

Ömer Abi celalli bir adamdı. Zaman zaman olmayacak şeylere sinirlenirdi. O her zaman bir hak ihlali gördüğü, düşündüğü durumlarda celallenirdi. O zamanki zarafetini bile görmeniz gerekirdi. Bir insan bu kadar zarif bir şekilde sinirlenir. Ben onda insan kırmamaya direnmenin ne demek olduğunu gördüm. Ömer Abi'nin güçlü bir enerjisi vardı. Sürekli bir koşuşturma içindeydi (Ünlü, Ö.L.M. Bel., 2012).

Yine, yakın arkadaşı Zekeriya Erdim onun celalli yapısını şöyle anlatır;

İsmiyle müsemma bir kişiliğe sahipti. İsmiyle müsemmayı açacak olursak hem Ömer'di celalliydi, kükrerdi hem de lütfiydi, latifti, nazik, kibar dost canlısı, sevecen hem de meteydi tabiri caizse tam bir Türk-İslam senteziydi. Yaşayan sanki bir yandan yalın kılıç savaşıyor bir yandan alperen dervişi. (Erdim, Ö.L.M. Bel., 2012).

Ömer Lütfi Mete, bilgisine hâkim olduğu alanlarda gördüğü yanlışlığa hiçbir kimseden bir çekincesi ve korkusu olmadan tepkisini koyabilen kişilik özelliğini çocukluk arkadaşı olan Mustafa Yazar, şu ifadelerle anlatır;

Öğrencilikte dik durmasını seven bir arkadaştı. Yanlışlığı gördüğü mü ta lisede bile hocalara dik dururdu. Bize gelen bir din dersi hocası bir hadis nakledince kalktı dedi ki bu hadis değil uydurmadır dedi (Yazar, Ö.L.M. Bel., 2012).

Yine, bu özelliğini Ahmet Tezcan ;

Ömer Lütfi Mete 'elif' gibi dosdoğru olabilmeyi başarmış, ruhunu bir çırpımlık alkışa, bir saçımlık paraya satmadan, doğru bildiğini her hal üzere söyleyip yazılabilmiş; doğru bildiklerinin yanlış çıkmasından da gocunmayıp 'hakikate boyun bükebilmiş' bir insandı. Topu topu üç köy dolaşp da 'Dokuz köyden kovuldum aha bu da onuncu köy!' diyen şişik efelerden değildi. Gerçekten dokuz köyden kovulmuş 'doğrucu Davut'un ta kendisiydi (Tezcan, s.18, 2010).

sözleriyle destekler.

Mete'nin sağlam ve dik duruşlu özelliğini özetleyen başka bir ifade ise Taha Kıvanç'ın yazısında geçer;

Savrulmayan, fakat kendini hiçbir tarafa çıpayla bağlı hissetmeyen bir aydıdı Ömer Lütflü Mete; keseri tek taraflı çalışmıyordu. Okuyalım: “Doğrusu şahsen köktencilerin tepkilerini izledikçe, onlara karşı çıkanların yanında yer alma eğilimine kapılırdım. Hemen aynı demde düzenin düzenbazlıklarını gördükçe köktencilerin yanında yer almayı tercih ederim. / Yine de kendimi her zaman ortada tutmaya çalıştım. Ortada kalabildiysem, ortada kalmam da isabetliyse, bunu kendi becerimden ve tercihimden çok iki tarafın neredeyse eşit iticiliklerine borçlu olduğumu itiraf etmem gerekir (Kıvanç, 2009).

Gazeteci arkadaşı Mehmet Ali Bulut Ömer Lütflü Mete'nin yazarlık becerisinin çok küçük yaşlarda gelişmeye başladığına dikkat çekerek onun lise yıllarında liderlik yapmasını da etkili söz söyleme yeteneğine bağlar;

Sözün sihri çok erken yaşta keşfetti. Ve sözü kurgulamanın insana neler kazandırdığını çok erken fark etti. Nitekim bunu erken fark ettiği için Ülkü ocakları Başkanlığı verildi. Bir taraftan liseye gidiyor bir taraftan da vaaz veriyor. Bir taraftan da Türkiye'nin genelinde kafasındakileri anlatabileceği senaryolar var. Henüz o zaman nasıl yapacağını bilmiyor (Bulut, Ö.L.M. Bel., 2012).

Beraber çalıştığı gazeteci arkadaşı Şeref Oğuz ise Mete'nin paralel okuma ve yazma alışkanlığına vurgu yapar;

Ömer'in iki tane yazı hayatı vardı; bir daktilo ile boğuştuğu, onu dövdüğü zaman bir de çok sakin gece genellikle 11-12 den 3-4'e kadar süren süre içinde kâğıt kalem ile geçirdiği dönem. Defterleri vardı. Aynı Paralel okumaları vardı. Ve paralel yazmaları vardı. Bir deneme yazısı, roman denemesi bir de şiir (Oğuz, Ö.L.M. Bel., 2012).

Tercüman gazetesinde beraber çalıştıkları Zeynep Kakınç Mete'nin renkli kişiliğini daha farklı yönüyle anlatır;

Ömer Lütflü sürekli hareket halinde olan bir insandı. Bir çantası vardı. Çantasında elma taşırdı. Elmaları da beğenmezdi. Bunlar naylon derdi. Sürekli ev değıştirdi. Ona Ortadoğu ve Bakanların en çok ev değıştiren insanı derlerdi. Çok espriliydi, çok zekiydi, çok insandı (Kakınç, Ö.L.M. Bel., 2012).

Şanlıurfa Valisi İzzettin Küçük ise Ömer Lütflü Mete'nin 'duruş sahibi' bir aydın olma özelliğine vurgu yapar;

Cemil Meriç'in bir ifadesi var: Ben çileli bir fikir işçisiyim. Gerçekten de 'Çileli bir fikir işçisiydi'. Bir aydın bu ülke için. Benim kanaatime göre entelektüelden farkı şu: Sadece fikir zerdetmiyor. Hayatta bir duruş sahibi olmak bir aydının en önemli özelliklerinden birisidir. Pek çok şeyleri bilmiş olabilir ve bunları çevrenize yaymış

olabilirsiniz ama hayatta bir his sahibi olmak, bir duruş sahibi olmanız lazımdır. Hocamızın böyle bir vasfı vardı. Yani sadece bilgi üreten değil o bilginim gereklerini yaşamı içinde acı çekerek de mücadele ederek de yerine getiren zor zamanda da duruşunu sergileyen bir adamdı (Küçük, ÜBAP, 2009).

Uzaktan akrabası ve Ömer Lütfi Mete’yi de yakından tanıyan birisi olan Muhsin Mete, Ömer Lütfi Mete’nin lider özelliği ve rehber insan olma vasfına değinir;

İnsanlarla ilişkilerinde daha çok veren oldu. Çocukları başta olmak üzere ilişkide bulunduğu herkese kol kanat germiş; naif bir tutumla kimilerinin yanlışlarını görmemiştir. Belki de görmek istememiş, buna bağlı olarak istismar edilmiştir. Ağabey, reis vasfı ile pek çok kişiye ‘yol atası’ olmuştur. Yüz yüze ilişkide son derece etkili olmuş, kimi zaman esprileriyle, kimi zaman hiddetlenmesiyle karakteristik bir kişilik olarak kabullenilmiştir (Mete, 2010, s.27).

Bekir Sıddık Soysal ve Hasan Tülkay ise onun üslubu hakkında yaptıkları değerlendirme ile Mete’nin sade, akıcı ve keskin bir üsluba sahip olduğunu belirtirler.

Sosyal;

O hayat şiirini sadeliğin mükemmeliyetiyle bize okutmaya çalıştı. Biz o şiiri anladığımızda adeta içimizde şairlik kumaşları dokundu... Kalemî vicdanın keskin kılıcı gibi işledi; akıl almaz bir veludiyet ve bereketle, nümâyışsız, gösterişsiz bir tahammülle, sebatla, bereketli bir toprak gibi verdikçe verdi. Kâh yıldırım yüklü bir bulut gibi, kâh tutuşmuş bir rüzgâr gibi arkasında aydınlık bırakarak gitti ” (Soysal, 2010, s.16).

değerlendirmesini yaparken, Tülkay;

Ömer Lütfi Mete, üslubu biraz kıvrımlı ve dolambaçlı da olsa, dolu dolu hükümler ihtiva eden gazete yazılarını bir solukta yazabiliyordu. Belki konusuna hâkimiyetinden; günlük köşe yazısını, yemek servisi başlayıncaya kadar, en çok yarım saat gibi kısa bir zamanda dizüstü bilgisayarında yazmış ve elektronik posta ile gönderivermişti. Zekâsındaki kıvraklık, teknolojiyi kullanımında da görülüyordu (Tülkay, 2009).

şeklinde bir değerlendirme yapar.

Ömer Lütfi Mete’nin spor yazarlığı yaptığı Yörünge dergisinde beraber çalıştıkları Süleyman Karakulluk ise onun bir başka özelliğine ‘yalın ve anlaşılır’ bir yazı dili kullanmadaki titizliğine vurgu yapar;

Ömer Abi’yle Yörünge Dergisi’nde çalıştık bir süre... O, politik hayata dair tahlillerinin yanı sıra spor yazıları da kaleme alırdı... Nasıl ki siyaseti yorumlama biçimi farklıysa,

sporu yorumlama biçimi de çok farklıydı... Bir kere, yazısını öyle, yabancı kelimelerle, felsefik terimlerle süslemezdi. Gayet sade ve anlaşılır yazmaya gayret ederdi... Bu yönünü de ayrıca çok severdim. Çünkü ben de "ağdalı, şaşalı yazıyor" dedirtmekten hiç hazzetmem... Tıpkı Ömer Abi gibi yazılarımda, yabancı kelimeler kullanmamaya çok dikkat ederim... Benim yazımı, tıpkı Ömer Abi'nin yazıları gibi ilkokul çağındaki bir çocuktan hiç okuma fırsatı bulamamış 80 yaşındaki dedeler de anlasın isterim... Ömer Abi de öyle isterdi (Karakulluk, 2013 5).

Köşe yazarı Mustafa Ünal ise ölümünün ardından kaleme aldığı makalesinde Ömer Lütfi Mete'nin 'derin devlet' kavramını 'derin çeteler' olarak tanımlamasının altını çizer;

Yazdığı senaryolar ve kitaplar derin devlet üzerinedir. Hiç istihbaratçı dostu olmadığını söylerken 'derin'le ilgili bilgilerini "Her türlü suçluyla da düşüp kalkabilirim. Ben gazeteciyim." sözleriyle dile getiriyordu. Ancak ülkede bir "derin devletin varlığına" inanmıyordu. Ona göre olan "Türkiye'de derin devlet değil derin çeteler vardı (Ünal, 2009).

Çalışmamızın bu bölümde Ömer Lütfi Mete'nin yakın çevresinden başlayarak muhatap olduğu gazetecilik, sinema, edebiyat alanındaki kişilerin görüşlerine yer verilmiştir. Bu alandaki kişilerin Ömer Lütfi Mete'nin şahsiyetine ve edebi tavrına yönelik görüş ve düşüncelerinden hareketle şunları söyleyebiliriz;

Ömer Lütfi Mete en yakınlarının gözünde 'şefkat ve merhamet sahibi, içi insan sevgisi dolu bir insan' dır. Ömer Lütfi Mete'nin, bazı olay ve durumlar karşısında çabuk sinirlenen bir yapısı olmasına rağmen bu sinirinin kısa süreli olduğu belirtilmiştir. Renkli ve sıra dışı bir yaşamı vardır. Hızlı ve tempolu hayatında çalışmaktan zevk alan, yapıcı bir kişilik özelliğine sahiptir. Dik başlı ve keskin üslubuyla doğruların yanında yer almıştır. Bu tercihi kimi zaman ona zarar verse de buna aldırış etmeden yaşamına devam etmiştir. Sorgulayıcı yönü onu diğer insanlardan farklı kılmış ve bu farklı kişiliği özgün edebi eserler vermesine yol açmıştır. Ömer Lütfi Mete'nin sorgulayan ve yoğun düşünme yeteneği sahip olduğu okuma alışkanlığından gelmektedir. Olaylara bakışında kendine özgü dik ve sağlam duruşu olan aydındır. Onun bu kararlı yapısı çevresinde lider olma vasfını ortaya çıkarmıştır. Liderlik vasfını yanı sıra bilgisi olduğu konularda rehber insan olma özelliğine sahip olduğu sonucu çıkarılabilir.

Yalın, akıcı ve keskin bir dil kullanan Ömer Lütfi Mete, eserlerinde Türkiye'nin sorunlarını kaleme almış ve bu sorunlara çözüm getirmek adına fikir ortaya koymuştur. Eserlerinde gelenekten beslenen bir ediptir. Milli konularda

duyarlı bir yazardır. Roman, hikâye, şiir deneme, senaryo alanında eser vermiştir. Bu kadar çeşitli eserlerine rağmen ‘hakkıyla bilinen bir şahsiyet’ değildir. Eserlerinde ve söylemlerinde Türk insanın kendine özgü bir medeniyet anlayışı geliştirmesinin zorunlu olduğunu vurgular. Ortaya koyduğu eserlerde içinde doğup büyüdüğü toplumun mayasına uygun değerler vardır. Bu yönüyle de ‘yerli’dir. Milli konulardaki hassas yapısı Türk milliyetçisi olma özelliğinden gelir. Nitekim yarattığı karakter ve tiplerin mücadelesi hep ‘kötü olan’ ve ‘vatan hainleri’ ile olur.

3. BÖLÜM

3. ALT AMAÇ: ESERLERİ

Çalışmamızın bu kısmında yazarın sinema ve edebiyat alanında çeşitli türdeki eserlerini tanıtıcı bilgiler bulunmaktadır. Yazarın eserleri romanları, hikâyeleri, denemeleri, şiirleri, senaryoları başlığı altında gruplandırılmıştır.

3.1. ROMANLARI

3.1.1. Balonya Tüneli

Ömer Lütfi Mete'nin 1979 yılında kaleme aldığı ilk romanıdır. Ömer Lütfi Mete bu romanında devlet yapısındaki bürokrasinin dilde halkçı ama gerçekte halktan kopuk bir şekilde işleyişinin devleti düşürdüğü zor durumu ironik biçimde işlemiştir. Eser özellikle demokrasi kültürünün gelişmediği ve gelişmek üzere olan ülkelerde halkı ve halkı yöneten kişilerin içine düştükleri durumları mizahi bir şekilde ele alırken, bununla da devlet sisteminin işleyişine eleştiriler sunmuştur.

Romanda hükümet başkanı Bay İlkson' un iktidarını kaybetmemek uğruna düştüğü onursuz durumlarla alay edilmiş, bakanlarının asli görevleri dışında her şeyle ilgilenmeleri mizahi bir şekilde eleştirilmiş ve bu durumun ülkenin geleceğini nasıl etkilediği gözler önüne serilmiştir. Eser Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 'Saatleri Ayarlama Enstitüsü' romanıyla bazı özellikler yönünden paralellik göstermektedir. Tanpınar'ın batıyı taklit etme kaygısıyla sırf kurulmuş olması için açılmış onca gereksiz kuruma getirdiği eleştiri, Ömer Lütfi Mete'nin bu eserinde oy kaygısı ve iktidar hırsı nedeniyle gereği yok iken oluşturulmuş bakanlıkların ve bu bakanlıklarda çalışan liyakatsiz insanların devletin sırtında adeta bir kambur gibi durduğu eleştirisi üzerine kurgulanmıştır.

3.1.2. Asker İle Cemre

Yazarın 1993 yılında Burak Yayınevinden çıkardığı romanıdır. Roman konusu itibariyle tasavvufi bir aşk romanıdır. Yazar eseri sosyolojik ve psikolojik unsurları kullanarak modern zamanda 'ilahi aşkı' arayan bir gencin yaşadığı serüveni gelenekten beslenerek kaleme almıştır.

Romanda yazar, Ali Osman'ın kâmil insan olma yolunda yaşamış olduğu çatışmaları, iç çalkantıları psikanalist bir yöntemle ele alarak okuyucuya yansıtmıştır. Eser modern bir roman olmakla birlikte içerik itibariyle tamamen gelenekten beslenen bir yapıttır. Türk- İslam edebiyatında özgün bir yeri olan Leyla ile Mecnun hikâyesinin özü günümüzde Asker ile Cemre'de yerini bulmuştur. Eserde sembol tipler üzerinden sosyal mesajlar veren yazar, Fuzuli'nin Leyla ile Mecnun hikâyesinden farklı olarak Ali Osman'ı toplumdaki tecrit etmez. Yazar eserinde merkez kişi Ali Osman'ın yaşadıklarından hareketle okucuya 'Kişinin Allah aşkı olan hakiki aşka ulaşması, insanın çevresinde olup bitenlerden kendisini soyutlayarak yaşaması şeklinde değil, bizzat olayların içinde yer alarak Allah'ın istediği ve O'nun rızasına uygun davranış ve tepkiler geliştirmesi gerekir' şeklindeki sosyal mesajını okuyucuya vermek istemiştir. Yazarın bu romanında okuyucu vermek istediği örtülü tez; kişi Allah'ın kollaması olmasa ve onu doğru yolda daim kılacak mürşidi yoksa nefsinin kölesi olur ve ahiretini bu dünya hayatına değiştirir.' şeklindedir.

3.1.3. Yerden Göğe Kadar

Yazarın Burak yayın evinden çıkan ikinci kitabıdır. Roman 1980 İhtilal' inde idama mahkûm edilen ülkücü bir gencin bu süreçte başına gelenleri konu edinmektedir. Romanın kahramanı olan Alper Doğanbey hayata gözlerini yumduktan sonra ismi yaşatılmaya çalışılmıştır. Çoğu insanın hafızasında haksızlığa ve zorbalığa göğüs geren bir Dadaloğlu portresiyle yer tutmuştur. Alper için pişmanlık ve umutsuzluk yoktur. O ülkesinin Afganistan olmaması için savaşmış, sevdiği değerler uğruna da can vermiştir. Alper'in iç dünyasını anlayamadan ona dıştan değerlendirenler onun için farklı şeyler düşünse de o bildiği doğruyu yapmıştır. Alper ülkesini, vatanını, bayrağını, mahallesini ve yakınlarını komünizm tehlikesine karşı korumakla sorumlu hisseden, bir neferdir. Kendisi Hak yolundadır ve haksızlığa karşı bir savaş vermektedir. Bu davasında da 'yerden göğe kadar' haklı olduğunu düşünmektedir. 1980 yılı idealist bir toplumdaki kapitalist bir topluma geçiş dönemi için kırılma yılı olmuştur. Eserde 1980 askeri darbesinin kişiler ve toplum üzerinde yarattığı etki gözler önüne serilirken Türkiye'de bir dönemin portresi çizilmeye çalışılmıştır. Yazarın kişileri psikanalitik yönden ele aldığı romanında sağ-sol çatışmasının boyutları ve bunu tetikleyen unsurların neler olduğu kurgusal bir yolla okuyucuya sunulmaya çalışılmıştır. İdam edilen, hücrelerde türlü işkencelere

maruz bırakılan, ailesinden ve yakınlarından uzakta yaşamak zorunda bırakılan bir kuşağın düşünce ve duygu dünyası okuyucuya sunulmuştur.

3.1.4. Çılgının Ardı Çılgılık

Ömer Lütfi Mete'nin işkence yıllarını kaleme aldığı bir diğer romanı Çılgının Ardı Çılgılık romanıdır. 1980 İhtilalı'nın hapisanelerindeki işkencenin sorgulandığı romanda, yazar işkencenin kaynağına inerek, bu olgunun toplumun tüm kesimlerinde var olduğunu, terörist diye adlandırılanların dışında çok farklı kesimlerde dolaylı olarak terörün kol gezdiği okuyucuya anlatmıştır. İşkence gören kişilerin ruh hallerinin ve işkenceden sonra hayata bakış açılarındaki değişim, karakterlerin ağzından bir anlatım tarzı ile sunulmuştur. 1980 Askeri Darbesi'ni hazırlayan ve bunu uygulayan kesimin dışında, toplumun içinde bu süreci destekleyenlerin de dolaylı bir şekilde işkence ruhunun oluşmasında bir faktör olduğunu düşüncesi işlenmiştir. Ömer Lütfi Mete eserde işkence gerçeğinin kaynağı inerek bu sorunun gelenekten gelen köklü bir problem olduğu sonucunu okuyucuyla paylaşır.

Eserde 1980 İhtilal'i sürecinde işleyen adalet mekanizmasının intikam alma içgüdüleriyle kararlar verdiğini, işkence altında alınan ifadelerin adil olmadığı, işkencenin raporunun tutulmadığı ve bağımsız mahkemelerin bu duruma kayıtsız kaldığı görüşü dile getirilmiştir. Hâkimlerin tarafsızlığını kaybettiği, adeta militan olarak karar aldığı vurgulanmıştır.

Yine, 1980 İhtilaliyle birlikte ülkemizin batılılaşma macerasının Amerikanlaşma süreci olarak bir seyir aldığı vurgulanan bir diğer konudur. Türkçe'nin ülkede 5. Lisan (bu kısma alıntı yapacağız) haline getirildiği, küçük Amerika yaratma tasarısının belki de en önemli basamağını bu darbe sürecinin oluşturduğu düşüncesi romanda üzerinde durulan konulardandır.

3.1.5. İtfaiye Yakıyor

Ömer Lütfi Mete'nin Türkiye'de kendisini derin devlet ya da gerçek devlet olarak adlandırılan gayrimeşru bir yapılanmanın varlığını ve işleyişini ironik olarak kaleme aldığı bir romanıdır. Mete kendisini İTFAİYE GENEL MÜDÜRLÜĞÜ olarak gizleyen bu gizli yapılanmanın adının açılımını ise İstihbarat, tahkiye,

fişleme, adalet, itaat, yuvarlaklaştırma ve eritme olarak açıklar. Bu yapılanmanın millet tarafından seçilmiş milli iradeye karşı mücadele vererek ülkede kendi istedikleri doğrultusunda bir siyaset gündemi oluşturduğundan bahseder. Memleketin geleceğine tayin etme yetkisini sadece kendisinde görür.

Olaylar yazarın kendisine İtfaiye Genel Müdürlüğünden gelen davet mektubuyla başlar. Bunun ilk başta yakın arkadaşları tarafından planlanmış bir şaka olduğunu düşünen yazar toplantı yerine gittiğinde işin ciddiyetini anlar. Bu toplantıda tanıştığı Nilüfer adında bir bayanın güzelliğinden çok etkilenir ve ona gizli bir aşk beslemeye başlar. Kurumun genel müdürü Tekin Batur'un toplantıda konuşmaya başlamasıyla Türkiye'de derin devlet diye adlandırılan gizemli yapılanmanın şifreleri çözülmeye başlar. Romanın sonunda ajan olduğunu öğrendiği Nilüfer'i, kendisinin yanına başka bir gizli yapılanmanın yerleştirdiğini öğrenir. Nilüfer toplantılar esnasında kurumda yavaş yavaş gelişen bir yangın çıkarır. İlk başlarda bunu önemsemeyip, küçümseyen Tekin Batur'un kurumu romanın sonunda tamamen yanarak yok olur. Yangından sağ olarak kurtulan yazar ise gerçekleri kendisini kurumun karşısındaki parkta bekleyen Nilüfer'den öğrenir. Ömer Lütfi Mete'nin mizahi bir şekilde kaleme aldığı olaylar zinciri İtfaiye Kurumu adı altında izah edilebilir hale getirilmeye çalışılırken yakın dönem Türkiye'nin belli dönemine çok büyük bir etkisi olan 28 Şubat sürecinin öncesi ve sonrasında ülkede yapılan faaliyetlere bir yorum getirilmiştir.

3.1.6. Ezan Günü (Çizme)

Ömer Lütfi Mete'nin 1950 yıllarda sosyolojik ve tarihi olayları kaleme aldığı romanıdır. Romanın ezanın Türkçe okunması kanunun yürürlükten kaldırılmasıdır. Tek parti döneminde ezanın Arapça okunmasının yasaklanmasının ardından halkın buna tepkisi büyük olmuştur. Fakat siyasi baskılar yüzünden ve de halkın devlete olan bağlılığı ve saygısı bu durumun belli bir dönem tartışmasız ve kavgasız geçmesini sağlamıştır. 1950 seçimlerinden İktidar olarak çıkan Demokrat Parti bu uygulamaya son vererek halkın gönlünde iyi bir yer edinmiştir. Halk bir yanda manevi değerlerine karşı yapılan bu despot yaklaşımın olumsuz etkisiyle mücadele ederken diğer yanda devam eden ekonomik sıkıntı ve kıtlıkla baş etmek zorundadır. Bu sıkıntıların üstüne devletin halkın sırtına yüklediği vergiler, toplum nezdinde Devleti yönetenlere karşı olumsuz tepkiyi daha artırmıştır. Ömer Lütfi Mete, romanda siyasi, sosyal, ekonomi ve kültürel alanda toplumun bu dönemdeki halini

ortaya koyar. Yazar, olayları İzzet Bey adındaki bir emekli öğretmenin günlüğünden kurgulayarak kaleme almıştır.

3.2. HİKÂYELERİ

3.2.1. Basılı Yakıt

Eser 2009 yılında Etkileşim yayınlarından çıkarılmıştır. Editörlüğünü Cem Sökmen' in yaptığı kitapta Ömer Lütfi Mete' nin Boğaziçi, Türk Edebiyatı, Çağrışım, Dağarcık ve Bayrak dergilerde çıkan öyküleri derlenerek okuyucuya sunulmuştur. 125 sayfadan oluşan kitapta sırasıyla 'Hain kalemtıraş, Zamanımızın Fatih'i, Stratejik Aksesuarım, Nikâhlı Konkuplisk, Makaralar, Kroşelerden Kan Damlıyor, Basılı Yakıt, İl. Nemrut Saati, Spor Köpek, Hela Devrimi, Kafdağı'nda Bir Gün, Hayatta En Hakiki Mürşit Filimdir, Zaim'in Yeri, Gece Yarısı Bayram şeklinde kısa hikayeleri bulunmaktadır.

Kitap bir hikaye kitabı olmanın yanı sıra Mete'nin hayatının önemli kesitlerini yansıması bakımından otobiyografik bir eser özelliği de taşımaktadır. Eser yazarın İstanbul'a gelişi ve yazarlık hayatına ilk adım attığı yıllara ait anıların içermesi ve Mete'nin farklı kişiliğine özgü özellikleri de keşfetmek açısından önemlidir.

3.3. DENEMELERİ

3.3.1 Hacı Yağı İle Parfüm Arasında

Ömer Lütfi Mete'nin deneme türünde kaleme aldığı ilk eseridir. Eserde günümüz toplumunun yaşadığı medeniyet çatışması ve bunun sonucunda dini algılama ve dini kaideleri uygulama noktasındaki tutarsızlıkları konu edinilmiştir. Ömer Lütfi Mete'nin bugünkü Müslüman toplumun içinde bulunduğu çıkmaz durumun batı karşısında kendini aşağılık görüp, onu sadece taklit etmesi, batının değer yargıları bakımından doğu toplumlarına nazaran Kur'an Müslümanlığına daha yakın olduğunun vurgusu yapılmıştır. Mete'nin bir sorgulamayla başladığı kitabının gelişme kısmında son din ve hak din olan İslam'a inanmamıza rağmen Batı karşısında ezik bir konumda oluşumuzun çelişmesine dikkat çekilirken bu aşağılığın yaşanmasının en büyük nedeni olarak da Tevhit İncasını gereği gibi algılayıp hayatımıza yerleştiremediğimiz olarak görür. Son yüzyılda dünyaya egemen olan

akılcılığın etkisiyle kalbin terk edildiğine, kalpsiz İslam inancının ise eksik olduğuna dikkat çeker.

3.3.2 Allah'sız Müslümanlık

'Hacı Yağı İle Parfüm Arasında' deneme kitabının 'gerekçe' bölümünün 'giriş' faslı olarak değişiklik yapıldığı kitaptır. Her iki kitap da gerileme sürecinde Müslüman toplumların içine düştükleri inanç çıkmazından çıkışları için görüşler sunan, meselelere farklı bakış açıları kazandırmak maksadıyla kaleme alınmıştır. Tevhit kavramının anlamsızlaştırılarak, bu kavramın farklı türden asıl anlamından uzaklaştırıldığına dikkat çeker. Kitapta Ömer Lütfi Mete'nin meselenin özü olarak gördüklerini şu satırlarda görebiliriz:

Siyasal İslam'ın yükselişiyle birlikte yoğunlaşan, Tevhit gerçeğini anlamaya ve yaşamaya yönelik eleştiri, öneri ve çağrılar genellikle kalbi olanla değil, akli olanla ilgilidir. Bu süreçte geliştirilen ve yaygınlaştırılan dini söylem, dini yaşayışı ideolojik bir eksene oturtma çığırını açmıştır. Oysa Tevhit gerçeğini anlamak ve yaşamak meselesi, öncelikle Allah'ı tanımaya ve inancı zevk haline dönüştürmeye çalışmak şeklinde temellendirilmelidir. İslami yaklaşım bu temele oturmadıkça Tevhit, sözlük sınırlarına hapsedilmektedir. O zaman da Tevhit, bir papağanın dahi öğrenebileceği içi boşaltılmış bir şifreye indirgenmekte, bilemediğimiz kuru bir zihni benimseyiş şeklinde ortaya çıkmaktadır (Mete, 2009, s.48).

Ömer Lütfi bu sözleriyle günümüzdeki Tevhit inancının olması gerekenden çok farklı bir boyutta olduğu söylenebilir. Yazara göre dini sadece akılla anlamaya çalışmak, kavramların ne olduğunu bilmek fakat bunları uygulamada bir hayat prensibi haline getirmemek Tevhit inancının gereği gibi yaşanmasına engel teşkil etmektedir.

3.3.3. Derin Devlet

'Derin Devlet' kitabının editörlüğünü Cem Küçük yapmıştır. Eserde iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Erol Mütercimler ve Mahir Kaynak ile 'derin devlet' kavramıyla ilgili yapılmış röportajlar yer almaktadır. İkinci bölümde Ömer Lütfi Mete, Deniz Ülke Arıboğan, Emin Gürses, John Pilger, İbrahim Karagül

ve Cem Küçük'ün derin devletle ilgili farklı yaklaşımlarını sunduğu yazıları bulunmaktadır.

3.3.4. Milliyetçilik ve Milliyetsizlik

Eserin tamamı Ömer Lütfi Mete tarafından kaleme alınmıştır. Kitap gerekçe kısmıyla birlikte beş bölüme ayrılmıştır. Kitaptaki ana başlıklar *Kimliğimiz, İbrahim Milletidir, Kimin Milliyetçiliği, Ortak Ülkümüz Adil Yönetim Olmalıdır, Ayınsı Milliyetçilik mi, Gerçek Milliyetçilik mi* şeklindedir. Eserde Ömer Lütfi Mete'nin milliyetçilik kavramına farklı açılardan bakarak, yakın tarihte ve günümüzde meydana olaylar neticesinde milliyetçilik kavramının nasıl bir gelişme gösterdiğini ortaya koymaya çalıştığı görülmektedir.

3.3.5. 28 Şubat'tan Şemdinli'ye Derin Çeteler

Eserin konusu 28 Şubat sürecidir. Cem Küçük'ün Ömer Lütfi Mete ile röportajının kitaplaştırılması sonucu oluşmuş bir eserdir. Kitapta 28 Şubat sürecini öncesi, süreç hali ve bu sürecin etkilediği sonraki dönemler ele alınmıştır. Dokuz bölümden oluşan eserin bölüm başlıkları *28 Şubat'ı Doğuran Sebepler, 28 Şubat'ın Aktörleri, Tarihin en büyük Banka Vurgunları, 28 Şubat'ta Medya ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Oynadığı Rol, 28 Şubat Sonrası Elde Ne Var?, 28 Şubat'ın Türk Halkında Açtığı Yaralar, Bir Gizli Servis Operasyonu: Şemdinli, Danıştay Saldırısı Kimin Operasyonu?, 2007 Seçimler Yılı ve Beklentiler* şeklindedir.

3.3.6. Dünyayı Kimler Yönetiyor?

Eser Cem Küçük'ün Mahir Kaynak ve Ömer Lütfi Mete ile yaptığı röportajların düzenlenerek kitap haline getirilmesiyle oluşturulmuştur. İki bölümden oluşan kitaptaki ana başlıklar *Dünya Yönetiminde Etkin Olan Gizli Örgütler Değil, Küresel Sermayedir, Dünyayı Yönettiğini Zanneden Güçler Her Halükarda Kendilerine Düşman Bulmaya Mecburdur* şeklindedir. Ömer Lütfi Mete, kitabın ikinci bölümünde görüş ve düşüncelerini belirtmiştir.

3.3.7. Derin Millet Manifestosu

Eser, Ömer Lütfi Mete'nin bazı köşe yazılarından derlenerek oluşturulmuştur. Eserde 36 adet başlıkta köşe yazıları mevcuttur. Bu yazılarının konusu siyaset, çete, aile, toplum, din, eğitim, ekonomi, hukuk, bilim, küresel savaş, aydınlanma gibi kavramlar oluşturur.

3.3.8. Ergenekon: Darbecilerin Son Çırpınışları

Eser, Cem Küçük'ün Mahir Kaynak ve Ömer Lütfi Mete ile 'Ergenekon' olarak tanımlanan gizli bir yapılanma olduğu iddia edilen yapılanma hakkında yaptığı söyleşilerden oluşmaktadır.

3.3.9. Erdoğan Operasyonu

Ömer Lütfi Mete ve Mahir Kaynak'ın ortak olarak oluşturdukları bir eserdir. Küresel güçlerin Türkiye'de kendi istedikleri siyaseti ortaya koyacak yönetimi iktidar yapma amacına yönelik çalışmalarının konu edildiği bir eserdir. Eserde her iki isimle de röportaj yapan kişi Selman Kayabaşı'dır. Kitapta yakın dönemde Amerika ve Rusya'nın Ortadoğu politikalarında gizlice anlaşığı ve Türkiye'nin bu düzende hangi safta yer alacağı tartışması yapıldığı anlaşılmaktadır.

3.3.10. Gizli Servisler

Eserin editörlüğünü Cem Küçük yapmaktadır. Mahir Kaynak ve Ömer Lütfi Mete ile dünyadaki gizli servisler ve bu gizli servislerin nasıl çalıştığına dair görüş ve düşüncelerini belirttiği bir eserdir. İki bölümden oluşan eserde birinci bölümde Mahir Kaynak'ın görüşlerine yer verilerek Milli İstihbarat Teşkilatının nasıl olması gerektiği konusunda söyleşi şeklinde yazılar mevcuttur. İkinci bölümde ise Ömer Lütfi Mete'nin görüşlerinden faydalanarak İsrail Devleti'nin gizli servisi Mossad ve bu servisin nasıl çalıştığı konusunda yine söyleşi şeklinde yazılardan oluşur.

3.3.11. Derin PKK

Eser, Mahir Kaynak ve Ömer Lütfi Mete'nin Türkiye'nin 30 yılı aşkın bir süre mücadele verdiği terör örgütü pkk'nın nasıl ortaya çıktığı, hangi aşamalardan geçerek bugüne geldiği ve şu andaki konumu hakkında görüş ve düşüncelerin değerlendirildiği eserdir.

3.4. ŞİİRLERİ

3.4.1. Gülce

Ömer Lütfi Mete'nin bütün şiirlerinin toplandığı kitaptır. Şiirler üç ana başlık altında toplanmıştır. 1. Leyla Bahsi, 2. Dünya Bahsi, 3. Mevla Bahsi olarak bölümlere ayırdığı şiir kitabında toplam 81 tane şiiri mevcuttur. Şiirlerinde bu bölümlemenin nereden kaynaklandığını dair kesin bir bilgimiz olmamakla beraber çalışmamızın ışığında Mete'nin yaşamı boyunca geçirmiş olduğu olgunluk dönemlerini temsil ettiğini söyleyebiliriz. Bu şiirlerin on tanesi Leyla Bahsi kısmında, kırk beş tanesi Dünya Bahsi bölümünde, yirmi altı tanesi de Mevla Bahsi kısmındadır. Mete'nin şiirlerinde ağırlıklı olarak aşk, şehitlik, hakkaniyet ve anne sevgisinin ağır bastığını görülmektedir. Ömer Lütfi Mete şiirlerini serbest ölçüyle kaleme aldığı ve dil ve anlatım yönünden halkın anlayabileceği sade bir dili seçmiş olduğu görülmektedir.

3.5. SENARYOLARI

3.5.1. Sinema Filmi Senaryoları

3.5.1.1. Çizme

Ömer Lütfi Mete'nin senaryosunu yazdığı İlk sinema filmidir. Yönetmenliğini İsmail Güneş'in yaptığı film 1991 yılında çekilmiştir. Film 1950 yılında Tek parti dönemi iktidarının yıkıldığı, Demokrat Parti'nin seçimlerden galip geldiği bir dönemde Karadeniz Bölgesindeki bir ilçede geçen olayları konu edinir. Seçimlerden önce ezan Türkçe olarak okunmaktadır ve bu durum ilçe halkın için kabul görmeyen bir durumdur. İlçe, bölgenin ücra bir köşesinde dağlık arazide kurulmuştur. O zamanlar iletişim araçları ileri seviyede olmadığı için halkın seçim

sonuçlarından haberi çok geç olmaktadır. İlçede müdürlük yapan kişi Demokrat Parti'nin seçimi kazandığını radyodan duyunca buna dayanamaz ve radyoyu kırar. Demokrat Parti iktidara gelince ezanın Türkçe okunması zorunluluğunu kaldırır ve İlçe halkının uzun bir süre bundan haberi olmaz. Çünkü İlçenin hayatla bağlantısını sağlayan tek araç İlçe müdüründeki radyodur. İlçe müdürü de bu durumdan istifade ederek yöre halkına ezanın Türkçe okunması içi dayatmada bulunur ve böylece eski otoritesini sürdürmeye çalışır. İlçe müdürünün en belirgin özelliği ise sürekli çizme ile dolaşması ve bu çizmelerine büyük bir özen göstermesidir. Bundan dolayı yöre halkı kendisine 'Çizme' lakabını takmıştır. Müdürün ismi filmde zikredilmez. Elindeki kırbacı ve sert mizacı onun karakteristik özelliğini yansıtmaktadır. O kendince yöre halkını, bağlı olduğu devrim fikirlerine göre değiştirecek ve hayalindeki Türkiye insanı profilini oluşturacaktır. Mehmet Erdoğan Çizme filmi değerlendiren yazısında:

Film; her zaman acı ile hatırlanan ve 'halka rağmen halk için' jakobenliğiyle yürütülen ezanın aslı ile okunması yasağı etrafında, izleyicisine ciddi ve unutulmaz bir ders veriyor: Ülkenin değişik ırk, renk ve inanıştaki insanlarını yönetecek kimseler, milletin manevî değerlerini her zaman iyi etüt etmeli ve bu değerlerle asla çatışma içine girmemelidir. Bu, hem demokrasi anlayışının hem cumhuriyetçiliğin hem de insanlığın bir gereğidir (Erdoğan, 2010).

sözleriyle Tek parti dönemi uygulamalarının yanlışlığına ve despot yönüne vurgu yapar.

3.5.1.2. Gülün Bittiği Yer

Yönetmenliğini yine İsmail Güneş'in yaptığı 1999 yılında yapılmış bir 12 Eylül filmidir. Film yayımlandıktan kısa bir süre sonra yasaklanır. Filmde 12 Eylül öncesinde lise yıllarındaki bir gencin okul hayatından başlayarak hapishaneye giden süreçte maruz kaldığı despotluk ve şiddet konu olarak seçilmiştir. Filmde bu durumun onun ruh halinde yarattığı olumsuz etkileri ve bu olumsuz etkilerin çevresine yansması anlatılmaktadır.

Film Recep Yazıcıoğlu'nun anısına gösterime girmiştir. Filmde trende seyahat etmekte olan bir gencin geçmişte yaşadığı travmalar neticesinde gördüğü kâbusları izleyiciye sunmasıyla başlar. Gencin kompartıman arkadaşı ise oğlu işkence yapılarak binanın çatısından atılmak suretiyle öldürülmüş bir savcıdır. Gencin bu halini görünce oğlu aklına gelir. Filmin merkez kişisi genç, babasından ve

öğretmenlerinden sürekli şiddet görmektedir. Siyasi bir suçlu olarak hapishaneye atılır ve burada da akıl almaz işkencelere maruz kalır. Nişanlısı da farkında olmadan bu işkenceye alet edilir. Gözleri önünde nişanlısının üzerini değiştirmesine ve bunun diğer işkenceciler tarafından da seyredilmesini gururuna yediremez. Gördüğü işkence, işkencecilerin yaptığı gayri ahlaki ve gayri insani uygulamalar neticesinde kendisine olan saygısını ve özgüvenini kaybeder. Nitekim serbest bırakıldıktan sonra da nişanlısının karşısına çıkma cesaretini kendinde bulamaz.

Hücrede tarih öğretmeni de işkence görmektedir. Kendisine yapılanları düşündükçe geçmişte dayak attığı öğrencileri hatırlar ve bu durumdan ötürü pişmanlık yaşar. Genç, hocasıyla beraber aynı hücrede işkence görürken ‘dayağın cennetten mi çıkma mı’ olduğunu sorar. Hocası bu soruyla daha da kahrolur. Gence bu esnada insan aklına gelmeyecek her türlü işkence yapılmaktadır. Her türlü onurunu zedeleyici taciz ve küfürler edilerek adeta onun ruhunun idam edilmesi istenmektedir. Nitekim de öyle olur. Aradan üç ay geçtikten sonra serbest bırakılır. Genç evine gidemez, nişanlısını da karşılaşmaya cesareti yoktur. Savcıya yüzüğünü ve yazdığı mektubu vererek bunları nişanlısına vermesini ister. Savcı nişanlısını bulur fakat yüzüğü ve mektubu veremez. Kızı da alarak gencin evine gelir. İşkence gören gencin nişanlısını görmek istemez. Bunu üzerine genç kız üzgün bir şekilde tekrar evine geri gelir. Film ucu açık bir sonla bitmektedir. İki gencin bu süreçten sonraki akıbetlerine dair bir sahne yoktur.

3.5.1.3. The İmam

Yönetmenliğini İsmail Güneş’in yaptığı filmin başrolünde ‘Emrullah Hacıoğlu’ karakterini oynayan Eşref Ziya vardır. Filmde imam hatip ortaokulundan mezun Emrullah’ın bilgisayar mühendisi olduktan sonra İngiltere’ye giderek geçmişi unutmaya ve yeni bir hayata geçme çabası anlatılmaktadır. Arkadaşı Mehmet Baykara’nın kendisini ziyarete gelir. Mehmet Baykara, Emrullah’ın imam hatip okulundan arkadaşısıdır, Anadolu’da bir köyde imamlık yapmaktadır. Emrullah arkadaşının mide kanseri olduğunu öğrenir, onu bir özel hastaneye yatırır. Fakat arkadaşısı Mehmet’in bir huzursuzluğu vardır. Köyde görev yaptığı caminin ramazan ayında sahipsiz kalmasını istemez. Arkadaşı Emrullah’tan yardım ister. Emrullah da arkadaşısını kıramaz ve onun yerine imamlık yapmayı kabul eder, fakat Emrullah

arkadaşı Mehmet Baykara'dan köylüleri saçının uzun olduğundan haberdar etmesini söyler ve böylece köye gelir. Emrullah köye motoruyla gelir. Bu şaşkınlığı üzerinden atamayan köylüler Emrullah'ın kılık kıyafeti ve tipini ilk zamanlarda çok yadırgarlar. Çünkü o alışılmış imamın tipine sahip değildir. Emrullah ilk Cuma namazında çocukların sevgi ile yetiştirilmesi ve cezanın bir çözüm olmadığı konusunda hutbe verir. Köyün ileri gelenlerinden Hacı Feyzullah çocuk yetiştirme konusunda çok katı ve klasik eğitim anlayışını benimsemiş gelenekçi bir tiptir. Oğluna sevgi ve merhamet göstermek yerine, onu sürekli azarlar ve döver. Hacı Feyzullah, Emrullah'a bir türlü ısınmaz ve aralarında bir çatışma çıkar. Bu sırada Emrullah, köy muhtarının kızı Zehra'dan etkilenmeye başlar. Hacı Feyzullah'ın oğlu diğer akranları gibi çocukluluğunu yaşayamamanın ezikliği içinde yaşarken bir gün canına tak eder ve Emrullah'ın motoruna biner. Motoru kurcalarken birden motoru çalıştırır ve köyde tur atmaya başlar. Motoru durduramayan Tarık saman yığının içine girer. Köylüler ve babası hemen yığını deşer fakat Tarık ortalıkta yoktur. En sonunda Tarık'ı köydeki dilek ağacında bulurlar. Bu olayın ardından Mehmet Hoca'nın vefat haberi gelir ve cenazesi köye getirilir. Arkadaşı Emrullah cenazeyi yıkar ve Emrullah arkadaşını toprağa verdikten sonra motorunu çocuklara bırakarak köyden ayrılır.

Filmde imam hatip okulundayken 'ölü yıkayıcı' diye aşağılanan bir çocuğun bu kimlikten kurtulmak ve farklı bir dünyada kendini bulma macerasının süreci izleyiciye sunulmuştur. Filmde toplumda var olan İslam dışı yanlış inançların insanlar tarafından dini bir kaideymiş gibi algılanmasının toplumda yarattığı infialin neticeleri gösterilmiştir. Bununla beraber muhafazakâr olduğu için aşağılanan ve çağ dışı kabul edilen insanların ruh halleri açık bir şekilde izleyiciye sunulmuştur.

3.5.1.4. Kurtlar Vadisi Irak

Kurtlar Vadisi Irak filminde Ömer Lütfi Mete senaryo süpervizörlüğü yapmıştır. Film 2003 yılında Kuzey Irak'ta bulunan Türk birliği karargâhının Amerikalılar tarafından basılması ve askerlerimizin kafasına çuval geçirilip buradaki karargâhtan sorgulanma için götürülmesiyle başlar.

Bu olayları gururuna yediremeyen karargâh komutanı, arkadaşı Polat Alemdar'a bunun hesabı sorması için mektup yazar ve intihar eder. Bunun üzerine Polat Alemdar ekip arkadaşlarıyla Kuzey Irak'a geçer. Buradaki Türkmen yerleşim

merkezinde askerlerimizin başına çuval geçiren komutanı öldürme planını yapar. Amerikalı komutan Pazar yerindeki bir lokantada bölgede yaşayan Arap, Türk ve kürt grupların ileri gelenleri ile görüşme yapmak üzere toplantı düzenler. Amerikalı komutanı öldürmek için burası en güzel yerdir. Polat ve ekibi toplantı bittikten sonra liderlerin dağılma anında komutanı öldürmek için hazır bekler. Bu sırada beklenmedik bir olay gerçekleşir. Düğün gecesinde merasim yeri Amerikalı askerler tarafından basılarak yakınları katledilen kişi üzerine yerleştirdiği canlı bomba düzeneğiyle Pazar meydanında kendini patlatır. Patlamanın ardından Amerikalı komutan yaralı olarak arabasına binmeye çalışırken Polat Alemdar uzaktan ona ateş etmeye başlar. Fakat onu öldürmeyi başaramaz. Deşifre olan Polat Alemdar hem saklanmak hem de komutanı öldürmek için başka bir yol bulmak zorundadır. Bu sırada aynı komutanı öldürme planları yapan başka birisi ile yolları kesişir. Bu kişi Leyla adında bir Arap kökenli kızdır. Leyla'nın da kocası düğün gecesini terörist diye Amerikalı askerler tarafından öldürülmüştür. Leyla, Polat Alemdar ve ekibine yardımcı olur. Müziğe meraklı olduğu bilinen Amerikalı komutana piyano edildiği haberini alan Polat ve ekibi bu piyanoya gizlice bomba düzeneği yerleştirilerek suikast gerçekleştirilir fakat komutan yine ölmez. Bunu üzerine Amerikalı askerler Polat'ın saklandığı Şeyh Abdurrahman Kerküki'nin tekkesine baskın düzenler. Polat bu baskında o Amerikalı komutanı öldürür ve böylelikle Türk askerinin başına çuval geçiren ve birçok masum insanın kanına giren Amerikalı komutandan intikamını alır.

Filmde Irak halkının işgal sonrası gördüğü zulüm ve bu zulmü yapanların gerçek yüzleri izleyiciye sunulmuştur. En çarpıcı mesaj ise Abdurrahman Halis Kerküki'nin zikir öncesi yaptığı duada gizlidir. Bu duada Müslümanların aslında kendilerine zulüm ettiklerine, tüm bu işgallerin temelinde birlik ve beraberlik içinde olmayıp benlik hevesine girerek dağılmış bir topluluk olmanın cezasını çektiklerini belirtilmektedir.

Filmde ayrıca cihat yaptıkları iddiasıyla farklı dinden insanları kaçırap kafalarını kesmek suretiyle batı dünyasına korku salmak isteyen çeşitli gruplara eleştiri getirilir. Bu grupların İslam Dini'nin kaideleriyle bağdaşmayan bu türden uygulamalarının İslam'a zarar verdikleri ortaya konmuştur. Kuzey Irak'taki mevcut Kürt yönetiminin işgal sırasında Amerika ve İsrail'le beraber hareket ettiği vurgulanmış, buradaki Türk varlığının ortadan kaldırılarak bölgede yeni bir düzen kurulmaya çalışıldığı mesajı izleyiciye verilmiştir. Polat Alemdar filmde Hak ile

Batıl mücadelesinde Hakk'ı savunan kısmı sembolize etmektedir. Amerikalı komutandan intikamını alan Polat Alemdar bu sahnesiyle Müslüman âlemine ‘ inanan insanın muhakkak bir umudu olur’ mesajı verilerek zulmü kim yaparsa yapsın cezasız kalmayacağı mesajını seyirciye vermektedir.

Filmde bölgede en çok zararı Arapların ve Türklerin gördüğü görüşü hâkimdir. Buradaki emperyal güçlerin farklı kesimlerle işbirliği yaparak buradaki petrolü paylaşmanın hesabı içinde olduğunu belirtilmektedir. Ekonomik nedenlerin ötesinde savaşın asıl kaynağının dinsel olduğu üzerinde durulur. İsrail'in bu topraklarda büyük İsrail Devletini kurarak hâkimiyet sağlayacakları belirtilmiştir.

3.5.2. Televizyon Filmi Senaryoları

3.5.2.1. Ahmed-i Bedevi Hz.

Senaryosunu Ömer Lütfi Mete'nin kaleme aldığı yönetmenliğini İsmail Güneş'in yaptığı belgesel filmidir. Film, tasavvuf ehli Ahmed Bedevi'nin hayatını konu edinir. Filmde Ahmed Bedevi'nin yüzü daima kapalıdır ve müritlerinden bazıları da onun yüzünü merak eder. Film Ahmed Bedevi'nin yaşadığı dönemde savaşta olan Müslümanların içine sızmış olan hristiyanların toplumu bölmek ve İslam' a zarar vermek için yaptıklarını beyaz perdeye taşımıştır. Filmim genelinde bir avuç inanmış Müslümanlar- Ahmed Bedevi'nin müridleri- ile inanmayan grupların mücadelesi işlenmiştir.

3.5.2.2. Sonsuzluğun İki Yakası- Veysel Karani Hz.

Başrollerini Bulut Aras ve Nihat Nikerel'in paylaştığı film bir televizyon filmidir. Ömer Lütfi Mete'nin senaristliğini yaptığı filmin yönetmeni ise İsmail Güneş'tir. Film yaklaşık 90 dakikadır. Veysel Karani'nin içinde yaşadığı toplum Hakk yolundan sapmıştır. Film Veysel Karani'nin dosdoğru olan kişiliği ile çevresindekileri insanları Hak yoluna getirme mücadelesini konu edinir.

Veysel Karani yaşlı ve yatalak annesiyle birlikte çobanlık yaparak geçimini sağlamaktadır. Putperest değildir. Allah'ın göndereceği son peygamberi beklemektedir. Annesine ve çevresindekilere karşı son derece şefkatli ve adaletlidir. Doğruyu söylemekten çekinmez ve işini dürüstçe yerine getiren bir kimsedir. Gözü

tok birisidir. Maddi anlamdaki fakirliğine rağmen dünyadaki her şeye sahip olduğunu ve zengin birisi olduğundan bahseder. Yaşadığı bölgedeki güç sahipleri kendisinin bu tutumundan rahatsızdırlar fakat ondan başka da güvenilir bir çoban bulmadıkları için sürülerini ona teslim ederler. Belli bir süre sonra Veysel Karani, yaşadığı yerdeki insanların Allah'a inanmalarına vesile olur. Ebu Kasem bu insanların dışındadır. O kendi eliyle yaptığı 'Zonark' tanrısına inanmaya devam etmektedir. Bir gece şiddetli yağan yağmur Tanrı Zonark'ın çamurdan heykelini bozmaya yetmiştir. Ebu Kasem Zonark'ı kurtarmaya çalışırken yan taraftaki lağım çukuruna düşer. Yakından geçmekte olan Veysel Karani'nin yardımıyla çukurdan kurtulur ve Allah'ın varlığını ve birliğini kabul eder.

3.5.3. Dizi Film Senaryoları

3.5.3.1. Bizim Ev

Senaryosunu Ömer Lütfi Mete'nin yönetmenliğini yine İsmail Güneş'in yaptığı dizi filmidir. 101 bölüm süren film 1995- 1998 yıllarında özel bir televizyon kanalında gösterime girmiştir. Dizinin başrol oyuncusu Cüneyt Arkın'dır. Dizide Cüneyt Arkın Haşim Kaptan rolündedir. Dizi İstanbul yakınlarında küçük bir sahil kasabası olan Akfener'de iki güçlü ailenin çıkar çatışmalarını konu edinmiştir. Dizide Türk aile yapısı, örfümüz, geleneklerimiz ve adetlerimiz anlatılırken, insanların dini inançları ve bu değerleri çıkarlarına nasıl alet ettiği anlatılmaktadır.

3.5.3.2. Hayat Bağları

Senaristliğini Ömer Lütfi Mete'nin, yönetmenliğini Osman Sınav ve Mustafa Şevki Doğan'ın yaptığı bir dizidir. Dizide Nurhayat kocasından ayrılarak asker emeklisi babasının evine gelir. Nurhayat'ı bekleyen zorlu bir süreç vardır. Bir yanda geçindirmek zorunda olduğu bir aile diğer yanda ise farklı yaş gruplarında yetiştirmek zorunda olduğu çocukları vardır. Bütün zorluklara karşı umudunu kaybetmeden ve sabırla hayata tutunmaya çalışan Nurhayat'ın karşısına mahallelerine bakkal dükkânı açan Tefvik Bey çıkar. Dizide bozulmaya yüz tutmuş aile bağlarının ve insan ilişkilerinin üzerine durulmaktadır. Nurhayat karakteri üzerinden kadının toplumdaki yeri ve önemi hakkında bir mesaj ön plana çıkar.

Kadın, toplumda sadece evindeki işlerle meşgul olan ve çocuklarının bakımından sorumlu olan kişi değildir. Kadın aciz değildir.

3.5.3.3. Deliyürek

Yönetmenliği Osman Sınav'ın senaryosunu Ömer Lütfi Mete'nin yaptığı dizi filmlerinden biridir. Dizin kahramanı Yusuf Miroğlu askerden yeni dönmüş bir delikanlıdır. Oto tamircisidir ve Feraye adında bir öğretmene âşıktır. Miroğlu'nun mahallesinde onun güvendiği kişi ise Kuşcu'dur. Kuşcu tek başına kuşlarıyla birlikte bir apartmanın çatı katında yaşayan derviş gönüllü bir insandır. Yusuf Miroğlu, oto tamirciliği yapmaktadır. Gelişen olaylar neticesinde kendisini yer altı dünyası ve onun ilişkili olduğu derin devletle karşı karşıya bulur. Bu sırada sevdiği kız Feraye ve annesi vurularak öldürülmüştür. Miroğlu iki arkadaşı ile ant içerek girdiği yer altı dünyasında tüm kötülüklerle mücadele etmeye başlar. Bu sırada pek çok olaya şahit olur. Gördüklerine tahammül edemez. Bir yanda masum ve fakir halk diğer yanda haksız kazançlarla ülke ekonomisine ve siyasetine yön vermeye çalışan kötü adamlar vardır. Dizi iyilik ve kötülüğün çatışması üzerine kuruludur. En sonunda Miroğlu pek çok yakını ve sevdiklerini bu uğurda kaybeder ve kendisi de bir patlama sonucu öldürülür. Ama bir kahraman olarak halkın gönlünde yaşamaya devam eder.

3.5.3.4. Ekmek Teknesi

Ömer Lütfi Mete'nin senaristliğini yaptığı film 2002 yılında gösterime girmiştir. Dizi İstanbul Kuzguncuk'ta bir mahallede, farklı kişilik özelliklerine sahip karakterlerin etrafında gelişen olaylarla şekillenir. Dizide ekmek fırını olan Nusret Baba, davranışları, olaylara yaklaşımı ve ders verici cümleleriyle mahallenin örnek aldığı bir şahsiyettir. Beş kızı ve eşiyle kıt kanaat geçinen Nusret Bey hayatından çok memnun ve mutludur. Nusret Baba herkesin yardımına koşan iyiliksever bir adamdır. Karısı Ayhan Hanım ise beş kızıyla birlikte evin işlerine ve onların ihtiyaçlarına koşturmaktan bunalmış bir ev hanımıdır. Dizide son dönemde değişen toplum yapısıyla birlikte ortaya çıkan tiplerin varlığı alaycı bir şekilde ele alınırken bunlara gelenekten beslenen bir üslupla göndermeler yapılır.

3.5.3.5. Kurtlar Vadisi & Kurtlar Vadisi Pusu

Kurtlar Vadisi adıyla ilk defa yayınlanmaya başlayan dizi daha sonra Kurtlar Vadisi Terör ve Kurtlar Vadisi Pusu adlarını alarak yayına devam eder. Dizi halen özel bir televizyon kanalında gösterime devam etmektedir. Dizide Polat Alemdar mafyanın içine sızmış bir istihbarat elemanıdır. Kendisi evlatlık olarak verildiği Ömer Baba'nın yanında devlet gözetiminde yetiştirilmiş bir diplomattır. Onu yetiştiren ve bugünlere getiren Devlet, bir gün onun yüzünü değiştirmek suretiyle mafyanın içine sızma görevi verir. Bu zor kararda asıl adı Ali Candan olan Polat Alemdar tüm sevdiklerini kalbine gömmüştür. Kısa zamanda karizmatik kişiliği ile yer altı dünyasının en önemli ismi haline gelir. Türkiye'deki mafya yapılanmasının en üst kurulu olan 'Baron'a seçilir. Bir süre sonra da bu baronu dağıtır. Mafyayı çökerten Polat Alemdar Türkiye'de gizli bir oluşum olan Tapınakçılarla mücadeleye girer. Bu mücadele onu küresel ölçekte birçok güç ile karşı karşıya getirir ve bu gruplarla mücadele ederek Ülke menfaatine uygun işler yapmaya çalışır. Bu yaptıkları kendisini devletin esas yapısını oluşturan 'Akşahlılar' ile tanıştırır. Böylelikle kendisi de bir 'Akşahlı' olur ve hizmetlerine devam eder.

Dizide gündemdeki sıcak konular işlenmektedir. Bu yönüyle ilgi gören dizi de farklı karakterlerin varlığı, bu karakterlerin ilginç özellikleri ve söylemleri ilgi gören bir diğer unsurdur. Bütün bunlar dizinin uzun ömürlü olmasına sebep teşkil etmektedir. Dizi yaklaşık 15 yıldır devam etmektedir.

4.BÖLÜM

4. ALT AMAÇ: ROMANLARININ TAHLİLİ

Bu bölümde Ömer Lütfi Mete'nin yayımlanmış tüm romanları incelenmiştir. Bu romanları incelerken Prof. Dr. Nurullah Çetin 'Roman Çözümleme Yöntemi' kitabındaki yöntem uygulanmıştır. Sırasıyla Anlatıcı, İçerik, Anlatma Yöntemi ve Öğeleri, Dil ve Üslup başlığı altında 'Balonya Tüneli, Asker ile Cemre, Yerden Göğe Kadar, Çılgılığın Ardı Çılgılık, İtfaiye Yakıyor ve Ezan Günü (Çizme) romanları tahlil edilmiştir.

4.1. Balonya Tüneli Romanı Tahlili

4.1.1. Anlatıcı

“Anlatıcı, romancının hikâyeyi anlattığı, roman ile okuyucu arasında bir ara kişidir. Anlatıcı romanda geçen tüm olan biteni, kişileri, davranışları, düşünce, duygu ve hayalleri, çevreyi, mekânı, zamanı; kısaca romanda bulunan her şeyi okuyucuya aktaran, sunan kişidir” (Çetin, 2009, s.103).

4.1.1.1. Anlatıcı Türü

Balonya Tüneli'nde yazar gözlemci anlatıcı tekniğini kullanmıştır. “Gözlemci anlatıcının diğer adı ‘üçüncü kişi’ anlatıcıdır. Bu anlatıcı türünde yazar gördüklerini ya nesnel olarak aynen ya da öznel bir yaklaşımla kendine özgü tavrıyla ele alır”(Çetin, 2009, s.104).

Hava limanında Urmanya hükümetini temsil eden zat, onları tek başına ve gurur verici bir şekilde karşıladı. Başbakan ve beraberindekiler uçağın burada konaklayacağını önceden bilmedikleri için karşılanacaklarını tahmin etmemişlerdi. (Mete, 2009, s.8).

Romanın bir bölümünden aldığımız paragrafta yazarın olayların içinde olmadığı, sadece gözlemleri yoluyla bunlara yorum getirdiği görülmektedir. Yine gözlemci anlatıcı tekniğinin kullanıldığı romanın başka bir bölümünden aldığımız şu satırlarda görmek mümkündür:

Tarihi grevin otuzuncu günü Bay İlkson bütün dünya radyo ve televizyonlarından yayımlanacak bir mülakatı kabul etmiş bulunuyordu. Tabii bu mülakatın provası dört

gün önceden başlamış ve asıl çekim yapılana kadar aralıksız sürmüştü.(Mete, 2009, s.188).

4.1.1.2. Aktarma Yöntemi

“Aktarma yöntemi yazarın olayları okuyucuya sunuş biçimidir. Aktarma yöntemi genellikle ya ‘anlatma’ ya da ‘gösterme’ metoduyla gerçekleşir” (Çetin, 2009, s.114).

Balonya Tüneli’nde Ömer Lütfi Mete yine üst kurmaca şeklinde tasarladığı eserinde olayları ‘anlatma metodu’ ve ‘gösterme metodu’ birlikte kullanarak okuyucuya aktardığı görülmektedir. Yazarın romanın bazı yerlerinde gösterme metodu karşılıklı konuşmaları kullanarak oluşturmuştur. Burada yazarın gösterme metodunun bir çeşidi olan ‘sahneleme tekniğini’ kullandığı görülmektedir. “Sahneleme tekniğinde karşılıklı konuşmalara başvurulur” (Çetin, 2009, s.117). Bu tekniği romandan örneklerle şu şekilde görmek mümkündür:

Fena halde bozulan Başbakan centilmenliği bir anda rafa kaldırmıştı:

‘Ne demek? Hoş, sen açacak değildin ya tüneli? Şöyle bir haber gazetede, diye adam bir haber verir yahu? Biz burada başbakan mıyız, eşekbaşı mı?’

‘Efendim gözümden kaçmış. Başka gazetelerde de yok, böyle bir haber. Sonra bu gazetede nasıl olsa sizden, af edersiniz bizden diye, düşündüm’ (Mete, 2010, s.21).

Görüldüğü yazarın karşılıklı konuşmalar halinde bir diyalog geliştirdiği ortaya çıkmaktadır. Yazar böylelikle romandaki olaylara gerçeklik havası katmaya çalışmış ve kişileri tüm özellikleriyle ortaya koymayı amaçlamıştır.

4.1.2. İçerik

4.1.2.1. Konu

“Konu romancı ‘neyi anlatıyor’ sorusuna aldığımız cevaptır. Romanda konu iki şekilde tespit edilir:

1. Romanın genel niteliğine göre adlandırma: Bu tespit romanın konusu, muhtevasına ve şekline göre değişik tarzda isimlendirilebilir. Örneğin sosyal konu, tarihi konu gibi...

2. Konunun mahiyetini ortaya koyma: Bu tespitte romanın zamanı, mekânı, kişiler kadrosu ve olayı dikkate alınarak yapılır” (Çetin, 2009, s.120-121).

Ömer Lütfi Mete Balonya Tüneli eserinde politik bir konu olan ‘siyasi çöküntü’ konusunu kaleme almıştır. Bay İlkson’un kurduğu hükümetle birlikte yeniden şekillenen bürokratik yapı ve siyasi çıkarlar uğruna amaçsızca kurulan bakanlıklarda niteliksiz kadroların varlığının devleti nasıl çıkmaza soktuğu alaylı bir şekilde işlenmiştir. Bay İlkson halkçı, devletini ve milletini seven bir siyasi söylem üretmektedir. Fakat hükümetinin hedefleri ve politikaları bu kavramlardan çok uzakta bir uygulama ile hareket etmektedir. Balonya Devleti’nin milli hedefleri yoktur. Komşu ülkelerden aldıkları kredilerle bozuk olan ülke ekonomisini düzeltmeye çalışmaktadır. Bay İlkson’nun başbakan olarak ilgilendiği konular arasında ilk sırada hükümetine yakın bir sivil toplum kuruluşu olan Barışçılar Derneği’nin ambleminin ne olacağından çıkan kavgaya çözüm bulma vardır. İkincisi ise Balonya Ülkesindeki çocuk oyuncakları fiyatlarının ayarlanmasıdır. Üçüncü ise Bayan İlkson’un şempanzesi için uygun beslenme rejimleridir. Bay İlkson bu dosyalarla uğraşırken ülkesinin altından geçen gizli tünelden haberi yoktur. Bu haberi bir gazeteden duyan İlkson çok sinirlenir. Bakanlarını toplantıya çağırır. Ama çoğu bakan ya geç gelir ya da toplantıya iştirak etmez.

4.1.2.2. İzlek

“İzlek, romancının romanında söz konusu ettiği gerçek ya da kurgusal ama özel, tekil bir olaydan genel için geçerli olduğunu iddia ettiği bir hükümdür. İzlek romanın üzerine temellendiği konunun yazarın duygu ve düşüncesinde öznel bir yargı halinde ortaya konan sentezi olup, romanın nihai hedefi ve romancının asıl amacıdır” (Çetin, 2009, s.121).

Çetin ‘Roman Çözümleme Yöntemi’ kitabında izleğin belirlenmesinde ana örge motifinden yararlanılabileceğinden bahseder. “Ana örge ise romanın belirli yerlerinde ana düşünceyi ya da yan iletileri yansıtmak üzere tekrar edilen simgesel değerdeki kelime, ifade, cümle, mısra gibi dil unsurlarıdır ” (Çetin, 2009, s.123).

Eserde devlet yönetimi ilgili çok çeşitli izlekler çıkarılabilir. Bay İlkson devleti yönetecek akıl ve deneyime sahip bir idareci değildir. Devlet yönetmek adına

hiçbir bilgisi yoktur. Resmi temaslardaki karşılanma şekli ve diğer devletlerin üst düzey yöneticileriyle ilişkilerindeki tavrı ve üslubu devlet adamlığına yakışır değildir. Yönetim kadrosuna seçtiği insanlar da niteliksiz, korkak ve miskin insanlardır. Bakanları toplantıda birbirleriyle iddiaya girerek kumar oynamaktadır. Oysaki ülkede işsizlik yüzünden protestolar olmaktadır. Üstüne bir de Philanya Devleti'nin gizlice kazdığı tünel eklenince ülkede iç savaş çıkmış ve kan gövdeyi götürmüştür. Bütün bu hadiseler göstermektedir ki romanın izleği 'Devleti yönetmek, yetenek ve zekâ işidir ve herkes bunu başaramaz. Halk nezdinde önemli bir yeri olan kavramları kullanılarak iktidara gelmiş olanlar, bu ciddi tavırlarını yönetim anlayışlarına da yansıtmak zorundadırlar.'

“Romancı, roman boyunca sergilediği konu aracılığıyla okuyucuya birtakım görüş ve düşünceleri telkin etmek istemektedir. Romancı, açıkça söylemeyip telkin etmek istediği bu şeyin okuyucu tarafından dolaylı olarak algılanmasını ve kavranmasını bekler. Okuyucunun da romancı için 'bize şunu vermek istiyor, bunu demek istiyor' biçiminde vardığı bir temel hüküm ise yan izlektir” (Çetin, 2009, s.122).

Eserde yazar ele aldığı konuyu işleyiş biçimiyle birtakım yan izlekler vermeye çalışmaktadır. Balonya Devleti yöneticileri sürekli içi boş söylemlerle halkı kandırmaktadır. Ülkede işsizlik ve iç savaş vardır. Yöneticilerin lafla peynir gemisinin yürümeyeceğinin farkında olmaları gerekir. Halkın beklentilerine karşılık verecek iç ve dış politika hedefleri koyup, bunları gerçekleştirmek adına icraatları olmalıdır. Bay İlkson başbakan sıfatını taşımasına rağmen Philanya Devleti'nin büyük elçisi önünde kendini küçük görmekte ve onun karşısında ezilmektedir. Burada temsil ettiği makamı ve ülkeyi küçük düşürmektedir. 'Devlet yönetiminde tam bağımsızlık anlayışının hâkim olması gerekir. Devlet başka ülkelere peşkeş çekilemez. Onların ekonomik pazarı ya da uydu devletine haline getirilemez. İktidar hırsı yüzünden devletin kaynakları ve enerjisi harcanmamalıdır. Ülke menfaati neyi gerektiriyorsa o yönde hareket edilmelidir' şeklinde yan izlekler çıkarılabilir.

4.1.2.3. Tez

“Tez, bir iddiayı ispat etmek çabasıdır. Önceden belirlenmiş bir davanın roman yoluyla ispatlanmaya çalışılmasıdır. Tez romanda iki türlü sunulabilir:

1. Açık Tez: Bu tez dolaysız olan tezdır. Yazar dünya görüşünü açıkça ortaya koyar.
2. Örtülü Tez: Bu tez dolaylı tez olarak adlandırılır. Bu tez de ileri sürülen dünya görüşü, hayata bakış açısı, düşünce ve yaklaşım biçimi bir hüküm ifadesi olarak değil de canlı bir yaşantıya dönüştürülerek sunulur” (Çetin, 2009, s.124).

Balonya Tüneli, postmodern bir romandır. Yazarın özellikle üzerinde durduğu belirli bir tez yerine farklı şekillerde ortaya konan küçük ve dolaylı tezlerden bahsedilebilir. Bay İlkson, romanın sonunda başbakanı olduğu Balonya Devleti'nin yönetimini, Philanya Devleti'nin büyükelçisine bırakmak zorunda kalır. Dolayısıyla hem ülkesinin hem de halkının kaderini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Romanda yazarın dolaylı tezi: ‘Ülke yöneticileri sadece kendi kaderlerinden sorumlu değil tüm milletin kaderinden sorumludur. Bu yüzden devlet işlerinde uyanık ve aktif olmalıdır. Ülke yönetmek iktidarı ele geçirip devlete kendilerince şekil vermek değildir. Ülke yönetmek devleti ve milleti kalkındırıp, dış güçlerin oyunlarına karşı siyaset ve strateji üretebilecek yeteneğe sahip olmaktır’ şeklindedir.

4.1.2.4. Zaman

“Romanda kendisine yer verilen olayların geçtiği, olup bittiği, cereyan ettiği nesnel, vaka ve anlatma zamanı dilimlerini karşılayan kavramdır” (Çetin, 2009, s.126).

Balonya Tüneli eserinde yazarın nesnel bir zaman dilimi belirtmediği görülmektedir. Eser geçmişte bir zaman diliminde yaşanmış olayların aynen aktarılması yoluyla kaleme alınmıştır. Dolayısıyla romanda vaka zamanı kullanılmıştır. “Vaka zamanı nesnel zamanın tamamını kapsamayan, sadece olayların cereyan ettiği süreyi kapsar. Diyelim ki nesnel zaman, üç yıldır ama olaylar bu üç yılın her günü ve her saatinde geçmeyebilir” (Çetin, 2009, s.129).

4.1.2.5. Mekân

“Mekân, romana özgü olay ya da olayların ve roman kişilerinin hareketlerine ayrılmış bir sahne olan yerdir” (Çetin, 2009, s.133).

4.1.2.5.1. Açık Mekân

‘Balonya Tüneli’ romanında açık mekânların azlığı dikkati çekmektedir. Yazarın grev yapılan meydanları ve şiddetli çatışmaların yaşandığı hükümet sarayının önü, yurt dışı gezilerine çıktıkları Urmanya ve Pornogya ülkeleri haricinde açık mekânı tercih etmediği görülmektedir.

4.1.2.5.2. Kapalı Mekânlar

Eserde olayların çoğunun kapalı mekânlarda geçtiğini görülmektedir. Bay İlkson ve karısı Bayan İlkson’un günlerinin tamamına yakını geçirdikleri başbakanlık çalışma ofisi, bakanlar kurulu toplantısının yapıldığı oda, havalimanı, Philianya ve Urmanya’ya ziyarete gittiklerindeki oteller, Can Meymiş’in yargılandığı mahkeme salonu ve ulusal televizyon binası kapalı mekânlardır.

4.1.2.6. Kişiler

“Roman kişileri genel özelliklerine göre dört grupta toplanabilir. Bunlar:

1. Merkez Kişi,
2. Tip,
3. Karakter,
4. Yardımcı Kişiler” (Çetin, 2009).

4.1.2.6.1. Bay Smith İlkson

Balonya Tüneli romanının merkez kişisidir. Merkez kişi ‘baş kiş, ‘esas kahraman’dır. Eserde genellikle özne durumunda olup, diğer kişiler de ona göre konum nesne konumundadır (Çetin, 2009, s.146). Kendisini halkçı, sosyal demokrat, barışçıl, vatanperver olarak gösteren fakat bu kavramların hiçbirisiyle uzaktan yakından bir ilgisi olmayan ‘miş’ gibi yaşayan bir sol görüşlü devlet adamıdır. Balonya’nın başbakanıdır. Eşi Bayan İlkson’dur. Bay İlkson zorlu meseleler

karşısında derin zigzaglar çizebilen, artistik jestler sergileyen bir kişilik yapısına sahiptir. Sürekli evrensel barışa ve halkların kardeşliğine vurgu yapmasına karşılık kendisinin yaptıklarını eleştiren ve iktidarına yönelik muhalif eylemlerde bulunanlara karşı acımasızdır. Ülkesi ekonomik bunalımdadır ve iç savaş yaşamaktadır. Buna rağmen iktidarına korumak için her türlü süslü sözler ve yapmacık tavırlarla etrafındaki insanları ve kamuoyunu etkilemeye çalışmaktadır. Diplomatik ilişkiler konusunda son derece zayıftır. Diplomasiden anlamayan bir başbakandır. Tezatlıklarla dolu bir yaşantısı vardır. Geziye gittiği ülkelerde halkın parası diyerek kendisi kısıtlı harcamalar yapsa da eşi ve bakanlarının yaptığı israfı göz yumar. Bakanlarının çoğu rüşvet, yolsuzluk ve ahlak dışı davranışlarda bulunmasına rağmen onların partisinden ihraç edilmesi kararını veremez hatta partisinde kalması için elinden geleni yapar. Ülkesini yönetirken belirli bir siyasi hedefi yoktur. Saçma sapan konulara hazırlanmış dosyalar ile gününü geçirmektedir. Ülkenin sorunlarına esaslı çözümler üretmek yerine günü kurtarmanın peşinde olan Bay İlkson karısının verdiği emirler doğrultusunda hareket eder ve kesinlikle ona karşı gelemmez.

4.1.2.6.2. Bayan İlkson

Bay İlkson'un karısıdır. Romanda sosyal tiplerden biridir. Sosyal tip sosyal şartlar nedeniyle sonradan ortaya olguları, durumları, olayları, duygu ve düşünceleri temsil eden bir tiptir (Çetin, 2009, s.155). Bayan İlkson lider kadın tipine girmektedir. Balonya Devleti'nin görünmeyen asıl başbakanı konumundadır. Erkeksi tavır ve davranışları vardır. Dış ülkelerle ilişkilerin kurulması konusunda kocasına çok yardımcı olmuştur. Kişilik itibarıyla kocasını büyük ölçüde etkileyen ve hâkimiyeti altına alan bir yapısı vardır. Kocasından habersiz devlet kurumlarına onun adına emirler göndererek ülkeyi yönetir.

4.1.2.6.3. Afet Bakanı

Korkak ve panik atak bir tiptir. Tünelin çökeceği endişesiyle başkentten ailesini kaçırma planları yapar. Bu kararını tehditle Bay İlkson' a kabul ettirir.

4.1.2.6.4. Gümrük Bakanı

Kumarbaz bir tiptir. Hayvancılık bakanı ile oynadığı kumar oyununu kaybedince elbiselerini ona vermek zorunda kalmıştır. Bay İlkson'un birinci dereceden ilişki kurduğu bakanlar arasındadır. Kendi bakanlığı ile ilgili yaşanan olumsuzluklara, ekonomik ve siyasi krizlere yönelik çözüm noktasında planları olmayan ilkesiz bir tiptir.

4.1.2.6.5. Hayvancılık Bakanı

Hayvancılık bakanı yine kumarbaz bir tiptir. Gümrük bakanıyla oynadığı kumarı kazanır ve onun elbiselerini alır.

4.1.2.6.6. Devlet Bakanı

Kaygısız bir tiptir. Bakanlar kurulu toplantısında göstermiş olduğu tavır ve davranışlarıyla devlet meselelerine karşı ilgisizliği ortaya koymaktadır.

4.1.2.6.7. Eğitim Bakanı

Bakanlar Kurulu toplantısına en son katılan bakandır. Bakan olmasına rağmen ülkedeki gelişmelerden habersizdir.

4.1.2.6.8. İçişleri Bakanı

Philanya ile savaşa girme fikrinde değildir. Ülkedeki iç savaş yüzünden buna cesaret edemez. Elinde tüfikle dolaşır ve Bay İlkson'un yakın koruması gibi hareket eder. Romanda yardımcı kişidir. "Yardımcı kişi genellikle isim olarak ya da kendilerine verilen kısa görevleriyle ortaya çıkarlar" (Çetin, 2009, s.165).

4.1.2.6.9. Orman Bakanı

Yardımcı kişilerdendir. Orman köylüleriyle mücadele halindedir. Philanya'nın Balonya Devleti'nin altına tünel kazdığı haberine bir türlü inanmak istemez fakat bunu bizzat başbakanın ağzından duyduğunda inanır.

4.1.2.6.10. Patagonya Başkanı

Romandaki sosyal tiplerden birisidir. Balonya Devleti'ne resmi ziyarette bulunmuş fakat gerekli özeni ve ciddiyeti göremediği için sınırdan deliye dönmüş bir devlet adamıdır.

4.1.2.6.11. Philanya Büyükelçisi

Romanda sosyal tiplerdendir. Balonya Devleti'nin altına tünel kazılması ve bu ülkenin Philanya Devleti'ne bağlanması için önemli görevler üstlenmiş birisidir. Diplomasiden iyi anlar ve işini başarılı bir şekilde gerçekleştirir.

4.1.2.6.12. Can Meymiş

Romandaki psikolojik tiptir. Balonya Devleti'nin yılın adamı seçtiği Bay Rişat Herneysi'yi ve yılın kadını seçtiği Bay Meriem Maya'yı öldürmekten yargılanan bir mahkûmdur. Mahkemedeki savunması şiir yazarak verir. İçinde yaşadığı toplumun huzurunu ve mutluluğunu düşünen 'diğerkam tip' özelliği gösterir. "Diğerkâm Tip psikolojik bir tip olup, şahsi menfaatlerini arka planda tutarak herkesin iyiliğini isteyen, fedakâr kişileri temsil eder" (Çetin, 2009, s.156).

4.1.2.6.13. Genel Sekreter

Bay İlkson yardımcısı ve sağ koludur. Verilen talimatları yerine getirmekle mükelleftir. Romandaki yardımcı tiplerden biridir.

4.1.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri

4.1.3.1. Kurgulama Tekniği

“Kurgu, kurgulama ya da kurmaca, gerçek dünyadan alınan malzemenin yazarın hayal dünyasında sanatsal bir biçime dönüşmesi, gerçekliğin hayal gücüyle sanal, itibari, saymaca, bir âleme dönüştürülmesidir” (Çetin, 2009, s.185).

4.1.3.1.1. Romanın Adı

“Roman kurgusunun ilk unsuru, romanın adıdır. Romanın adı, onu anlamada, açıklamada, temsil etmede, içeriğini çarpıcı ve etkili bir biçimde vermede oldukça önemli bir işleve sahiptir” (Çetin, 2009, s.185).

Balonya Tüneli eserine bu ismin verilmesinin belli bir anlamı vardır. Öncelikli olarak yazar tam bir devlet olarak görmediği Bay İlkson'nun yönettiği ülkeye Balonya adını vermiştir. ‘Mış’ gibi bir yönetim anlayışı ile idare edilen devletin içi boşlatılmış ve çökme sürecine girmiştir. Nasıl ki bir balonun patlamasına küçücük bir toplu iğne sebep olursa bu devletin de yıkılması için küçük bir olay yetecektir. Eserde başka bir devlet olan Philanya tarafından, Balonya Devleti'nin altına kazılan tünel bir imgedir. Bir devlet, kendisini ayakta tutan dinamiklerin - hukuk, eğitim, ekonomi, savunma- iyi yönetilememesi sonucu çöker. Romandaki tünel, Balonya Devleti'nin hukuk, eğitim, ekonomi ve savunma gibi alanlarda aksaklıklardan dolayı ortaya çıkan ‘çöküşü’ sembolize etmektedir.

4.1.3.1.2. Olay Örgüsü ve Özet

“Olay örgüsü, romanın hikâyesinde yer alan olayların sıralanış ve düzenleniş sistemidir. Bir başka ifadeyle olaylar zincirinden oluşan vakadır” (Çetin, 2009, s.187).

Özet ise romanın tamamına sinen öykünün ana hatlarıyla öz bir biçimde kısaca toparlanmasıdır (Çetin, 2009).

Ömer Lütfi Mete, romanında ‘baştan başlatma’ tekniğini kullanmıştır. “Bu teknikte dizimsel bir olay zinciri vardır. Romanın giriş bölümü genellikle bir varlık tasviri veya tahlil ya da olayın verililişi ile başlar.” (Çetin, 2009, s.190).

Romanın birinci bölümü Bay İlkson' un resmi temaslarda bulunmak için gittiği yurt dışı gezileriyle başlar. Bu gezilerde amacı ekonomik yönden sıkıntı çeken ülkesi için bir miktar da olsa kredi bulabilmektir.

Romanın ikinci bölümünde Bay İlkson yurt dışı gezilerini tamamlar ve yurda dönüş yapar. Önündeki dosyaları incelemeye başlar. Bay ilkson bu dosyaları inceledikten sonra gazetelere göz gezdirirken siyasi olarak kendilerine yakın bir gazete'nin 'Philanya Sınırından Başkent'in Altına Kadar Tünel Oyulmuş!' şeklinde büyük bir manşet atmış olduğunu fark eder. İlk başta bu habere itibar etmeyen Bay İlkson, işin ciddi bir mesele olduğunu anladıktan sonra nasıl olur da bundan haberi olmaz diye hayıflanmaya başlar. Acele bir şekilde bakanlar kurulu toplantısını gerçekleştirir fakat toplantıya katılan bakan sayısı çok azdır. Gazetenin tünel haberi ülkede büyük protesto gösterilerine sebep olmuştur. Göstericiler abluka altına aldıkları başbakanlık binasının önünde 'Başbakan İstifa' sözleriyle kapıya dayanmaktadır.

Romanın üçüncü bölümü Devrim mahkemelerinin geçen yılın adamı seçilen Bay Rişat Herneysi'yi ve aynı yıl yılın kadını seçilen Bay Meriem Maya'yı öldürmekten yargılanan şair Bay Can Meymiş'i ölümlerden ölüm beğenmeye mahkûm etmesiyle başlar. Mahkemede sanıkların ve savcılarının birbirilerine şiirle karşılık verdiği duruşma da Meclis başkanı 'kabak' şeklinde ayak vererek duruşmayı başlatır. Duruşmanın ardından Bay İlkson'u ziyaret eden Philanya büyük elçisi kendisine kırmızı yıldız şeklinde bir devlet nişanı vermek istediklerini bildirir. Bundan çok memnun olan Bay İlkson büyük elçiye karşı minnet duygularını sergilemek adına naif kelimelerle onun gönlünü hoş etmeye çalışır. Bu sırada muhalefet partisi öncülüğündeki protestolar Hükümet binasının yakınlıklarına kadar gelmiştir. Ülkenin hizmet sektöründeki tüm iş kollarında devam eden grev hükümetin elini ayağını bağlarken Bay İlkson buna çözüm bulma konusunda yetersiz kalmaktadır. Nihayetinde kendisini ziyaret eden Philanya büyük elçisinin Balonya'nın altına yapılan tünelin ülkenin daha çok demokratikleşmesi adına faydalı olacağını ve iki dost ülkenin buna şiddetle ihtiyacı olacağını belirtir. Bu arada protesto ve mitinglerin çok şiddetli bir hale gelmesi Bay İlkson ve bakanlarını bu konuda çözüm arayışlarına zorlar. Bazı bakanlar başkent'in taşraya taşınmasını teklif eder, bazıları da yapılan grevlere karşılık hükümetin de bu grevlere grev yaparak karşılık vermesi gerektiğini belirtir. Yapılan iştişareden sonra Bay İlkson 30 günlük

grev yapma kararını aldıklarını halka duyurur. Greviden esnasında muhalefet liderlerinden Başkanlıktan istifa etmesi ve hükümeti feshetmesi yönünde Bay İlkson ve hükümetine çok sert açıklama gelir. Buna çok sinirlenen Bay İlkson muhalefet liderlerine hadlerini bildirmek için Hükümet Sarayı'nın balkonlarına gizlice toplar döktürür. Bakanlarıyla birlikte izleyecekleri yol hakkında toplantı yaparken birden havaya yükselmeye başlayan Bay İlkson aniden yere düşer ve oturduğu yerin altındaki delikten üniformalı askerler çıkmaya başlar. En sonunda Philanya büyük elçisi tünelden içeri girer. Buna bir anlam veremeyen İlkson sinirli bir şekilde bu durumun ne anlama geldiği sorar. Büyükelçi Bay İlkson'un koltuğuna oturarak onun sigarasından yakar. Olayı kibar dille özetler. Artık Balonya ile Philanya hükümetlerinin aynı çatıda toplandığını ve birlikte hareket edeceklerini bildirir. İşgal anlamına gelen bu sözlere karşı Bay İlkson çaresiz kalır ve bu durumu kabullenir.

4.1.3.1.3.Olay Bütünlüğü

Olay bütünlüğü sağlanırken romancı 'Organik bütünlük, Dalga Biçimi, Mekanik Yapılaşma gibi farklı teknikler kullanır (Çetin, 2009).

Balonya Tüneli romanında yazarın olay bütünlüğünü 'organik bütünlük' tekniğiyle sağladığını söyleyebiliriz. Organik bütünlük taşıyan eserlerde olaylar birbirine sebep- sonuç ilişkisi içinde bağlandığından determinist bir yaklaşım egemendir. Bu tür romanlarda yazar olayları realist bir şekilde ele alır. Olayların niçin kaynaklandığının yanı sıra ne zaman ve nasıl olduklarına dair de bilgi verir (Çetin, 2009, s.197).

İyi yönetilmeyen Balonya Devleti'nde iç çatışmalar vardır. Ekonomik kriz halkın yönetime karşı protestolar düzenlemesine sebep olur. Ülkedeki adalet ve eğitim mekanizmasının da olumsuz durumu buna eklenince gösteriler daha da şiddetlenir. Başka bir ülke olan Philanya Devleti'nin Balonya Devleti'nin bu güçsüzlüğünden istifade ederek gizlice kazdığı tünelle Balonya Devleti işgal edilmiştir. Romanda olayların esas kaynağı 'kötü yönetim'dir.

4.1.3.1.4. Gerilim Unsurları

“Gerilim olayların nereye varacağı, nasıl sonuçlanacağı, ne gibi yenilik ve değişikliklerin olacağı konularında okuyucuya merak, endişe, korku, heyecan ve sıkıntı içinde bırakarak romanın sürükleyici bir şekilde okunmasını sebep olan ruhsal gerginlik halidir” (Çetin, 2009, s.200).

4.1.3.1.4.1. Çatışma

4.1.3.1.4.1.1. Sosyal Çatışma

“Sosyal çatışma birden fazla kişi arasında zıtlıklara ve farklılıklara dayalı çatışmadır” (Çetin, 2009, s.202). Sosyal çatışmanın içinde farklı başlıklar altında çatışma türleri vardır. Bu türlerden birisi de kişilikler arası çatışmadır. Bu çatışma türü farklı huy, mizaç ve karakterdeki kişiliklerin çatışmasından kaynaklanmaktadır (Çetin, 2009, s.202). Balonya Tüneli’nde Hayvancılık bakanı ile gümrük bakanının kumar oyunu sonucunda hayvancılık bakanının gümrük bakanının elbiselerini alması, Bay İlkson ile muhalefet lideri arasındaki amansız iktidar kavgası, Bay İlkson ile istifa etmek isteyen bakanlar arasındaki çatışma, Philanya büyükelçisinin Balonya yönetimine el koyduğunu açıklamasıyla Bay İlkson’un kendisine karşı duyduğu kin, kişilikler arası çatışmadır.

Romanda muhalefet, milli kimliğiyle ön planda yer alırken, Bay İlkson’un hükümeti sosyal demokratlık kimliğiyle öne çıkar. Dolayısıyla burada bir düşünce çatışması olduğu görülmektedir.

Göstericilerin ekonomik beklentilerine cevap veremeyen hükümeti istifaya zorlamamaktadır. İstifa etmeyen hükümet ile göstericiler arasındaki çıkan olaylarda ise ekonomik çıkar çatışması vardır.

Philanya Devleti tarafından yönetimine müdahale edilen Balonya Devleti arasında askeri bir çatışma vardır. Askeri çatışma savaş halindeki ülkeler arasındaki çatışmadır (Çetin, 2009, s.204).

4.1.3.1.4.2. Düşümler

“Düşüm romanda gelişen olayların entrik unsurlarıdır. Romanda merak unsurunu sağlar. Ana ve ara düşümden oluşur” (Çetin, 2009, s.204).

4.1.3.1.4.2.1. Ana Dügüm

“Romanın girişinden ana izleğe kadar devam eden en büyük merak unsurudur. Ana düğüm romancının ortaya attığı bir meseledir” (Çetin, 2009, s.204).

‘Balonya Tüneli’ eserinde Bay İlkson’un hükümetinin ‘tünel sorununa nasıl bir çözüm yolu getireceği ’ ana düğümdür.

4.1.3.1.4.2.2. Ara Dügümler

“Ara düğüm romanın bütününe yayılmayan kısa süreli ve ana düğümü destekleyici nitelikteki düğümlerdir. Ara düğümlerden biri biter, diğeri başlar” (Çetin, 2009, s.205).

Romanda Patagonya Devlet başkanının kendisine gösterilen nezaketsizliğe nasıl tepki vereceği, ekonomik nedenlerle başlayan gösterilerin nasıl sonuçlanacağı, Bay İlkson’nun grevinin sonunda neler olacağı, Bay İlkson ile istifa etmek isteyen milletvekilinin ilişkilerinin alacağı sonunun nasıl olacağı romanın ara düğümlerdir.

4.1.3.1.5. Son

“Romanların sonları özelliklerine göre birkaç türde olabilmektedir. Bazıları:

1.Şaşırtıcı Son,

2.Trajik Son,

3.Ucu Açık Son’dur” (Çetin, 2009).

Balonya Tüneli romanında Bay İlkson’un ‘miş’ gibi yönetim anlayışı başına bela olmuştur. En sonunda Philanya büyükelçisinin tuzağına düşmüş ve yönetimi ona devretmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla eser ‘trajik son’ ile bitirilmiştir. Trajik son insanın sorun ve beklentilere çözüm ve karşılık bulamaması sonucu çaresizliğe teslim olmasıdır (Çetin, 2009, s.207).

4.1.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği

Balonya Tüneli eserindeki olaylara kaynaklık eden çeşitli unsurların varlığından söz edilebilir. Ömer Lütfi Mete’nin gazetecilik kimliği bunların başında gelir. Romanın yazılma tarihi 1978 yılıdır. Dünya ve ülke gündemini yakından takip eden biri olarak yazarın çevresinde gelişen siyasi çekişmeler, anlamsızlaşan yönetim

anlayışı, ideolojik çatışmaların yarattığı iç savaş hali bu romanın kaleme alınmasında etkili olduğu söylenebilir.

4.1.3.1.7. Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri

4.1.3.1.7.1. Ütopik Roman

Toplumların ve devletlerin kötü yönetildikleri, olumsuzlukların bir hayli arttığı kriz dönemlerinde yazarlar, filozoflar, bilim adamları toplumları için örnek model üretirler (Çetin, 2009). Balonya Tüneli eserinde Ömer Lütfi Mete örnek bir devlet modeli üretmese de seçtiği kişiler ve mekânlar yönüyle ütopik bir dünya modeli çizmektedir.

4.1.4. Dil ve Üslup

4.1.4.1. Dil

Balonya Tüneli romanında yazarın karşılıklı konuşmlara yer vererek bir konuşma dili oluşturduğu görülmektedir. Yazar devrik cümlelere yer vermemekle beraber samimi hitapların olmadığı görülmüştür. Romanda yazarın atasözü kullanmadığı, yöresel ağız ifadeleri barındıran cümleler kurmadığı tespit edilmiştir. Romanda yazarın imge olarak kullandığı unsur ise 'tünel'dir. Yazar Balonya Devleti'nin altına kazılan gizli tünel ile çökmekte olan bir devletin adalet, hukuk, ekonomi gibi temel dayanaklarının çöküşünü imgeleştirdiği görülmektedir. Eserde yazarın dil sapmaları yapmadığı görülmektedir. Eserde argo sözlere yer verilmemiştir. Yazarın sadece devlet isimlerini ve kişi isimlerini kendisi ürettiği görülmektedir.

4.1.4.2. Üslup

Romanda yazarın olayları alaya alarak kaleme aldığı görülmektedir. Yazar Bay İlkson ve çevresindekilerin fiziki görünüşünü, olaylara karşı yaklaşımını ironik bir biçimde okuyucu sunmaktadır. Bu şekilde alaya alarak yazarın aynı zamanda olaylara eleştiri getirdiği görülmektedir. Fakat yazar yanlış bu şekilde eleştirirken, alaya alırken doğrusunu asla ortaya koymamaktadır. Bu durum romanda şöyle karşımıza çıkar:

Önünde ikinci büyük mesele de yaklaşan çocuk yılı şenlikleri dolayısıyla oyuncak fiyatlarının yeniden ayarlanmasıydı.

Üçüncü dosya Bayan İlkson'un şempanzesi için en uygun beslenme rejimleriyle ilgili bilgileri ihtiva ediyordu.

Dördüncü dosya ülkedeki işsizlerin hiç değilse psikolojik bakımdan iş sahibi olmaları için hazırlanan projeden bahsediyordu. Bu DTAP (Denize Taş Atma Projesi) Bay İlkson'u hayli yoracağa benziyordu (Mete, 2008, s.20).

Çetin' e göre alaya alma hiciv üslubunun bir şeklidir. Alaya alma ironi ve istihza anlamlarına da gelir. Çetin bu tür üslup biçimlerinde yazarın eleştirdiği, alaya aldığı unsurlara yönelik doğrusunu ortaya koymadığını belirtir (Çetin, 2009).

4.2. Asker ile Cemre Romanı Tahlili

4.2.1. Anlatıcı

4.2.1.1. Anlatıcı Türü

Asker ile Cemre romanında anlatıcı türü ‘özne anlatıcı’dır. Yazar olayın hem yaşayanı olan bir özne hem de anlatıcı, aktarıcı olan bir kişidir. Çetin göre özne anlatıcı ‘birinci kişi anlatıcı, kahraman anlatıcıdır’ (Çetin, 2009, s.110). Bu tür anlatıcılarda anlatım konumu içten bakıştır. Yani anlatıcının bakış açısı merkezi, kendisidir. Özne anlatıcı genellikle özyaşamöyküsel romanlarda görülür (Çetin, 2009, s.111). Roman çığ altında kalan kişinin, bu olayın tesiriyle hissettiklerini anlatmasıyla başlar. Romanda sorular sorarak yine kendisi cevap veren yazar, karşısındaki bir kişiyle konuşmuşçasına anlatımına devam etmektedir. Romanın başlarında Ali Osman, Eslem Hoca, Şeref ve sen diye hitap ettiği bir kişinin varlığı görülmektedir. Romanda hem aktarılan öznenin kullanıldığını hem de aktarıcı öznenin kullanıldığını söylemek mümkündür. Çığ altında kalan kişi, kendi başından geçen olayları anlatırken romanın asıl kahramanı olan Ali Osman’ın başından geçenleri de aktarmaktadır. Bu aktarma sırasında anlatım konumu içten bakıştır. ‘Yani olaylar, kişiler ve motifler anlatıcının duyusu, görüşü, değerlendirişi açısından sunulur’ (Çetin, 2009, s.111).

Evet, bu bir günah gezisiydi. Zındık ve inançsız Akif’le nişanlısını yola getirmek için tek laf etmemiştim. Bir günümü bütün saniyeleriyle Katrin almıştı. Gittikçe artan yoğunlukla ona bağlanmışım. Yine Allah’ın beni cezalandırmasını gerektirecek bir cürüm işlediğimi düşünmüyordum. Evet arabayla dönerken bir an böyle bir duyguya kapılmadım. Suç işlemiştim kendi yüreğime göre ama, Allah her kötülüğü anında cezalandırmıyor ki! (Mete, 1993, s.8).

Yukarıda romandan alınan bölümde yazarın olayı kendi bakış duyusu ve görüşüne göre ele aldığı görülmektedir. Yazarın geziyi bir günah olarak görmesi, Akif’i zındık ve inançsız birisi olarak nitelendirmesi kendi duyusunu ve görüşünü ortaya koymaktadır.

4.2.1.2. Aktarma Yöntemi

Romanın genelinde ‘gösterme metodunun’ hâkim olduğu göz çarpmaktadır. Eserin büyük bir bölümünde yazar, olabildiğince tarafsız olmaya çalışırken her şeyi

bilen bir anlatıcı olarak karşımıza çıkmamaktadır. Romandaki kişilerin bakış açıları ile onları görmeye çalışan yazar bu kişileri kendi hallerine bırakır.

Eserde ‘gösterme metodunun’ bazı yerlerde ‘sahneleme tekniğini’ kullanarak oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir:

Genç kız gözleriyle onaylayarak yürürken Büyük Hanım eliyle Hafız’a içeri geçmesini işaret etti. Hafız da önce onun girmesi için ısrarla bekleyecekti.

Az sonra Büyük Hanım’ın odasıydılar.

‘Yavrum aslında ben hatmin duasını yaptırdım. Ama seni buraya getirmemin sebebi...’

Hemen komidine doğru yürüyecek ve çekmeceyi açacaktı:

Şunları... lütfen hediye olarak alır mısın? (Mete, 1993, s.18).

Yazarın karşılıklı konuşmalarla roman realist bir hava kattığı görülmektedir. Bu yöntemle aynı zamanda olayın unsurlarını okuyucunun daha iyi değerlendirmesi imkânını yaratmaktadır.

4.2.2.İçerik

4.2.2.1. Konu

Ömer Lütfi Mete’nin hayatında din konusunun önemli bir yeri olduğunu hayatı kısmında verdiğimiz bilgilerle ortaya konmuştur. Yazarın eserine konu olan olayların temelinde de ‘din konusu’ olduğu anlaşılmaktadır. Asker ile Cemre romanın başlangıcında, yazarın metafizik bir mekân seçtiği dolayısıyla hayat ile ölüm arasındaki bir âlemden hayal âleminden geçenleri anlattığını görmekteyiz. Diğer mekânlar Eslem Hoca’nın vakfı da eserin dini konulu bir roman olduğunu sağlamlaştırmaktadır. Romanın merkezi kişisi Ali Osman eserde ham bir sufiyi temsil etmektedir. Eslem Hoca ise Ali Osman’ın rehberidir. Eser dini çerçevede tasavvufî bir roman özelliği göstermektedir. Bu din konusunun mahiyeti ise ‘Allah’a ulaşmayı gaye edinmiş bir gencin, dosdoğru bir insan olma yolunda nefsinin arzularıyla mücadelesidir.’

4.2.2.2. İzlek

Dini tasavvufî romanların çoğunda Hakiki aşka ulaşma gayesi en çok işlenen konulardan biridir. Ömer Lütfi Mete, Asker ile Cemre eserinde Asker lakaplı Ali

Osman'ın başından geçen olaylardan hareketle bu konuyu kendine özgü bir bakış açısıyla yorumlamıştır. Romanda Cemre'ye âşık olan Ali Osman'ın aşkına karşılık bulamaması üzerine belli bir süre yalnızlığı seçtiği görülmektedir. Fakat bu durum kısa sürer. Yazarın eserinde Ali Osman'ı yalnızlaştırmadığı görülmektedir. Oysaki Fuzuli, Leyla ile Mecnun hikâyesinde Mecnun'u toplumdan soyutlayarak, tek başına bırakır. Ali Osman için zor bir sınav yeri dünya zor ve aşılması güç engellerle doludur. Nitekim Allah'ı bulmak amacıyla girdiği bu yolda nefsiyle yüzleştikçe kendini tanımaktadır. Cemre'ye duyduğu aşk ile İlahi Aşk arasında çatışma yaşayan Ali Osman, bu çatışmadan kaçma teşebbüsünde bulunur. Kişinin Allah aşkı olan hakiki aşka ulaşması, çevresinde olup bitenlerden kendisini soyutlayarak yaşaması şeklinde değil, bizzat olayların içinde yer alarak bunlara verdiği doğru ve Allah'ın hoş gördüğü tepkilerle sağlanır' şeklindedir. Romanda kullanılan ana örge ise 'kendine dikkat et' cümlesidir. Eserde Ali Osman, Eslem Hoca'nın rehberliği olmasa belki çok farklı bir konumda, amacından çıkmış bir hayat tarzı edinebilirdi. Fakat Eslem Hoca sayesinde karşılaştığı çoğu engeli aşmayı başarmıştır. Eslem Hoca, Ali Osman'a ölmeden önce ölmenin yollarını öğretmeye çalışmaktadır. Buradan hareketle yazarın okuyucuya kişinin 'hakiki aşka' ulaşması için ilk olarak 'ölmeden önce öler' kötülüklerin kaynağını yok etmesi gerekir. Burada 'ölmeden önce ölmeyi' kişinin bu dünyada nefisini okşayan onun Allah'tan uzaklaşmasını sağlayacak unsurlardan uzak durması şeklinde yorumlanmalıdır.

Romanın ana izleğini destekleyen yan izlekler de mevcuttur. Eserde nefis insanı doğru yoldan çıkarmak amacıyla farklı yollar denemektedir. Asker ile Cemre farklı muhitte yetişmiş iki sosyal karakterdir. Asker, fakirlik içinde yaşamış, öksüz bir karakterdir. Cemre'nin ailesi karşısında fakirliğin ve taşrada yetişmiş olduğunun verdiği ezikliğin kendisinde yarattığı kin, nefret, intikam duygusunu, dini hassasiyetleriyle örtbas ederek nefisinin kölesi olur. Kendisini Cemre'nin muhitinden daha dindar gören Ali Osman, kendince dindar olmayan bu aileye bir çekidüzen verme planları yapar. Yazar buradan hareketle okuyucuya 'Taşralı olarak yetişmek, dini bir eğitimden geçmek, zengin ve kendini beğenmiş muhitteki insanlar için küçük görülen bir durum değildir. Zengin muhitteki kişilerin dini hassasiyetlerinin olmaması da onların diğer insanlar tarafından cezalandırılması gereken bir kusuru değildir. Bu yetki sadece Allah'a aittir ve O'nda mahfuzdur. Dini hor görenlerden kin ve nefret duygusuyla intikam almaya kalkışmak kutsal bir din görevi değildir.

Nefis insanları onların en zayıf noktalarından yaklaşarak hata yaptırtmaya çalışır. Hayırlı işlerde dahi hayra girerken farkında olmadan günaha girebiliriz,' şeklinde bir mesaj verdiği anlaşılmaktadır. Yazarın bu mesajını Eslem Hoca'nın vakfı için Cevher Hanım'ın yalısına deri toplamaya gittiğinde Ali Osman'ın hissettiklerinden yola çıkarak vermeye çalışıldığını görülmektedir:

Yine romandan çıkarılan diğer bir yan izlek ise; 'Kişi hayırlı işlerde vakar ve izzet-i nefis kaygısı gütmeyen kendisini yaptığı işin önemine adanmalıdır. Hayırlı işlerde kişi kendisini hak yolunda görerek ve samimi bir inançla bu işi gerçekleştiriyorsa kötöleyenlerin kötölemelerinden korkmamalıdır' şeklindedir. Romandaki Ali Osman'ın yalıya gittiğinde kıyafetinden dolayı yaşadığı horlanmışlık duygusu nefisini harekete geçirmektedir. Ona yaptığı iyi işten soğutmaya çalışmaktadır:

Asker aynı noktada dönüp duruyordu. Mutlaka horlanmıştı. Öyle olmalıydı; Çünkü doğru dürüst bayramlık elbisesi bulunmadığı için çavuş kıyafetiyle oraya, o muhteşem yalıya gitmişti. Gerçi, kurban derisi toplamakla ilgili bir mazeret olarak göstermişti bu kıyafeti ama muhakkak inanmamışlardı. Evet, inanmış olmazlardı diye kendi kendine destek veriyordu. Yalnızca bu bile kâfi değil miydi horlanması, küçük görülmesi için (Mete, 1993, s.37).

Bu izleği destekleyen başka bir bölüm ise:

Taşralılığını gizlemesi mümkün değildi orada, Kaldı ki böyle bir şeyden utanç da duymazdı. Yalnız, oradaki insanların gözünde az gelişmiş biri olmak kanına dokunuyordu. Asker'e göre çağının yaman bunalımı buradaydı. Zengin ve kendini beğenmiş kişiler arasında din görevlilerinin onur duyulacak bir yeri bulunmadığını düşünürdü hep (Mete, 1993, s.35).

Ali Osman vakfın yararına deri toplamak için gittiği Cevher Hanım'ın yalısında kendi ruh dünyasının bunalımlarıyla ortaya çıkan 'horlanmışlık' duygusuyla yalıda yaşayanlara karşı gizli bir kin ve nefret duygusu geliştirmeye başlar. Belki de daha öncesinde içinde var olan bu duyguların açığa çıkmasına Eslem Hoca'nın verdiği deri toplama görevi sebep olmuştur.

İnsanın bu dünyada Allah katında değerli olmasını sağlayan unsurların başında bencil olmama davranışı da önemli bir yer tutar. Yazarın Asker ile Cemre romanında Eslem Hoca üzerinden bu değerın önemini okuyucuya anlatma gayreti içinde olduğunu görülmektedir. Eslem Hoca, çevresindeki tüm insanlara ayrımcılık

yapmaksızın faydalı olmaya çalışmaktadır. Onların iyiliklerini istemektedir. Başkaları için iyi dilekler beslemek de bir çeşit ibadettir. Kendisine kötülük edenlere karşı dahi kin ve nefret duygusu taşımadan onlara ihsanda bulunmaya çalışması okuyucu için iyi bir Müslüman örneğidir. Eslem Hoca'nın vakıftaki sohbetine katılan Kanadalı aileye karşı gösterdiği hoşgörü bu yargımızı desteklemektedir. Romanın sonlarına doğru Ali Osman'nın istihbarat elemanlarının kendisinden Eslem Hoca hakkında muhbirlik yapma teklifini kabul ettiğini itiraf etmesi ve Eslem Hoca'nın buna hiç kızmaması ve Ali Osman'a eskisi gibi davranması bu izleğimizi desteklemektedir.

Allah katında değerli kişi kendisine kötülük edenler için dahi Allah'tan bağışlanma diler. İnsanoğlu etrafındaki tüm varlıklara Allah'ın yarattığı bir kul olarak bakmalı, kibirlenmemelidir. Bencilliğin insana zararları çok çeşitlidir. İnsanı saran aşırı bencillik kişiye hatalarını kutsal gösterir. Bu bencillik gizlenerek başka maskeler altında saklanırsa bu da topluma ve insanlığa zarar verir. Dünyada bencilliğini en iyi gizlemiş insanlar dostlarını en çabuk harcayanlardır. Yazar bu izleği Eslem Hoca üzerinden vermektedir. Eslem Hoca romanda yüceltilmiş bir tiptir. Davranışlarıyla ve sözleriyle örnek insan modeli çizmektedir. Vakfına her muhitten, her meslekten kişi ziyaret etmektedir. Kendisinin bu kadar çevresi olmasına karşılık yaptığı görüşmelerden şahsi çıkarlarına yönelik hiçbir teşebbüsü olmamıştır. Kendisinin etrafında toplanılan 'yüce insan' modeliyle okurun karşısında değildir. Her zaman ilke olarak 'Allah'ın rızasına uygun bir yaşantı tarzı' seçmiştir. Aynı izleği ise Cemre'nin sevgilisi Adnan'ın romandaki konumundan çıkarabiliriz. Adnan Cemre'ye samimi bir aşk duygusuyla bağlı değildir. Sadece içindeki şehvet duygusunu bastırmak ve kendini mutlu hissetmek adına Cemre'yle beraberdir.

Romanda platonik bir şekilde Cemre'ye âşık olan Ali Osman, Cemre'nin isteklerini içten bir şekilde yapmakta ve bundan da büyük bir mutluluk duymaktadır. Aynı şekilde Cemre de Asker'in yanında kendisini huzurlu ve mutlu hissetmekte onun söylediklerini büyük bir istekle yerine getirmektedir. Bir diğer yan izlek ise 'Aşk sevdiğinin sevdiklerini sevmek, sevmediklerini sevmemektir' şeklindedir.

Övmek birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, methetmek, sena etmek, yermek karşıtı(<http://www.tdk.gov.tr/>) olarak açıklanmaktadır. Yazar Asker ile Cemre romanında tarikat mensubu kişilerin şeyhlerine karşı geliştirdikleri aşırı övgü biçimi hoş karşılanmaz. İnsanları doğru

yola çağırarak için dahi olsa Allah'tan başka bir varlığı övmek, yalan yanlış şeyler söylemek günahdır. Dolayısıyla yan izlek: 'İnsanı övmek tehlikelidir, onun benliğini dalgalandırır, onu olmadık kuruntulara, kendini beğenmişliğe itebilir. İnsanı övmek öven kişinin içindeki aşağılık kompleksini kökleştirebilir. Kendine güvenini büsbütün yitirmeye kadar varabilir. Kişilerin bağlandıkları ve inandıklarını överek yüceleştirmeleri, onları putlaştırmaları aşağılık duygusunu bastırmaya çalışmasının bir sonucudur' şeklindedir.

Asker ile Cemre romanında Asker'in iç dünyasında yaşadığı aşağılık duygusu nefsinin oyunu ile kendisinin Cemre'nin ailesinden daha dindar olduğunu ve onları terbiye edebileceği şeklinde bir düşünceye girmesine sebep olmuştur. Asker farkında olmadan büyüklenmiştir. Yazar, bu olay üzerinden 'Kişi kibrini örtmek için başkalarının kusurlu sayılabilecek davranışlarını dini kaideler öne sürerek onu aşağılamamalı, ona Allah'ın yarattığı bir insan olarak davranmalıdır' yan izleğini vermeye çalışmıştır.

Asker'in dünya halleri içinde umutsuzluğa düşmesi ve yalnızlığı seçmesi Eslem Hoca tarafından hoş karşılanmaz. Asker'in bu durumundan yazar 'Bir Müslüman için Allah'tan başka herkesin yanlış yapabileceği inancı makbuldür. Kişi başkaları adına da umutsuz olmakla hata yapar. Her şeyin en iyisini bilen Allah'tır. Umutsuz olmak inanmamaktır. İnsanoğlu için günahkâr olmaktan daha kötüsü umutsuz olmaktır' yan izleğini vermiştir.

Tabii insanın günah işlemesi tehlikeli ama umutsuz olmak kadar büyüğü yok günahların. Çünkü, inanmamak aslında umutsuz olmak demektir. Tersi daha doğru; umutsuz olmak inanmamaktır (Mete, 1993, s.67).

Romanda Eslem Hoca'nın yaşantısını örnek göstererek 'kusursuz bir dindarlık çağa ayak uydurma konusunda kişiye engel değildir.' izleği verilmek istenmektedir. Eslem Hoca, çağının diğer hocalarına nazaran özgün kişiliği ile romanda ön plandadır. İlk olarak kendisi bir İlahiyat Fakültesi mezunudur. Sohbetlerinde alışlagelmiş dini hikâyelerin dışında sahabelerin hayatlarından kesitler anlatarak farklı noktalara insanların ilgisini çekmeyi başarır. Din konusunda kendisini yetenekli gören kişilerin imtihanı çok daha büyük ve çetindir. Bu adeta zehirle pişmiş aşı yemek gibidir. Din konusunda kişi söyledikleriyle yaptıklarını uyumlu olmalıdır. Kişi yapmadıklarından söz edip durmamalıdır. İçi ve dışıyla

uyumlu olmalıdır. Bu davranış da kişiye huzur verir. Bu yönüyle Eslem Hoca'nın idealize edilmiş kimliği ön plandadır.

4.2.2.3. Tez

Yazar 'Asker ile Cemre' eserinde kişiler üzerinden örtülü bir tez vermektedir. Romanın kahramanı Asker (Ali Osman), eğer Şeyhi Eslem Hoca'nın öğrettikleri olmasa nefsinin yolunda gidebilir ve ahiret hayatını dünya hayatıyla değiştirebilirdi. Yazarın burada okuyucu vermek istediği örtülü tez; 'kişi Allah'ın kollaması olmasa ve onu doğru yolda daim kılacak mürşidi yoksa nefsinin kölesi olur ve ahiretini bu dünya hayatına değiştirir' şeklindedir. Eslem Hoca, Ali Osman'ın çok fakir bir aileden geldiğini bilmektedir. Deri toplama işini ona vererek Cevher Hanım'ın yalısına göndermesinde gizli bir sebep vardır. Ali Osman'ın horlanmışlık duygusuyla zengin muhittekilere karşı içinde büyüttü kin ve nefret, böylece ortaya çıkmıştır. Ali Osman Cevher Hanım'ın yalısında karşılaştığı değişik olaylar neticesinde verdiği tepkilerle nefsinin de tanımaktadır. Eslem Hoca, aşkına karşılık bulamayan ve geçmişte yaptığı hatalardan pişmanlık duyan Ali Osman'ın kendisini yalnızlığa terk etmesine izin vermez. Ona inanç ile umutsuzluk bir arada olamayacağını bildirmiştir. Ali Osman Böylelikle tekrar hayata tutunmaya çabalamaya başlamıştır.

Ömer Lütfi Mete'nin örtülü olarak romanda savunduğu başka bir tezdense bahsedilebilir. Ali Osman ve Eslem Hoca romanda Allah yolunda olmayı en çok isteyen kişilerdir. Dolayısıyla yaşam tarzlarına büyük bir hassasiyet göstererek 'dosdoğru yaşamaya' özen göstermektedirler. Ali Osman ve Eslem Hoca'nın bu hassasiyeti onların daha çetin bir sınavdan geçmesine sebep olmaktadır. Romandaki örtülü tez ise Allah sevdiği kullarını daha ince bir hesaptan geçirerek cennetine alır' şeklindedir.

4.2.2.4. Zaman

Romanda 'anlatma zamanı' kullanılmıştır. "Anlatma zamanı olayların oluş zamanından sonra birisi tarafından öğrenilip anlatıldığı, okuyucuya sunulduğu zamandır" (Çetin, 2009, s.130). Romanda çığ altında kalan kişinin ağzından anlatılan olaylar olup bittikten sonraki bir zaman diliminde hatırlamalara göre aktarılmaktadır. Dolayısıyla 'sonradan aktarma' tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Romanın bir bölümünde aldığımız şu sözler, yazarın 'sonradan aktarma' tekniğini kullandığını göstermektedir:

İşte bir Cuma günü, önce Eslem Hoca, vakfın yaptırdığı Süleymaniye çapında bir camide vaaz veriyor, kendisi de harika bir hutbe okuyor, sonra namazı kıldırıyordu (Mete, 1993, s.57).

Yazarın olayları kaleme alırken kullandığı kip şimdiki zamanın hikâyesidir. Dolayısıyla geçmişte olup bir bitmiş bir olay olduğu anlaşılmaktadır.

4.2.2.5. Mekân

4.2.2.5.1. Somut Mekân

4.2.2.5.1.1. Açık Mekân

Asker ile Cemre romanındaki açık mekânlar;

Uludağ, yazarın arkadaşlarıyla beraber tatile gittiği, çığ altında kaldığı mekândır. Burası yerli ve yabancı turistlerin uğrak noktası olan bir mekândır. Romadaki diğer açık mekân ise Askerin Eslem Hoca'nın isteğiyle gittiği Cevher Hanım'ın yalısı binası ve bahçesiyle birlikte Marmara Denizi'ne bakan oldukça lüks bir yerdir. Bu mekânda Asker ile Cemre birbirleriyle hoşça vakit geçirirler ve Hafız bu bahçede Cevher Hanım'ın kurbanını keser. Cevher Hanım'ın kocasının mezarının bulunduğu yerde Hafız Cevher Hanım'ın isteğiyle Kur'anı Kerim okur. Cemre'nin kendisini bir sevgili olarak görmemesi üzerine yalnızlığa çekilen Ali Osman Marmara Deniz'i yakınlarında bir sahilde yaşamaya başlar. Bir süre bu sahilde Eslem Hoca, Ali Osman'ın izini bulur.

4.2.2.5.1.2. Kapalı Mekân

'Asker ile Cemre' romanındaki kapalı mekânlar; Cevher Hanım'ın yaşadığı yalı, Eslem Hoca'nın vakfı, Şeref ve yazarın kaldıkları bekâr evi, Asker'in türkü söylediği askeri restorandır.

4.2.2.5.2. Soyut Mekân

4.2.2.5.2.1. Metafizik Mekân

Metafizik mekânlar, özellikle dinlerin sunduğu, bu evren dışı cennet, cehennem gibi fizik ötesi mekânlardır. Bu dünya mekânlarını ölçü alırsak metafizik mekânlara gerçek mekân diyemeyiz (Çetin, 2009, s.136).

Ömer Lütfi Mete Asker ile Cemre romanın bu mekânı kullanmıştır. Olayın anlatıcısı olan kişi romanın başında arkadaşı Akif'le beraber Uludağ'a tatile giderken

çığ altında kalır. Çığ altındaki zaman zarfında ölüm ile yaşam arasındaki bir zaman diliminde geçmişteki yaptıklarını değerlendirir. Yazar bu rüya âleminde bir ara arkadaşı Ali Osman'ı görür. Ali Osman gözden kaybolunca bembeyaz bir köpek belirir. Köpek, tasavvufta insanın nefsini temsil etmektedir. Yazar bu yüzden kendisinin cehennemde olduğunu sanır. Ayrıca yazarın Hafız'ı kaybetmesi de onun cehenneme gittiği konusunda ikna etmektedir.

4.2.2.6. Kişiler

4.2.2.6. 1. Ali Osman- Asker- Hafız

Asker ile Cemre romanın kahramanıdır. Dolayısıyla merkez kişisidir. Romanın başlarında Asker, dervişliğe yeni adım atmış ham bir sufidir. Ürkeksi tavırlarıyla pek çok kişi tarafından korkak olduğu düşünülür. Gerçekte ise yüreklidir. Naif bir kişiliği vardır. Duygusaldır. Babasını çocuk yaşta kaybetmiş fakir bir ailenin çocuğudur. Ordu ilinin Mesudiye ilçesindedir. 19- 20 yaşlarındadır. Türkçeyi çok güzel kullanır. Dini kaidelere çok bağlıdır. Kendi içinde çok mücadele verse de Cemre'ye âşık olmaktan kendini alıkoyamaz. Hafızdır. Güzel bir sese sahiptir. İlahi ve türkülere karşı ilgisi vardır fakat ustalık derecesinde değildir. Mürşidi Eslem Hoca'dır. Onu örnek alır ve taklit etmeye çalışır. Geleneksel İslam inancının tesiri altında yetişmiş, kul hakkına önem veren, insanlara faydalı olmayı rehber edinmiş fakat bunları yaparken içindeki nefsiyle de devamlı savaş halinde olan bir delikanlıdır. Şahsiyetli bir insan olmaya namzet fakat bunun için pişmesi gerekli olan bir pervanedir. Gelenek ile modernitenin karmaşasında doğru yolu bulmak için çabalar. Bu yolda yanlışları olduğu gibi doğruları da çoktur. Büyük bir imtihandan geçmektedir. Nefsinin ona en güzel çağlarında sunduklarını elinin tersiye itmesini bilerek Hakiki aşkı bulmanın, O'na ulaşmanın peşindedir. Bu yolda başına gelenler onu olgunlaştıracaktır.

4.2.2.6.2. Eslem Hoca

Asker ile Cemre romanında yüceltilmiş bir tiptir. Romanda tüm karakterlerin kendisine saygı duyduğu, dini konularda yoğun bir bilgisi olan olumlu bir kişiliktir. Eslem Hoca kurduğu vakıfta çevresindekileri Allah yoluna çağırmayı amaç edinmiş, tasavvuf insanıdır. Olgun karakteri ve insanlara yol göstericiliği (mürşidliği) ile ön plandadır. Çevresi çok geniştir. Her kesimden insanlarla iletişime geçen, onlar

üzerinde etki bırakabilen bir karakterdir. Üniversite mezunudur. Diğer tarikat şeyhlerinin yaptığı gibi tekke edebiyatının seçme menkıbeleri ile yetinmez, sohbetlerinde sahabelerin hayatlarından hatıralardan bahsederek çevresindekileri buna özendirmeye çaba göstermektedir. Taassup sahibi birisi değildir. Geleneğin getirdikleri ile dini kuralları birbirinden ayırt ederek bunları insanlara doğru bir şekilde iletir. Her şeyi bildiği veya doğru bildiği iddiasında değildir. Kendisinin de eleştirebileceği inancındadır. Sevmediği hoşlanmadığı kötü alışkanlıkların başında giybet gelmektedir. Eslem Hoca kendini toplum yararına vakfettiği için aynı zamanda da ‘diğerkâm’ bir tiptir.

4.2.2.6.3. Cevher Hanım

Yaşantısıyla ve dünya görüşüyle 1940 kuşağının sosyal tipi konumundadır. Orta yaşın üzerindedir. Kocasını kaybetmiş olmasının hüznünü yaşar. Varlıklı bir ailenin reisi konumundadır. Denize nazır, büyük bir yalıda yaşamaktadır. Cevher Hanım, romanda 1940 sonrası kuşağın özellikleri ile karşımıza çıkmaktadır. Demokrat partiye karşı bir hoşnutluğu vardır. İnönü döneminde yapılanlardan ötürü onlara karşı hamasi düşünceler beslemektedir. Geleneklere önem veren biri olmakla beraber, dini konularda derin bir bilgi birikimi yoktur. Yardım etmekten mutluluk duyar. Eslem Hoca’ya manevi bir bağlılığı vardır. Çocuklarını dini açıdan iyi yetiştirememenin pişmanlığı yaşar. Fakat bu eksikliği torunlarda kapatmaya çalışan bir insandır.

4.2.2.6.4. Sibel

Romandaki nihilist tiplerden biridir. Nihilist tip belli bir dünya görüşüne sahip olmayan, bizahati hayatı ve salt yaşamayı tercih etmiş tiptir. Nihilist tipte sahip olduğu kısa hayatında dünya nimetlerinden sonuna kadar yararlanma, hayatı zevkle yaşama ve eğlenme gayesi vardır (Çetin, 2009, s.153). Cevher Hanım gelini, Erol’un karısıdır. Kaan adında bir çocukları vardır. Asker’e karşı şehvet duyguları beslemektedir. Asker ise onun giyiminden ve makyajından dolayı ona karşı bir soğukluk duymaktadır.

4.2.2.6.5. Cemre

Gelenekten kopuk, popüler bir kültür içinde yaşar fakat içinde manevi değerlere karşı çok az da bir ilgisi olduğu gözlemlenmektedir. Hafız’ın âşık olduğu kızdır. Güzelliği ve zarafetiyle Hafız’ın ilgisini çekmiştir. Hafız’ın Kur’an

okumasından çok etkilenmiş, onun karakteri ve davranışlarını takdirle karşılamıştır. Hafız'ın kendisine olan ilgisini fark eder, kendisi de ona ilgi duyar fakat kendini ona yakıştıramaz. Cemre yaşadığı çalkantılı hayat ile romandaki psikolojik tiplerden birisidir.

4.2.2.6.6. Şeref

Ali Osman'ın abisi konumunda olan bir yakınıdır. Müzikle yakından ilgilidir. Klasik eserlerin yorumlanması konusunda ustalaşmış bir tamburi üstadıdır. Neoklasik eserlerin sanatla ilgisi olmadığını bunların gürültü kirliliği oluşturmaktan ibaret olduğunu iddia eder. Klasik eserleri icra etme noktasında öne çıkan zihinsel bir tiptir.

4.2.2.6.7. Yazar

Ali Osman'ın Abisi konumunda yakın tanıdığıdır. Kendisinin aşırı bencil olduğu iddiasında olan bir kişidir. Romanda yardımcı bir tiptir.

4.2.2.6.8. Komutan

Romandaki nihilist tiplerden biridir. Ali Osman'ın askerdeyken tanıdığı, Ali Osman'ın sesine hayran kalır. Askerlerine küfür edebilen, yeri geldiğinde onlara bağırarak bir kişiliktir. Ali Osman'a restoran şarkı söylemesi konusunda teklif eden kişidir.

4.2.2.6.9. Akif

Romandaki nihilist tiplerden biridir. Yazar'ın gençlik yıllarında sıkı bir dostluk kurduğu arkadaşısıdır. Akif dünya zevklerine dalmış ahretini unutmuş bir gençliği temsil etmektedir.

4.2.2.6.10. Nazlı

Romandaki nihilist tiplerden biridir. Akif'in sevgilisidir. Birlikte Uludağ'a tatile giderler.

4.2.2.6.11. Katrin

Romandaki nihilist tiplerden biridir. Yazar hoşlandığı, ona şehvet duygusuyla yaklaştığı Alman uyruklu bir karakterdir. Fiziki yapısı ile yazarın dikkatini çekmektedir.

4.2.2.6.12. Erdem

Romadaki nihilist tiplerden biridir. Sibel'in kocasıdır. Cevher Hanım'ın oğludur. İş adamı ve varlıklı birisidir. Dünya işlerine dalmış zengin, elit bir tabakanın temsilcisidir. Cevher Hanım'a göre Sibel'le evlenmesi yanlıştır. Yetiştirilme aşamasında da Cevher kendi eksikliklerini farkına varmaktadır.

4.2.2.6.13. Emre

Erdem ile Sibel'in çocuğudur. Küçük yaşlarda olup ailenin en sevilenidir.

4.2.2.6.14. Adnan

Cemre'nin sevgilisidir. Zevklerine düşkün bir tiptir. Alkol kullanır. Gayriahlâkî bir yaşam tarzına sahiptir. Otomobiliyle kaza yapar. Cemre'nin de bu kazadan ömür boyu sakat kalmasına yol sebep olur.

4.2.2.6.15. İstihbarat elemanları

Ali Osman'ı, Eslem Hoca hakkında bilgi getirmesi konusunda tehditle muhbirlîğe zorlayan kişilerdir. Eserde yazarın olmasını istemediği merdud tiptir. Merdud tip romanda yazarın kötü ve yanlış durumları sergilemek için kullandığı tiptir. Nihilist tipten farklı olarak yazar nihilist tip yazarın karşı çıkmadığı ortadan kalkmasını istemediği bir tipken merdud tip ise hiç olmasını istemediği tiptir (Çetin, 2009, s.154).

4.2.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri

4.2.3.1. Kurgulama Tekniği

4.2.3.1.1. Romanın Adı

Asker ile Cemre romanında romanın adının Asker ile Cemre olması yazarın bu isimleri tesadüf eseri kullanmadığını, bununla sembolik bir anlatım yoluna girdiğini görmekteyiz. Ali Osman 'asker' lakaplıdır. Bu adı kullanmasının çok çeşitli sebepleri olabilir;

1. Asker emir altında vatanın ve milletinin bölünmez bütünlüğü için karşılıksız canını hiçe sayan kişidir. Ali Osman Allah'ı bulma yolunda olan ham bir sufidir. Allah'ın kuludur. Emirleri ondan alır. Bu yolda her şeyini feda etmeye hazırdır. Bu yönüyle asker unvanı ona yakışmaktadır.

2. Cemre ise yine bilinçli seçilmiş bir isimdir. Cemrenin anlamına baktığımızda ‘Şubat ayında birer hafta arayla havada, suda ve toprakta olduğu sanılan sıcaklık yükselişi’(www.tdk.gov.tr) şeklinde bir açıklama görmekteyiz. Cemrenin yeryüzüne düşmesiyle birlikte halk inancında bahar mevsiminin başlangıcı, doğanın yeniden hayat bulması anlaşılır.

Bu açıklamalardan hareketle Ali Osman’ın Yani Cemre Asker’e yeni bir dünya görüşünün, hayat anlayışını kapılarını açacak olan kilit isimdir.

4.2.3.1.2. Olay Örgüsü

‘Asker İle Cemre’ yapıtında yazar romana ‘ortadan başlatma tekniği’ kullanarak bir başlangıç yapmıştır. “Ortadan başlatma tekniğinden olaylar ortadan başlar. Genellikle geriye dönüş tekniğiyle bir süre sonra eskide olmuş olaylar aktarılır, en son olarak da sonucu verilir” (Çetin, 2009, s.191). Çığ altında kalan yazar, bilincini kaybettiği esnada zihninde Ali Osman’ın hayatına geçmiş dönemlerinden başlayarak yaşadığı olayları sırasıyla anlatmaya başlamasıyla devam eder.

Romanın birinci bölümü, çığ altında kalan kişinin arkadaşı Akif, Akif’in nişanlısı Nazlı ve sevgilisi Katrin ile Uludağ’a tatile gittikleri ve burada yaşadıklarının anlatıldığı kısımdır. Çığ altında kalan kişi, arkadaşı Akif’i ve nişanlısını kendince doğru yola getirmek için böyle bir tatil serüvenine girdiği ve Alman uyruklu olan Katrin’i de İslam dinine çağırılmayı hedeflediği bu bölümde, çığ altında kalıp ölümlerle burun buruna gelince gerçekte amacının böyle olmadığını bunlarla nefsinin kendisini kandırdığını, anladığı görülmektedir.

Romanın ikinci bölümü ise çığ altında kalan kişinin rüya âleminde Ali Osman’ın geçmiş yaşantısına gidip, onun Cevher Hanım’ın yalısına kurban derisi toplamak için gittiği zamanla başlar. Ali Osman askerden izine gelmiştir. O dönemde sivil kişilerin kurban derisi toplaması yasak olduğu için Ali Osman asker kıyafetiyle Eslem Hoca’nın isteği üzerine Cevher Hanım’ın yalısına kurban derisini almak için gider. Fakat kasap gelmediği için kurban kesilmemiş ve beklemeleri gerekmektedir. Cevher Hanım Ali Osman’a yemeğe kalması konusunda ısrarda bulunur.

Bu esnada aile üyeleriyle tanışma imkânı bulur. Cemre’yi ilk defa bu esnada görür ve güzelliğinden etkilenir. Fakat ilk başta bu durumu fazla önemsemez. Bu zaman diliminde Hafız (Ali Osman) konuşması ve tavırlarıyla Cevher Hanım’ın

takdirini kazanır. Asker, Cevher Hanım'ın kocasının mezarı başında Kur'an okur. Harika sesi sadece aile fertlerini çok etkiler. Kasabın gelemeyeceği anlaşılınca Asker kurbanı keser. Cemre Hafız'ın kurbanı kesmesi esnasındaki tavırlarından etkilenir. Cevher Hanım, bu esnada Hafız'da yalıda kalarak kendisini tecvitli Kur'an okuma dersi vermesini ister.

Romanın üçüncü bölümünde ise Hafız ağabeyleri Şeref ile yazar (Ömer Lütfi Mete) 'nin bekâr evine gelip onlarla bu Cevher Hanım'ın teklifi istişare yapmaları ile başlar. Şeref, Hafız'ın Cemre'ye olan ilgisiyle dalga geçerken Ömer Lütfi ise bu konuyla fazla ilgilenmez. Romana yeni bir tip -Sarhoş Kazım- bu bölümde girer. Bu bölümde Şeref'in neoklasik eserlere getirdiği eleştiriler okuyucuya sunulurken, klasik eserlerin ise neden önemli olduğunun vurgusu yapılır. Bu bölümde romanın önemli olaylarından birisi gerçekleşir. Cemre sevgilisi Adnan ile birlikte otomobille seyahat gezinti yaparken kaza geçirir. Kazadan sonra bir bacağı kırılır. Kırılan bu bacağında ömür boyu sürecektir olan kalıcı bir hasar meydana gelir.

Romanın dördüncü bölümünde Asker'e gizli bir görev yürüten devlet görevlilerince bir teklif yapılır. Bu görevliler Asker'i üstü kapalı tehdit ederek, Onun Eslem Hoca hakkında kendilerine muhbirlik yapması konusunda ikna etmeye çalışır. Bunu bir anlam veremeyen Asker çok sevdiği Eslem Hoca hakkında böyle bir şey yapmaya zorunlu bırakılmasının huzursuzluğu içinde kıvranıp dururken bir de Cemre'nin bacağına durumu onu büsbütün mutsuz kılar. Asker vicdan azabı çekmektedir. Cemre'nin sağlığında bir ara 'bu kızın bir kusuru olursa onu doğru yola getirmenin daha kolay olacağı fikri' kafasından geçmiştir. Bu aklından geçirdiği düşünceyi hatırladıkça kahrolmaktadır. Cemre'yi ziyarete gittiği bir gün geçmişte aklından geçen bu kötü düşüncesini Cemre'yle paylaşır. Cemre bu durumu olgunlukla karşılar. Asker gelişen olaylarla birlikte Cemre'ye olan aşkını itiraf eder. Fakat Cemre Asker'in aşkına karşılık olumsuz bir tepki verir. Çünkü Cemre Asker'den hoşlansa da aşk konusuna yaklaşımı daha gerçekçidir. Asker'e kendini yakıştıramaz. Asker'e göre kendini hafifşmeşrep bulur. Asker, Cemre'nin açıklamalarını ve tutumunu öğrenince çok üzülür. Bütün bu olaylardan sonra Asker insanlardan uzak deniz kenarında bir yerde yaşamaya başlar. Çığ altında kalan kişi de kurtarılarak uzun süre yaşam mücadelesi verdiği koma halinden kurtulur.

4.2.3.1.3. Olay Bütünlüğü

‘Asker ile Cemre’ romanında, yazar ‘arayış yolculuğu kalıbını’ kullanmıştır. Arayış yolculuğu kalıbında olayların temelini dört ana unsur belirler:

1. İsteme: İstenen şey Allah, hazine veya başka bir nesne ve değer olabilir.
2. Ayrılış: İstenen şeyi bulmak için arayış yolculuğa çıkış.
3. Mücadele: Bu yolculuk esnasında bazı engeller ve zorluklarla karşılaşma, bunları aşmaktır.
4. Dönüş: İstenen şeyin bulunarak geri dönülmesidir (Çetin, 2009, s.195).

Ali Osman için istenen şey, Allah’ın sevgisini ve rızasını kazanarak O’nun sevdiği bir kul olmaktır. Bu amacına ulaşmak için Eslem Hoca’yı kendine mürşit edinen Ali Osman, Cevher Hanım’ın yalısına kurban dersi toplamaya gider. Burada Cemre ile karşılaşır ve bu karşılaşma sonucunda arayış yolculuğu başlamıştır. Burada başından çeşitli olaylar geçer. Askerdeyken çeşitli hallerle imtihan olur. En sonunda Cemre ile konuşurlar ve gerçeği öğrenir. Kendisini bir süre kimse göremez. Eslem Hoca ile deniz kenarında buluştuklarında gerçek aşka ulaşmanın gizli sırrını ondan öğrenir. Ve böylece buluş ve dönüş adımlarını tamamlar. Olay bütünlüğünün sağlanması hususunda yazarın mekanik bir yapılaşma içinde olduğu da görülür. Yazar kişilerin birbirinden bağımsız olarak ayrı olarak hikâyelerini kaleme alması bizi bu sonuca götürmektedir.

4.2.3.1.4. Gerilim Unsurları

4.2.3.1.4.1.Çatışma

4.2.3.1.4.1.1.İç Çatışma

“İç çatışma kişinin kendi içindeki farklı eğilimlerin çatışmasıdır. İyilik-kötülük, acıma- zulmetme, cezalandırma- bağışlama gibi farklı duygular, kişinin kendi iç dünyasında kıyasıya bir çatışmaya sahne olabilir” (Çetin, 2009, s.202).

Asker ile Cemre romanında en çok iç çatışma yaşayan kişi Ali Osman’dır. Cemre’ye âşiktir fakat Cemre’ye duyduğu bu hissini ruh dünyasındaki yansımaları çok farklıdır. Cemre’nin sevgiliyle beraberken geçirdiği trafik kazası sonucunda

Cemre'nin bacağına sakat kalmasını istemesi bir iç çatışma yaşadığını göstermektedir. Bir yandan Cemre'ye âşık olan Asker diğer yandan Cemre'nin başka birisiyle olan gönül ilişkisi nedeniyle kin beslemektedir. Yine, komutanının kendisinden türkü söylemesi istemesi üzerine iç çatışma yapar. Çünkü Hafız, sahip olduğu dünya görüşüne göre sesini hayırlı işlerde kullanması gerekir. Fakat kendisinden daha iyi eğitim görmüş, zengin kişilerin arasında kabul görmek, ün sahibi olmak için de nefsi Asker'i zorlamaktadır. İlkelerine ters olan bu davranışı yapacak olması, onu iç çatışmaya götürmektedir. Ali Osman'ın düşüncesinde fakir bir aileden gelmesi onu zengin bir muhit içinde küçük düşürmektedir. Bu yüzden onların cezalandırılmasını istemesi yine bir iç çatışmadır. Ali Osman istihbarat elemanlarının kendisinden Eslem Hoca için ajanlık yapması için baskıda bulunmaları ve Ali Osman'nın bu teklifi çaresiz kabul etmesi yaşadığı bir diğer iç çatışmadır.

Cemre, Ali Osman'a âşıktır. Fakat kendisini Ali Osman'a yakıştıramaz. Dindar bir çevreden gelen Ali Osman'ın kendisini beğenmeyeceğini düşünür. Cemre yaklaşma- kaçınma çatışması yaşamaktadır.

Yazarın Uludağ'a tatile gitmesi ve burada yaşadıklarının kendi geçmiş yaşantısına ters düşmesi yaşadığı iç çatışmadır.

4.2.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma

Eserde Ali Osman'ın Sibel'den hoşlanmaması cinsiyetler arası bir çatışmadır. Cevher Hanımla çocukları arasındaki çatışma bir nesil çatışmasıdır. Ali Osman ile Cevher Hanım'ın muhitindeki insanların çatışması sosyo- kültürel bir çatışmadır. Klasik eserlerle neo- klasik eserlerin çatışması sosyo- kültürel bir çatışmadır. Eslem Hoca'nın faaliyetlerini kendilerince tehdit göre istihbarat görevlileri Eslem Hoca'yla düşünce çatışması yaşamaktadır.

4.2.3.1.4.2.Düğümler

4.2.3.1.4.2.1. Ana Düğüm

Romanda ana düğüm; Asker ile Cemre'nin aşkının akıbetinin nasıl olacağıdır. Asker hakiki aşka ulaşmak için çıktığı yolda buna erişebilecek midir?

4.2.3.1.4.2.2. Ara Düğüm

Eserde Ali Osman'ın restoranda şarkı söyleyip söylemeyeceği, Eslem Hoca'nın Ali Osman'ın Cemre olan ilgisine vereceği tepki, Sarhoş Kazım'ın sonu,

Sibel'in Ali Osman'a olan ilgisi, Cemre'nin kazadan sonraki hali, Cemre'nin Ali Osman için hissettikleri ve bunun açığı çıktıktan sonra Ali Osman'ın hali okuyucuda merak uyandıran ara düğümlerdir.

4.2.3.1.5. Son

'Asker ile Cemre' romanın 'ucu açık bir son'la bitirildiği görülmektedir. "Ucu açık sonla bitirilen romanlarda olay belli bir sonuca bağlanmadan kesilir. Ana düğüm çözülmez. Vaka kendi içinde bir tamlığa erişmez" (Çetin, 2009, s.208). Ali Osman deniz kenarında namaza dururken yanına şeyhi gelir ve beraber namaz kılarlar. Burada Hafız ile Eslem Hoca arasında geçen konuşma romanın ana konusu olan Allah'a ulaşma ömür boyunca devam eden bir süreçtir. Ali Osman'ın akıbeti romanda belirtilmeden sona gelmiştir.

4.2.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği

Tasavvuf felsefesi, yazarın Asker ile Cemre romanına kaynaklık eden unsurdur. Ömer Lütfi Mete'nin hayatında 1980 yıllardan sonra etkisini artıran unsurdur. Türk edebiyatında klasik dönem Türk edebiyatında etkili olan bir akımdır.

4.2.3.1.7. Metinlerarası İlişkiler

Yazarın Asker ile Cemre romanında metin dönüştürme tekniğini kullandığı söylenebilir. Metin dönüştürme yönteminde yazarlar eski hikâyeleri, halk edebiyatı ve folklor ürünlerini, masalları, destanları, efsaneleri, menkıbeleri, mitolojiyi vs. çağdaş roman anlayışı ve teknikleri doğrultusunda tekrar yazarak üretirler (Çetin, 2009, s.215). Yazar, Fuzuli'nin Leyla ile Mecnun hikâyesini kurgu yönüyle taklit ederek modern roman özelliklerine göre tekrar yazmıştır. Leyla ile Mecnun hikâyesindeki Mecnun karakteri ile romanda merkezi kişi konumundaki Asker arasındaki benzerlikler, her iki eserde de aşk ve din çatışmasının işlenmesi eserin metinlerarasılık gösterdiği sonucunu doğurmaktadır. Her iki eserdeki karakterler 'hakiki aşka ulaşma' gayesi gütmektedir. Her iki eserde dini- tasavvufi özellikler gösterir. Yazar, sadece kurgu yönüyle metin dönüştürme yöntemini uygulamamaktadır. Bu tekniğe çağrışımsal göndermeler yaparak destek sağlamaktadır. "Çağrışımsal göndermelerde romancılar, bazı metinlerin ya o metnin adını, ya önemli kişisini ya da belirgin bir motifini zikrederek içeriklerine, simgesel değerlerine, anlam ve önemlerine çağrışım yoluyla göndermeler yapar" (Çetin,

1993, s.220). Bu çağrışımsal gönderme romanın bir bölümünde şu sözlerden ortaya çıkmaktadır:

Mesela Şeref muzipçe soruyordu:

Demek çağımızda Leyla da var Mecnun da.. Bu sizinki ne oluyor? Asker ile Cemre mi?

(Mete, 1993, s.40).

Aşağıdaki tabloda Fuzuli'nin Leyla ile Mecnun Mesnevisi'ndeki Mecnun karakteri ile Ömer Lütfi Mete'nin Asker ile Cemre romanındaki merkez kişi olan Asker karakteriyle benzerlikleri verilmiştir.

Mecnun	Asker
Evini barkını terk ederek çöle gider ve yalnız yaşar.	Cemre'yle konuşmasından sonra Vakfi terk ederek kimsenin bilmediği bir mekânda yaşamaya başlar.
İçinde yaşadığı topluma karşı isyan duygularına sahiptir.	Sosyo- kültürel farklılıklardan dolayı zengin muhite karşı önyargılı ve kindar bir tavır geliştirir.
Lirik (aşk) duygusu içindedir.	Lirik (aşk) duygusu içindedir.
Izdırap kahramanıdır.	Izdırap çekmek için yalnızdır.

Tablo 1.

Tablodan hareketle her iki karakterin lirik (aşk) duygusuyla çıktıkları yolda yalnızlaşarak farklı bir hale büründükleri görülmektedir. Mecnun'da farklı olarak Asker, romanın sonunda bu yalnızlığından kurtulur. Her iki karakterde yaşadıkları dönemde içinde buldukları topluma karşı önyargılıdır. Bütün bunlar Asker ile Cemre romanın Leyla ile Mecnun eserine çağrışımsal göndermeler yapılarak oluşturduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Mehmet Kaplan Fuzuli'nin Leyla ile Mecnun hikâyesini Türk- İslam kültüründe olmayan, Türk tasavvuf anlayışının çok ötesinde Fars kültürünün etkisiyle yazılmış bir mesnevi olduğu yönünde eleştiri de bulunur. Çünkü bu mesnevide Mecnun, iyileşmek istemeyen adeta hasta ruhlu bir insandır. Saadeti değil

ızdırabı sever. Oysaki aşkın gayesi saadete ulaşmaktır. Ondaki derin yok olma arzusu, insanlara duyduğu nefret duygularından kaynaklanır. (Kaplan, 2011, s.148)

Hafız'ın ilk zamanlarda Cemre'nin muhitine karşı beslediği duygular ile Mecnun' un insanlara duyduğu nefret arasında paralellik vardır. Fakat Eslem Hoca, bu konuda Asker'e yanlış yolda olduğunu ve onun toplum içine karışarak, ona anlamlı ve coşkulu bir hayat yaşaması noktasında telkinde bulunur. Burada yazarın Fuzuli ile farklı bir tasavvuf anlayışı geliştirdiği sonucu ortaya çıkar. Kaplan'a göre Osmanlı toplumunu içten bir şekilde çürüten bu mistik anlayıştır. Osmanlı'da gazilik ideali yavaş yavaş kaybolmuş yerini ise aşk ve zevk hayatı almıştır. Romanda yazarın Asker'in ruh halinde 'Kendine dikkat et' şeklindeki uyarıları kendisini bu yanlıştan çevirmeye çalıştığını görmekteyiz. Fuzuli'nin mesnevisinde dış âlem, objektif varlık, sevgili ve dünya reddedilir. Bu düşünce tasavvuf felsefesine dayandırılır. Bu tasavvuf düşüncesi İslami düşünceye aykırıdır. Kaplan' a göre bu düşünce Hindistan'dan yani Budizm felsefesinden gelmektedir (Kaplan, 2011, s. 139).

Yazarın Asker'e yüklediği bazı özellikler yine geleneğimizde özel bir yeri olan Kerem ile Aslı hikâyesindeki merkezi kişilerden biri olan Kerem karakteriyle benzerlikler göstermektedir. Asker ile Kerem merkezi kişi oldukları eserlerde türkü söylemekte ve seslerinin güzelliği ile ün salmaktadır. Her iki eserde de bağ, bahçe, köşk gibi mekânların varlığı, bizi bu sonuca götürmektedir (Kaplan, 2011, s.143).

4.2.3.1.8. Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri

4.2.3.1.8. 1. Yaşamsal Öykü Romanı

“Gerçekten yaşamış birisinin hayatının hem gerçek bilgi, belge ve bulgulara bağlı kalarak gerçekçi bir şekilde hem de kurmaca dünyayı içeren roman kurgusu içinde anlatıldığı eserlere yaşamöyküsel roman denir” (Çetin, 2009, s.232). Asker ile Cemre romanı kurgu türü olarak yaşamsal öykü roman türüne girmektedir. Eserde Ali Osman'ın başından geçen olaylar kurgulanarak kaleme alınmıştır.

4.2.4. Dil ve Üslup

4.2.4.1. Dil

Romanda yazarın kurallı cümleler kurduğu görülmektedir. Yazar, romanda karşılık konuşmalarla konuşma dili oluşturmaya çalışmaktadır. Atasözünün kullanılmadığı romanda deyimlere ise az rastlanmaktadır. Eserde argo sözlere ve yöresel söyleyişlere yer verilmemiştir.

4.2.4.2. Üslup

Romanda dramatik bir üslup kullanılmıştır. “ Dramatik üslup insanın kendi kendisiyle, toplumla, tabiatla üzücü sonuçlara sebep olacak şekilde çatışma halinde olmasıdır” (Çetin, 2009, s.277). Romanın merkez kişisi Ali Osman’ın Cemre’ye olan aşkına karşılık bulamaması, kendisinin başına gelen olaylarda iyi bir sınav veremediğini düşündüğünden Eslem Hoca’nın derneğine layık olmadığını hissetmesi ve kimselerin bilmediği bir mekânda yaşamına devam etmesi eserdeki dramatik olaylardır. Romanda dramatik üslubu şöyle görebiliriz:

Ne var ki Ali Osman ne bu yorumuyla tatmin olabiliyor, ne de en küçük bir umuda hakkı bulunduğunu düşünebiliyordu. İşte az önce karşılaştığı genç kızın aklının köşesinde kendisinden bir iz yoktu. Kesindi bu. Onbeş günden beri gelip gittiğini bildiği halde ‘şu Hafız neler yapıyor, bir göreyim’ diye içinden geçirmemişti içinden. Üstelik Cemre’nin kendi halinden ne kadar memnun bulunduğu ve yaşadığı ilişki her neyse ondan ne derece mutlu olduğu apaçık ortadaydı. Onun için ta gözlerinin bebekleriyle gülüyordu (Mete, 2008, s.58).

Görüldüğü gibi aşkına karşılık bulamayan Hafız, bundan dolayı üzgündür. Yazar, dramatik bir üslupla bu durumu ele almıştır.

4.3. Yerden Göğe Kadar Romanı Tahlili

4.3.1. Anlatıcı

4.3.1.1. Anlatıcı Türü

Yerden Göğe Kadar romanında ‘tanrısal konumlu gözlemci anlatıcı’ hâkimdir. Çetin’e göre bu anlatıcı türünde anlatıcı “her şeye vakıf olan, her şeyi bilen kimsedir. Aynı zaman diliminde, farklı mekânlarda, farklı kişilerce yaşanmış olayların hepsini görmüş, izlemiş gibi aktaran, roman kişilerinin iç dünyalarında olup bitenleri, onların neler düşündüklerini bilen kişidir” (Çetin, 2009, s.107).

Bu durum romanda şöyle karşımıza çıkmaktadır;

Yerde niye o oturuyorsun?" Elinden hiç eksik olmayan doksan dokuzluk tesbihini çekmeye devam eden Abdullah bir övünme belirtmeden hatta buna özen göstererek- açıklama yaptı:

"Alışkanlığımı değiştiremedim ben..."

Seyfullah tepsiyi ve demliği sehpanın üzerinden alıp yere koyarak abisinin yanına çömeldi. Çayları doldurmaya başladı. Abdullah merak ve dikkatle kardeşini süzüyor, açıklama yapması için acele etmiyordu ama başka bir şey konuşmak da istemiyordu (Mete, 1993, s.14).

Yukarıdaki bölümde görüldüğü gibi yazar, romanda olayları görmüş gibi aktaran, her şeyi bilen kişi konumundadır. Ayrıca onların iç dünyalarına yönelerek onların neler düşündüklerini bilmektedir.

4.3.1.2. Aktarma Yöntemi

Ömer Lütfi Mete'nin romanda hem ‘anlatma’ hem de ‘gösterme’ metoduna başvurduğu görülmektedir:

Az sonra başladığı ezanı aceleyle okurken Alper ve Seyfullah caminin iki köşesinde nöbet tutuyordu. Son tekbirlere doğru, bir ihtiyar caminin avlusuna girip ayaklarının çamurlarını sildi bir süre. Eski ve kocaman şemsiyesini güçlükle kapattı. Merdivenlere yönelirken, gizli gözlerden ve kulaklardan çekinircesine ürkekçe selam verdi. "Aleyküm selam baba." diye gür sesiyle karşıladı Alper (Mete, 1993, s.45).

Yazarın romanın belli yerlerinde araya girerek yorum yaptığı görülmektedir:

Terörist olup olmadığı sorusu askıda kalmaktaydı gene. Oysa şimdi geçmişe baktığı zaman kendisini kahraman hasımlarını da iğrenç teröristler olarak gördüğü günlerin

yorumunda değişim bulunduğunu fark etmekteydi. Evet kendisi hala bir haramandı ama hasımları aşağılık yaratıklar değildi (Mete, 1993, s.8).

Bazı bölümlerde ‘gösterme metodunun’ karşılıklı konuşmalar şeklinde oluşturulan ‘sahneleme tekniğini’ vasıtasıyla oluşturulduğu görölmektedir. Bu durum şu şekilde görölebilir:

Erman’ın bağırması biraz daha ürküttü çevredekileri:

‘Ateş et...’

Yıldırım bir an tereddütten sonra Erman’a döndü:

‘Ama tüp patlarsa.’

‘Patlamaz serssem!’

‘Ya patlarsa.’ (Mete, 1993, s.38).

4.3.2. İçerik

4.3.2.1. Konu

Ömer Lütfi Mete’nin ‘Yerden Göğe Kadar’ romanında 1980 İhtilal’ inde idama mahkûm edilen ölkücü bir gencin bu süreçte yaşadığı olaylar konu olarak seçilmiştir. Olayın kahramanı Alper ölkücü kimliğiyle ön planda olup, 1980 İhtilali mahkemelerinin verdiği idam kararı ile hayata gözlerini yummuştur. Yazarın bu süreçte Alper ve yakın çevresinin, Türk toplumunun darbeden ve verilen idam kararlarından nasıl etkilendiği ele aldığını görmekteyiz. Eserde olayların temelinde ölkede yaşanan ideolojik kamplaşma ve bunun sonucunda ortaya yaşanan çatışma hali vardır. Romanın konusu genel nitelik olarak ‘siyasi konu’ olmakla birlikte muhteva yönünden ise ‘ihtilal, idam ve ideolojik çatışma’ olarak ortaya çıkmaktadır.

4.3.2.2. İzlek

Yazar romanın izleğini merkez kişi Alper üzerinden vermiştir. Alper ölkesini, vatanını, bayrağını, mahallesini ve yakınlarını komünizm tehlikesine karşı korumakla sorumlu hisseden, ölkesinin bir Afganistan olmaması için mücadele veren bir ölkücü bir gençtir. Alper’in davasına olan duyduğu bağlılık artık bir aşk halini almış ve bu uğurda canını dahi ortaya koyma cesaretini gösterebilmiştir. Darbeden sonra dahi

inançlarında ve düşüncelerinde en küçük bir kırılma yaşamamış ve davası için geleceğe yönelik umutlarını yitirmemiştir. Bu süreçte Alper tüm mahallenin takdirini ve övgüsünü kazanmasına rağmen bu durum onun egosu yükseltmemiştir.

Alper 12 Eylül 1980 İhtilal mahkemelerinin verdiği karar neticesinde idama mahkûm edilmiştir. Bu durum onun Allah'a ve davasına olan bağlılığına hiçbir olumsuz tesir etmemiştir. Aksine her geçen gün Allah'a daha çok ibadet etmiş ve O'na ellerini açar olmuştur. Nitekim romanın sonunda idamı gerçekleştirilir.

Romanda izleği vermek için kullanılan ana örge 'yerden göğe kadar' kelime grubudur. Alper inandığı davası uğruna canını seve seve ortaya koymuş ve bundan da zerre kadar bir pişmanlık duymamıştır. Canı kanı bildiği ülkesi için mücadele verdikten sonra yine aynı devletin kendisini idamla yargılayıp ölüme mahkûm etmesine sitem dahi etmemiştir. Çünkü Allah varsa hiçbir zaman gam yoktur. Romanın izleği ise 'Hak yolda mücadele verdiği inancıyla dava adamları için ölüm yeni, taptaze ve huzurlu bir hayatın başlangıcıdır' şeklindedir.

Romandaki yan izlekler hakkında ise şunlar söylenebilir:

Seyfullah ile Elif arasındaki aşk özlemle beslenmiş ve tazeliğini korumuştur. Seyfullah Alper'i kaçırma teşebbüsünde bulunduğu olaydan sonra sürekli arananlar listesinde olduğu için eşi Elif ve oğlu Alper'den ayrı, onların hasretiyle yaşamaya mahkûm olmuştur. Elif'in bu uzun ve çileli ayrılıkta Seyfullah'ın kararına saygı duyması ve kaderine razı olması, insanın sevdiğinin uğruna çeşitli zorluklara katlanabileceği sonucunu ortaya koymaktadır.

Yazarın eserde üzerinde durduğu bir başka konu ise cinayettir. Ömer Lütfi Mete, romanın 1980 İhtilali öncesinde bazı gizli gruplarca cinayet işlendiğine dikkat çekerek devletin bu konuda gerekli önlemleri almayarak suçlu olduğu mesajını vermektedir. Dolayısıyla diğer bir yan izlek ise; 'Asıl cinayet cinayete engel olmamaktır.' olarak verilmektedir. 1980 öncesi yazara göre sağ- sol olaylarını ülkede belli güç odaklarının yönetmiş, bu güç odaklarının da bilerek her iki tarafa da silah dağıtmıştır. Eserde Seyfullah ve Yıldırım karşıt görüşlü iki gençtir ve çok rahatlıkla bir silaha ulaşabilmektedir. Bunun sorumluluğu devlete aittir. Yazar bu durumu romanda şöyle ele alır:

Silah taşımanın yasak olduğu bir ülkede, yasağı koyup da gereğini yerine getiremeyen bir devlet hiç kimsenin yakasına katil diye yapışamazdı. O devlet cinayetleri resmen

meşru ilan etse, üstesinden gelemeyeceği bir yasağı koymaktan daha haysiyetli bir iş yapmış olurdu. Cinayet aslında cinayete engel olmamaktı (Mete, 1993, s.8).

Yine romanda yazarın Seyfullah ve onun ağabeyi Abdullah üzerinden izlekler vermeye çalıştığı söylenebilir. Seyfullah'ın ağabeyi Abdullah'ın ülkücü harekete karşı bakış tarzının zamanla değişmesi bunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bir başka yan izlek ise: 'Kişi inandıkları üzerinde taassup sahibi olmamalı, bazı zamanlarda kendisine eleştiriler getirerek düşüncelerinin doğru ve yanlışlığını değerlendirme gereksinimi duymalıdır. İnsan tam anlamıyla bilgi sahibi olmadığı durumlara karşı ön yargılı olmamalıdır' şeklindedir.

1980 darbesiyle içeriye alınan birçok genç hapisanede bir tefekkür sürecine girmiştir. 'Yusufiye Medresesi' olarak adlandırdıkları bu hücrelerde kendilerinin ve ülkelerinin geçtiği bu buhranlı dönem üzerinde yoğun bir düşünce sürecine girmişlerdir. Ayrıca kendilerine eleştiri getirerek insan-ı kâmil olma yolunda ilerleme göstermişlerdir. Romandaki koğuştaki geçen bir diyalog bu yargımızı destekler:

Rüyasından beri yana mutluluğunu geçirebildiğini düşündü bu yüzden. Sonra da hemen, önemli ve acil şeyleri hatırlayanların hızıyla fırlayıp abdest almaya koşarken hala kendisinden gözlerini ayıramayan Recep seslenecekti: "Acelen ne abi? Namaza daha var..."

"Hatim gecikiyor..."

Alper sessizce abdest almaya devam ederken Erdoğan seslendi:

"Bir çay içer misin abi?"

Alper başını olumsuzca sallayarak içemeyeceğini belirtti. Abdestini alır almaz Kur'an-ı Kerim okumaya başladı. Biraz sonra kalkıp secde yaptı (Mete, 1993, s.136).

Alper hapisanede yalnız kaldığı dönemde Allah'a daha çok yakınlaştığı görülmektedir. İbadetlerini yerini getirme hususunda daha hassaslaşmış olan Alper için dünya hayatına dair olanlar artık çok da ilgisini çekmektedir.

4.3.2.3.Tez

Eserde 12 Eylül 1980 İhtilali sonrası ülkücü bir gencin idamıyla sonuçlanan bir süreç kaleme alınmıştır. Romanın kahramanı olan Alper Doğanbey, hayata gözlerini yumduktan sonra ismi yaşatılmaya çalışılmış ve çoğu insanın hafızasında haksızlığa ve zorbalığa göğüs geren bir 'Dadaloğlu' olarak yaşamaya devam

edecektir. Alper inandığı dava uğruna canını ortaya koymuştur. Bunu yaparken pişmanlık duymamış ve umutsuz olmamıştır. O ülkesinin Afganistan olmaması için savaşmış, sevdiği değerler uğruna da can vermiştir. Alper'in iç dünyasını anlayamadan ona dıştan değerlendirenler, onun için farklı şeyler düşünse de o bildiği doğruyu yapmıştır. Yazar Alper'in bu halini anlatmak amacıyla romanda ana öge olarak 'yerden göğe kadar' kelime grubunu kullanmıştır. İdam edilen Alper, hayatta kalan dava arkadaşlarının ve gelecek nesillerin gözünde 'ölmüş' değildir. O 'şehittir'. Bu özelliği ile hafızalarda kalacak ve davası yaşatılacaktır. Seyfullah'ın oğluna Alper adını vermesi onun ismini yaşatmak istemesindedir. Dolayısıyla yazar, romanda şu tezi okuyucuya sunmuştur: 'Zulümle, zorbalıkla insanları öldürebilirsiniz fakat onların düşüncelerini asla ortadan kaldıramazsınız.' Alper inandığı hak davada hiçbir zaman kullanıldığı düşünmez. Yazara göre 'ülkücülük davasına gerçekten gönül vermişler için gerçek savaş darbeden sonra başlayacaktır. Ülkücü hareket bir silahlı mücadele hareketi olmayıp temelinde bir kültür ve medeniyet projesi olan köklü bir harektir.' Yazar 'Darbeler Alper'leri öldürüp susturabilir ama bir Alper ölür yerine bin Alper gelir.' şeklinde örtülü bir tezi, eserinde okuyucuya sunmuştur.

4.3.2.4. Zaman

Eserde olayların birisi tarafından öğrenilip aktarıldığı izlenimi görülmektedir. Dolayısıyla yazarın 'anlatma zamanını' kullandığı ortaya çıkmaktadır. Yazar romandaki olaylar olup bitmekteyken, sıcaklığı sıcaklığına geliştirmiş havasını vermektedir. Bu eserde yazarın anlatma zamanını verebilmek için 'anında aktarma' yöntemini seçtiğini rahatlıkla görebiliriz.

Çetin'e göre bu yöntemde genellikle şimdiki zaman kipi kullanılır. Aktarmada olaylar ve zaman üzerinde fazla bir değişiklik ve tasarruf yoktur (Çetin, 2009, s.131). Bu durumu eserde şu satılarda görülebilir:

Profesör Himmel'in kazı yaptığı Kutos harabelerinin çevresinde tabiatın gece senfonisi derin sessizliği titreştirirken yatsıdan sonra dinen yağmurun ıslaklığını atamayan toprak iki candarma erinin postallarını daha da ağırlaştırıyordu. Dört saatlik nöbet boyunca sürekli gezinmeleri emredildiği için hayli yorgun düşeceklerdi. Bu yüzden arada bir sırtlarını yıkık duvarlara dayayarak sigara molası veriyor, sürekli günlük olayları ve sıradan şeyleri konuşuyorlardı (Mete, 1993, s.53).

Yukarıdaki paragrafta yazar şimdiki zaman şimdiki zamanın hikâyesi kipini kullanarak olayları kaleme almıştır.

4.3.2.5. Mekân

4.3.2.5.1. Somut Mekân

4.3.2.5.1.1. Açık Mekân

‘Alper’in yaşadığı Demirsu İlçesi, Alper’in polis tarafından aranırken saklandığı Öglencik Köyü, Alper ile Seyfullah’ın silah temin etmek için askerleri bayılarak onların silahlarını aldıkları yer Kutos Harabeleri, Alper ile Seyfullah’ın solcu grupla karşı karşıya gelerek kavga ettiği tüpçü dükkânın bulunduğu sokak’ gibi mekanlar romanda açık mekan olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.3.2.5.1.2. Kapalı Mekân

‘Seyfullah’ın evi, Kani Hoca’nın evi, Alper’in ortağı olduğu bakkal, Kani Hoca’nın dükkânı, Alper ile Seyfullah’ın Kani Hoca’yı korudukları Şeyh Cami, Alper ile Seyfullah’ın istihbarat aldıkları hamam, Alper’in baba evi, Alper’in idama mahkûm edilene kadar tutulduğu C-5 hapisanesi ve bu hapisanede işkencelerin yapıldığı hücreler, Alper’in sorgusunun yapıldığı savcının odası’ gibi mekanlar ise kapalı mekan olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.3.2.6. Kişiler

4.3.2.6.1. Alper

Yerden Göğe Kadar romanının merkez kişisidir. Ülkücüdür. Kendisini daima sorumluluk hissi içinde görür ve sorunlara çözüm üretmek gayretinde bulunurdu. Mahallenin imamının can güvenliğini sağlamak için onunla birlikte vakit namazlarında camiye gider, gelir. Efendi bir kişiliğe sahiptir. Kendisini sevmeyenler dahi onun efendiliği konusunda hem fikirdir. Cesurdur ve bileği çok kuvvetlidir. Kişiliğinin gelişmesinde kendisinde ilkokul öğretmeni Korkut Bey’in büyük etkisi vardır. Korkut Bey küçük yaşlarda ona kahramanlık şiirleri okuturken sınıf başkanlığı görevi verir ve bu şekilde adeta onu işler. Bayramlarda ve merasimlerde en önde Türk bayrağını taşıma görevi kendisine verilir. Tüm bunlar onun ilerleyen yaşlarda bir dava adamı olmasını sağlayacaktır. 5. Sınıf öğretmeni Esin Hanım onu ters yönde etkilemeye çalışsa da bu Alper’de en küçük bir değişiklik yaratmamıştır. Alper’in küçük yaşlarda yaşlılarından kaba kuvvet yönünden üstün olması onu gaddar ve acımasız yapmaz. Aksine arkadaşlarına karşı her zaman saygılı ve kibar

davranır. Üniversitede okumaktadır fakat öğrenci olaylarından dolayı buraya gidememektedir. Fatma adında bir kıza âşıktır. Fakat bu dava şuuruna aykırıdır. Kendisi bir dava adamıdır ve bu aşka ayıracak cesareti ve zamanı kendisinde bulamaz.

4.3.2.6.2. Seyfullah

Romadaki ‘diğerkam’ tiptir. Ülkücüdür. Ülkenin komünizm tehlikesine karşı korunması gerektiğini düşünür. Bunun için fedakârlık göstererek hiçbir çıkar gözetmeksizin mücadeleye girer. Alper’in en yakın arkadaşıdır. Aynı zamanda onun kız kardeşi Elif ile evlidir. Alper’i ağabeyi gibi bilir. Alper Seyfullah’ın can yoldaşıdır. Birçok olayda Seyfullah’ın canını kurtarmıştır. Alper birlikte sokak çatışmalarına katılmıştır, silah taşır. Silahı taşımaktan hoşlanmaz fakat içinde bulunduğu dönem can güvenliği açısından son derece tehlikelidir. Oğluna Alper adını verir. Yüz hatları sert olan birisidir. Alper’i Mamak Hapishanesi’nden kaçırma planları yapar. Fakat bunda başarılı olmayacağına anlayınca önemli bir bakanı kaçırma girişiminde bulunur. Ağabeyi Abdullah ile farklı siyasi görüşlere sahiptirler. Seyfullah, ağabeyi ile aynı kültürün kökünden beslenmiştir. Ağabeyinin kendisine karşı kötü zan beslemesinin eksikliğini kendisinde görmektedir. Çünkü o inandıklarını ve hareketini tam anlamıyla anlatmayı başaramamıştır.

4.3.2.6.3. Elif

Seyfullah’ın karısı, Alper’in kız kardeşidir. Muhafazakâr bir ailenin çocuğudur. Alper’in gözbebeğidir. Elif romanda sosyal bir tiptir. Kendisini ev hanımı tipine örnek gösterebiliriz.

4.3.2.6.4. Abdullah

Romanda sosyal konulu tip özelliği ile karşımıza çıkmaktadır. Abdullah muhafazkar insan tipine girmektedir. Sağcı ve solcu çatışmalarında her iki tarafın da haklı taraflarının olmadığı kanaatindedir. Muhafazakârdır. İmamlık yaparak geçimini sağlamaktadır. Seyfullah’ın ağabeyidir. Seyfullah’la düşünceleri barışmaz fakat aralarında ağabey- kardeş sevgisi çok kuvvetlidir. Abdullah’a göre Seyfullah bir militandır. Kardeşinin Ankara’da birçok silahlı eyleme karışması onun tasvip etmediği bir durumdur. Kardeşinin kavgasını inançsız insanlara karşı bir boyut olarak kabul etse de bunu dini bir gayret olarak görmez. Kardeşi Seyfullah ile aynı geleneğin köklerinden beslenmelerine rağmen dini anlayışlarında farklılıklar

bulunmaktadır. Abdullah'a göre kardeşi dini duyarlılığı pek az olan birisidir. Sakallıdır. Sakalı, heybetli görüntüsüne alçak gönüllük katmaktadır. Kardeşinin Alper'i kaçırmaya teşebbüsüne karşı çıkar fakat buna engel olamaz.

4.3.2.6.5. Semiha

Romanda yardımcı kişilerden biridir. Yazarın eserinde birkaç yerde ismini zikrettiği ve konuştuğu kişilerdendir. Seyfullah ve Abdullah'ın annesidir. Seyfullah'ın sağ- sol çatışmasında ön planda olması annesi Semiha Hanım'ı kaygılandırmaktadır. Oğlunun bu durumda olmasına sebep olarak Alper'i görmekte ve bazen içte içe ona kızmaktadır. Fakat kızgınlığından da pişman olmaktadır. Çünkü Alper olmasa belki de mahallelerinde huzurlu bir şekilde yaşamayacaklardır. Üstelik Seyfullah'ı birçok beladan kurtarması da işin cabasıdır. Oğlunun öldürülünce şehit olacağı inancı kafasından geçse de buna pek akli yatmamaktadır. Tüm bu çatışmalar içinde kendini zoraki bir teslimiyette karar kılar.

4.3.2.6.6. Seher Hanım

Romadaki psikolojik tiplerden birisidir. Seher Hanım Alper'in ve Elif'in annesidir. Oğlunun hapisaneye atılmasına ve idamla yargılanmasına çok üzülür. Davanın sonucunun da olumsuz sonuçlanması sonucu tamamen yıkılır.

4.3.2.6.7. Ahmet Efendi

Yazarın eserinde birkaç yerde ismini zikrettiği yardımcı kişilerden birisidir. Alper'in babasıdır.

4.3.2.6.8. Fatma

Romadaki psikolojik tiplerden biridir. Alper'e âşıktır. Fatma'nın babası ilçeye tayin olunca ilk olarak Alper'i bulur. Alper, Fatma'yı liseye gelip giderken korur ve gözetir. Fakat Alper'in davasına olan düşkünlüğü bir gönül ilişkisi yaşamasına mani olur. Fatma'nın aşkı sadece platonik olarak kalır.

4.3.2.6.9. Namık

Romanda yardımcı kişilerden birisidir. Bakkalcılık yapan birisidir. Alper ile birlikte bakkal dükkânına ortaklardır.

4.3.2.6.10. Hanife Teyze

Yine romandaki yardımcı kişilerden birisidir. Çok yaşlıdır. Alper, Hanife Teyze'nin tüpünü değiştirir ve çeşitli ihtiyaçlarını görerek ona yardımcı olur.

4.3.2.6.11. Ali

Romandaki yardımcı kişilerden birisidir. Alper'in sokakta futbol oynadığı çocuklardan biridir. Alper'e karşı sevgi duyan bir çocuktur.

4.3.2.6.12. Yıldırım

Romandaki ideolojik tiplerden birisidir. Alper ve Seyfullah'ın tüp kuyruğunda olduğunu gören ve bunu grup liderlerine haber veren solcu bir militandır. Silah taşır.

4.3.2.6.13. Ergin ve Kutay

Romandaki yardımcı kişilerdir. Alper'i sorguya çeken sivil polislerdir. Özellikler Kutay Alper'den hiç hoşlanmaz.

4.3.2.6.14. Kani Hoca

Romanın sosyal tiplerinden birisidir. Alper'in mahallesindeki caminin imamlığını yapan yaşlı kişidir. Muhafazakâr bir tiptir. Can güvenliği yoktur. Alper ve Seyfullah onu korumak için onunla birlikte camiye gider ve gelirler. 12 Eylül Askeri Darbesinden sonra imamlık görevini bırakarak açtığı küçük bir dükkanla geçimini sağlar.

4.3.2.6.15. Raci

Romandaki yardımcı kişilerden biridir. Sağcı ya da solcu olduğu hakkında kesin bir bilgi yoktur. Solcu gruplarla takılan aynı zamanda Alper'e istihbarat taşıyan kişidir. Fakat romanın sonlarında her iki tarafı da birbirine düşürmek için faaliyetlerde bulunan bir gizli ajan olduğu konusunda şüphe uyandırmıştır.

4.3.2.6.16. Düdük Kasım

Sosyal tiplerden biridir. Toplumdaki akli dengesi yerinde olamayan 'deli' tipine girer. Kendisini trafik polisi hayal eder. Bazen kavşağa çıkar trafik polisi gibi arabaları yönlendirmeye çalışır

4.3.2.6.17. Koreli Murat

Romanda yardımcı kişilerden birisidir. Kore gazisidir. Atları çok sever. Atının Adı Akşah'tır. Alper'in polis tarafından arandığı süreçte onun saklanmasını sağlayan kişidir.

4.3.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri

4.3.3.1. Kurgulama Tekniği

4.3.3.1.1. Romanın Adı

Esere yazarın ana örge olarak kullandığı 'yerden göğe kadar' kelime grubu romanın adı olarak kullanılmıştır. Yazarın 12 Eylül 1980 Aaskeri Darbesinin yaşandığı süreçte anarşist diye nitelendirilen ya da anarşist diye gösterilmek istenen milliyetçi fikir ve ruh dünyalarındaki gerçekleri ortaya koymak adına romanı kaleme almıştır. Yazara göre ülkücü hareket bu yaşanan mücadelede 'Hak olanın yanında fedakârca mücadele vermiştir. Buna rağmen idam edilerek şehit edilen Alper'in idamına karar veren darbe mahkemelerinin yanlış ve taraflı kararlarına bir tepki olarak bu adı seçmiştir.

4.3.3.1.2. Olay Örgüsü

Yazarın baştan 'başlatma tekniğini' kullandığı romanda olaylar Seyfullah'ın Alper'i Mamak Cezaevinden kaçırma planları yapmasıyla başlar. Bu planını ağabeyi Abdullah'a açan Seyfullah Alper'in haksız yere idamla yargılandığını, kendilerinin bu kavgada 'yerden göğe kadar' haklı olduklarını belirtir. Abdullah, bunun yanlış bir teşebbüs olduğunu söylese de Seyfullah'ı ikna edemez. Seyfullah abisi Abdullah'tan bu süreçte kendisini evinde bir süre misafir etmesini ister. Kardeşi olduğundan kendisinin yardım yataklıktan ötürü yargılamayacaklarını düşündüğünü söyler. Abdullah, ilk başta bu işi onay vermese de kardeşinin karalı olduğunu, bu işin başarılması uğruna ölümü dahi göze aldığını anlar.

Romanın ikinci bölümünde Seyfullah'ın Alper'le ilgili anısını anlatmasıyla başlar. Seyfullah turşu kavanozunun içine silah koyup Namık'ın bakkal dükkânına gider. Burada kendisini polisler durdurur. Polisler turşu kavanozunda silah olduğunun farkına varmazlar. Alper de Hanife Hanım'ın tüpünü değiştirmek için evine gelir. Tüpü aldıktan sonra kuyruğa girerler. Bu sırada sol görüşlü olan

Yıldırım, Seyfullah ve Alper'i fark eder. Yıldırım'ın içinde bulunduğu sol grup ile Alper'in başını çektiği sağ grup bu tüpçü dükkânın bulunduğu sokağın hakimiyeti için kavga halindedirler. Alper ile Seyfullah'ın sokakta olduğu haberini arkadaşlarına ulaştıran Yıldırım ve arkadaşları sokağa toplanır. Kavga sırasında belindeki silahı çıkarıp Alper'e doğrultan Yıldırım tetiği çekemez. Çünkü Alper'in elindeki tüpün patlamasından korkar. Alper kavgada bilek gücüyle bir üstünlük kuracakken polis gelir. Yıldırım'ı, Alper'i ve Seyfullah'ı yakalar. Nezarethaneye atar. Diğerleri ise kaçmaya başarır.

Romanın üçüncü bölümünde Alper'e solcu grupların Seyfullah'ı öldürme planları yaptığı bilgisi gelir. Bunun üzerine karşı saldırıya geçen Alper bir yerlerden silah bulmanın derdine düşer. Fakat bunda başarılı olamaz. Solcu grup Kani Hoca'nın evinin kapısına içinde çalar saat olan bir bez parçası bırakır. Bu şekilde amaçları Alper'e ve yakın çevresine göz dağı vermektir.

Romanın dördüncü bölümünü yine Seyfullah'ın geçmiş günleri ankatmasıyla başlar. Seyfullah'ın ile Elif'in nişanlanır. Fakat Alper'in nişan merasimine geç gelmesi Seyfullah'ı çok düşündürür. Bu sırada Alper'in arkadaşlarından Cuma, telefon eder ve Seyfullah'a Ermanların evinin basıldığını söyler. Üç ölü vardır. Yaralılardan birisinin ifadesine göre baskını Alper yapmıştır. Bu arada Alper eve gelir. Alper, kız kardeşi Elif'le Seyfullah'ın nişan yüzüklerini takar. Alper, Kani Hoca'yı camiye götürmek için ayrılır. Ondan hemen sonra eve polisler gelir. Alper'in nerede olduğunu soranlar polisler evi didik didik aradıktan sonra evden ayrılırlar. Evi büyük sessizlik sarar. Daha sonra Koreli Murat, Alper'den bir haber getirir. Alper gönderdiği kağıtta, bir evin basıldığını ve bu işi yapanın da kendisi olduğu iddia edildiğini fakat olayla hiçbir ilgisi olmadığını belirtir. Alper, bir süre Koreli Murat'ın ayarladığı bir köyde saklanır. 12 Eylül Askeri darbesi olur.

Romanın beşinci bölümünde ise Seyfullah, ağabeyi Abdullah'a Alper'in kendisini vuracaklar diye böyle bir işe giriştiğini söyler. Alper'e karşı kendisini borçlu hissetmediğini ve bu vefa borcunu ödemesi gerektiğini belirtir. Seyfullah Alper'i cezaevinden kaçırma planını hayat geçirmek üzere Ankara'ya gitmek için otobüse biner ve Erman'la tesadüf eseri aynı koltuğa otururlar. Birbirlerine öfke dolu bakışlar attıktan sonra konuşmaya başlarlar. Seyfullah Erman'ı ideolojileri uğruna insanlara ölüm kararı vermekle suçlar. Erman ise böyle bir karar vermediğini kararlı bir sesle söyler. Erman da niçin olaydan bir gece önce fellik fellik büyük silah

aradıklarını Seyfullah'a sorar. Seyfullah bir ara Raci'nin her iki tarafa da yanlış bilgi veren gizli güçlerin adamı olabileceği ihtimalini düşündü.

Romanın altıncı bölümünde Alper yakalanmış ve demir parmaklıklar arkasındadır. Sorguya alınır. Cinayeti asla kabul etmez. Bu esnada çeşitli işkencelere tutulur. En sonunda kız kardeşi Elif'le tehdit edilir ve suçu üstlenmek zorunda kalır. Seyfullah da bu arada Mamak' tan adam kaçırmanın imkânsız olduğuna kanaat getirir ve daha başka alternatif planlar düşünür. Planı Devlet bakanını kaçırmaktır. Amacı pazarlık yaparak Alper'in serbest kalmasını sağlamaktır. Seyfullah bu iş için Erol adında teşkilattan kovulmuş birisiyle beraber hareket eder. Fakat bakanı kaçırma işi tam bir fiyasko ile neticelenir. Bu olaydan sonra Seyfullah polis tarafından aranmaya başlar. Alper hapisanede kendisi için verilecek kararı beklemektedir. Savcı Alper'in idam edilmesi için büyük bir titizlikle çalışmaktadır. Son zamanlarda Alper koğuştta sessizce Kur'an-ı Kerim okuyup namazlarını kılar. Bir gün namazını kılarırken radyodan Alper'in idama mahkûm edildiği anonsu geçer. Alper avukatının tüm ısrarlarına rağmen verilen idam kararı için kayıtsız kalır. Birkaç gün sonra infaz gerçekleştirilir ve Alper bu hayattan kopartılır. Seyfullah bir kaçak gibi hayatını sürdürürken oğlu dünyaya gelir ve adını Alper koyar.

4.3.3.1.3. Olay Bütünlüğü

Yerden Göğe Kadar romanında yazar olay bütünlüğünü sağlamak için 'organik bütünlük' tekniğini kullanmıştır. Organik bütünlük taşıyan eserlerde olaylar birbirine sebep- sonuç ilişkisi içinde bağlandığından determinist bir yaklaşım egemendir. Bu tür romanlarda yazar olayları realist bir şekilde ele alır. Olayların niçin kaynaklandığının yanı sıra ne zaman ve nasıl olduklarına dair de bilgi verir (Çetin, 2009, s.197)

Romanda Alper'in cinayete suçlanmasıyla başlayan, yakalanması ve idamına edilmesiyle şekillenen olaylar zinciri sebep- sonuç ilişkisi içinde birbirini takip ederek devam etmektedir. Alper'in yakalanması Seyfullah'ın onu hapisaneden kaçırma planları yapmasına sebep olur. Seyfullah'ın kaçırma teşebbüsü olumsuz sonuçlanınca Alper idam edilir. Her tarafta aranan Seyfullah için mülteci yaşam şekli zorunlu olmuştur.

4.3.3.1.4. Gerilim Unsurları

4.3.3.1.4.1. Çatışma

4.3.3.1.4.1.1. İç Çatışma

Yerden Göğe Kadar romanında ise Seyfullah bir iç çatışma yaşar. Canını vermekten kaçınmayacağı dava arkadaşı Alper hücrede hapislik yaşarken onun dışarıda hür bir şekilde yaşaması Seyfullah'ın kabul edemeyeceği bir durumdur. Alper'i hapisliken kurtarma planları yaparken diğer yanda eşi ve ailesinin durumu onu tedirgin etmektedir. Daha sonra bu durumu aşar ve kaçırma planını devreye sokar.

Darbeden sonra Alper'in gizlendiği Örencik Köyü'nde Seyfullah bu süreçte kullandıklarını düşüncesine girmiştir. Fakat Alper'in olaylara bakış açısı Seyfullah'ta etkili olmuştur ve bu düşüncüyü kısa zamanda zihninden atmıştır.

4.3.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma

Eserde Abdullah ve Seyfullah siyasi görüşleri farklı iki kardeşlerdir. Ağabey Abdullah Seyfullah'ın tutmuş olduğu yolun tam anlamıyla İslam olmadığı inancındadır. Kendisi ise imamlık görevinde muhafazakâr bir kimlikle okuyucu karşısına sunulmuştur. Aralarındaki çatışmayı ideolojik bir çatışma olarak görebiliriz.

Romanda gerilim unsuru yaratan olayların temelinde Ülkücü- Solcu çatışması vardır. Bir yanda ülkede bir silahlı bir devrim yaparak hâkimiyet kurmak isteyen solcu gruplar diğer yanda vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü savunan, komünizme karşı İslam'ı kendilerine kalkan seçmiş milliyetçi ve muhafazakâr ülkücü hareket kendi hâkimiyet alanlarını genişletmek için sürekli çatışma halindedir. Bu çatışma bir ideoloji çatışmasına örnek gösterilebilir.

Devleti temsil eden Savcı cemiyetçiliğinden gelen Alper'i idam ettirmek için elinden gelen tüm imkânları zorlamaktadır. Sonuçta bu savaşı bürokratik yönden güçlü olan Savcı kazanır. Bu çatışmayı da devlet- cemiyet çatışması olarak görebilir

4.3.3.1.4.2. Dügümler

4.3.3.1.4.2.1. Ana Dügüm

Yerden Göge Kadar romanında ana düğüm Alper'in sonunun ne olacağı noktasında toplanmıştır. Mahkemenin vereceği karar herkes için bir merak unsuru olmuştur. Alper gerçekten cinayet işledi mi yoksa ona bir kumpas mı kuruldu? Okuyucunun kitabın sonuna kadar merak ettiği sorudur. Bu soru Seyfullah'ın Erman'la otobüste tesadüf eseri karşılaşması sonucunda biraz düzlüğe çıksa da tam anlamıyla kesin bir sonuç olarak okuyucuya sunulmamıştır.

4.3.3.1.4.2.2. Ara Dügüm

Romanda Seyfullah'ın Alper' i nasıl kaçıracağı, Alper ve Seyfullah' a istihbarat getiren kişinin kime ve neye hizmet ettiğinin belirsiz olması ara düğümlerden birkaçıdır.

Alper ve Seyfullah'ın jandarmanın elindeki ağır silahlara sahip olduktan ne yapacakları, Seyfullah'ın Kani Hoca'nın kapısının önündeki düzeneğin saatli bomba olmasından şüphelenerek korku yaşamaması, Seyfullah'ın Bakanı kaçırma planı hazırlaması ve bunun sonucunun ne olacağı konusunda okuyucunun meraklanması bir diğer ara düğümdür.

Seyfullah turşu kavanozunun içine silah koyup Namık'ın bakkal dükkânına gider. Burada kendisini polisler durdurur. Polislerin silahı bulup bulamayacağı konusu okuyucuda gerilimi sağlayan bir ara düğümdür. Seyfullah ve Erman'ın tesadüf eseri aynı otobüse binmeleri aynı koltukta oturmaları, aralarında geçen konuşmalar romanda gerilimi sağlayan ara düğümlerdendir.

Seyfullah ve Alper'in hamamdayken Raci'nin Alper'e istihbarat getirir. Diğer tarafın Seyfullah'ı hedef haline getirdiğini ve onu öldürmek için özel bir ekibin il dışından geleceği bilgisini Alper'e verir. Ayrıca bu ekibin Cemil'in de katili olduğu bilgisini Alper'le paylaşır. Bu bilgiden sonra Seyfullah'ın geleceği hakkında okuyucuda bir merak oluşmuştur.

4.3.3.5. Son

Yerden Göge Kadar eseri trajik bir sonla bitirilmiştir. Alper idam edilmiştir. Alper'in idamının ardından ailesi ve arkadaşları büyük bir üzüntü yaşamıştır. Seyfullah ömrü boyunca kaçak hayatı yaşayarak ailesinden uzakta bir yaşam sürmek

zorunda kalmıştır. Elif ise geç yaşında kocasından ayrı çocuğuyla tek başına kalmıştır.

4.3.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği

Eserde olaya kaynaklık çeşitli konuların varlığından söz edilebilir. Eserdeki olayların ana kaynağı ‘İhtilal’ dir. 12 Eylül 1980 Askeri darbesinin toplum üzerindeki yaratmış olduğu olumsuz izler, Alper Doğanbey örneğinden hareketle kaleme alınarak ortaya konulmuştur. Darbeyle birlikte kurulan mahkemelerin verdiği idam kararları, işkenceler, haksız suçlamalar kişilerin üzerinde etkisi yıllarca devam edecek bir iz bırakmıştır. Eserdeki olaylara kaynaklık eden bir diğer unsur ise ideolojidir. 1980 öncesi sağ ve sol gruplarının çatışmasının temelinde bu olgu vardır. Komünizm ve milliyetçilik akımlarının tesirleriyle gelişen çatışmalar neticesinde birçok sosyolojik ve psikolojik hadise cereyan etmiştir.

4.3.3.1.7. Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri

Tarihi romanlar geçmişte belirli bir zaman diliminde olup bitmiş olayların, yaşantıların, belirgin dönemlerin, önemli kişilerin hayat hikâyelerinin, tarihi gerçekliğe bağlı kalınarak, romancı muhayyilesinde zenginleştirilip yeniden üretildiği metindir (Çetin, 2009, s.220).

Yerden Göğe Kadar romanında yazar, 1980’li yıllarda yaşanan sağ- sol çatışmalarını kaleme aldığı, darbe mahkemelerinin bu süreçte karar mekanizmasının nasıl işlediğini ortaya koyduğu için tarihi bir roman özelliği göstermektedir.

4.3.4. Dil ve Üslup

4.3.4.1. Dil

Yazar, romanda kurallı cümleler kurmayı tercih etmiştir. Konuşma dili oluşturmak için yine, karşılıklı konuşmalara yer vermiştir. Bu aynı zamanda romana realist bir hava da katmıştır. Yazarın yöresel ağızlara yer vermediği romanda, atasözü kullanılmamıştır. Argo kelimeleri kullanmayan yazarın romanda ihtilal, şiddet, terör, toplum, terörist gibi kavramları sıkça kullandığı görülmektedir. Yazar bu kelimelerle söz dağları oluşturmuştur.

4.3.4.3. Üslup

Romanda yazarın dramatik bir üslup kullandığı görülmektedir. Romanın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde kaleme aldığı konular acıklı, üzüntü verici, insanlık

onur ve haysiyetinin ayaklar altına alındığı olaylarla okuyucuya sunulmuştur. Romanın sonunda Alper'in idam edilmesi ve Seyfullah'ın ömür boyu sürececek olan kaçak hayatına mahkûm edilmesi romanın dramatik bir üslupla yazıldığını gösteren kanıtlardır. Romanda dramatik üslubu şöyle görebiliriz:

Bismillahirrahmanirrahim. Muhterem babacığım ve anneciğim, kardeşlerim, akrabalarım, komşularım... Yüce Mevlâmız'a yarattıklarının sayısınca hamdolsun ki; bizleri İslam'la şereflendirdi. Onun sevgilisi, âlemlerin efendisi, Muhammed Mustafa'ya ve onun ashabına, onun soyuna, onun ümmetine salât ve selam olsun. Sizlerle son görüşmemizde konuşmaya fırsat olmayan bir borç vardı. Helalleşememiştik. Sizler, ailem, yakınlarım bana haklarınızı helal edin. Benim adıma tanıdıklardan helallik alın.

Kani Hoca gözlüklerini çıkarıp yaşlarını silerken Cevdet Efendi hıçkırıklar içinde ağlıyordu. Düdük Kasım ise kaşık ağzında kalmıştı öylece (Mete, 1993, s.141).

Yukarıdaki bölümde Alper'in idam edilmeden önce yakınlarına yazdığı mektup ve bunu okuyan yakınlarının içinde bulunduğu duygu hali verilmiştir. Satırlarda geçen hıçkırık, hakkını helal etme, gözyaşı kelime ve kelime gruplarıyla yazarın dramatik bir üslup oluşturduğu görülmektedir.

4.5. Çılgın Ardı Çılgık Romanı Tahlili

4.4.1.Anlatıcı

4.4.1.1Anlatıcı Türü

Romanda ‘tanrısal konumlu gözlemci anlatıcı’ kullanıldığını görülmektedir. Yazarın olayların içinde yaşamış, kişilerin yakın arkadaşı olan kişi tarafından olaylar anlatılmıştır.

Genç kız oturup elleriyle yüzünü kapattı. Hiçkirmaya başlamıştı. Bahri yanına yaklaştı. Bir müddet süzdükten sonra yaşarır gibi olan gözlerini kuruladı. Çene kemikleri hareketlenmekteydi. Katılığın arayışı saniyeler sürecekti. Sonra da yere, Kevser’in önüne bağdaş kurarak oturdu. Nişanlısının ellerini tutup yavaşça indirdi (Mete,1989, s.35).

Yazar bu anlatıcı türünde kişilerin ruh dünyalarına, zamanın öncesine, şimdi ve sonrasına değinen soyut bilinç kullanmaktadır. Romanda bu durum şöyle karşımıza çıkmaktadır:

Önder okumaya devam edecekti:

Bana işkence yapanları canavar sayma... Hepimizin hamuru aynı... Düşün, daha önce başkalarına yapılan işkenceler karşısında biz ne yapmıştık?.. Sen, ben?.. Hiç... Ben işkenceye müstahakım. İşkenceye layığım. Bu bir fiyaka mı geliyor sana?.. Emin ol vicdanımın yüzüme tükürdüğü bir gerçektir bu. Canımı yakanlar, kuklalar, kuklaları kullananlar, kullananlara göz yumanlar, bizler gibi birer insandırlar. Tutkuyu öz benliğinde inceleyebilmiş kimseler, iğrenç yollarla hedefine varmak isteyenleri anlayışla karşılamak zorundadırlar. Kısacası, bugün dünün çocuğudur. Hamile kadının doğurmasına şaşmak, en azından bunu olağanüstü bir şey saymak artistik sosyete yaklaşımından başka ne olabilir?.. Öyleyse güçten başka ilacın yok kalbim. Hiçbir yerde hak arama. Dayanıklı olmaya çalış. Bunu öğren. Sadece bunu...’ (Mete, 1989, s.80).

Romanın merkez kişisi olan Bahri’nin iç dünyasında neler meydana geldiğini bu satırlarla kaleme alan yazar, Bahri’nin kendi içinde muhakeme yaparak yaşadığı pişmanlığı ve çıkardığı dersi ortaya koymuştur.

4.4.1.2. Aktarma Yöntemi

Romanda yazar ‘gösterme metoduyla’ olayları aktarmıştır. Diğer romanlarında olduğu gibi bu eserinde de sahneleme tekniğinin varlığı dikkati

çekmektedir. Karşılık konuşmalarla sağlanan sahneleme tekniğinin romanın genelinde kullanıldığı görülmektedir:

Bunlar birkaç saniye içinde Bahri'nin rüyasına yakıştırdığı yorumu dağıtacaktır:

'Hayrola çocuklar.'

Bir ikisi, Bahri'nin hayretine anlam verememiş rolü yapacaktı:

'Bir şey mi oldu abi?'

'Saçmalayın... Nedir bu suratınız?.. Ortanıza bomba düşmüş gibi fırladım demin?..'

'Yoo, bir şey yok ki...' (Mete, 1989, s. 95).

4.4.2.İçerik

4.4.2.1. Konu

Yazar 'Çılgılığın Ardı Çılgılık' romanında genel niteliğine göre evrensel bir konu olan 'şiddet ve işkence' meselesini kaleme almıştır. Romanın genelinde yazar 1980 İhtilalinin hemen öncesi, ihtilal süreci ve sonrasında bireysel olaylardan yola çıkarak genel yargılar çıkarabileceğimiz bir anlatım biçimiyle bu dönemin sağ-sol çatışmalarını, işkencelerde yaşananları ve sonrasında darbenin toplum nezdinde yarattığı etki ve bunun ülkenin gidişatını nasıl etkilediğini konu edinmiştir.

4.4.2.2. İzlek

Romanda idamla yargılanan Bahri ile Kevser'in görüş günlerinde yaptıkları konuşmalardan, Şafak Sezer'in annesine tecavüz ederek kendisinin sahipsiz, tek başına çocuk yurtlarında büyümesine sebep olan Hâkim Hüsamettin Bey'den intikam almaya çalışmasından, 12 Eylül 1980 İhtilali sürecinde yapılan şiddet ve işkencelere toplumun aydın kesimleri de dâhil diğer tüm kesimlerin sessiz kalmasından hareketle 'Ülkedeki şiddet ve terör eylemlerinde sadece olayların içinde yer alan eylemcilerin değil bütün Türk Milletinin sorumlu olduğu' izleğini okuyucuya vermek istemiştir. Romanda yazarın ana örge olarak kullandığı belli kelimeler olduğu görülmektedir. Çokça tekrar edilen 'çılgılık, işkence, katil, cinayet, ölüm, idam, adalet, terör, intikam' sözcükleri bizi izleğe götüren kelimelerdir.

Romanın yazarın bu mesajı vermeye çalıştığı şu şekilde görebilir:

Bunlar kaypak kavramlar Kevser. Ben çok düşündüm... Çok... Haddinden fazla. Aslında seninle en güzel günlerimizi yaşarken ikimiz de katıldık. Birtakım teröristlerin gebermesini istiyorduk. Hatırlıyor musun, bizi sınıfa kapatmışlardı. Bir arkadaşımızın koridordan çılgınlıkları geliyordu. Dişlerim o gün nasıl gıcırdamıştı. Kendimi aç bir timsah kadar vahşi hissetmişim o an.. Hatırla Kevser... O günlerde baban da katil değil miydi?.. O bombayı atan köpekleri gözünü kırpmadan doğrayabileceğini söylememiş miydi? Demekle yapmak farklı şey, biliyorum. Hukuk eğitimi gördük ya biz.. Hıh... Hukuk hocalarımız da katildi. Annen ... O karınca ezmez kadın... Kaç defa, darağacı kurulup üç-beş öğrenci sallandırılrsa bu işlerin halledileceğini haykırması (Mete, 1989, s.34).

Yazar romanda ana izleği desteklemek için yan izleklere başvurmuştur. Şiddetin ve işkencenin yayılmasında ülkedeki adalet mekanizmasını işlememesi görülmektedir. Adalet sisteminin bozulmasıyla toplumda yaşanan kargaşa ve kaos, toplumun kutuplaşmasına ve sevgi dilinin yerini kavga dilinin almasına sebep olmuştur. Yazar bu durumu şöyle kaleme alır:

Adalet, yalnızca adalet, her şeye rağmen adalet mi demişti Hüsamettin Bey?.. Mümkün müydü bu?.. Doyum diyordu Bahri, zihninin ucuna gelen ilk kavramla. Bir hakimin kendi içinde yüzdüreceği engin güven hissini bu kavramla anlamak, ona bir intikam lezzeti mi veriyordu? Yoksa hakimin içinde şüphe kırıntıları kaldığını sezmemekle yeni bir ümit yakalayacağını mı düşünüyordu? (Mete, 1989, s.19).

Adalet mekanizmasının taraflı, ön yargılı bir şekilde karar almasında, bu kararı veren kişilerin bilinçaltında yatan farklı duyguları tatmin etmek amacından kaynaklandığı belirtilmiştir. Yazarın böylelikle şiddet geleneğinin kaynağına indiği görülmektedir.

Toplumun bu hale gelinceye kadar insanımızın bu meseleye kayıtsız kalması, milli dilin bırakılarak yabancı dile olan özentinin anlaşma sistemini ve milli kültürü bozması toplum genelinde şiddeti ve terörü tırmandırmıştır. Bu durum romanda şu şekilde geçmektedir:

Efendim babama göre, batılılaşma, basit bir Amerikanlaşma hevesi... Özelliği olmayan toplumların hedefi olabilir bu. Ona göre bizim çocuklarımız Anglo- Sakson olacak. Türkiye’de Türkçe 5. Sınıf lisan haline geldi diyor (Mete, 1989, s.124).

Yazar’a göre ailede başlayan şiddet ve kötü muamele küçük yaşlarda bireylerin psikolojisini olumsuz etkilemekte ve yarının büyükleri olarak çocukların gelecekte bir şiddet toplumu oluşturmasına zemin hazırlamaktadır. Romanın merkez

kişisi olan Bahri küçük yaşta ailesinden şiddet görmüştür. Bu şiddet eğitim hayatıyla birlikte hücrede yaşadığı işkenceyle doruk noktasına çıkmıştır:

Babasının kendisini ahıra hapsettiği gece içtiği andı hatırlıyor ve yüreğini korkunç bir mantık cenderesine aldığı düşünüyordu... Anlayamadığı herhangi bir şey karşısında korkunç bir hiçlik eğilimine kapılmaktaydı... Oysa hiçliğin anlamsızlığından emindi. İnanış ve davranışlarına temel olan felsefenin özü buradaydı (Mete, 1989, s.55).

Bahri küçük yaşta gördüğü kötü muameleler yüzünden değersiz bir insan olduğu düşüncesine kapılmıştır. İçindeki bu düşünce onun tüm yaşamına etki edecek cinsinden etkilidir.

Ayrıca toplumun geleneklerinde var olan katı, hoşgörüsüz, cinsiyet ayrımının müthiş bir seks eğitimine dönüştüğünü belirten yazar mahremiyet kültürünün nasıl bir seks esrarına döndüğünü okuyucuya bildirmiştir. Toplum çürümüş bir toplum olarak yaşamaya çalışmaktadır. Kevser üzerinden verilen bu mesaj romanda şöyle kaleme alınmıştır:

Kevser, birdenbire vücudunu ve iç çamaşırlarını düşünmeye ağırlık verecekti. Kendini soydu zihninde... Saflık ve gizliliğinden haz duyarak, bir dergide tesadüfen okuduğu fetişçi erkek saplantılarını hatırladı. O zaman saçma bulduğu, kaba saydığı bu tür şehvetin bir şiiri olması gerektiğine şimdi inanmaya başlayacaktı. İç çamaşırlarını hizmetçi kızıdan bile sakınmasına şimdi anlam verebiliyordu. Taa çocukluğundan beri şartlandırıldığı o katı ve hoşgörüsüz cinsiyet ayrımının müthiş bir seks eğitimi olduğunu düşündü. Erkek bebekleri uluorta bezleyen annelerin, kız bebeklerini bezlerken kapıldıkları iffet telaşını hatırladı. Buradan başlayan ve milyonlarca defa tekrarlanmış uyarılarla gelişen bir mahremiyet kültürünün zengin bir seks esrarı doğurduğunu, engin bir şehvete acıktırma tekniği geliştirdiğini fark ederek ürperdi (Mete, 1989, s.50-51).

Yine eserde ise Kerim bir grup militan tarafından sokakta sorgusuz sualsiz görüşlerinden dolayı vurularak öldürülmüştür. Burada ideoloji uğruna insan öldürmenin ne kadar kolay ve sıradan bir olay olduğu izleği verildiği söylenebilir.

Yine eserde dava adamlığının sabır, düşünce ve fedakârlık gerektiren çileli bir süreç olduğuna değinen yazarın Bahri'nin yaşadıklarıyla bu mesajını somutlaştırmaya çalışmıştır. Romanda yazar, şu satırlarda dava adamlığı ruhunun kaynağına inmeye çalışmıştır:

Hiçbir zaman muhteşemden başkasını hayal etmedim ruhcağızım... İşte senin; başka bir tutku ile bağdaşabilir sandığın –ve tabii bence yanıldığın- devlet çilesi burada. Bu üstün çileyi bütün girinti ve çıkıntıları ile kavramak için o cins Prusyalının dediği gibi insanın

kendini, devletin, doğum mucizesiyle tayin edilmiş birinci hizmetlisi olarak görmeye çalışması gerekir. Tek başına bir hiç olduğunu unutmadan kendini her şeyden sorumlu tutabilecek kişiliklere yakışan bir inanç... Bu inanca sahip insanda hayal ve gerçek bir tek meyvedir. Hayal o meyvenin haz lezzeti, gerçek de vitamini Kevser... Onu zevkini geliştiren bu hayal faktörü, asıl enerjiyi sağlayan gerçeği katılıktan kurtarıp şiirleştirir. Onlar peygamber mirasçılardır... Despotlar ise aynı davayı benlerinin etrafında örnek isteyen sahte peygamberler... Bu tipin peygamber mirasçısından farkı; sınırsız sorumluluk ama sınırlı yetki vardır. Despot kendini kader bilir, beriki kaderini kendisi. Despot en tepede değilse bir hiç... Ama beriki yerde bir şeydir. Despot kanal aşırabilir, beriki de ... Ama despot bir mancıktır, beriki ise bir köprü. Her ikisi de kitleler üstüdür. Ne var ki despot bir muhteşem seromoniden ibarettir... Peygamber ise muhteşem hayatın ta kendisi... (Mete, 1989, s.93).

Yine romanın başka bir yerinde Bahri'nin Kevser için yazdığı satırlara bakarak dava adamlığı hakkında söyledikleri şunlardır:

Geriye doğru asla kırılmayan bir irade, sabrın her şeye gebe olan limanlarında miskinlik veya sefihlik yerine, yelkenlerini şişirecek rüzgârın tohumunu yüreğine ekebilmelidir. Zaman zaman trajik çaresizlik karşısında ne yapacak peki? Üstün seyirciliğin, icabında en güçlü iktidarlar kadar büyük bir kudret olduğunu kendisine ispatlayacak. Ruhundaki büyük hesaplaşmalardan sonra ispatlayacak... İnsan Kevser, taşıdığı iddianın bütün ayrıntılarına, bu ayrıntıların merkezden uzaklaştıkça kavuşacakları sayısız dal ve budakların seyrine, zihninde hâkim olabilmeli... Aşksa aşk, dava ise dava... Allah'ın halifeliği denen misyonun, insana hiç ile hep arasındaki en hassas noktada, dev bir külfet yüklediğini bilmeli. Geçmişin ve geleceğin bütün külfetini yüklediğini bile bile öz kaderine derin bir güven duymalı... Zaferle cilveleşebildiği kadar faciayla da cilveleşebilmeli. Bu, kişinin kendisini her şeyden sorumlu hissetmesine engel değildir... Onların zati eşyaları bile kendilerine ait değildir. Hatta öz organları bile birer ulu emanettir. Emanet olarak kullandıkları, küçücük ama kutsal aletler... (Mete, 1989, s.131).

Romanın merkez kişisi Bahri'nin ağzından kaleme alınan bu satırlarda cezaevinde Bahri'nin yoğun bir düşünme sürecine girdiği görülmektedir. Etrafında aksak giden her kötü olayın sorumluluğunu hisseden Bahri için dava adamlığına soyunmuş kişinin bu dünyaya gönderiliş amacı farklıdır. Dava adamının örnek alacağı insan peygamberdir. Yaptığı iyi işler onun nefisini okşamamalıdır. Dava adamı kendini 'zaferle değil, seferle sorumlu hisseden' kişidir. Taşıdığı bu can ona verilmiş sadece bir emanettir. Dava adamı taşıdığı bu canı yaptıkları kutsal hale getirir.

4.4.2.3. Tez

Çılgılığın Ardı Çılgılık eserinde Ömer Lütfi Mete'nin romanda dolaylı bir tezi savunduğunu söyleyebiliriz. Yazara göre 1980 darbesi Türkiye'yi 'Küçük Amerika' yapmanın son evresidir. Memlekette idealleri uğruna savaşıyor, bu uğurda canları dahi veren gençlerin şiddet, işkence ve idamlarla adeta katliama uğraması, 1980'den sonra bilinçli olarak pornonun gençler üzerinde tesirli olması için psikolojik bir savaş açılması, Türkçe'nin beşinci bir lisana getirilmesi, aydın kesimin çocuklarının eğitimi için Amerika'yı tercih etmesi ve ikinci vatandaşlık olarak bu ülkeyi tercih etmeleri, toplumda yaratılan güvensizlik ve korku kültürünün bir Amerikan toplum projesi olduğu okuyucuya dolaylı bir şekilde kişiler ve konuşmaları üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Yazarın bu tezini şu satırlarda görmek mümkündür:

Önder biraz karikatürize ediyor. Ama emin olun bu duygularımın en ufak bir zorlama yok. Benim torunum olursa, eminim ki bana değil, benim yaşıtım olan herhangi bir Amerikalıya daha çok benzeyecek. O gün diyelim ülkemiz bağlantısız oldu. Yani bağlantısız büyük bir güç oldu. Ne fark eder ki?.. Bana göre bu, filmin orijinalini seyretmek yerine kötü bir taklidini seyretmektir. Yarınki Türkiye'de yaşamak yani. Mesele şu ki, kaçınılmaz bir şekilde Amerikanlaşacağız, toplum olarak oraya doğru gideceğiz (Mete, 1989, s.124).

Yine romanın başka bölümünde bu tezi destekleyen şu ifadeler bulunmaktadır:

İhtilal sonrası gelen ders yılında orta ve yüksek öğrenim nesli tam bir aşk patlaması ile karşı karşıyaydı. 4 yıl süren anarşi döneminde öğrenci gençliğin yüreğinde ölüm korkusu ve idealizmle rekabet eden cinsellik, altın günlerini yaşamaya başlamıştı. Şimdi platonik olanından en ucuz şehvet açlığına dayanan türüne kadar bütün tonlarıyla aşk yarışlarına sahne oluyordu okullar (Mete, 1989, s.175).

Darbe sonrası idealizmden yoksun insan nesli türemeye başlamıştır. Bu nesil yaşam zevklerini ön planda tutan eğlenceye düşkün bir kuşaktır. Yazara göre bu durum kasıtlı olarak yapılmaktadır. Amaç ise Türkiye'de Amerika'nın istediği insan tipini yetiştirmektir.

4.4.2.4. Zaman

Yazar Çılgılığın Ardı Çılgılık romanında zaman olarak vaka zamanı olarak adlandırdığımız öykü zamanını kullanmıştır. 1980 İhtilali'nde ülkenin içinde bulunduğu durumu ve bunun 1982 yılın kadar devam eden süreçte neler yaşandığını

genişletme yöntemini kullanarak ele aldığımızı söyleyebiliriz. Genişletme tekniğinde yazar, nesnel zamana paralel olarak gelişmekte olan olayları bazı olgu ve kişilerin uyandırdığı çağrışımlarla, hatırlatmalarla, iç konuşmalarla geri dönerek ve ileri giderek anlattığı bir zaman tekniğidir (Çetin, 2009, s.13).

4.4.2.5. Mekân

4.4.2.5. 1.Somut Mekân

4.4.2.5.1.1. Açık Mekân

Çığlığın Ardı Çığlık eserinde Marmara Denizi, Kerim'in vurulduğu sokak, Hüsamettin Bey'in kaçırıldığı sokak, Ataköy Plajı ve Şişli Cami'sinin olayların geçtiği açık mekânlardır.

4.4.2.5.1.2. Kapalı Mekân

Romanda Bahri, Mustafa, Ercan gibi siyasi suçluların çeşitli şekillerde işkenceye tabi tutuldukları işkence odaları, işkenceden sonra Bahri, Mustafa, Ercan, Necip, Yakup ve Yahya'nın kapatıldığı koğuş olan Trenli Koğuşu, Bahri'nin davasının görüldüğü mahkeme salonu, Bahri'nin Hüsamettin Bey'in kaçırılışı olayından sorgulandığı savcının odası cezaevindeki kapalı mekânlardır. Sabit Bey'in ailesiyle birlikte yaşadığı villa, Hüsamettin Bey'in yaşadığı ev, solcu militanların Hüsamettin Bey'i kaçırdıktan sonraki sakladıkları kulübe, Bahri'nin yakın arkadaşı olan Nedim'in evi, yazar ile Önder'in baş başa kaldıkları ve konuştukları Önder'in arabası, yazarın darbeden sonra nişanlanıp Kısıklı'da kiraladığı ev, yazarın Karamürsel'deki öğretmen arkadaşının evi, Bahri'nin annesinin yaşadığı ve Kevser'in sıkça ziyaret ettiği ev, roman kişilerinin ailesiyle birlikte yaşadığı kapalı mekânlardır. Cezmi Bey'in bakanlık yaparken kullandığı bakan odası, Bahri'nin kardeşi Kadri'nin Osmanbey'deki ofisi çalışma mekânı olarak seçilen kapalı mekânlardır. Yazarın çalıştığı gazetenin kokteyl verdiği salon, , Kerim, yazar ve arkadaşlarının mensubu oldukları Aksaray'daki dernek salonu, Önder ile Berna'nın evlendikten sonra kaldıkları ve aynı zamana boşanmaya karar verdikleri otel kişilerarası iletişim yoğun yaşandığı kapalı mekânlardır.

4.4.2.6. Kişiler

4.4.2.6.1. Bahri

Romanın merkezi kişisidir. 1980 İhtilalin’de hapse atılmış, sağ görüşlü bir militandır. Çeşitli şekillerde işkencelere tabi tutulmak suretiyle işlemediği suçları kabul etmeye zorlanmıştır. Cinayetten yargılanmaktadır. Sevdiği kız Kevser’dir. Kevser dahi Bahri’nin cinayeti işleyip işlenmediğinden emin değildir. Bahri’ye göre kendisini savaş ortamında bulan kişi için vuruşma hukuku geçerlidir. İdamla yargılanmaktadır. Yaşama sevincini kaybetmiş bir insan olarak kendini ve içinde yaşadığı toplumu, olayları derinden analiz etmeye başlamıştır. Bahri, kırsal kesimden gelmiş bir Anadolu çocuğudur. Şehre gelmesiyle değişen hayatı, kendisini sağ- sol çatışmalarının içinde bulmasıyla tamamen değişmiştir. Romanda akıbetinin nasıl olduğu konusunda belirsizlik vardır. Bu yüzden yakınlarının ne öldüğü ne de yaşadığı hakkında bilgisi olmadıkları için endişeli bir bekleyişleri vardır.

4.4.2.6.2. Kevser

Romandaki psikolojik tiplerden biridir. Bahri’nin sevdiği kızdır. Onunla nişanlıdır. Babası Sabit Bey, Bahri’nin cinayet işlediğinden emin olsa da Kevser buna inanmamaktadır. Bahri’nin idamdan kurtulması için elinden gelen çabayı göstermektedir. Avukat Selçuk’la beraber davanın seyrini değiştirmek için dosyada bir boşluk bulmaya çalışır. Fakat gayretleri boşa gider. Sonunda Bahri idama mahkûm olur. Bahri’ye âşıktır. Bu aşk öyle bir bağlılık yaratmıştır ki sonunda onunla evlenmeye karar verir. Bahri hapisaneyken Bahri’ye evlenme teklifi yapar. Resmi olmasa da kendini, Bahri’nin eşi olarak kabul eder. Kevser, hukuk fakültesinde eğitim görmektedir. Aldığı eğitim ve yaşadıkları hayatta pek çok şeyi sorgular olmasını sağlamıştır. Mücadeleci ve sabırlı bir insandır.

4.4.2.6.3. Kerim

Romandaki psikolojik tiplerdendir. Bahri’nin en yakın arkadaşıdır fakat Bahri hapse girince araları biraz açılmıştır. Kerim, kendisinin özgür, dava arkadaşı Bahri’nin içerde tutsak bir şekilde yaşamasından duyduğu utanç yüzünden Bahri’yi ziyarete gidemez. Bir gece evine giderken evinin yakınlarındaki sokakta bir grup militanın yazı yazarken kendisini fark etmesi üzerine vurularak öldürülür. Cenaze merasimi adeta siyasi bir gösteriye dönüşmüştür.

4.4.2.6.4. Zeynep Şahin

Romandaki sosyal tiplerden birisidir. Bahri'nin annesidir. Oğlunun idamla yargılanmasını haksız bulur ve onun için çok üzülür. Bu yüzden acısı büyüktür. Zeynep Hanım yine de olup bitenler karşısında umudunu korumakta ve dirençli olmaya çalışmaktadır.

4.4.2.6.5. Kadri

Romandaki psikolojik tiplerden biridir. Bahri'nin kardeşidir. Eskiden Bahri ile paralel düşüncelere sahip olsa da bir zaman sonra kendisinde farklılıklar olur ve tamamen zıt bir dünya görüşüne sahip olur. Abisinden nefret etmektedir. Doktordur. Osmanbey'deki özel yerinde çalışmaktadır. Kadri geçmiş yaşantısının izlerinden kurtulmaya çalışan birisidir.

4.4.2.6.6. Hüsametdin Bey

Romandaki sosyal tiplerden birisidir. Bahri'ye idam kararı veren hâkimdir. Görevi itibariyle 'bürokratik bir tip'tir. İlk görev yeri Ardahan'da evinde hizmetçilik yapan dul bir kadın ve bu kadının kızına tecavüz etmiştir. Bu tecavüz olayından ismini ve kendisini sonradan öğreneceği bir oğlu dünyaya gelmiştir. Fakat bu tecavüz olayı nasılsa kapatılmış ve hiçbir ceza almamıştır. Haftalık olarak gittiği bir kulübü vardır. Kalp rahatsızlığı olan birisidir. Oğlu olduğunu sonradan öğreneceği Şafak Kader'in başını çektiği bir grup militan tarafından kaçırılıp halk mahkemesinde yargılanır. Yargılanırken kalp krizi geçirerek ölür.

4.4.2.6.7. Şafak Kader

Romandaki sosyal tiplerden biridir. Dünya görüşü itibariyle 'anarşist bir tip'tir. Sol grupların lideri konumundadır. Çocuk yetiştirme yurtlarında büyümüştür. Hukuk fakültesinde okumaktadır. Hâkim Hüsametdin Bey'i kaçırmak için sorgular. Yargılama sırasında kalp krizi geçiren Hâkim Hüsametdin Bey'den tecavüz ettiği annesinin intikamını almıştır.

4.4.2.6.8. Önder

Romandaki sosyal tiplerden biridir. Önder iyi eğitim görmüş zengin bir ailenin çocuğudur. Kevser'in abisidir. Amerika'da eğitim görmektedir. Babasının ısrarı ile Berna ile evlenir fakat Berna ile kısa bir süre sonra boşanır.

4.4.2.6.9. Sabri Bey

Romandaki sosyal tiplerden biridir. Romanda Türkiye'deki zengin ve eğitimli sosyal tabakayı temsil eder. Kevser ile Önder'in babasıdır. Zengin ve çevresi geniş bir insandır. Türkiye'deki yolsuzluk ve rüşvet, terör olayları kendisini canından bezdirmiştir. İşleri de kötü gitmeye başlayınca Amerika'ya gitmeye karar verir.

4.4.2.6.10. Cezmi Bey

Romandaki sosyal tiplerdendir. Romanda bakanlık yapmaktadır. Dolayısıyla romandaki bürokratik tiptir. Çıkarını ve mevkisini düşünen bir tiptir. Türkiye'de Başbakanla arasını iyi tutmaya çalışmaktadır. Sabit Bey ile yakın arkadaştır. Cezmi Bey, ailesine düşkün birisi değildir. Karısını sekreteri ile aldatmaktadır. Kızı Berna ile anlaşamayan bir babadır.

4.4.2.6.11. Meryem Hanım

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Sabit Bey'in eşidir. Ev hanımıdır. Giyinmesine büyük özen gösterir. Modayı yakından takip eden bir tiptir.

4.4.2.6.12. Ercan, Mustafa, Yahya ve Yakup

Romandaki sosyal tiplerdir. Bahri ile birlikte Trenli koğuşu adını verdikleri bölümde kalmaktadırlar. Siyasi olaylardan içeri alınmış kişilerdir. Bu yönleriyle anarşist tiplerdir. Hepsi işkence görmüştür. Alçak gönüllü ve birbirlerine bağlı insanlardır.

4.4.2.6.13. Aydın, Orhan ve Mehmet Zeki

Romandaki sosyal tiplerdendirler. Şafak Kader'in liderliğinde Hâkim Hüsamettin Bey'i kaçıran grubu oluştururlar. Sol görüşlüdürler. Dolayısıyla ideolojik tip grubuna girmektedirler.

4.4.2.6.14. Berna

Romandaki nihilist tiptir. Cezmi Bey'in kızıdır. Önder'le evlenmeden önce başka birisiyle beraber olmuş fakat bunu Önder'den gizlemiştir. Bir süre sonra gerçek ortaya çıkınca boşanmak zorunda kalmıştır. Berna iyi bir aile ortamında yetişmemiştir. Babası Cezmi Bey'in eşiyle arasındaki anlaşmazlıklar Berna'yı olumsuz etkilemiştir. Düzenli bir hayatı yoktur. İçinde kin ve nefret duygusu fazladır.

4.4.2.6.15. Savcı

Romadaki yardımcı kişilerdendir. Bahri'yi Hüsamettin Kaçırılması olayından sorguya çeken kişidir.

4.4.2.6.16. Bekçi

Romadaki yardımcı kişilerdendir. Bir grup militan tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür.

4.4.2.6.17. İşkenceciler

Romadaki psikolojik tiplerdir. Kim oldukları belli değildir. Farklı ve çok sayıda insana işkence yapmış, zalim tiplerdir. Romanda mahkûmlara filistin askısına asma, aç bırakma, küfür, şiddet, mahkûmların aile üyelerinin namusuna dil uzatma gibi farklı işkence tekniklerini uygulayan kişilerdir.

4.4.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri

4.4.3.1. Kurgulama Tekniği

4.4.3.1.1. Romanın Adı

Çığlığın ardı Çığlık romanında ise Türkiye'deki belli bir döneme ait işkence gerçeğine dikkat çekmek amacıyla bu şekilde bir başlık seçilmiştir. Romanda Trenli Koğuşu'ndaki mahkûmların işkence yapılırken duyulan çığlıkları, feryatları diğer mahkûmları psikolojik olarak etkilemektedir. 'Çığlık' kelimesi romanın ilk bölümünde en çok tekrarlanan kelimedir. Dolayısıyla aynı zamanda romadaki ana örgedir. Romanın adına da bu yönüyle kaynaklık etmektedir.

4.4.3.1.2. Olay Örgüsü

Yazar Çığlığın Ardı Çığlık romanında 'baştan başlatma tekniğini' kullanmıştır. Roman yazarın, cezaevinde Trenli Koğuş olarak adlandırılan kısımdaki Bahri, Mustafa, Ercan, Yavuz tiplerini okuyucuya tanıtmaya başlar. Bu tanıma sırasında ise cezaevindeki işkence odalarından gelen çığlık seslerine dikkat çekilir. Bu koğuşun adının niçin Trenli Koğuş olarak adlandırıldığının açıklaması yapılmıştır. Hapishanenin altından geçmekte olan tren yolu ve trenin sefer zamanı buradan geçerken koğuştakilerde bıraktığı etkiden dolayı burası Trenli Koğuş olarak

adlandırılmıştır. Mahkûmlardan Yahya'nın her seferde okuduğu mısralar da bu adla anılmasına katkı sağlamıştır. Bir diğer nedeni de Koğuşta yatmakta olan mahkûmlardan Sırrı'nın ablası altı ay önce trenin altında kalarak can vermesidir. Koğuştakilerin çoğu işkencenin ağır izlerini bedenlerinde ve ruhlarında ağır bir şekilde hissetmektedir. Her duydukları çılgınlıkta bir başkasının yaşadığı acıyı anlamakta zorluk çekmemektedirler. Yazar koğuştaki insanların birbirine çok saygılı davrandıklarına vurgu yaparken olayın kahramanı olan Bahri'nin idamla yargılandığını açıklar. Koğuştaki kişiler içinde işkenceden en çok etkilenenlerden birisi de Mustafa'dır. İşkenceye her götürülüşünde yeni bir işkence metodu uygulanacağı korkusunu yaşadığını belirten Mustafa, bir yandan da daha önceki gördüğü işkenceden daha kötüsü olamaz düşünceleri arasında çelişki yaşadığını ifade eder. Kaldıkları cezaevi işkence konusunda Türkiye'deki sayılı cezaevlerindedir. Birkaç gün sonra Bahri hâkim karşısına çıkarılır. İdam kararı verilen Bahri için annesi Zeynep Hanım ve nişanlısı Kevser çok üzülürler.

Romanın ikinci bölümünde ise Bahri'nin nişanlısı Kevser'in yalnızlığına ve güzelliğinden dolayı maruz kaldığı sözlü tacizlere değinilerek bir giriş yapılır. Bahri'nin annesi Zeynep Hanım oğlunu görmek için hapishaneye gelir. İdam kararı Zeynep Hanım'da her ne kadar yıkıcı bir etki yapsa da içinde oğlunun kurtulacağına dair küçük de olsa bir ümit besler. Kevser'in babası Sabit Bey ise Bahri'nin cinayet işlediğine kesin olarak inanmaktadır. Kevser'in nefis-i müdafaa olarak kabul ettiğini bir saçmalık olarak nitelendirir.

Romanın üçüncü bölümünde ise Hüsamettin Bey, başını Şahin Kader'in çektiği bir grup militan tarafından kaçırılır. Büyük bir ustalıkla yapılan kaçırma eyleminin altından kimileri bir takas mı olacak düşüncesini taşısa da işin aslı Hüsamettin Bey'in Şahin Kader'in arkadaşlarının kurduğu mahkemede yargılanması sırasında ortaya çıkar. Devlet görevlileri, Hüsamettin Bey'in kaçırılmasında şüpheli olarak ilk Bahri'yi görür. Fakat Bahri'nin sorgulanması anında gelen bir telefon bütün gerçekleri değiştirir. Kevser görüşme gününde cezaevine gelerek Bahri'ye kendisiyle evlenmek istediğini belirtir. Bahri, Kevser'e âşıktır fakat Kevser'in idam kararı verilmiş olan birisiyle hayatını birleştirerek geri kalan hayatını mutsuz bir şekilde yaşamasına gönlü razı değildir. Bu arada kurulan halk mahkemesinde Hüsamettin Bey'in yargılanması yapılmaktadır. Şafak Kader, Hüsamettin Bey'e otuz yıl önce ilk görev yeri olan Ardahan'da dul bir kadını ve kızını yanına alıp onlara

tecavüz ettiğini hatırlatınca Hâkim Hüsametdin Bey'in kalbi rahatsızlanır. Kendisinin tecavüz ettiği kızın oğlu olduğunu belirten Şafak Kader, bir polis karakolunun kapısına bırakılmasıyla başlayan yalnızlık serüvenin çocuk yurtlarında gördüğü tacizlerle devam eden kısmını anlatırken Hâkim Hüsametdin Bey'in bedeni bitkin düşer ve ölür.

Romanın dördüncü bölümünde Kevser'in abisi Önder Amerika'dan gelir. Önder eğitimi için bulunduğu Amerika'dan gelişinde Kevser'i çok bitkin ve mutsuz görür. Ona yardımcı olabilmek için Bahri'nin dosyasını ve Kevser'in Bahri'yle yaptığı görüşmelerde gizli olarak kaydettiği ses kayıtlarını dinleyerek dosyada bir boşluk aramaya başlar. Önder'in Türkiye'de yaşadığı bir başka şaşırtıcı olay ise babasının Amerika'ya yerleşme kararıdır. Sabit Bey Türkiye'deki yolsuzluk ve kanunsuzluktan çok şikâyetçidir. Şirketinin iflas noktasına geldiği şu günlerde bu kararı almasının bir sebebi de Türkiye'nin son yıllarda adeta küçük bir Amerika olmaya başlamasıdır. Türkçe'nin beşinci lisan haline geldiği ülkede en güzeli Türkiye'de Amerikalı olmak yerine bu işi hızlandırarak Amerika'ya yerleşmek ve orada bu değişimi özünde yaşamaktır. Bu bölümde Bahri'nin en yakın arkadaşı Kerim, gece yaptıkları bir toplantıdan dönerken sokakta karşıt görüşlü bir grup tarafından vurularak öldürülür. Cenazesi büyük bir kalabalıkla memleketine götürülür. Kerim, Kevser ve Bahri İhtilaldan önce yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen dostlardır. Kerim, Kevser'e duygusal olarak bir yakınlık hissettiyse de, Kevser'den hoşlandığını ilk dile getirenin Bahri olması ve Kevser'in de buna karşılık vermesinin ardından bu duygusunu bastırır. Bu arada Önder, doktorluk yapan Bahri'nin kardeşi Kadri'nin ofisine gider. Eskiden çok sıkı arkadaş olan Önder ve Kadri arasındaki bu dostluk, Kadri'nin kendisini soyutlaması ve bambaşka bir dünya görüşü geliştirmesiyle bozular.

Yazar romanın beşinci bölümünde ise darbeden sonra ülkenin içine düştüğü durum özetlenmeye çalışır. Yeni kuşak gençlikte büyük bir aşk patlaması yaşanırken, toplumda aydın geçinen çevrelerin işkence ve mahkeme kararlarına sessiz kalışlarını bir onursuzluk olarak niteler. Darbeden sonra cinselliğin gençliğin yüreğindeki idealizmin yerini doldurduğu belirtir. İhtilalin ardından sağ ve sol gruplar içinde de büyük bir çözülme yaşandığına değinir. Eski inanmışlıklar ve dava için yapılanlar çocuksu bir davranış olarak basite indirgenir. Toplum güçlünün yanındadır. Tutuklananlar, işkence görenler ve idam edilenler suçludur, ihtilal ülkeye huzur

getirmiştir düşüncesi ülkeye hâkim olmuştur. Bu değerlendirmelerin ardından Bahri'nin cezaevinden firar ettiği haberi verilir. Bunu bir anlam veremeyen Kevser ve Zeynep Hanım onun işkence sırasında öldürülüp böyle yalanla olayın ört bas edilmeye çalışıldığından şüphelenir. Roman bu şekilde son bulur.

4.4.3.1.3. Olay Bütünlüğü

Çılgılığın Ardı Çılgılık romanında Trenli koğuşundakilerin işkenceden geçirilmesiyle başlayan olaylar zinciri Bahri'nin idam kararının onaylanarak infazının gerçekleşmesine az bir zaman kalan firar ettiği haberiyle son bulur. Dolayısıyla olaylar organik bir bütünlük şeklinde verilerek bütünlük sağlanmıştır.

4.4.3.1.4. Gerilim Unsurları

4.4.3.1.4.1. Çatışma

4.4.3.1.4.1.1. İç Çatışma

Romanda iç çatışma unsurları oldukça fazladır. Romanın merkez kişisi Bahri'nin Trenli Koğuşunda geçirdiği mahkûmluk sürecinde bir yandan Kevser'e duyduğu aşk duygusunun yanında diğer yanda onu kendinden uzaklaştırmak için gösterdiği tavır ve davranışlar yaşadığı iç çatışmayı göstermektedir. Yine Bahri'nin cezaevi günlerinde hayattan umudunu kesmiş, bezgin bir hal içendeyken Kevser'in evlenme teklifini kabul etmesi yaşadığı bir diğer iç çatışmadır.

Eserde Kevser, umut ile umutsuzluk arasında gidip gelen ruh haliyle iç çatışma yaşayan bir diğer kişidir. Bahri'yi kurtarmak adına giriştiği hukuk mücadelesi sırasında bir yandan umutlu bir hal alırken diğer yandan olayın kötü boyutlarını düşünerek kahrolmaktadır. Bahri'nin firar ettiği haberini almasından sonra zihnini kurcalayan 'Acaba öldürül mü?' sorusu yaşadığı iç çatışmaya örnek gösterilebilir.

Kerim'in arkadaşı Bahri cezaevindeyken kendisinin dışarıda hür bir şekilde gezmesini kabul edemeyişi ve sırf bu yüzden Bahri'nin karşısına çıkacak cesareti kendinde görememesi yaşadığı iç çatışmaya örnek gösterilebilir.

Bahri'nin kardeşi Kadri'nin geçmiş yaşantısını reddederek bambaşka bir sosyal ortam arasında kimlik aramaya çalışması yaşadığı kimlik çatışmasına örnek verilebilir.

4.4.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma

Kevser'in babasının kızının nişanlısı Bahri'ye karşı duyduğu ön yargı kişilerarası sosyal çatışmaya örnek verilebilir. Her fırsatta Bahri'nin katil olduğunu iddia etmesi, Bahri'nin savunduğu fikirlerle ters düşmesi ve farklı bir sosyal tabakadan gelmelerinin neticesidir.

Eserde Kadri'nin doktor olduktan Nişantaşı Osmanbey'de ofis açarak eski yaşantısı ve görüşlerini bir kenara itip farklı bir kimlik edinmeye çalışması sınıflar arası çatışmaya dâhil edilebilir.

Eserde Şafak Kader'in kendi yöntemleriyle Hâkim Hüsamettin Bey'den yaptıklarının hesabını sorması ortada bir adaletsizlik olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla hukuk düzeni ile hukuksuzluğun bir çatışması olduğu söylenebilir.

Sağ ve sol gruplar arasında yaşananlar ideolojik çatışmaya örnek gösterilebilir.

Kevser'in ağabeyi Önder'in babasının baskısı üzerine Meryem ile evlenip kısa bir süre sonra boşanması kişilerarası sosyal çatışmaya örnek verilebilir.

4.4.3.4.2. Düğümler

4.4.4.2.1. Ana Düğümler

Çılgının Ardı Çılgılık eserinde ana düğüm Kevser ile Bahri'nin bir araya gelip gelmeyeceğinde düğümlenmiştir. Kevser Bahri'yi idam edilmekten kurtarmak için çok çabalar fakat bu çabalar sonuçsuz kalır. Bahri'nin idam edilmeden önce hakkında çıkan firar iddiaları sonunun ne olduğu konusunda okuyucunun zihninde karanlık bir yer olarak kalmıştır.

4.4.4.2.2. Ara düğüm

Eserde Kevser'in evlenme teklifine Bahri'nin nasıl bir tepki vereceği, Hâkim Hüsamettin Bey'in akıbetinin ne olacağı, Bahri'nin yapılan işkencelerden sağ olarak kurtulup kurtulamayacağı romanın ara düğümleridir.

4.4.4.5. Son

Çılgın Ardı Çılgık eserinde yazar romanı şaşırtıcı bir sonla bitirmiştir. Bahri'nin idamı kesinleşmişken birden hakkında çıkan firar ettiği iddiaları okuyucunun beklemediği bir sondur. Bu tür sonlarda roman hiç tahmin edilemeyecek ve çok şaşılacak bir sonla biter (Çetin, 2009).

4.4.4.6. Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği

Eserde olayların ana kaynağı 'şiddet ve işkence'dir. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin ardından cezaevlerinde işkence odalarında yaşananların ve darbe mahkemelerinin verdiği kararlarla idama ve uzun yıllar hapse mahkûm edilen insanlar adeta bir kıyıma tabi tutulmuşlardır.

4.4.4.7. Gerçekliğe Bağlı Kurgu Türleri

Eserde Bahri ve yakın çevresinin 1980 Askeri Darbesi'nin yaşandığı süreçte yaşadıkları kaleme alınmıştır. Eser bu yönüyle yaşamsal öykü romanına girmektedir.

4.4.5. Dil ve Üslup

4.4.5.1. Dil

Romanda diğer üç romanda olduğu gibi karşılıklı konuşmalara yer verildiği görülmektedir. Bu şekilde romana realist bir görünüm kazandıran yazar, aynı zamanda kişileri ve olayları okuyucuya daha doğru anlatma amacı güttüğü görülmektedir. Romanda atasözlerine ve yöresel ağızlara yer verilmemiştir. Yazarın kurallı cümleler kurduğu görülmektedir. Yazar, Bahri ile Kevser'in konuşmalarında 'ruhcağızım' gibi samimi hitap cümleleri kullanmıştır. Eserde yazarın çılgık, şiddet, işkence, terör, idam kelimeleriyle söz dağları oluşturduğu görülmektedir.

4.4.5.2. Üslup

Romanda dramatik bir üslup şekli kullanıldığı görülmektedir. Yazar, ele aldığı konularda hüznün, ayrılık, haksızlık, umutsuzluk, kavga, şiddet, işkence ve terör kavramlarını kaleme almıştır. Dolayısıyla bu da romanı dramatik bir çerçeveye içine almıştır. Romandan hareketle bunu görmek mümkündür:

Genç kız oturup elleriyle yüzünü kapattı. Hıçkırılmaya başlamıştı. Bahri yanına yaklaştı. Bir müddet süzdükten sonra yaşarır gibi olan gözlerini kuruladı. Çene kemikleri hareketlenmekteydi. Katılığın arayışı saniyeler sürecekti. Sonra da yere, Kevser'in önüne bağdaş kurarak oturdu. Nişanlısının ellerini tutup yavaşça indirdi (Metem,1989, s.35).

Yazarın yukarıdaki bölümde Bahri ile nişanlısı Kevser arasında geçen konuşmada dramatik üslubu kullandığı görülmektedir. Bahri idamla yargılanmaktadır. Kevser ise bu durumu değiştirmek için her türlü kanun yolunu denemekte fakat çabaları boşa gitmektedir. Romanda kavuşamayacakları için üzülen iki gencin yaşadığı dram dile getirilmiştir.

4.5.İtfaiye Yakıyor Romanı Tahlili

4.5.1.Anlatıcı

4.5.1.1. Anlatıcı Türü

Olayların içinde yer alan yazar hem anlatıcı hem de olayı yaşayan kişidir. Kendisine gelen bir davet mektubuyla başlayan olaylar yazarın belirtilen yere gitmesiyle devam eder. Buradan hareketle romanda ‘özne anlatıcı’ türünün kullanıldığını görülmektedir. Bu durumu romanda şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Allah yardım etti. Tekin Batur bu ilk teneffüste yanıma gelmedi. Yeniden konuşmasına başlamak üzere sahneye dönerken nasıl sevdiğimi unutamam. Ancak az sonra yeniden kaygıya kapıldım. Adam ya özellikle benim yanıma gelmediyse? Öyle ya ben buraya niçin çağırılmıştım ki? (Mete, 2008, s.60).

Yukarıdaki paragrafta görüldüğü gibi olaylar birinci kişi ağzından anlatılarak verilmiştir. Dolayısıyla ‘özne anlatıcı’ türünün kullanıldığı görülmektedir.

4.5.1.2. Aktarma Yöntemi

İtfaiye Yakıyor eserinde yazar üst kurmaca şeklinde kurguladığı olayı kendi başından geçmiş gibi okuyucuya aktarma yolunu seçmiştir. Eserde ‘anlatma metodunun’ seçildiği görülmektedir. Romanda anlatma metodunu şu satırlarda görmek mümkündür:

O hafta Nilüfer İlk defa derin programı aksattı. Tekin Batur’un nutkunu kaçırdı. Genel koordinatörümüz de nedense pek durgun görünüyor. Arada bir duruyor, birini arar gibi duruyordu. Birdenbire şeytan aklıma Tekin Bey’in de Nilüfer’e âşık olabileceğini soktu (Mete, 2008, s.82).

Yazarın olayların geçmişte olup bittiğini ve bunlara şahit olduğunu kullandığı zaman ekinden anlamak mümkündür. Yazarın şimdiki zamanın hikâyesini kullanması anlatma metodunu seçtiğini göstermektedir.

4.5.2.İçerik

4.5.2.1. Konu

Yazarın Türkiye’de en çok konuşulan konuların başında gelen ‘derin devlet’ kavramını farklı yönleriyle ele aldığı düşünce kitapları vardır. İtfaiye Yakıyor

eserinde ise bu konu ironik bir biçimde ele alınarak okuyucuya sunulmuştur. Kendisini devletin esas sahibi gören kanun dışı yapılanmaların devlete ve millete hizmet yerine, aksine zarar verdiği gözler önüne serilmiştir. Genel niteliğine göre ‘siyasi konu’ seçilerek muhteva bakımından ‘derin devlet’ kavramı konusu ele alınmıştır.

4.5.2.2. İzlek

Romanda Türkiye’de kurumların içine gizlenmiş gizemli bir yapının ülkenin siyasetine yön vererek istedikleri yönde bir siyasi gündem oluşturdukları mesajı verilmiştir. Yazar, bu gizli yapılanmayı Tekin Batur liderliğini yaptığı kurum üzerinden somutlaştırmıştır. Bu kuruma İtfaiye Genel Müdürlüğü adını vermiştir. Tekin Batur’un liderliğini yaptığı bu türden oluşumların çokluğuna dikkat çekilmiştir. Nitekim kendi aralarında bir iktidar savaşı da yaşanmaktadır. Romandaki şu bölümde bunu görmek mümkündür:

Tekin Bey kafamızı ütölemeye devam ediyordu:

Burası çok önemli ... Diyelim ki büyük şehirlerimizin bir semtinde adamın biri çıkıyor, parlamaya başlıyor, halk tarafından seviliyor. Neden seviliyor? Servi gibi endamından mı, serencamından mı bilinmez. Halklar zaten hep böyledir. Hele bizimkinin kimi niye sevdiği hiç belli olmaz, kendisi de pek bilmez! Kimini Menderes gibi saçının reçelinden, kimini Demirel gibi muhteşem kelinden, kimini Çiller gibi perçeminin telinden, kimini Bölükbaşı gibi keskin dilinden, kimini Türkeş gibi gür kaşının kılından sever... Halk kuş beyinlidir kısacası, oka da konar, yoğa da konar. Düşünün bir an; kendini bedenini jilette kesebilmek için şarkıcı dinlemeye giden ahalinin kimi niçin beğenip taş tacı ettiğini nereden kestirebilirsiniz? Sevgili halkımız siyasi sloganlarla iyiden iyiye sarhoş olmak için bazı bıçkın yahut bitirim liderleri sevebilir... Halk böyle olduğu için, ortada yeni parlayan bir siyasi yıldız belirmediği zaman, İtfaiye teşkilatı olarak derhal birinci derece teyakkuz durumuna geçeriz... Yani kırmızı alarm vaziyeti alırız. Çünkü bazen yıldız zannedilen şeyler aslında birer meteordur. Malum, göktaşı dediğimiz cisimler, çoğu insan tarafından yıldız zannedilirler. Hatta göktaşının düştüğüne tanık olan halk, yani ayaktakımı ne der? Bak bak ‘yıldız kaydı’der. Üstelik bunda birtakım hurafelik anlamlar bile arar... Bayanlar, baylar; bu göktaşı meselesi çok önemlidir. Göktaşı denen cisimlerin yıldız gibi zannedilmesi halkın başına bir sürü iş açar... Neden? Çünkü göktaşları bazen çok tehlikeli cisimler olabilirler. Siyasi meteorları değil, bildiğimiz maddi meteorları kastediyorum. Göktaşları düştüğü yeri delebilir, hatta bazen koca dünyanın dengesini bile değiştirebilir. Hele de bir de meskun alanlara göktaşı düşerse seyredin felaketi.. İşte bu yüzdendir ki, tehlikeli olacak büyüklükteki göktaşlarını daha uzayda iken nükleer atışlarla parçalayarak riski

azaltmayı planlamıyor muyuz? İtfaiye Genel Koordinatörlüğü'nün siyasete su sıkması da aynen böyle bir ülke ve insanlık hizmetidir... Yani bakıyorsunuz ki, toplum için risk oluşturan bir göktaşı dolaşiyor memleketin yörüngesinde... Bu ne demektir? Bu demektir ki, yerden bitme bir siyasi bomba oluşuyor. Her tarafı yakıp yıkacak... Bu bombayı yöneten ve taşıyan adamlara ne yapmak lazım? Un ufak etmek lazım... İşte bu durumda hemen eski kayıtlarımızı araştırır ve söz konusu yerden bitme göktaşın tipindeki siyasi bombaları etkisiz hale getirecek en uygun mermileri buluruz.. (Mete, 2008, s.84).

Yazar kaleme aldığı satırlarda göktaşını un ufak etmek şeklinde bir benzetmeyi kullanarak ülkede iktidara gelmiş, ve kendi iktidarlarını tehlikeye atabilecek siyasetçileri yönetimden uzaklaştırmakla arasında bir ilişki kurarak romanın izleğini vermeye çalışmıştır.

4.5.2.3. Tez

İtfaiye Yakıyor romanı post modern bir roman olduğu için yazarın üzerinde durduğu belirli bir tez yoktur. Romanda Tekin Batur'un liderliğini yaptığı gizli yapılanmanın, başka bir gizli servis tarafından yok edilmesinden hareketle Tekin Batur'un liderliğini yaptığı kurum kendilerini o kadar güçlü görmekteki ki yazarın örtülü bir tezi savunduğu ortaya çıkmaktadır. Yazar 'şeffaf olmayan, millete ve milletin değerlerine sırt dönmüş gayrimeşru yapılanmaların sonunda hak ettiği cezayı bulacağı' tezini savunmaktadır. Nitekim romanın sonunda kendileri de kurumlarının binası da yangında tamamen yok olmuştur.

4.5.2.4. Zaman

İtfaiye Yakıyor eserinde anlatma zamanı kullanılmıştır. Yazarın olayların olup bittikten sonra kendi hatıralarından hareketle 'sonradan aktarma' metodunu seçtiğini görülmektedir.

4.5.2.5. Mekân

4.5.2.5.1. Somut Mekân

4.5.2.5.1.1. Açık Mekân

İtfaiye Genel Müdürlüğü'nün karşısındaki park, romanda geçen tek açık mekândır.

4.5.2.5.1.2. Kapalı Mekân

İtfaiye Yakıyor eserinde kapalı mekân olarak İtfaiye Genel Müdürlüğü binasını ve yazarın yaşadığı evi söyleyebiliriz.

4.5.2.6. Kişiler

4.5.2.6.1. Yazar

Romanın kahramanıdır. Dolayısıyla romanın merkez kişisidir. Eserde şüpheci tavırları ile ön plandadır. Evli ve çocukları vardır. Tekin Batur'un daveti üzerine gittiği toplantıda Nilüfer adında bir kadına âşık olmuştur.

4.5.2.6.2. Tekin Batur

Romandaki sosyal tiplerden biridir. Kendisi bürokratik bir tiptir. İtfaiye Genel Müdürlüğü'nün başkanıdır. Bu kurum ülkede gizli faaliyetler yürüten ve kendisini her şeyden bağımsız gören bir yapılanmadır. Kurumun başındaki Tekin Batur, devletin asıl yöneticisi gibi hareket ederek ülkedeki siyasi olaylara kendi istediği doğrultuda yön vermektedir. Ülkede siyaseti düzenlemekte usta birisidir. Halkın çoğunu 'ayak takımı' olarak görmektedir. Milletın aklı ve zekâsı olmadığına inanan ve bundan dolayı da milletin yönlendirilmesi gerektiğini düşünen istihbarat görevlisidir.

4.5.2.6.3. Yazarın Eşi

Romanda sosyal tiplerden biridir. Ev hanımı tipine girmektedir. Yazarla birlikte Kadıköy'de yaşamaktadır. Yazarın Nilüfer'e âşık olduğundan haberi yoktur. Nilüfer ile tanışmış ve onu sevmiştir. Romanda her şeye olumlu bakan bir insandır.

4.5.2.6.4. Nilüfer Sadberk

Romandaki karakterdir. Nilüfer'in asıl adı Jeniferr'dır. Toplantıya Nilüfer adıyla gelir. Toplantıda güzelliğiyle herkesin dikkatini çeken bir kadındır. Gizemli yapısı romanın en sonunda çözülür. Yazarın kendisine âşık olmasını hedeflemiş ve bu hedefini de gerçekleştirmiştir. Yazarı kendisine âşık etmekle kalmamış, yazarın hanımı ile de tanışmış ve yazarın özel hayatı hakkında detaylı bilgilere ulaşmıştır. İtfaiye teşkilatını yok etmekle görevlendirilmiş gizli bir örgütün ajanıdır. Kurumda çıkardığı yangınla İtfaiye teşkilatını yok etmiştir.

4.5.2.6.5. Toplantıya katılan Kişiler

Romadaki yardımcı kişilerdir. İsimleri ve kimlikleri belli değildir. Bu kişiler Tekin Batur ve teşkilatından çekindikleri için onun her söylediğini ya onaylamak ya da susmak zorundadırlar.

4.5.2.6.6. Murat Cantek Olduğunu İddia Eden Kişi

Romadaki yardımcı kişilerdendir. Yazarla gizlice bulaşarak kendisinin istihbarat elemanı olduğunu belirtip yazarı Nilüfer Sadberk konusunda uyararak onun bir Alman ajanı olduğunu söyleyen kişidir.

4.5.2.6.7. Gerçek Murat Cantek

Romadaki yardımcı kişilerdendir. Yazara istihbarat kimliğini göstererek gerçek Murat Cantek'in kendisi olduğunu, kendisini Murat Cantek olarak tanıtan kişinin akli dengesi bozuk bir eski bir istihbarat görevlisi olduğunu söyleyen kişidir.

4.5.2.6.8. Hebenneka Efendi

Romadaki psikolojik tiptir. Tekin Batur'un emrindeki servis elemanları tavır ve davranışlarıyla Hebenneka Efendi'nin kendisini 'kutsal' biri gibi görmesini sağlamışlardır. İstihbarat servisinin ağına düşmüş bir şeyhtir. İtfaiye Teşkilatının elinde gayri meşru video kasetleri bulunmaktadır. Bu sebeple istihbarat servisinin dediklerini yapmak zorundadır.

4.5.2.6.9. Enfes Hanım

Romadaki sosyal tiplerden biridir. İstihbarat görevlisidir. İkiyüzlü bir tiptir. Hebenneka Efendi'ye yaklaşarak onu tuzağa düşüren bir servis elemanıdır.

4.5.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri

4.5.3.1.Kurgulama Tekniği

4.5.3.1.1. Romanın Adı

Yazarın 'İtfaiye Yakıyor' şeklinde başlık seçmesinin simgesel bir değeri vardır. İtfaiye kelimesinde her harfin bir anlamı ve açılımı vardır. 'İ' harfi istihbaratı temsil etmektedir. 'T' harfi ise tahkikatı simgeler. 'F' harfi fişlemeyi, 'A' sesi adaleti, İkinci 'İ' sesi itaati, 'y' yuvarlaklaştırmayı, 'E' ise eritmeyi temsil

etmektedir. Kısacası İtfaiye istihbarat, tahkikat, fişleme, adalet, itaat, yuvarlaklaştırma ve eritme gibi temel gizli görevleri yapan kurumun kısa adıdır.

4.5.3.1.2. Olay Örgüsü

Olay örgüsünde yazarın olayları ‘baştan başlatma’ tekniğini kullandığı görülmektedir.

Roman yazarın İtfaiye Genel Müdürlüğünden gelen bir davet mektubuyla başlar. Kendisi gibi gazetecilik yapan pek çok kişinin de toplantıya davet edildiğini görür. Daha sonra kurumun başı olan kişi, Tekin Batur, sahneye gelir ve kurum hakkında ve kendisi hakkında bilgiler verdikten sonra bu toplantıya çağrılanların kurum tarafından titizlikle seçilen kişiler olduğunu ve bundan beraber hareket edeceklerini açıklar.

Tekin Batur kurumun adının açılımdan başlayarak İtfaiye Genel Müdürlüğü’nün ülkede görünmeyen gerçek devlet olduğunu ve yurttan çıkan yangınları bazen bilinçli olarak kendilerinin tertiplediklerini bazen de çıkan yangınları kendi yöntemlerine göre söndürdüklerini dile getirir. Toplantı esnasında yazarın yanında oldukça güzel bir bayan da Tekin Batur’u dinlemektedir. Yazar daha sonra adının Nilüfer olduğunu öğrendiği bu kadına gizli bir hayranlık duymaya başlar. Nilüfer Hanımla samimiyetleri artınca kendisi eşiyile tanışmak istediğini belirtir. Yazar bunun üzerine Nilüfer Hanım’ı evine götürür ve eşiyile tanıştırır. Bir süre sonra Nilüfer Hanım eşine bir mektup bırakarak ortadan kaybolur.

Yazar haftalık toplantıdan çıkıp evine giderken kendisini Murat Cantek olarak tanıtan bir kişi tarafından Nilüfer Sadberk’in bir Alman ajanı olduğu bilgisi verilir. Bunu şaşkınlığını atamayan yazarı, ikinci bir şok beklemektedir. Hemen sonra istihbarat kimliğiyle gelerek kendisini Murat Cantek olarak tanıtan başka bir kişi, ilk kişinin ruh sağlığı bozuk eski bir istihbarat elemanı olduğunu ve söylediklerine inanmamasını gerektiğini belirtir.

Haftalık devam eden toplantılarda İtfaiyede gitgide artan bir yanık kokusu vardır. Tekin Batur’a bunun uyarısı yapılmasına rağmen o bu iddiayı küçümser ve umursamaz. En sonunda kurumun binasında büyük bir yangın çıkar. Böylelikle teşkilat üyeleri ve teşkilat binası yangında tamamen yok olur.

4.5.3.1.3. Olay Bütünlüğü

İtfaiye Yakıyor yapıtında olay bütünlüğünde, Ömer Lütfi Mete'nin 'organik bütünlük' içinde olayları düz bir çizgide anlattığını söyleyebiliriz. Yazara gelen davet mektubundan başlayıp kurumda çıkan büyük yangınla son eren olaylar birbiriyle ilişkili ve düz çizgide devam edip giden olaylardır.

4.5.3.1.4. Gerilim Unsurları

4.5.3.1.4.1. Çatışma

4.5.3.1.4.1.1. İç Çatışma

Eserde yazarın davet edildiği toplantıya gitmek ile gitmemek arasındaki gelgitleri bir iç çatışma örneğidir. Yine yazarın Nilüfer Hanım ve eşi arasında yaşadığı çatışma bir çatışma örneğidir.

4.5.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma

Eserde seçilmiş hükümet ile kendini ülkenin gerçek sahibi gibi gören oluşumların çatışması vardır. Bu çatışmayı şeffaflık- gizlilik çatışması olarak adlandırabiliriz.

4.5.3.1.4.2. Düğümler

4.5.3.1.4.2.1. Ana Düğüm

Romanda Nilüfer'in kim olduğu ve kurumda kimsenin önemsemediği kokunun ne olduğu ana düğümdür.

4.5.3.1.4.2.2. Ara Düğüm

İtfaiye Yakıyor romanındaki ara düğüm ise yazara gönderilen davet mektubunun şaka olmadığını gerçek bir toplantı daveti olduğunun ortaya çıkmasıdır.

4.5.3.1.5. Son

İtfaiye Yakıyor eseri 'trajik bir son'la bitmektedir. Kurumun kendine çok güvenmesi ve uyarıları dikkate almaması yüzünden binada büyük bir yangın çıkar ve bina küle döner.

4.5.3.1.6.Olay Unsurunun Kaynağı ve Niteliği

Esere kaynaklık eden unsur olarak yazarın gazeteci kimliği gösterilebilir. Ömer Lütfi Mete kendi deyimiyle ‘derin çeteler’ hakkında bilgisi olan ve bu bilgilerini kitaplaştırmış bir yazardır. Yazarın bu konuyla ilgili çeşitli röportajları, demeçleri ve televizyon programları da olmuştur.

4.5.3.1.7.Gerçeğe Bağlı Kurgu Türleri

İtfaiye Yakıyor romanı gerçeğe bağlı kurgu türü yönüyle suç romanıdır. Adaletle aykırı kanunsuz uygulamaların toplumu ve devleti hangi durumlara düşürdüğü ortaya koyularak sağlıklı toplum olmanın yolları üzerinde fikir belirtilmiştir.

4.5.4. Dil ve Üslup

4.5.4.1. Dil

Yazar romanda karşılıklı konuşmalarla konuşma dili oluşturmaya çalışmıştır. Eserde kurallı cümleler kurmayı seçtiği devrik cümlelere çokça yer vermediği görülmektedir. Yazar, atasözleri, argo ve yöresel söyleyişlere yer vermemiştir. Eserde siyaset, istihbarat, iktidar, fişleme sözcükleriyle söz dağları oluşturulduğu görülmektedir.

4.5.4.2. Üslup

Yazar, romanda ele aldığı ‘derin devlet’ kavramını alaya alarak, ironik bir biçimde okuyucuya sunduğu görülmektedir. Yazar, Tekin Batur’un başkanlığını yaptığı kurumun o kadar gizli işler yapıyorken kendi binalarında çıkan yangından habersiz olmasını alaya alarak kaleme aldığını görülmektedir. Yazarın alaya aldığı kurum ve kişilerle alay etmesinin yanında onları taşıdığı görülmektedir. Fakat yazar, eleştirdiği olay ve durumların yerine yapıcı, olumlu olanı getirmediği görülmektedir. Dolayısıyla romanda hiciv üslubu kullanılmıştır. Romandan hareketle bunu görmek mümkündür:

Bayanlar, baylar; işte, sosyal, siyasal ve stratejik yangınlar karşısında durumumuz budur. Bu tür yangınlara da çok çeşitli açılardan su sıkıyoruz... Sıkmak görevi ile yükümlüüz. Ancak bunu görünmeden yapmak zorundayız... suyu sıkıyoruz, birazcık fazla kafasını çalıştıranlar suyu sıkın teşkilatın sadece basit bir İTFAİYE teşkilatı olmadığını bilir ama o önemli değildir.. (Mete, 2008, s.114).

4.6. Ezan Günü (Çizme) Romanın Tahlili

4.6.1. Anlatıcı

4.6.1.1 Anlatıcı Türü

Romanda yazarın olayları ‘gözlemci bir bakış açısıyla kaleme aldığı görülmektedir. Bu durum romanda şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

İzzet Bey binbir yolu deneyerek Müdür’ü evinde söze tutmaya çalışıyordu hala. Çizmelerini bir kere parlatmaya başladığı zaman çıkmaya niyetlendiğini fark etmiş, satranç oynamayı teklif ederek oyalamayı düşünmüştü. Bunun pek umut verici bir deneme olmadığını biliyordu (Mete, 1991, s.73).

4.6.1.2. Aktarma Yöntemi

Ezan Günü (Çizme) eserinde yazarın İzzet Bey’in günlüklerinden yola çıkarak kaleme aldığı romanda olayların dışında kalarak, kendi görüş ve düşüncelerini ön plana çıkarmadığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla Ömer Lütfi Mete ‘anlatma yöntemini’ kullanarak bir aktarma yolunu seçtiği görülmektedir.

4.6.2. İçerik

4.6.2.1. Konu

Ezan Günü(Çizme) romanında tek parti döneminin 1950 yılına kadar halka zorla benimsetmeye çalıştığı devrimler ve bunun neticesinde halkın buna verdiği olumsuz tepki konu olarak seçilmiştir. Romanda tek parti döneminde halka zorla benimsetilmeye çalışan İnkılâp ve ilkelerin halk nezdinde itibar görmediği, milletin devlete olan bağlılığı ve sevgisinin etkisiyle olup bitenlere bir süre sessiz kalıp en sonunda kendi oylarıyla iktidara getirdiği Demokrat Parti ile bunlara cevap verdiği ele alınmıştır. Dolayısıyla romandaki konu genel niteliğine göre siyasi konudur. Muhteva bakımından ise ‘Ezanın Türkçe okunması kanununun kaldırılması’ olayı kaleme alınmıştır.

4.6.2.2. İzlek

Eserde 1950 yılına kadar iktidarda olan tek parti yönetiminin toplumu kendi politikalarına göre şekillendirme yöntemi eleştirilmiştir. İlçe müdürlüğüne atanan Ercüment Bey, iktidar partisinin gelişmek ve uygarlaşmak adına kendince gerekli

gördüğü kuralları halka zorla benimsetilmeye ve uygulatmaya çalışmaktadır. Ezanın Türkçe okunması, fakir halktan zorla alınan vergiler, ilçe halkının manevi duygularına hitap eden insanların baskı altında tutulması gibi uygulamalar insanların devlet yöneticilerine karşı yabancılaşmasını doğurmuştur. Nitekim ilçe müdürü Ercüment Bey 'çizme' lakabıyla anılmaktadır. Buradan hareketle roman bize bir toplumun gelişmesi ve değişmesi yapılan yeniliklerin 'tepeden inme yöntem ve tekniklerle' uygulanmaması gerektiğini mesajını vermektedir. Türkiye'de tek Parti döneminde yaşanan baskıcı tutumlarından halkı canından bezdirdiği ve bunun neticesinde Türkiye'de belli dönem devlet mi toplumu şekillendirmeli, millet mi devleti şekillendirme sorunu üzerinden Türkiye'de bir çatışma ortamının oluştuğu ortaya konmuştur.

Eserde yazarın ana izleği desteklemek için yan izlekler vermeye çalıştığı görülmektedir. Yazara göre 'devlet- millet' çatışması toplumda hizipleşmelere sebep olmuştur. Bu çatışmanın kaynağına inen yazar toplum olarak ahlaki mezziyetlerin kaybedilmesi ve kültürsüzlüktür. Romanda bu durum şöyle anlatılmaktadır:

Köyleriyle beraber bu kasaba iki sülaleye dar geliyordu. Başka bir tarafa doğru genişleyebilecekleri için ancak birbirleri aleyhine büyüyebilirlerdi. Esasen büyümeyi henüz boyut ve rakam değerlerinin içinde başlayıp biten bir vakia olarak görmekten ileri gidebilecek durumda değillerdi. Yüzlerce yıl boyunca, en kötü zamanlarda ve en düşük kültür hareketliliğinin yaşandığı dönemlerde bile hayatın bilgi ve duygu cephesini bir şekilde zenginleştiren minber ve post yoktu artık. Ne hocalar halkı cezp edebilecek vaazlarda bulunabiliyordu, ne de şeyhlerin sohbeti yaygındı. Eski çağların en olumsuz dilimlerinde bile hiç değilse kulak yoluyla beslenen zihin ve yürekler, şimdi büsbütün kaynaksız düşmüştü. Okul ve öğretmen nadirdi, hem öcü. Maddi fukaralığı; Çaybaşı'nın iki büyük sülalesi arasındaki rekabete, en basit bir sosyal gelişme boyutu kazandırmaya engeldi. Orta Asya bozkırlarının vahşi bağımsızlık dalgaları da andırıyordu bu çekişme. Öyle yalın bir didişme değildi çünkü... Mertliği yiğitlik, dürüstlük gibi özelliklerin hala; renk renk, çizgi çizgi, geçmiş çağıştırdığı muhakkaktı ama, mücadelenin genel değerlendirmesinde kötü huyların payı ağır basıyordu. Korkunç dedikodu vardı, iftira diz boyuydu. İlkel kabile savaşlarının tanık olmadığı entrika mantığı en sığ örneklerle hayat giriyor, hile her fırsatta denebiliyordu (Mete, 1991, s.30).

Ömer Lütfi Mete, manevi yönden kendisini tamamlayamayan Türk toplumunun eski töresini kaybederek 'ahlaki bir çöküş' yaşadığını düşünmektedir. Bu ahlaki çöküş çağın bilgi ve birikimlerinden uzak bir ilim anlayışının ortaya

çıkardığı ‘ilmi çöküşle’ birleşince ortaya ilkel bir kabile mantığında sosyal gruplarının çıktığı belirtmektedir. Yazara göre çatışmaların kaynağı burada gizlidir.

4.6.2.3. Tez

Ezan Günü(Çizme) romanında yazarın örtülü tez olarak devletin toplumu şekillendirmesi yerine, milletin devleti şekillendirmesi gerektiği tezini vermeye çalıştığını söyleyebiliriz. Tek parti döneminin tepeden inmecilikle şekillenen yönetim anlayışı halk nezdinde büyük bir tepki doğurmuştur. Bunun sonucu olarak 1950 yılında Demokrat Parti'nin seçimleri kazandığı görülmektedir. İlçe müdürü Ercüment Bey'in ilçe insanı tarafından sevilmemesi, ilçenin en azılı eşkıyası tarafından defalarca vurulmak istenmesi halkın devlete olan bir tepkisidir. İnsanların gerçek derdinin açlık ve sefaletten kurtulup insanca bir hayat yaşamakken, devletin bunu görmezden gelip, kendi siyaseti doğrultusunda halkı birtakım zorunlu uygulamalara tabi tutmak istemesi yazara göre devlet- toplum çatışmasını doğurmuştur. Yazara göre devlet, millet için vardır. Devlete belli bir şekli verecek olan yine millettir. Yazarın eserindeki örtülü tezi bu şekilde sunmaktadır. Yazar bu tezini romanda şu satırlarda savunmaktadır:

İzzet Bey çok sonraları günlüğünde aynı günün notlarını düzeltirken şöyle bir yorum getirecekti:

‘Müdülden korkum fizik alanında değildi. Bu fal oyununun, yıllardır birbirimizden gizlediğimiz zaafı bir anda tartıya çıkarması, o kadarla kalmayıp birbirimizle hesaplaşmaya zemin hazırlaması söz konusuydu. Sanki ilk defa birbirimizin yüzünde, kendi kendimizden bile kaçırıp saklamaya çalıştığımız müzmin yanlışlarımızın itiraflarını bulmuş olacaktık. Buna ben hazır değildim, o ise hiç hazır değildi. İkimizin de hissettiği şey, bir devrin kesin olarak kapandığıydı. Eşiğine geldiğimiz yeni dönem, neyimizle çelişirse çelişsin, hayatın daha kolaylaşacağı bir çığır açacaktı. Yıllarca inandığımız despotça yönetimin içimize çetrefil bir pişmanlık çökerttiğini itiraf etmek, o şartlar altında son derece zordu (Mete, 1991, s.49).

Yazarın burada ‘bir devrin kesin olarak kapandığı’ derken kastettiği şey tek parti döneminin seçimleri kaybettiği zamandır. Yazara göre tek parti demokratik yollarla iktidara gelmemiştir. ‘despotça yönetim’ anlayışıyla kendisi devlet, halk da devletin emirlerini uygulamakla mükellef ‘reaya’ idi. Bu faşist anlayış döneminin artık geride kaldığı ve yeni dönemde merkezine ‘insan’ı alan yeni bir dönemin geldiği belirtilmiştir.

4.6.2.4. Zaman

Romanda nesnel bir zaman dilimi göze çarpmaktadır. Ezanın Arapça okunması yasağının kaldırıldığı 17 Haziran 1950 tarihinde ve bu tarihe yakın zaman dilimlerinde olayların gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

4.6.2.5. Mekân

4.6.2.5.1. Somut Mekân

4.6.2.5.1.1. Açık Mekân

Eserdeki açık mekânlar ilçe müdürü Ercüment Bey' in Bozali tarafından vurulduğu yer olan Çaybaşı Köprüsü, Bozali'nin saklandığı dağ olan Ayben Dağı, Bozali'nin karısı Fahriye'nin kocasına görüşme için haber vermek maksadıyla ateş yaktığı Gelincik Dağı, olayların bütününün yaşandığı yüz hanelik ilçe olan Çaybaşı, Bozali ile karısı Fahriye'nin gizlice bulunduğu Varda Köyü yakınlarındaki yıkık handır.

4.6.2.5.1.2. Kapalı Mekân

Romandaki kapalı mekânlar ise; Bilal Hoca'nın tek başına yaşadığı ilçenin yüksek bir kesimindeki evi, Bayram ile Sami'nin iddiaya girdikleri, Nail'in ise radyo tamir ettiği mekân olan İmamoğullarının Kahvesi, İlçe müdürünün eşi ve kızıyla Çaybaşı'nda yaşadığı evi, Ercüment Bey'in yöneticilik yaptığı çalışma yeri, Bilal Hoca ve Hafız Ahmet'in tutuklanarak sorgulandıkları Çaybaşı nezarethanesidir.

4.6.2.6. Kişiler

4.6.2.6. 1.Bilal Hoca

Romandaki karakterlerden biridir. Çaybaşı Köyü'nün kanaat önderidir. Babası da hal üzerinde derin etki bırakmış olan Bilal Hoca ezanın Türkçe okunması kanunu ile birlikte köyden ve köylüden kendisini soyutlamış köyün en tepe noktasındaki evinde hiç dışarı çıkmadan yaşayan yaşlı bir ihtiyardır. Bilal Hoca sesinin güzelliğinin yanı sıra halkın sevgisini ve sempatisini kazanarak onlar üzerinde etkili kişidir. Nahiye müdürü kendisini Türkçe ezan okuması konusunda

ikna edemez daha sonra bunu zor kullanarak yapmaya kalksa da çabaları boşa çıkacaktır. Bilal Hoca çok zeki birisi olmasına rağmen alçak gönüllüğü onun bu köyde kalmasına sebep olmuştur. Köyde cenazelerin yıkanması, yeni doğmuş çocukların kulağına ezan okunması ondan sorulur. Bilal Hoca tek parti yönetiminin baskıcı politikasından en çok zarar gören kişi olmasına rağmen içinde onlara karşı bir kin, öfke taşımaz. Ayrıca hafız olarak yetiştirdiği öğrencileri vardır.

4.6.2.6. 2.Ercüment Bey

Romanın merkez kişisidir. Ezan Günü(Çizme) romanında nahiye müdürü olarak atanmış devlet memurudur. Tek parti hükümetinin kurallarını uygulayıcısı, sert mizaçlı bir karakterdir. Ercüment Bey'in kılık kıyafeti halk tarafından soğuk karşılanmıştır. Kasaba halkı kendisini benimseyemediği için onu 'Çizme' unvanı ile nitelendirmektedir. Eşi ve kızıyla birlikte yaşamaktadır. Kendisi Çaybaşı beldesine atanmayı beklemektedir daha iyi yerlere layık olduğunu düşünür. Fakat kendisini buraya atayan idari amirleri kendisinin buraya bilinçli olarak atandığını çünkü böyle inkılâpları benimsemekte direnen bir yeri ancak o dize getirebilir. Bundan dolayı yaptıklarına kutsal bir hava da katan Ercüment Bey için bu görev yerine getirilmeli buranın halkı gerici fikirlerden arındırılarak daha aydın ve akılcı bir dünya görüşüne geçmelidir. Her ne kadar bu şekilde düşünse de kendisi de nazar ve fal konusunda fikirleri konusunda zayıflık gösterdiğinin farkındadır. Kızı Mine'nin Deli Hafız'la olan aşkına inanmamakta bunu kabul edememektedir. Çizmeleri gösterdiği özen ve fotr şapkasıyla batılı bir aydın tipini yansıtan Ercüment Bey bıyığı ile de bir ittihatçı gelenekten geldiğini gösterecektir. Sinirli ve öfkeli olan Ercüment Bey Demokrat Parti'nin seçimleri kazanmasına nahiyede tek radyoya tekme atıp bozarak tepki gösterir. Böylece ilçenin dünya ile tek bağlantısını da koparır. Halk üzerinde inanç, yaşayış hatta yeme- içme konusunda da büyük bir baskı yapan Ercüment Bey çocukların da gözünde korkulu bir rüya gibidir.

4.6.2.6.3. İzzet Bey

Romandaki aydın tipi temsil eder. Emekli bir öğretmendir. Çaybaşı ahalişi kendisi pek sevmese de saygısı eksik etmediği bir kişidir. 1950 yılında tek parti döneminin ve onun halka zorla benimsetmeye çalıştığı ilkeleri savunan ve bunun için çalışan bir inkılâpçıdır. Nahiye müdürü Ercüment Bey'in sağ kolu konumundadır. Hacca gidip gelse de ahali onun inançlı biri olmadığı kanaatindedir. Onun tutum ve

davranışlarını pek olumlu bulmasa da devrimlere olan bağlılığından dolayı yanında olmayı kendine görev sayar. İzzet Bey'in ileri yıllarda dünya görüşü biraz daha değişecektir.

4.6.2.6.4. Bozali

Romadaki eşkıya tipini temsil eder. Nahiye müdürü Ercüment Bey'in köydeki en azalı düşmanıdır ve onu öldürmek için planlar yapmaktadır. Kendisi dağlarda yaşayan bir eşkıyadır. Fakat onun eşkıyalığı fakir fukara hakla karşı değildir. Devletin vergi tahsildarlarını basıp mısır, fındık veya benzeri ürünleri alarak fakir halka dağıtır. Nahiye müdürü öldürmek için üç defa teşebbüste bulunur. Fakat bunda başarılı olamaz. Evlidir ve çocuğu vardır.

4.6.2.6.5. Fahriye

Romadaki ev hanımı tipini temsil eder. Bozali'nin karısıdır. Kocasının Nahiye müdürünü öldürüp büyük bir ceza almasından endişelenmektedir. Kocasıyla buluşmak için gizli bir anlaşma sistemi geliştirmişlerdir.

4.6.2.6.6. Keşiş Aleko

Romadaki yardımcı karakterlerden biridir. Çaybaşı Köyü'nde yaşayan Rum kökenli bir rahiptir. Halk onu gizli bir Müslüman olduğunu düşünmektedir. Az sayıda bir hristiyan nüfusu kalmasına rağmen o kiliseyi kapatmayıp görevine devam etmektedir.

4.6.2.6.7. Meryem

Romadaki ev hanımı tiplerinden biridir. Ercüment Bey'in eşidir. Eşi gibi katı ve kuralcı değildir. Bazı meselelerde eşi gibi düşünmemektedir. Eşinin can güvenliğinden endişe duymaktadır.

4.6.2.6.8. Emel

Romadaki âşık tiplerden biridir. Ercüment Bey'in kızıdır. Deli Hafız'a âşıktır. Babasının baskısı yüzünden bu duygusunu gün yüzüne çıkaramamaktadır.

4.6.2.6.9. Mine

Romadaki yardımcı kişilerdendir. Emel en yakın arkadaşıdır.

4.6.2.6.10. Deli Hafız

Romandaki meczup tiptir. Asıl adı Ahmet'tir. Bilal Hoca'nın öğrencisidir. Annesiyle birlikte yaşamaktadır. Ahali tarafından deli olup olmadığı konusunda şüpheler vardır. Ezanın Türkçe olarak okunduğu günden itibaren davranışları ve tavırları çok değişmiştir. Sesinin güzelliği herkesin dilindedir. O da Mine'ye karşı bir sevgi beslemektedir. Ahlaklı bir kişidir. Deli olmasına rağmen kul hakkı yemez ve Mine'ye karşı davranışlarında ölçülü ve ahlaki bir tavır sergiler.

4.6.2.6.11. Nuh Ağa

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Çaybaşı'nın önde gelen ailelerinden olan İmamoğlularının en yaşlısıdır. Demokrat Partili kimliği ile ön plandadır. Muhafazakârdır. Beldede cami yaptırmışlardır.

4.6.2.6.12. Abdullah

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Bozali'nin dağlarda gizlendiği zaman dünyaya gelen çocuğudur.

4.6.2.6.13. Şahin Ağa ve Dursun

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Köprüde vurulan Ercüment Bey'in yardımına yetişen Bahşi sülalesinden kişilerdir.

4.6.2.6.14. İkrâm Ağa

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Bahşi sülalesinin en yaşlı üyesi olup Şahin Ağa'nın oğludur.

4.6.2.6.15. Kemeñeci Bayram

Romandaki kumarbaz, iddiacı tiptir. Girdiği iddiadan dolayı sabahtan akşama kadar aralıksız kemeñe çalan kişidir. Fakirdir. Bir ineği vardır ve onu da girdiği iddiada kaybetmek istememektedir.

4.6.2.6.16. Ayşe

Romandaki ev hanımı tipine girer. Bayram'ın eşidir. Kocasına kıvgındır. Fakirlik içinde yaşarken bir ineğinden de olmak istemez.

4.6.2.6.17. Sedat

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Ayşe ile Bayram'ın tek çocuğudur.

4.6.2.6.18. Ali

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. İmamoğlularının kahvesinde Bayram'ın yanında oturan ve onun terini silen kişidir.

4.6.2.6.19. Sami

Romandaki kumarbaz, iddiacı tiplerden biridir. Bayram'ın iddialaştığı kişidir.

4.6.2.6.20. Nail

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Nahiye müdürü Ercüment'in Bey'in kırıdığı kasabanın çalışan tek radyosunu tamir etmeye çalışan kişidir.

4.6.2.6.21. Fuat

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir.Ercüment Bey'in vurulduğunu kahve milletine duyuran kişidir.

4.6.2.6.22. Mürsel

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir.Demokrat Parti teşkilatı üyelerinden olup Çaybaşı'na giden aracı kullanan kişidir.

4.6.2.6.23. İsa, Metin ve Recep

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir.Demokrat Parti tarafından inceleme heyeti olarak görevlendirilen genç il teşkilatı üyeleridir.

4.6.2.6.24. Felek Hoca

Romandaki itaatkâr tiptir. Ercüment Bey'in ezanı Türkçe okuması için görevlendirdiği Çaybaşı ahalisinden birisidir. Asıl adı Hasret'tir. Sırtındaki kamburundan dolayı 'Kambur' olarak nitelendirilmektedir.

4.6.2.6.25. Ali

Romandaki okumuş, aydın tip grubuna girer. Demokrat Partili, okumuş bir kişidir. Ezanın Türkçe okunmasına karşı çok tepkili de olsa buna karşı direniş gösterecek bir uygulaması yoktur.

4.6.2.6.26. Fatma Hanım

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Yaşlı ve dul bir kadındır. Torununun kulağına ezan okunması için Bilal Hoca'nın yanına götürülenlerden biridir.

4.6.2.6.27. Beşir

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Çaybaşı'nda kalaycılıkla geçimini sağlayan fakir bir adamdır.

4.6.2.6.28. Mehmet

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Yazarın amcasıdır. Yazarı bebekken Bilal Hoca'nın yanına kulağına ezan okuması için götürən kişidir.

4.6.2.6.29. İhsan

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Çaybaşı'nda Demokrat Parti'nin temsilciliğini yapan kişidir.

4.6.2.6.30. Esmâ Hatun

Romandaki yardımcı karakterlerden biridir. Kocası vefat etmiş, çocuklarıyla ile kıt kanaat geçinen bir kadındır.

4.6.3. Anlatma Yöntemi ve Öğeleri

4.6.3.1. Kurgulama Tekniğı

4.6.3.1.1. Romanın Adı

Esere Ezan Günü (Çizme) adının seçilmesinde 1950 yılında kaldırılan ezanın Türkçe okunması kanunun etkili olduğu söylenebilir. Yay ayracı içinde 'çizme' adının seçilmesinde ise kitabın merkez kişisi Ercüment Bey'e verilen unvan olmasıdır. Bu unvan sembolik bir anlam ifade etmektedir. Adını anmaktan haz duymayan ilçe halkı içindeki öfkeyi bu kelimeyle dile getirmektedir.

4.6.3.1.2. Olay Örgüsü

Yazar ‘baştan başlatma’ tekniği kullanarak bir olay örgüsü oluşturmuştur. Roman, İzzet Bey’in günlüğünden alınma bir bölümle başlar. Yazar romana kaynaklık eden İzzet Bey ve günlükleri hakkında kısa bilgisi verdikten sonra esas olaya giriş yapar.

Olaylar ezanın Arapça okunması yasağının kaldırıldığı günü 17 Haziran 1950 tarihine yakın zamanda gelişir. Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Bozali saklandığı Ayben Dağı’ndan inerek nahiye müdürü Ercüment Bey’i öldürme düşüncesindedir. İlk girişiminde onu kulağından yaralar. Bunun üzerine Ercüment Bozali’nin sıkı takibine düşer. Bozali’yi bir türlü yakalamayan müdür bunun öfkesini halktan çıkarmaya başlar. Çaybaşı’nda İmamoğluları ve Bahşioğluları iki köklü ailedir ve aralarında bir iktidar mücadelesi vardır. İmamoğluları Demokrat Parti taraftarı iken Bahşioğluları Cumhuriyet Halk Partilidir. İmamoğlularının kahvesinde ise Bayram ve Sami tutuştukları iddiayı kazanma hevesinde heyecan halindeyken Nail, Ercüment Bey’in seçim sonuçlarını öğrendikten sonra kıldığı, ilçenin dünyayla iletişimini sağlayan tek radyoyu tamir etmeye çalışmaktadır.

Halk bir yandan ezanın Arapça okunması ümidiyle yaşarken büyük bir kıtlıkla ve yoksullukla mücadele etmek zorundadır. Yöre halkının büyük bir kısmı günlük yiyecek mısır ununu dahi zor bulmakta iken üstüne bir de devletin koyduğu vergiler çıkmış ve halk bunalmış bir vaziyettedir. Bozali bir nebze de bu durumun bir sonucu olarak dağlara çıkmış ve halktan haksız yere alınan vergileri halka geri dağıtmak için devletin vergi olarak topladığı ürünlerin depolarını basarak bu ürünleri halka geri dağıtmıştır.

Kasabada en yetkin kişi Bilal Hoca’dır. Kendisi güzel sesi ve dini bilgisiyle halk üzerinde etkilidir. Bilal Hoca eşini kaybettikten sonra kızını şehirdeki kardeşinin yanına gönderir ve kendisi de ezanın Arapça okunması yasağını getirilmesinden sonra ilçenin en yüksek yerindeki evinde münzevi bir hayat yaşamaktadır. Halktan bir kısım insan Ercüment Bey’den gizli yeni doğmuş çocukların kulaklarına ezan okutmaya onun yanına gelir, yöredekiler de cenazelerini de ona yıkatır. Bilal Hoca’nın öğrencisi Hafız Ahmet ise ezanın Türkçe okunmasından itibaren tuhaf davranışlar göstermeye başlamış, ayrıca İlçe müdürünün kızı Emel de sevdalanmıştır.

Ercüment Bey seçim sonuçlarını öğrendikten sonra ilçede dış dünyayla iletişimi sağlayan tek radyoyu kırmıştır. Kasabadakiler ülkede olup bitenden habersiz bir şekilde yaşamlarına devam etmektedirler.

İlk girişiminde Ercüment Bey'i vuramayan Bozali de onu öldürmekte kararlıdır. Bozali yıllarca beraber yaşadıkları Keşiş Aleko'nun farklı bir dinden olmasına rağmen Ercüment Bey'e duyduğu öfkeyi ona duymamaktadır. Ercüment Bey Bozali'ye göre nahiyenin başına gelmiş büyük bir beladır. Halkın benimsemediği ilkeleri onlara zorla benimsetmeye çalışan anlayışın temsilcisi olarak Ercüment Bey, ortadan kaldırılması gereken bir sorundur. Halk zaten fakirlik içinde hayatta kalma mücadelesi verirken bir de Tek Parti sisteminin halktan uzak halkçı kuralları ahaliyi canından bezdirmektedir. Halkın devlete olan saygısı ve sevgisi yüzünden bu zamana kadar sabırla yaşanmıştır. Fakat bu sabır bir tepkiye dönmüş seçim sonuçları bambaşka bir iktidar doğurmuştur.

Bozali'nin eşi Fahriye her ne kadar kocasının başına bela almasını engellemek istese de bunu başaramayacağını düşünmektedir. İkinci defa müdürü öldürmek için uygun fırsatı bulan Bozali bu kez de Ercüment Bey'i kulağından yaralar. Ercüment Bey jandarmalarla birlikte dağ taş Bozali'nin peşine düşer fakat bir sonuç elde edemez. İlçede bu olaylar olup biterken ilden partinin görevlendirdiği bir heyet köydeki eksikliklerin tespit edilip buraya hizmet götürülmesi için yola çıkar. Otomobilin pek görülmediği o yıllarda zorlu dağ yollarında güç bela yoluna devam eden heyet buraya en gerekli şey öncelikle yol yapılması olduğu hususunda şaka yolla söyleşirler.

Ercüment Bey Bilal Hoca'nın evine gizlice ezan okutmaya gelenlerin olduğunu sezince eve baskın yapar. Bilal Hoca'yı nezarethane'ye attırır. Burada Bilal Hoca'yı ikna etme yolunu denese de pek başarılı olamaz. Ona zorla bir şey yaptıramayacağını da farkında olan Ercüment Bey aşırı sinirlenir.

Heyet köye ulaşır. Ezanın Türkçe okunması kanunun yürürlükten kaldırıldığını halka haber verir. Bunu duyan halk büyük bir sevinç ve mutluluk yaşar. Fakat hala Ercüment Bey'den çekinmektedirler. Çünkü o Resmi Gazete'de görmeden böyle şeylere itibar etmeyen biridir. Heyetin Ercüment Bey'le görüşmeye gitmesinin ardından Bilal Hoca minareye çıkarak yirmi yılın ardından ilk ezanını okumaya başlar.

4.6.3.1.3. Olay Bütünlüğü

Ezan Günü (Çizme) eserinde olay bütünlüğünde dalga biçimi tekniği kullanılmıştır. Devletin toplumdan ayrı düşen anlayış ve uygulamaları halkın devlete olan bakışı ve aynı zamanda sosyal gerilimi ortaya çıkarttığı bir yöre örneğinden hareketle okuyucuya sunulmuştur. Burada ana olay ezanın Türkçe okunması ve bunun neticesinde ilçede uzun yıllar sürüp giden huzursuzluk ve hoşnutsuzluğun 1950 seçimleriyle yerini sinir ve öfke halinde geçmiş hükümete yansımadır.

4.6.3.1.4. Gerilim Unsurları

4.6.3.1.4.1. Çatışma

4.6.3.1.4.1.1. İç Çatışma

Romanda Muallim İzzet Bey'in bir yandan inkılâpları savunurken bir yandan da bunların halk nezdinde kabul görmesi için yapılan despot yaklaşımın farkında olup kendini bunlardan sıyiramaması yaşadığı bir iç çatışmadır.

Hafız Ahmet'in Ercüment Bey'in kızı Emel'e sevdalılıkken onun babasının kendisiyle dünya görüşü bakımından zıt olması yine başka bir iç çatışmadır.

Bilal Hoca'nın ezanın Türkçe okunmaya başlamasının ardından kendi iç yalnızlığına çekilerek sosyal hayattan kendisini tecrit etmesi iç çatışmaya örnektir.

4.6.3.1.4.1.2. Sosyal Çatışma

Romanda İmamoğulları ile Bahşioğulları arasındaki çatışma bir ekonomik çıkar çatışmasıdır.

Bozali'nin halktan haksız yere toplandığı düşündüğü vergileri tekrar geri halka dağıtması yine bir ekonomik çıkar çatışmasıdır.

Ercüment Bey'in halka zorla benimsetmeye çalıştıklarının halkta bir karşılık bulmaması üzerine halk ile devletin resmi görevlisinin karşı karşıya gelmesi devlet – toplum çatışmasına örnek sayılabilir.

Ercüment Bey ile eşi Meryem Hanım arasındaki görüş ayrılıkları cinsiyet farklılığından kaynaklanan ayrılıklardır. Dolayısıyla erkek- kadın çatışması olduğu söylenebilir.

Fahriye ile Bozali arasında yaşanan fikir ayrılıkları, Bayram ile Sami arasındaki iddia da düşünce çatışmasına örnek verilebilir.

4.6.3.1.4.2. Düğümler

4.6.3.1.4.2.1. Ana Düğümler

Ezan Günü(Çizme) eserinde ise ana düğüm ezanın Türkçe okumasından sonra Ercüment Bey'in buna nasıl bir tepki göstereceğidir.

4.6.3.1.4.2.2. Ara Düğümler

Romanda Bilal Hoca'nın akıbetinin ne olacağı, ilden gönderilen heyetin köye ulaşip ulaşamayacağı, Bozali'nin Ercüment Bey'i öldürüp öldürmeyeceği, Sami ile Bayram arasındaki iddiayı kimin kazanacağı, Deli Hafız ile Mine'nin aşkının ne hal alacağı ara düğümlerdir.

4.6.3.1.5. Son

Ezan Günü(Çizme) romanı Bilal Hoca'nın ezan okuması ile bitirilmiştir. Fakat Ercüment Bey'in buna nasıl tepki verdiği okuyucuyla paylaşılmamıştır. Dolayısıyla ucu açık bir son kullanılmıştır.

4.6.3.1.6. Olay Unsurunun Kaynağı

Ezan Günü (Çizme) romanına kaynaklık eden unsur İzzet Bey'in günlükleridir. Yazarın bu günlüklerden yola çıkarak bir kurgulama tekniği oluşturduğu söylenebilir.

4.6.3.1.7. Gerçekçiliğe Bağlı Kurgu Türü

Ezan Günü (Çizme) romanı nesnel bir zaman dilimi olan 1950 yıllarındaki olaylardan hareketle oluşturulmuş bir tarihi roman özelliği göstermektedir.

4.6.4. Dil ve Üslup

4.6.4.1. Dil

Ezan Günü(Çizme) romanında yazarın Çaybaşı halkının yöresel söyleyiş özelliklerine göre kişileri konuşturduğunu görülmektedir. Yine karşılıklı konuşmalarla romana gerçekçi bir hava veren yazarın argo sözcük kullanmayı tercih etmediği görülmektedir. Romanda kurallı ve kısa cümle kullanmayı tercih ettiği görülmektedir.

4.6.4.2. Üslup

Ezan Günü (Çizme) eserinde yalın üslubu kullandığı görülmektedir. “Bu tür üslupta yazarın kullandığı açık, anlaşılırdır. Süslü bir anlatımı seçmeyen yazar edebi sanatlara ve şiirsel anlatıma başvurmadan olayları tüm çıplaklığı ile okuyucuya aktarma yolunu seçer” (Çetin, 2009, s.298).

SONUÇ

Ömer Lütfi Mete, şiir, roman, öykü, deneme ve senaryo dalında son dönemde en çok okunan ve izlenen eserlerin altına imza atan bir isimdir.

Ömer Lütfi Mete'nin roman türünde Balonya Tüneli, Çılgılığın Ardı Çılgılık, Ezan Günü (Çizme), Yerden Göğe Kadar, Asker ile Cemre, İtfaiye Yakıyor; şiir türünde tüm şiirlerinin toplandığı Gülce, öykü türünde tüm öykülerinin toplandığı Basılı Yakıt, deneme türünde Gerileme Sürecinde Müslüman Olma sorunu –Hacı Yağı ile Parfüm Arasında-, Allah'sız Müslümanlık, Derin Millet Manifestosu, Derin Devlet, Milliyetçilik ve Milliyetsizlik, 28 Şubat'tan Şemdinli'ye Derin Çeteler, Mahir Kaynak'la ortaklaşa hazırladıkları Gizli Servisler, Ergenekon- Darbecilerin Son Çırpınışları-, Dünyayı Kimler Yönetiyor, Erdoğan Operasyonu, Derin PKK adlı eserleri mevcuttur. Senaryo türünde ise Çizme, Gülün Bittiği Yer, Kurtlar Vadisi Irak, The İmam gibi sinema filmleri, Veysel Karani Hz., Ahmet Bedevi Hz. gibi televizyon filmi senaryoları, Bizim Ev, Hayat Bağları, Deliyürek, Ekmek Teknesi, Kurtlar Vadisi ve Kurtlar Vadisi Pusu adında dizi filmi senaryoları bulunmaktadır.

Ömer Lütfi Mete 1979- 2007 yılları arasında toplam altı adet roman kaleme almıştır. 1980 sonrası Türk romanı açısından Ömer Lütfi Mete'nin önemi romanlarında işlediği konuların tarihi bir belge niteliği taşımasıdır. Darbelerle yönetilmeye mahkûm edilen bir toplumun içine düştüğü buhranlı dönem, bu dönemde toplumun dolayısıyla insanların yaşadığı psikolojik çalkantılar, şiddet, işkence, baskı, kültürsüzleşme, kültürsüzleşmenin getirdiği ideoloji eksikliği kaleme alınan konulardır. Bu romanlarından Yerden Göğe Kadar ve Çılgılığın Ardı Çılgılık romanları birbirini tamamlayan ırmak romanlardır. Ömer Lütfi Mete bu romanlarında tarihten günümüze kadar 'Kutsal dava' temasının 1980 darbesinden sonra yönetime gelenler ve bunun devamı olan siyasi oluşumlar ile toplumun hafızasından silinmeye çalışıldığını da anlatma gayretindedir. 'Kutsal dava' kelime grubunu açacak olursak 'hak bilinen yolda gücümüzün ve ömrümüzün yettiğince çaba göstermek, iyiliği yüceltmek, kötülüğü ise yok etmektir.

Eserlerinde vermeye çalıştığı izlekler için seçtiği mekânlar hapisane, bakanlıklar, savcı odaları, kavgaların yaşandığı sokaklar, cami, deniz kenarı, İstanbul yalıları, dernek salonları, kahvehaneler, vakıf binaları, gazete binaları gibi kişiler arası ilişkilerin yoğun olduğu yerlerdir. Ömer Lütfi Mete'nin bu eserlerinde ele aldığı konular, bir yönüyle yakın tarihimizin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik

konularına ‘içerden’ bir ölkü adamı olarak değerlendirme ve eleştiriler barındırır. Diğer yönüyle de bu çalkantılı dönemin problematiğini gelecek nesillere bir aydın bakış açısıyla sunmayı hedefler.

Ömer Lütfi Mete toplumsal dinamiklerimizin ve sosyo- kültürel yapımızın neşet ettiği kaynakları iyi tanımaktadır. Gerek eğitimi, gerekse dünyaya açık zihniyle, gelecek nesillerin özüne daha berrak gelecek koyma adına çaba sarf etmiştir. Bu anlamda, reyting rekorları kıran dizilerinde, edebi hayatımızda, özellikle televizyon ve sinemayla ilişkili alanda ilk kez görülen önemli karakterler yaratmıştır. Deliyürek dizisinde Kuşcu karakteri, Hayat Bağları dizisindeki Nurhayat karakteri, Bizim Ev dizisindeki Haşim Baba karakteri, Kurtlar Vadisi dizisinde Ömer Baba karakteri, Ekmek Teknesi’ndeki Nusret Baba karakteri bu yargımıza örnek gösterilecek karakterlerdir.

Bu karakterlerin Türk seyircisi ve okuyucusu üzerinde yarattığı olumlu, bize ait ve gelenekçi tesir gözlerden irak tutulmamalıdır. Ömer Lütfi Mete, bu yönüyle küreselleşen ve farklı kültür mecralarına savrulan kültürel yapımızın ana dinamikleriyle ayakta tutunan eserler vermiş, Türk-İslam kültür ve medeniyetine sadık bir kalemdir.

Ömer Lütfi Mete’nin romanlarında ve senaryolarında kullandığı dil, şahıslar kadrosu, mekân ve zaman gibi unsurlar okuyucu- izleyici üzerinde toplumcu etkiler bırakmış, bu toplumcu etkinin dayandığı ana kaynak İslam dini, ahlakı ve Türk kültür tarihimizin engin ayrıntıları olmuştur.

Bütün yönleriyle Ömer Lütfi Mete, Türk edebiyatının Anadolu sahasında, yaşadığı zamanın idraki içersinde ama bir o kadar da toplumsal hafızamızın, kaynaklarımızın, dinamiklerimizin harekete geçirilmesi peşinde olan önemli bir isimdir.

Ömer Lütfi Mete’nin düşünce ve felsefesinin sadece edebi metinler üzerinden değil, çağımızın en büyük ve etkili iletişim aracı olarak da değerlendirebileceğimiz sinema üzerinden yapması, senaristlik yönünün önemli olduğunu göstermektedir.

Çünkü uzun yıllar boyunca toplumcu- gerçekçi- sol aydın üzerinden- büyük oranda- yürüyen bu sektöre Ömer Lütfi Mete’nin eserleri farklı bir düşünceyi, en etkileyici bir biçimde yerleştirmeyi başarmıştır. Deliyürek’teki Kuşcu karakteri, Ekmek Teknesi’ndeki Nusret Baba karakteri, Kurtlar Vadisi’ndeki Ömer Baba

karakteri gibi kahramanlar toplumsal yapımızın, kültürel ve dini değerlerimizin temsil edildiği karakterler olarak biçimlenmiş, böylece uzun yıllar gerçekleştirilememiş bir etkiyi Türk insanı üzerinde yaratmayı başarmıştır.

Ömer Lütfi Mete'nin kurgularında kullandığı, aksiyon, zaman zaman fantastik uygulamalar gibi görünse de vermek istediği asıl toplumsal mesajı okuyucuya- seyirciye ulaştırmanın bir yapısal tercihten öte geçmemiştir.

Ömer Lütfi Mete, eserlerinde gizli servislerin oyunlarını, onlarla çalışan tiplerin yaşam şekillerini, yaşadıkları ortam vb. unsurlar kurgusal yapıyı güçlendiren bir etki yapsa da Ömer Lütfi Mete'nin asıl hedefi, toplumsal yapımızın kültürel ve dini ayrıntılarını seyirciyle- okuyucuyla buluşturmak olmuştur.

Bu bağlamda ürettiği bütün metinlerde bir toplumsal fayda amacı güden Ömer Lütfi Mete, belki de uzun yıllar unutulmuş ya da sessiz kalan toplumsal yığınların arzu, duygu, özlem ve hedeflerini ekranlara taşıyarak yeni bir heyecan yaratmayı başarmıştır.

Aksiyon içeren sahnelerin birçoğu tematik yapıyı güçlendirmek ve Ömer Lütfi Mete'nin 'iyi- kötü' denkleminde durduğu yeri belirtmek için kullandığı kurgusal ayrıntılardır. Yazarın/ şairin kutsal dava ve değerler uğruna verilen mücadelede bu tür ayrıntılara başvurması kaçınılmaz görülmektedir. Okur- seyirci bir çatışmanın doğurduğu iklimde yeşeren 'iyi', 'ahlaklı', 'dindar', 'sadık' vb gibi duyguları ete kemiğe bürünmüş halde bulur.

Ömer Lütfi Mete saydığımız tüm yönleriyle milli, dindar, toplumcu kimliğini eserlerine yansıtmıştır. Bu bağlamda eserleriyle faydacı bir anlayış geliştirerek milli kültürümüzün küreselleşme karşısında dağılıp çözülmemesi uğruna çaba göstermiştir. Eserleriyle yakın dönem Türk tarihine ışık tutarken gelecek nesillerin daha ahlaklı, daha iyi ve daha milli kalabilmesini hedeflemiştir.

KAYNAKÇA

- Çelebioğlu, S. (2007). Türk Edebiyatı'nda Modern Biyografinin Doğuşu. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çeri, M. (2010). Kısaca "Ö.L.", *Rengahenk*, 13, 26.
- Çetin, N. (2009). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Yayınevi.
- Çetin, N. (2014). *Şiir Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Yayınevi.
- Çolak, A. (2010). Ömer Lütfi Mete'nin Edebi Eserlerinde Ahlak İmgesi, *TUDOK*, cilt 1, 705- 710.
- Delican, M. (2010). Ömer Lütfi Mete'nin Adamları, *Rengahenk*, 13, 57.
- Dilçin, Cem. (2004). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ergun, P. (1993). Halk Anlatımlarında Hızır. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eriş, M. (2010). Bir Kardeşi Kaybetmenin Ardından. *Rengahenk*, 13, 28-31.
- Kaplan, M. (2013). *Şiir tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2013). *Tip tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kartal, E,& Batuhan T. (2010). Ardından. *Rengahenk*, 13,48-51.
- Köprülü, M.F.(1989). *Edebiyat araştırmaları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kuveloğlu, D.(2010). Yerli ve Milli Kalabilen Gerçek bir Aydındı Ömer Lütfi Mete Hakk'a Yürüdü. *Kardeş Kalemler Dergisi*, 38, 11-13
- LANSON, G. (1937). *İlimlerde Usul-Edebiyat Tarihi*. İstanbul: *Remzi Kit*, çev.: Yusuf Şerif.
- Levend, A. S. (1984). *Türk edebiyatı tarihi* (Vol. 1). Türk Tarih Kurumu.
- Mete, M.(2010). Geç Buldum, Çabuk Kaybettim. *Kardeş Kalemler Dergisi*, 38, 9-10.
- Mete, Ö.L. (1989). *Çılgının Ardı Çılgılık*. Ankara: Yeni Düşünce Kitap Kulübü.
- Mete, Ö.L. (1991). *Çizme*. İstanbul: Feriştat Yayınları.
- Mete, Ö.L. (1993). *Asker İle Cemre*. İstanbul: Burak Yayıncılık.
- Mete, Ö.L. (1993). *Yerden Göğe Kadar*. İstanbul: Burak Yayıncılık.
- Mete, Ö.L. (2000). *Gerilme Sürecinde Müslüman Olma Sorunu- Hacı Yağı ile Parfüm Arasında*. Ankara: Tutubay Yayınları.
- Mete, Ö.L. (2007). *Milliyetçilik Milliyetsizlik*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Mete, Ö.L. (2008). *İtfaiye Yakıyor*. İstanbul: Profil Yayıncılık.

Mete, Ö.L. (2009). *Allah'sız Müslümanlık*. İstanbul: Profil Yayınları.

Mete, Ö.L. (2009). *Basılı Yakıt*. İstanbul: Etkileşim Yayınları.

Mete, Ö.L. (2010)). *Balonya tüneli*. İstanbul: Profil Yayıncılık

Mete, Ö.L. (2011). *Gülce*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Nurdağ, S. (2010). Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi ve Yeni Türk Edebiyatında Edebiyat Tarihçiliği. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Sökmen, C. (2010). Şehirli Bir Muhafazakâr. *Rengahenk*, 13,10-11.

Tezcan, A. (2010). 'Ölüm de Uyandım Gülüm, Öldüm de Uyandım'. *Kardeş Kalemler Dergisi*, 38, 17-18.

Üstüner, K. (2007). Divan Şiirinde Tasavvuf. Yayınlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

E- KAYNAKLAR

Araf Tartışma Programı –Skytürk- <http://www.dailymotion.com/> adresinden 10 Eylül 2015 tarihinde elde edilmiştir.

Büyük Türkçe Sözlük <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Tülkay, H. Çizgi Dışı Bir Ülkücü (2009, Kasım 15). <http://www.rehberbucak.com>. adresinden 22 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.

Hakan, A. Bir Ömer Lütfi Mete Geçti Bu Dünyadan (2009, Kasım19). <http://www.hurriyet.com.tr/bir-omer-lutfi-mete-gecti-bu-dunyadan-12995447> adresinden 28 Eylül 2015 tarihinde elde edilmiştir.

Kıvanç, T. Ömer Lütfi Mete'nin Vasiyet Gibi Kitabı (2009, Kasım 20). <http://www.yenişafak.com.tr> adresinden 10 Eylül 2015 elde edilmiştir.

Ünal, M. Deliyürek Bir Yazarın Ardından (2009, Kasım 23). <http://www.haber5.com/medya/omer-lutfi-metenin-cok-kizdigi-sahne> (2009, Aralık

27). <http://www.dailymotion.com/video>. adresinden 12 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.

Erdoğan, M. Çizme Neyi Ezmeye Çalışıyorsun (2010, Temmuz- Ağustos). <http://www.yagmurdergisi.com.tr/yazar/konular/mehmet-erdogan> adresinden 20 Eylül 2015 tarihinde elde edilmiştir.

Mete Ö.L. Türk Sineması Dilini Bulamadı (2010, Ağustos 16). <http://www.sarrafoğlu.com/turk-sineması-dilini-bulamadı/> adresinden 21 Eylül 2015 tarihinde elde edilmiştir.

Açık Deniz Programı Genç Ömerler;

1. (2011, Ocak 1). http://www.dailymotion.com/video/xgtjxu_ulke-tv-2-bolum-genc-omerler_creation adresinden 10 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.
2. (2011, Ocak 30). http://www.dailymotion.com/video/xgtj92_ulke-tv-1-bolum-genc-omerler_creation adresinden 10 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.
3. (2011, Ocak 30). http://www.dailymotion.com/video/xgtk5b_ulke-tv-3-bolum-genc-omerler_creation adresinden 10 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.
4. (2011, Ocak 31). http://www.dailymotion.com/video/xgtkla_ulke-tv-4-bolum-genc-omerler_creation. adresinden 10 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.
5. (2011, Ocak 31). http://www.dailymotion.com/video/xgtkqk_ulke-tv-5-bolum-genc-omerler_creation adresinden 10 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.
6. (2011, Ocak 31). http://www.dailymotion.com/video/xgtkqk_ulke-tv-6-bolum-genc-omerler_creation adresinden 10 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.
7. (2011, Ocak 31). http://www.dailymotion.com/video/xgtl3m_ulke-tv-7-bolum-genc-omerler_creation adresinden 10 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.

Üsküdar Belediyesi Ömer Lütfi Mete'yi Anma Programı (2011, Şubat 1).
http://www.dailymotion.com/video/xgul90_uskudar-1-bolum-genc-omerler_creation
 adresinden 2 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.

Üsküdar Belediyesi Ömer Lütfi Mete'yi Anma Programı (2011, Şubat 1).
http://www.dailymotion.com/video/xgulhy_uskudar-2-bolum-genc-omerler_creation
 adresinden 2 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.

Üsküdar Belediyesi Ömer Lütfi Mete'yi Anma Programı (2011, Şubat 3).
http://www.dailymotion.com/video/xgvmbm_uskudar-3-bolum-genc-omerler_creation
 adresinden 2 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.

Üsküdar Belediyesi Ömer Lütfi Mete'yi Anma Programı (2011, Şubat 4).
http://www.dailymotion.com/video/xgw5y9_uskudar-4-bolum-genc-omerler_creation
 adresinden 2 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.

Üsküdar Belediyesi Ömer Lütfi Mete'yi Anma Programı (2011, Şubat 5).
http://www.dailymotion.com/video/xgwj7v_uskudar-5-bolum-genc-omerler_creation
 adresinden 2 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.

Güneş, İ. Medya ve Toplum Programı (2011, Kasım 30).
<https://www.youtube.com/watch?v=JW4QX-G8xSQ> adresinden 4 Ekim 2015
 tarihinde elde edilmiştir.

Mevlana Filmini Ahmet Tezcan
 Engelledi (2011, Aralık 19).
http://www.haberdemeti.com/haber.php?haber_id=29769 adresinden 4 Ekim 2015
 tarihinde elde edilmiştir.

(2012, Ocak 30). <https://www.facebook.com/58470977981/videos/3188039537873/>

TRT Ömer Lütfi Mete Belgeseli (2012, Kasım, 18).
http://www.dailymotion.com/video/xv6oy3_omer-lutfi-mete-omer-agabey-belgeseli_news

Çokyiğit Ç. Ömer Lütfi Mete'ye Ağıt ve Methiye (2012, Kasım 18)
<http://www.coskuncokyiğit.com> adresinden 17 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Yazarlar Birliği Ömer Lütfi Mete'yi Anma Programı;

1. Bölüm (2013,Şubat8).
<https://www.youtube.com/watch?v=YhuEz7fBOEw&nohtml5=False>
 adresinden 12 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.
2. Bölüm (2013, Şubat 8).
<https://www.youtube.com/watch?v=Z0dxhcrMmtA&nohtml5=False>
 adresinden 12 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.
3. Bölüm (2013, Şubat 9).
<https://www.youtube.com/watch?v=BwkQJVxxJ8s&nohtml5=False>
 adresinden 12 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.
4. Bölüm (2013, Şubat 11).
https://www.youtube.com/watch?v=q0JS_d5lcwA&nohtml5=False
 adresinden 12 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.
5. Bölüm (2013, Şubat 11). <https://www.youtube.com/watch?v=jsYM9sh-kxE&nohtml5=False> adresinden 12 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.
6. Bölüm (2013,Şubat12).
<https://www.youtube.com/watch?v=9j8j9SIHyxc&nohtml5=False>
7. Bölüm (2013, Şubat12).
<https://www.youtube.com/watch?v=I3TexAe6KfM&nohtml5=False>
 adresinden 12 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır
8. Bölüm (2013,Şubat13).
<https://www.youtube.com/watch?v=FkCW0eZ4cFs&nohtml5=False>
 adresinden 12 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.

Aklı Selim Programı (2013, Nisan 10).
http://www.dailymotion.com/video/xywgo4_akli-selim-omer-lutfi-mete_news
adresinden 10 Ekim 2015 tarihinde elde edilmiştir.

Karakulluk, S. Ömer Lütü Mete'yi Anmak (2013, Kasım 20).
<http://www.milatgazetesi.com/omer-lutfi-mete-yi-anmak-makale-49304> adresinden
11 Eylül 2015 tarihinde elde edilmiştir.

EKLER (NÜFUS CÜZDANI)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ NÜFUS CÜZDANI	
	
SERİ M11 № 235093	
T.C. Kimlik No:	51835566964
SOYAD:	METE
AD:	ÖMER LÜTFİ
BABA ADI:	ALİ
ANNE ADI:	HURİYE
DOĞUM YERİ:	İYİDERE
DOĞUM TARİHİ:	01.02.1950

EVLİ		İSLAM	
RİZE		İYİDERE	
MARAŞLI - NÖN			
FİCİTAŞI MAHALLESİ			
OKUL NO:	OKUL NO:	OKUL NO:	
0078	0018	0007	
SERİSİ - YER:		SERİSİ - YER:	
KADIKÖY		KAYIP	
KAYIT NO:		KAYIT TARİHİ:	
6998		18.03.2009	
 EMİNE ÖZJÖRK NÜFUS ŞEFİ Nüfus Müdürü Ad.			
SİGORTA NO:			

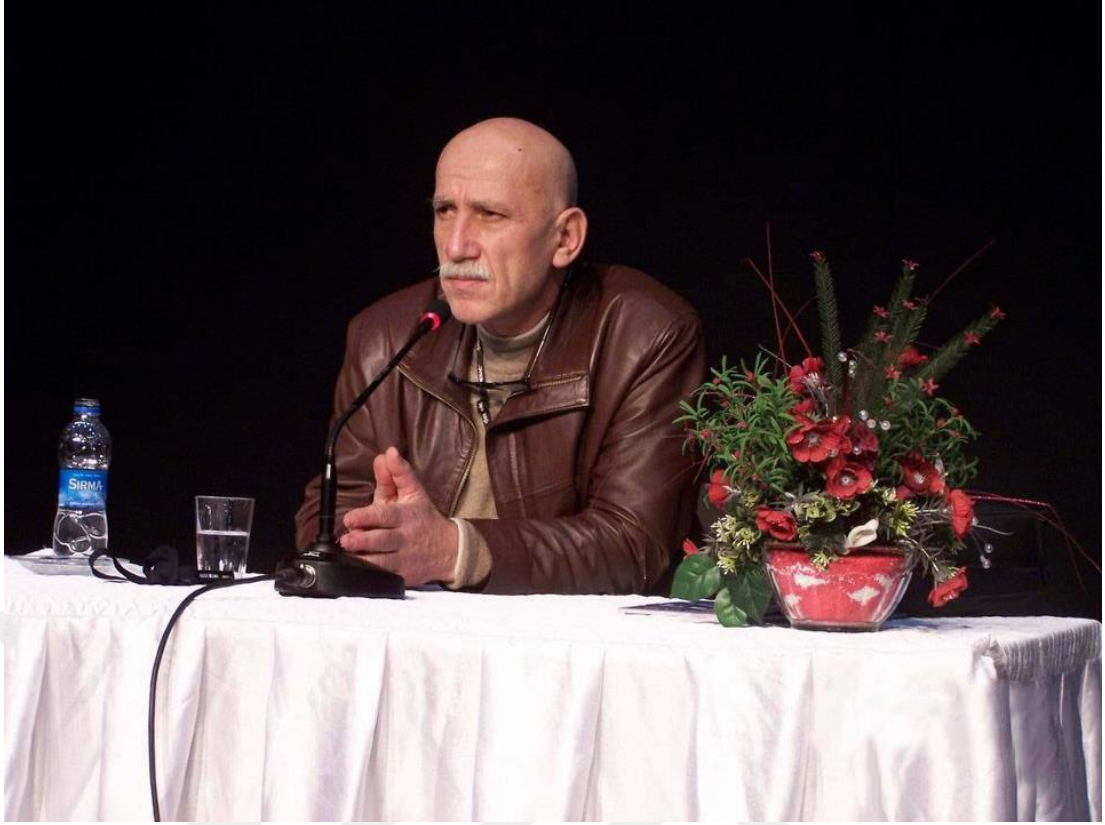
(FOTOĞRAFLAR)

(Ömer Lütfi Mete Gençlik Yılları)

(Ömer Lütfi Mete Olgunluk Yılları)

(Ömer Lütüfi Mete Olgunluk Yılları)